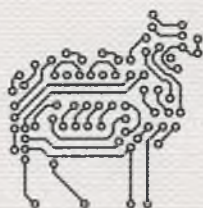
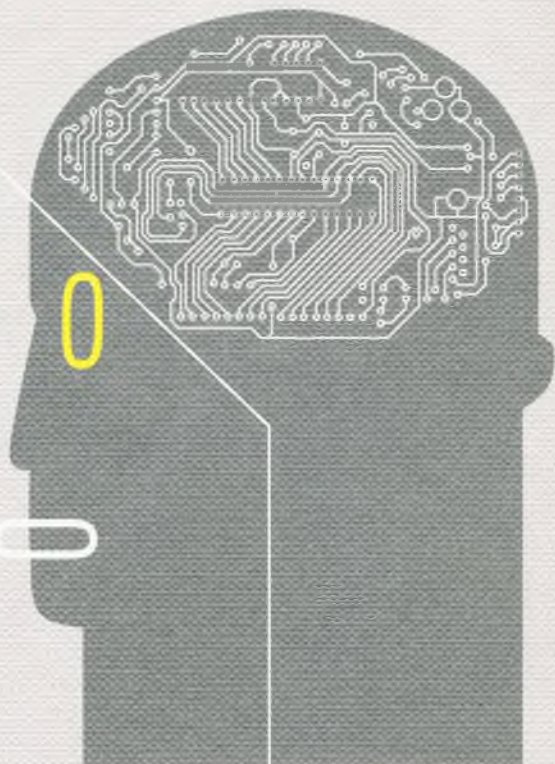

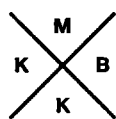
ФІЛІП К. ДІК

ЧИ МРІЮТЬ
АНДРОЇДИ
ПРО
ЕЛЕКТРИЧНИХ
ОВЕЦЬ?

888

ПЕРША
УКРАЇНСЬКА
ПЛАТФОРМА
КРАУДПАБЛІШИНГУ

Видаймо наші улюблені книжки разом!

WWW.KOMUBOOK.COM.UA

Philip K. Dick

DO ANDROIDS
DREAM
OF ELECTRIC
SHEEP?

A NOVEL

Філіп К. Дік

ЧИ МРІЮТЬ АНДРОЇДИ ПРО ЕЛЕКТРИЧНИХ ОВЕЦЬ?

РОМАН

Видання третє, змінене

Переклад з англійської
Тараса Бойка

Видавництво «Комубук»
Київ — 2020

УДК 821.111(73)'06-31=161.2

ББК 84(7Спо=Англ)6-44

Д45

Філіп К. Дік

Д45 Чи мріють андроїди про електричних овець? / Філіп К. Дік; пер. з англ. Тараса Бойка — 3-тє вид., змін. — К. : КомуБук, 2020. — 288 с.

ISBN 978-966-97490-6-2

Коли Рік Декард, мисливець за головами, отримує завдання ліквідувати групу андроїдів «Нексус-6», що нелегально проникли на планету Земля, він сприймає це як подарунок долі, як шанс врешті-решт втілити заповітну мрію свого життя — стати власником справжньої живої тварини. Однак у цьому похмурому постапокаліптичному світі ніщо не є настільки простим, як видається, і місія Декарда швидко перетворюється на страхітливий заплутаний калейдоскоп подвійної гри та обману, де мисливець, сам того не помічаючи, поступово стає здобиччю... Розмиваючи межі між людським та машинним, класика літературного кіберпанку, роман «Чи мріють андроїди про електричних овець?» (1968) культового американського фантаста Філіпа К. Діка (1928–1982) змушує нас по-новому поглянути на саму сутність людського буття. Цей роман є особливо актуальним сьогодні, коли симбіоз між біологічними формами та кібертехнологіями видається як ніколи реальним.

УДК 821.111(73)'06-31=161.2

ББК 84(7Спо=Англ)6-44

Переклад *Тараса Бойка*
Дизайн обкладинки *Ольги Марусин*

DO ANDROIDS DREAM OF ELECTRIC SHEEP?
Copyright © 1968, Philip K. Dick
Copyright renewed © 1996, Laura Coelho, Christopher Dick and Isolde Hackett
ALL RIGHTS RESERVED

ISBN 978-966-97490-6-2

© Philip K. Dick, 1968, 1996
© КомуБук, українське видання, 2020
Всі права застережено

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

11

РОЗДІЛ 2

25

РОЗДІЛ 3

39

РОЗДІЛ 4

49

РОЗДІЛ 5

63

РОЗДІЛ 6

79

РОЗДІЛ 7

87

РОЗДІЛ 8

103

РОЗДІЛ 9

117

РОЗДІЛ 10

133

РОЗДІЛ 11

143

РОЗДІЛ 12

153

РОЗДІЛ 13

171

РОЗДІЛ 14

181

РОЗДІЛ 15

195

РОЗДІЛ 16

215

РОЗДІЛ 17

229

РОЗДІЛ 18

237

РОЗДІЛ 19

253

РОЗДІЛ 20

263

РОЗДІЛ 21

267

РОЗДІЛ 22

277

Присвячується
Марен Августі Берград
10 серпня 1923 Р. – 14 червня 1967 Р.

*Досі марю: йде в саду
привид ранньої роси,
стрітий співом радости.
Єйтс*

Окленд

Учора померла черепаха, яку мореплавець Кук подарував королю Тонга 1777 року. Їй було майже 200 років.

Черепаха на ім'я Ту'Імаліла померла у королівському палаці в столиці королівства Тонга Нукуалофа.

Піддані Тонга ставилися до черепахи як до правителя, і до неї були приставлені спеціальні наглядачі. Тварина осліпла кілька років тому під час пожежі в чагарнику.

Радіо Тонга повідомило, що панцир Ту'Імаліли буде відправлено до оклендського музею в Новій Зеландії.

Рейтерс, 1966

РОЗДІЛ 1

Бадьоре електричне дзижчання в адаптері настрою, який стояв біля ліжка, розбудило Ріка Декарда легко і невимушено. Здивований, а його завжди дивувало пробудження без найменших проміжних відчуттів, він підвівся на ліжку і потягнувся у строкатій піжамі. У цю ж мить у своєму ліжку розплющила невеселі сірі очі його дружина Айрен, кліпнула, застогнала і знову їх заплющила.

— Ти дуже слабко налаштуєш «Пенфілд», — сказав він дружині. — Я підрегулюю, і ти прокинешся...

— Не чіпай мого регулятора, — в її голосі вчувалася безрадісна роздратованість. — Мені не потрібно прокидатися.

Рік сів біля дружини, схилився над нею і спокійно пояснив:

— Якщо налаштуєш на коливання вищої амплітуди, то прокинешся у чудовому гуморі; от і все. Постав на «С» і долатимеш поріг гальмування свідомості так само, як я.

Дуже доброзичливо Рік погладив оголені бліді плечі дружини; його власний регулятор стояв на рівні «D», а це означало, що на світ він дивився добродушними очима.

— Забери геть свої руки, копе, — промовила Айрен.

— Я не коп... — тепер уже він відчув роздратування, хоча нічого не змінював у налаштуванні.

— Навіть гірший за копа, — відповіла йому дружина, не розплющуючи очей. — Ти — вбивця, найнятий копами.

— За своє життя я не вбив жодної людини, — його дратівливість зростала; переростала майже у відверту ворожість.

— Лишень бідолашних анді, — сказала Айрен.

— Але, здається, тобі це не завадило розтринькати мої преміальні, — Рік підвівся з ліжка і підійшов до адаптера настрою. — Замість того, щоб заощадити грошей, — говорив він, — купити справжню вівцю і не ходити до тієї електричної на даху. До тієї нещасної електричної тварини; а я заробляю непогано, і то вже немало років!

Він стояв нерішучо перед корпусом адаптера настрою, розмірковуючи, чи варто йому набрати код таламічного депресанту (щоб позбутися гніву), чи таламічного стимулятора (щоб розпалитися і взяти гору в суперечці).

— Якщо набереш код більшої злості, — сказала Айрен, розплющивши очі й пильно дивлячись на нього, — то я і собі наберу. Наберу навіть код максимальної люті та влаштую тобі такий скандал, що всі ті наші сварки здадуться тобі дитячою забавою. Набирай. Тільки спробуй і побачиш.

Вона зіскочила з ліжка, підбігла до корпусу свого адаптера настрою; стояла нерухомо, дивилася сердито, вичікувала.

Рік зітхнув, переможений її погрозою.

— Наберу код за своїм графіком на сьогодні, — переривши свій графік на 3 січня 1992 року, він побачив, що

у нього має бути день ділового та професійного ставлення до роботи. — Якщо я наберу код згідно з графіком, — обережно спитав Рік, — ти зробиш так само?

Чекав, нічого не обіцяючи, аж поки дружина не пристала на його пропозицію.

— Мій графік на сьогодні — шестигодинна депресія з елементами самозвинувачування, — сказала Айрен.

— Що? Що це в біса за графік? — такий підхід суперечив самій меті застосування адаптера настрою. — Ніколи б не подумав, що тобі саме цього заманеться, — сказав він похмуро.

— Одного вечора сиділа я тут, — розповідала Айрен, — і, зрозуміло, ввімкнула Бастера Френдлі та його друзів, а він саме заходився інтригувати якимсь дуже важливим викриттям, котрим збирався всіх нас ошелешити... і тут у передачу вклинили рекламу, ну, оту, найбільш ненависну для мене... свинцеві гульфіки фірми «Маунтібенк»! Я на секунду вимкнула звук... І почула... ти знаєш, я почула будинок, увесь наш будинок. Я почула... — вона розвела руками.

— Порожні квартири, — підказав Рік.

Іноді вони йому також учувалися, він їх чув навіть уві сні. Однак дотепер їхній тільки наполовину заселений будинок цінувався досить високо, навіть попри теперішню надзвичайно низьку щільність населення; так, бо в районах, які до війни вважалися передмістям, можна було натрапити на абсолютно порожні будинки... в усякому разі йому про таке не раз розповідали. А до чуток він ставився як до чуток; і, як більшість людей, не мав ані найменшого бажання їх перевіряти.

— І тут, — сказала Айрен, — коли я вимкнула гучність телевізора — на блоці саме стояв код 382, щойно

його набирала — до мене долинула порожнеча, я збагнула її розумом, а не відчула органами чуття. У ту мить я відчувала хіба що вдячність за користування адаптером настрою «Пенфілд». Але потім збагнула, наскільки нездорово відчувати відсутність життя і не тільки у нашому будинку, але скрізь на Землі — відчувати і ніяк не реагувати... ти розумієш? Сподіваюся, розумієш. Бо цього достатньо, щоб запідозрити психічне захворювання, його називають «відсутністю адекватної реакції». Я так і не вмикала гучності телевізора, а підсіла до адаптера настрою і заходилася експериментувати. Нарешті набрала код відчаю, — її смагляве зухвале обличчя виражало задоволення, немовби вона домоглася чогось вартого уваги. — А тоді внесла цей код у свій графік двічі на місяць. Думаю, моє рішення обгрунтоване, і стільки часу вистачить, щоб відчути безнадійність усього, що відбувається, безнадійність нашого існування на Землі загалом, коли всі нормальні люди вже давно емігрували. Хіба не так?

— Поринувши у такий стан, — сказав Рік, — ти не матимеш змоги набрати інший код. Упавши у відчай через навколишню реальність, ти можеш надовго зациклитися.

— Я програмую автоматичний набір іншого коду вже за три години, — відповіла дружина улесливо. — 481. Усвідомлення різноманіття можливостей, що відкриваються переді мною в майбутньому; нові сподівання на...

— Я знаю, що таке 481, — перебив її Рік. Він не раз набирав цей код; завжди на нього покладался. — Послухай, — сказав він, сідаючи на ліжку і беручи її за руки, щоб посадовити біля себе, — навіть з автоматичним вимикачем дуже небезпечно входити у стан депресії, будь-якої депресії. Забудь про те, що ти собі запланувала,

і я забуду про те, що я запланував; обоє наберемо 104 і зазнаємо трохи втіхи, а потім ти залишишся у своєму стані, а я перемкнуся на звичне ділове ставлення до роботи. А вже тоді підіймуся на дах і подивлюся, як там вівця, після того піду на роботу; а ти не сидітимеш у важких роздумах біля телевізора.

Він відпустив її тонкі довгі пальці, пішов через простору спальню до вітальні, де ще тримався запах викурених учора сигарет. Нагнувся й увімкнув телевізор.

Зі спальні долинув голос Айрен:

— Терпіти не можу телевізора до сніданку.

— Набери 888, — сказав Рік, поки нагрівався телевізор. — Це — бажання дивитися телевізор, будь-яку передачу.

— Мені нічого не хочеться набирати, — промовила Айрен.

— Тоді набери 3, — відповів він.

— Не хочеться навіть стимулювання кори головного мозку, не хочу, щоб хотілося щось набирати! І найменше мені хочеться набрати 3, бо потім як зохочуся, то набиратиму й набиратиму; найліпше сидіти на ліжку втупившись у підлогу.

Її голос став доволі різким, сповненим незрозумілих відтінків похмурості, її душа завмерла, а тіло заціпеніло, немов його обліпила якась інтуїтивна всюдисуща плівка — важка й інертна.

Він увімкнув телевізор, на всю кімнату застугонів голос Бастера Френдлі.

— ...еге ж, друзі! Саме час для прогнозу погоди на сьогодні. Супутник «Мангуста» повідомляє, що особливо суттєві опади очікуються близько полудня, а тоді вони по-трохи вщухатимуть, тому, друзі, якщо ви вже ризикнете...

Повз нього зашурхотів довгий нічний халат Айрен; за мить екран телевізора погас.

— Гаразд, здаюся. Зроблю, як скажеш. Наберу, що забажаєш; навіть несамовите сексуальне блаженство — мене так усе дійняло, що згодна на будь-що. Але яка в біса різниця?

— Набираю коди для нас обох, — сказав Рік і провів дружину назад до спальні.

Біля її адаптера настрою він набрав 594: приємне визнання розсудливості чоловіка в усіх життєвих ситуаціях. Біля свого адаптера настрою він набрав творчий і нестандартний підхід до роботи, хоча й не потребував стимуляції; його вроджений хист був настільки звичним для нього, що Рік міг не вдаватися до послуг штучного стимулювання мозку за допомогою «Пенфілда».

Він похапцем поснідав — багато часу витратив на суперечку з дружиною, — ретельно одягнувся, не забувши про «Аякс» — один із різновидів свинцевих гульфіків фірми «Маунтібенк», і піднявся на критий вигін на даху, де «паслася» його електрична вівця. Саме там хитромудра апаратура плямкала, симулюючи задоволення і вводячи в оману решту мешканців будинку.

Безперечно, деякі тварини сусідів також були муляжами, начиненими електронікою; він, зрозуміло, ніколи не пхав свого носа в цю справу, як і сусіди, які також ніколи не вивідували якихось подробиць щодо справжності його вівці. Годі було чекати більшої неввічливості, ніж запитання: «А ваша вівця справжня?» — що стало б вершиною невихованості так само, якби ви запитали, чи зуби, волосся або внутрішні органи вашого співрозмовника пройшли тест на автентичність.

Уранішнє повітря розливалось радіоактивними сірими порошинками, що затьмарювали сонце і кружляли довкола Ріка, норовлячи потрапити йому в ніздрі; тож доводилося мимохіть чмихати носом, відганяючи наліт смерті. Ну, можливо, це й занадто сильні слова для передачі того відчуття, що його охопило, коли він підіймався до невеличкої ділянки дерну, якою володів разом із надмірно великою квартирою нижче. Наслідки Остаточної світової війни потроху ставали менш загрозливими; всі, хто не зміг пережити пилюку, канули в небуття вже багато років тому, тож нинішній пилюці, вже значно слабшої дії, протистояли найбільш життєздатні створіння — теперішня пилюка хіба що нищила психіку і генетику людей. Незважаючи на його свинцевий гульфік, пилюка, безперечно, проникла всередину його тіла й осідала на шкірі, щодень забруднювала його організм своєю радіоактивністю, а він далі не наважувався на еміграцію. Наразі щомісячні медичні огляди підтверджували, що в нього все в нормі, що він є чоловіком, який не має проблем із репродуктивним здоров'ям в межах, дозволених законом. Але будь-якого місяця медогляд лікарів з поліції Сан-Франциско міг констатувати і протилежне. Адже під дією всюдисущої пилюки ряди спеціалів безперервно поповнювалися за рахунок ще вчорашніх нормалів. Гасло, придумане для рекламних щитів, телевізійної реклами і підхоплене урядовими мужами, спонукало: «Емігруй або дегенеруй! Вибирай і не чекай!» «Дуже точно», — думав Рік, відчиняючи ворота невеликого загону і підходячи до своєї вівці.

— Я не можу емігрувати, — сказав він сам до себе. — У мене робота.

До нього обізвався власник сусіднього загону Білл Барбор; він так само, як і Рік, уже зібрався на роботу, але ще зайшов подивитися на свою тварину.

— А моя кобила, — заявив урочисто Барбор, — таки жеребна, — він показав на великого першерона, що витріщився кудись у далечінь. — І що ви на це скажете?

— Скажу, що незадовго матимете двох коней, — кинув Рік.

Він дійшов до своєї вівці; вона лежала і ремігала, її насторожені очі дивилися на нього допитливо, чи не приніс він вівсяних пластівці в. Удавана вівця мала вмонтований пристрій, що реагував на овес; побачивши злак, вона проворно спиналася на ноги і дріботіла до господаря.

— І з якого це дива вона жеребна? — запитав він Барбора. — Вітер допоміг?

— Купив високоякісної запліднювальної каліфорнійської плазми, — розповідав йому Барбор. — Маю зв'язки у Державному департаменті тваринництва. Пам'ятаєте отого інспектора, що оглядав Джуді минулого тижня? Там у них з нетерпінням чекають на появу лошати; мій кобилі просто рівні нема.

Барбор ніжно потер кобилу великим пальцем по шиї, і вона схилила до нього голову.

— Не збираєтеся продавати свою кобилу? — запитав Рік.

Йому дуже хотілося коня, просто вже бога благав подарувати йому справжню тварину. Бо догляд за муляжем поступово деморалізує. З огляду на своє соціальне становище, він таки мусив це робити, оскільки у нього не було справжньої тварини. Він не мав іншого вибору. Навіть якщо він особисто не надавав цьому значення,

то була ще дружина, Айрен, яка таки звертала на це увагу. І то неабияку увагу.

— Продавати коня — аморально, — мовив Барбор.

— Тоді лоша продайте. Бо тримати двох тварин — це ще більш аморально, ніж не мати жодної.

Барбор запитав спантеличено:

— І що ви хочете цим сказати? Багато хто має по дві тварини, навіть по три чи й по чотири, а такі, як Фред Вошборн, який володіє заводом з переробки водоростей, де працює мій брат, — навіть по п'ять тварин. Ви що, не читали статтю у вчорашній «Кронікл» про його качку? Вона вважається найважчою, найбільшою мускусною качкою на всьому Західному узбережжі, — очі чоловіка вкрилися поволокою, уявляючи живий скарб; він потроху входив у стан трансу.

Порившись у кишенях куртки, Рік видобув зім'ятий, зачитаний січневий додаток до каталогу «Сідні» «Домашні тварини і свійська птиця». Зазирнув у зміст, знайшов розділ лошата (див. «Коні, потомство») й уже знав середню державну ціну.

— Лоша першерона в «Сідні» я зможу придбати за п'ять тисяч доларів, — сказав він досить гучно.

— Аж ніяк не зможете, — заперечив Барбор. — Погляньте уважніше; оголошення надруковане курсивом. А це означає, що таких лошат вони не мають, але такою була б ціна, якби вони їх мали.

— Припустімо, — сказав Рік, — я плачу вам по п'ятсот доларів щомісяця протягом десяти місяців. Це повна ціна за каталогом.

Барбор промовив співчутливо:

— Декарде, ви не знаєтеся на конях; є причина, чому «Сідні» не має лошат першерона на продаж. Лошата

цієї породи не переходять у руки інших власників навіть за ціною каталогу. Вони дуже рідко трапляються, і то навіть нечистокровні, — Барбор обіперся на їхню спільну загорожу й розмахував руками. — Джуді у мене вже три роки, і я ще жодного разу не бачив кобили першерона її рівня. Я купив Джуді в Канаді й особисто привіз її сюди, щоб хто не вкрав по дорозі. Бо ви привозите породистого коня в Колорадо чи у Вайомінг, а там уже знають, що з вами зробити, щоб його у вас забрати. Чому? Бо до Остаточної світової війни існувало не більше сотні...

— Стривайте, — перебив Рік, — але якщо ви матимете двох коней, а я — жодного, то це стане порушенням усіх теологічних і моральних засад мерсеризму.

— Таж ви маєте вівцю; чорт забирай, ви можете досягти Підйому в особистому житті, а коли опануєте обидва принципи емпатії, то ваше наближення до мети стане досконало шляхетним. Якби ви не мали тієї старої вівці, тоді б я, може, і зрозумів логіку ваших міркувань. Звісно, якби я мав двох тварин, а ви не мали жодної, то я б завадив вам досягнути істинного злиття з Мерсером. Але всі сім'ї у нашому будинку... і скільки ж їх там, ну, близько п'ятдесяти: одна сім'я на три квартири, за моїми підрахунками... і кожен з нас має тварину. Грейвсон годує курча, — він показав рукою на північ. — Подружжя Оуксів тримає здорового рудого собаку, що гавкає вночі, — Барбор замислився. — Гадаю, Ед Сміт таки має kota у квартирі. Принаймні він так каже, хоча ніхто не бачив. Ну, можливо, він тільки так каже.

Підійшовши до своєї вівці, Рік нагнувся і заходився щось намацувати у густій білій вовні — хоча б руно було

справжнім — аж поки не знайшов те, що шукав: прихований пульт управління механізмом. На очах у Барбора він зняв кришку і видобув пульт.

— Бачите? — запитав він у сусіда. — Тепер розумієте, чому мені так хочеться вашого лошати?

Помовчавши, Барбор відповів:

— Бідолашний. Ви ніколи не мали живої тварини?

— Ну, не зовсім так, — сказав Рік, зачиняючи кришку пульта управління електричною вівцею; випростався, обернувся і поглянув на сусіда. — Спочатку я мав справжню вівцю. Нам її подарував батько дружини, як тільки він емігрував. А тоді за рік, пам'ятаєте, я ще її відніс до ветеринара; ви саме були того ранку тут у загоні, коли я підійнявся сюди і побачив, що вона лежить на боці і не встає.

— Ну, ви їй допомогли тоді зіп'ястися на ноги, — пригадував Барбор, киваючи головою. — Так, ви допомогли їй підвестися, а тоді вона трохи походила і знову впала.

— У овець дивні хвороби, — мовив Рік. — Чи краще сказати, в овець багато хвороб, але їхні симптоми завжди однакові; вони не спинаються на ноги, а тому важко встановити серйозність їхньої хвороби, бо це може бути звичайне розтягнене сухожилля ноги або передсмертні муки, скажімо, від правця. Саме від цієї страшної недуги і померла моя тварина, від правця.

— Як? — запитав Барбор. — Тут на даху?

— Сіно, — пояснив Рік. — Лишень один раз я не зняв дроту з оберемка сіна; невеликий шматок дроту, і Граучо, саме так звали вівцю, подряпалася і заразилася правцем. Я відніс її до ветеринара, але там уже нічим не зарадили, і вона померла, тож я зателефонував до однієї

з крамниць, що збуває механічних тварин, і показав їм фотознімок Граучо. Вони виготовили мені її копію, — він кивнув на ерзац-тварину, що лежала біля його ніг і ремигала, далі уважно стежачи, чи не з'явиться хоч натяк на овес. — Чудова робота. Доглядаючи за механічною вівцею, я приділяю їй стільки часу й уваги, ніби справжній. Але... — він стенув плечима.

— Це трохи не те, — закінчив Барбор.

— Фактично. Відчуваю те саме, доглядаючи за нею; переймаюся нею, немов справжньою. До того ж вона іноді ламається, і тоді у будинку можуть здогадатися, що вона електрична. Шість разів віддавав її до майстерні; загалом, незначні пошкодження, але якби хтось із сусідів її побачив — наприклад, коли одного разу в ній розірвалася голосова стрічка, а потім щось заїло, і вона безперестанку бекала — то вже напевно зрозумів би, що це механічне пошкодження, — потім додав: — Хоча на фургоні з ремонту механічних тварин написано щось, на кшталт «ветеринарна клініка». А водій одягнений, наче справжній ветеринар, у білий халат, — раптом він поглянув на годинник, згадавши про час. — Пора мені на роботу, — сказав він Барбору. — Побачимося ввечері.

Поки Рік прямував до свого говеркара, Барбор вигукнув йому навздогін:

— Будьте певні, про нашу розмову я нікому з сусідів ні слова.

Зупинившись, Рік почав дякувати. А тоді його охопив дивний відчай, ота депресія, про яку весь час торочить Айрен, і він промовив:

— Не знаю. Робіть, як вважаєте за потрібне. Це вже не має значення.

— Але вони вас зневажатимуть. Не всі, але дехто точно. Ви знаєте, як люди ставляться до тих, що не піклуються про тварин; як до аморальних, а ще як до антиемпатичних. Ви розумієте, формально це не злочин, як вважалося одразу після Остаточної світової війни, але щось дуже схоже.

— Боже! — вигукнув скрушно Рік і розвів руками. — Я ж бо хочу мати тварину; навіть уже збираю гроші. Але ж самі знаєте, яка платня міського службовця...

«От якби мені знову пощастило на роботі, — подумав він. — Як це сталося два роки тому, коли за місяць вдалося вполювати чотирьох анді. Якби я знав тоді, що Граучо помре... але це було ще до правця. До дводюймового шматка обмотувального дроту, що, наче шприц, увійшов під овечу шкіру».

— А kota не хочете купити? — запропонував Барбор. — Коти — дешеві. Он, загляньте у каталог «Сідні».

Рік відповів стиха:

— Не хочу домашнього улюбленця. Хочеться чогось такого, що я вже мав, велику тварину. Вівцю, а якби міг дістати трохи грошей, то корову чи вола, або навіть, як у вас, — коня.

Премії за п'ятьох анді точно вистачило б. По тисячі доларів за штуку, і це без основної зарплати. За такі гроші я уже знайшов би собі тварину. Навіть якби оголошення у каталозі «Сідні» було надруковане курсивом. П'ять тисяч доларів... але спочатку ті п'ять анді мають прибути на Землю з якоїсь колоніальної планети. А це вже не від мене залежить. Я не змушу п'ятьох анді прибути на Землю, а навіть якби змусив, то є інші мисливці за головами в інших поліцейських відділках у всьому світі. А тим прибулим анді ще й треба

поселитися у Північній Каліфорнії, а старшому окружному мисливцеві за головами Дейву Голдену — померти або вийти не пенсію.

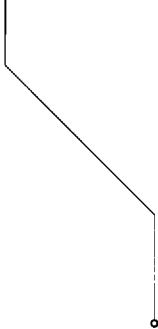
— Купіть цвіркуна, — пожартував Барбор. — Або мишу. За двадцять п'ять баксів можна купити дорослу мишу.

— Ваша кобила може померти так само, як і моя вівця Граучо, без попереджень, — відповів Рік. — От прийдете сьогодні ввечері додому з роботи, а вона лежить на спині й дригає в повітрі ногами, як ота комаха. Про яку ви казали, як отой цвіркун.

І Рік пішов рішучим кроком, тримаючи в руці ключ від говеркара.

— Вибачайте, якщо сказав щось образливе, — нервово кинув йому навздогін Барбор.

Мовчки Рік Декард відчинив двері говеркара. Навіщо даремно теревенити з сусідом? Треба налаштуватися на роботу, на майбутній день.

РОЗДІЛ 2

У порожнечу нежилої кімнати у велетенському занехая-
ному будинку, де колись мешкали тисячі людей, із єди-
ного телевізора густо сипалася реклама товарів.

У цій, тепер нічийній руїні, до Остаточної світової
війни завжди підтримували порядок і чистоту. Будинок
стояв у передмісті Сан-Франциско, звідки швидкісна
монорейка легко доставляла пасажирів до центру міста;
тоді весь півострів аж щебетав, як те дерево з безліччю
пташок зі своїми радіощами і скаргами, а тепер турбот-
ливі власники квартир або повмирали, або емігрували
на планети-колонії. Переважно повмирали; війна таки
далася взнаки, попри всі героїчні запевнення Пентагону
і його самовдоволеного наукового васала «Корпорації
Ренд» — фірми, що, власне, розташовувалася недале-
ко від цього будинку. Як і власники квартир, корпора-
ція також кудись виїхала і, мабуть, назавжди. Але ніхто
за нею не сумував.

До того ж нині ніхто вже не пам'ятав, з чого поча-
лася війна і хто в ній усе ж таки став переможцем. Пи-
люка, що заразила більшу частину поверхні Землі, зня-
лася невідь з якої країни, і ніхто, навіть держави, що
ворогували під час війни, цього не передбачили. Спо-
чатку, як не дивно, вимерли сови. Тоді здавалося майже

кумедним, що тлусті, білі й пухнасті птахи з якихось причин лежали по всіх подвір'ях і вулицях; однак живі сови рідко коли потрапляли людям на очі, бо вони здійснювалися у повітря лише з настанням сутінків. Проявом епідемій у середні віки були масові з'яви мертвих щурів. А ця чума впала згори.

За совами пішли, безперечно, інші птахи, втім до того часу незвичайний феномен вже помітили та знайшли йому пояснення. Мізерні кошти на колонізаційні програми виділялися і до війни, але тепер, коли на Землі забули, який вигляд має сонце, колонізація вступила в абсолютно нову фазу. У зв'язку з цим головна зброя війни — Синтетичний Борець за Свободу — зазнала модифікацій; спроможний функціонувати на чужорідних для людини планетах гуманоїдний робот — власне кажучи, органічний андроїд — став таким собі мобільним допоміжним двигуном колонізаційної програми. Відповідно до законодавства ООН, кожен емігрант на свій вибір автоматично отримував у власність один із різновидів андроїдів, тож на початку 1990-х різноманітність їхніх моделей перевершила всі розумні межі, немов різноманітність американських автомобілів у 1960-ті.

І це стало вирішальним стимулом до еміграції: роботи-андроїди виступали в ролі пряника, а радіоактивні опади — у ролі батога. ООН якнайбільше сприяла еміграції та майже унеможливила перебування на Землі. Байдикування на Землі потенційно означало, що вас зненацька могли віднести до розряду біологічно небажаних індивідів, і ви ставали загрозою для чистоти прадавньої раси. Щойно на когось чіпляли ярлик «спеціала», як він, попри стерилізацію, вмить випадав з історії

людства. По суті, такий громадянин переставав бути частиною людства. Разом з тим, то тут, то там люди ухилилися від еміграції; вони самі не могли пояснити такої ірраціональності. За логікою, кожен «нормал» мав би вже давно емігрувати. Очевидно, навіть ось такою спотвореною, Земля все одно залишалася для них чимось дуже близьким, і їм не хотілося її покидати. А можливо, еміграційні скептики вважали, що незабаром шатро пилу, яке нависло над Землею, все ж таки розсіється. У будь-якому разі, на Землі залишалися тисячі людей, більшість з яких гуртувалася у великих міських зонах, де вони мали змогу бачитись наживо і своєю присутністю підбадьорювати одне одного. Вони вважалися здебільшого здоровими. Але на додачу до них у фактично безлюдних передмістях траплялися також і незвичайні створіння.

Одним із таких створінь був Джон Ісидор, на кого несамовито горлопанив телевизор у його вітальні, поки він сам голився у ванній.

Ісидор просто примандрував у ці місця одразу після війни. У ті страшні часи ніхто насправді не знав, що вони робили. Населення, розрізнене війною, покидало насаджені місця, тимчасово поселялося то в одному, то в іншому регіоні. Тоді пилюка випадала спорадично і дуже нерівномірно; деякі країни залишалися майже не зараженими, інші аж душилися від неї. Переміщені поселенці рухалися подалі від хмар радіоактивного пилу. Півострів на південь від Сан-Франциско спочатку був вільним від пилуки, тому багато людей вирішили оселитися там; коли почала випадати пилюка, дехто з поселенців помер, а решта емігрували. Дж. Р. Ісидор залишився.

Телевізор горланив:

— ...точно відтворюють атмосферу тихих днів перед Громадянською війною у Південних Штатах! Як особиста прислуга або як невтомні робочі руки, гуманоїдні роботи, спеціально розроблені для ВАШИХ УНІКАЛЬНИХ ПОТРЕБ, ОСКІЛЬКИ СТВОРЕНІ ДЛЯ ВАС І ЛИШЕНЬ ДЛЯ ВАС, безкоштовно передаються вам після прибуття на місце проживання з оснащенням відповідно до ваших заявок, зроблених до того, як ви покинете Землю; ці вірні і дуже слухняні супутники в найбільшій та найвідважнішій подорожі людини в сучасній історії забезпечать... — це тривало далі й далі.

«От, халепа, можу запізнитися на роботу», — розмірковував Ісидор, дряпаючи підборіддя лезом. Він не мав справного годинника і покладався загалом на телевізор з його сигналами точного часу, а сьогодні ще й був, здається, День міжкосмічних горизонтів. На телебаченні без кінця теревенили про п'яту (чи то шосту?) річницю заснування Нью-Америки — найбільшого поселення США на Марсі. Його старий, трохи несправний телевізор приймав тільки один націоналізований під час війни канал, який перебував тепер у власності держави; уряд у Вашингтоні зі своєю колонізаційною пропагандою залишався єдиним спонсором каналу, тож Ісидор не мав іншого вибору, як дивитися лише його передачі.

— Ну, що ж, послухаємо місіс Мері Клугман, — запропонував ведучий передачі Джонові Ісидору, якому хотілося знати хіба що годину. — Нещодавня іммігрантка на Марс місіс Клугман у своєму інтерв'ю, записаному нами в Новому Нью-Йорку, зокрема, сказала таке: «Місіс Клугман, яка різниця між життям на зараженій Землі і тутешнім життям у світі неймовірних можливостей?» — пауза,

а тоді пролунав утомлений, сухий голос жінки середнього віку: «Думаю, що я і троє членів моєї родини передусім вирізняємо гідність».

— Гідність, місіс Клуґман? — запитав ведучий.

— Так, — відповіла місіс Клуґман тепер уже з Нового Нью-Йорка, що на Марсі. — Дуже важко пояснити. Як це — мати такого помічника, якому повністю можна довіритися геть в усьому, і це за наших тривожних часів... Дуже заспокоює.

— А там, на далекій Землі, місіс Клуґман, за колишніх часів, ви боялися, що вас можуть класифікувати як «спеціалів»?

— О, ми з чоловіком буквально вмирили зі страху. Аякже, ми емігрували, і страх одразу щез, сподіваюся, назавжди.

Джон Исидор з гіркотою подумав: «Для мене також страх перестав існувати, навіть без еміграції». Вже понад рік він був спеціалом, і не тільки з огляду на свою невідворотно зіпсуту генетику. Найгіршим було те, що він не зміг пройти тест мінімальних розумових здібностей, і тепер його безцеремонно називали пустолобим. На нього зійшла зневага трьох новозаселених планет. Але хай там як, йому вдавалося виживати. Працював водієм фургона, яким возив до майстерні зламаних механічних тварин; у Ветеринарній клініці Ван Несса всі, включно з похмурим, готичним босом клініки Ганнібалом Слоутом, вважали його людиною, і він був їм за це дуже вдячний. «*Mors certa, vita incerta*»*, — як любив іноді казати містер Слоут. Незважаючи на те, що Исидор чув цей вислів безліч разів, він мав доволі невиразне

* Смерть — певна, життя — непевне (лат.).

уявлення про його значення. Зрештою, якби пустолобий був обізнаний з латиною, він перестав би бути пустолобим. Містер Слоут, коли чув це від Ісидора, погоджувався з його припущенням. До того ж існували геть нетямущі пустолобі, значно тупіші за Ісидора, які не могли отримати жодної роботи і жили у спеціальних закритих закладах із химерною назвою «Інститут спеціальних навичок торгівлі Америки», куди, як завжди, з якоїсь причини мусило прокрастися слово «спеціал».

— ...ваш чоловік почувався беззахисним, — казав далі ведучий, — і був змушений постійно носити дорогий і дуже незручний гультік від радіації, правда, місіс Клугман?

— Мій чоловік, — почала було місіс Клугман, але в цю мить Ісидор, закінчивши гоління, зайшов до вітальні й вимкнув телевізор.

Тиша. Вона відлунювала від стін і дерев'яних частин будівлі; розчавила його своєю всеохопною напругою, немовби виробленою якимось велетенським генератором. Здіймалася хвилиною над підлогою, вкритою від стіни до стіни сірим килимовим настилом. Витікала зі зламаних та напівзламаних кухонних пристроїв, усіляких мертвих приладів, що вийшли з ладу ще до появи Ісидора. Соталася з непридатного наземного торшера у вітальні, змішуючись із порожніми і мовчазними потоками самої себе, які спадали із засидженої мухами стелі. Просочувалася з усіх предметів, що перебували в межах його поля зору, немовби з неї — тиші — склалися всі матеріальні речі. Отож вона тиснула не лише на його вуха, але й на очі; він стояв біля заглухлого телевізора і бачив її, неначе вона була чимось живим. Живим! Він часто відчував її похмуре наближення; коли вона

з'являлася, то вривалася у його сприйняття раптово, очевидно не здатна чекати. Всесвітня тиша не могла впоратися зі своєю жадобою. Тільки не тепер. Тепер, коли вона фактично перемогла.

Тому Ісидор із подивом запитував себе, а чи ще хтось із тих, що залишилися на Землі, так само, як він, відчуває порожнечу. А чи, може, це особливість його незвичайної біологічної ідентичності, такої собі схибленості, викликаной його недолугим сенсорним сприйняттям? «Цікаве запитання, — подумав Ісидор. — Але з ким поділитися своїми спостереженнями?» Він жив на самоті в занехаяному, безголосому будинку із тисячею незаселених квартир, які, як і вся споруда, день за днем перетворювалися на дедалі більшу ентропійну руїну. Зрештою, все у будинку зіллється в одне ціле, стане безликою, однорідною, схожою на пудинг масою, що заповнить кожную квартиру під саму стелю. А потім занехаяний будинок сам перетвориться на безформну купу, поховану під всюдисущою пилюкою. Але на той час він, звісно ж, уже помре — ще одна дуже цікава подія, настання якої Ісидор передчував, стоячи на самоті у своїй зараженій запустінням вітальні, сповненій бездиханною, всепроникною, деспотичною світовою тишею.

Мабуть, ліпше знову ввімкнути телевізор. Але ота реклама, розрахована на залишки нормалів, його дуже лякала. Йому безперестанку втовкмачували в голову, що він, спеціал, нікому не потрібен. А навіщо він комусь? Навіть якби захотів, все одно він не зміг би емігрувати. «Тоді навіщо вислуховувати оті теревені?» — запитав він себе роздратовано. А щоб вони луснули разом зі своєю колонізацією! Ох, якби там почалася війна — теоретично таке могло врешті-решт трапитись — і тоді б вони

заметушилися там так само, як колись на Землі. І всі стали б спеціалами, незважаючи на еміграцію.

«Гаразд, — подумав він, — треба на роботу». Дотягнувся рукою до круглої ручки, що відчинила йому шлях у неосвітлений коридор, але одразу відсахнувся, ковзнувши поглядом по порожнечі решти будинку. Вона чатувала на нього десь там ззовні — ота сила, що завзято проникала всередину його квартири. «Боже», — подумав він і знову захряснув двері. Він ще не був готовий підійматися лункими сходами на порожній дах, де у нього не було жодної тварини. Луна його порухів підіймалася вгору: луна порожнечі. «Треба потриматися за руків'я», — промовив він до себе і, перетнувши вітальню, зупинився біля чорної скриньки емпатомодулятора.

Щойно він увімкнув його, як до нього долинув запах аніонів, що виходили з джерела живлення; він жадібно вдихнув повітря й одразу відчув приплив бадьорості. Катодно-променева трубка засвітилася, немов імітація слабого телевізійного зображення; утворився колаж із явно випадкових кольорів, усіляких смужок і обрисів, які, допоки він не торкнувся руків'їв, нічого конкретно не нагадували. Тож глибоко вдихнувши для самозаспокоєння, він взявся за обидва руків'я.

З'явилося візуальне зображення; він одразу побачив той славний ландшафт, стародавній, брунатний, безплідний схил із пучками висохлих, схожих на кістки, бур'янів, що косо стирчали і тяглися до тьмяного похмурого неба. Одна єдина постать, більш-менш схожа на людину, прокладала собі шлях угору: чоловік похилого віку у збляклій, нічим не примітній накидці, страшенно убогій, немовби позиченій у неприязної порожнечі неба. То був Вілбер Мерсер, він ледве волочив ноги, а Джон

Ісидор, стискаючи руків'я, поступово все менше й менше відчував реальність вітальні, у якій він стояв; кривобокі меблі й стіни відступали, немовби розчинялися, і він їх уже не бачив. Натомість у нього, як завжди, виникло враження, нібито він потрапляє всередину краєвиду з бруднуватим пагорбом і таким самим бруднуватим небом. Одночасно з його поля зору зник літній чоловік, що йшов угору. Тепер уже його ноги дряпалися, намагаючи зручні виїмки посеред хисткого каміння; він знову відчув знайому, колючу, нерівну поверхню під ногами, і до нього вкотре долинув запах їдкого туману неба — не земного неба, а неба вже над чужим, надзвичайно далеким ландшафтом, яке завдяки емпатомодулятору сприймалося немовби щось цілком реальне.

Він перейшов межу іншого світу, як завжди, у звично бентежний спосіб; знову відбулося фізичне злиття з Вілбером Мерсером, що супроводжувалося ментальним і духовним ототожненням. Як це зазвичай відбувається з кожним, хто тримається в оцю мить за руків'я емпатомодулятора десь на Землі, а чи на одній із планет-колоній. Він відчував усіх їх — отих інших, вбирав гомін їхніх думок, чув у своєму мозку невідступний шум їхнього існування. Вони так само, як і він, переймалися лиш одним — оцим злиттям ментальностей, що спрямовували свою увагу на пагорб, на сходження, на потребу спинатися дедалі вище. Крок за кроком вони підіймалися, хоча й дуже повільно, майже непомітно. Та все ж таки поступ відбувався. «Ще трохи», — думав він, а каміння гуркотіло з-під ніг донизу. Сьогодні ми вище, ніж учора, а завтра... він, як складова постаті Вілбера Мерсера, поглянув угору на пагорб. Чомусь не видно мети сходження. Надто далеко. Але вона обов'язково з'явиться.

Кинутий у нього камінь поцілив у його руку. Він відчув біль. Напівобернувся, і ще один шматок скелі пролетів повз нього, цього разу не досягши цілі; і він аж здригнувся, коли почув звук від падіння каменя на землю. «Хто?» — з подивом подумав він, намагаючись розгледіти свого кривдника. Давні недруги проявлялися на периферії його поля зору; вони йшли за ним угору пагорбом і йтимуть далі, аж поки йому не вдасться досягти вершини...

Він нагадав собі про вершину, щойно пагорб став пологішим, та вже за мить почався новий етап сходження. А скільки було таких сходжень? І всі вони зливалися в одне ціле; майбутнє зливалося з минулим; все те, що він уже зазнав, і те, чого він іще зазнає, перемішувалося одне з одним, тож нічого не залишилося в пам'яті, крім тієї миттєвості, коли він стояв нерухомо і перепочивав, розтираючи на руці поріз від кинутого каменя. «Господи, — подумав він утомлено. — Невже це справедливо? Чому я наодинці підіймаюся, а мене хтось кривдить, кого я навіть розгледіти не можу?» І тут усередині його ества загальний гомін усіх і кожного, що зливався в ньому, розвіяв враження самотності.

«Ви також це відчули?» — подумав він. «Так, — відповіли голоси. — Ми також маємо поріз на лівій руці; страшенно болять». «Гаразд, — сказав він. — Ліпше рушаймо в путь». Він знову розпочав сходження, і за ним одразу потяглися всі решта.

«Колись, — пригадував він, — усе було інакше». Ще до того, як прийшло прокляття, життя було сповнене радості. Його названі батьки Френк і Кора Мерсер знайшли його малим хлопцем на плавучому надувному авіаційному рятувальному плоті біля узбережжя Нової

Англії... а чи біля узбережжя Мексики, деь неподалік порту Тампіко? Тепер він уже й не пам'ятав достеменно, за яких обставин це сталося. У дитинстві було добре; він любив усе живе без винятку, особливо тварин, навіть умів повертати до життя померлих тварин. Жив серед кроликів і жуків, але чи було це на Землі, а чи на якійсь планеті-колонії; тепер уже й про це також забув. Зате добре пам'ятав убивць, бо вони його схопили як виродка, як останнього виродка навіть серед спеціалів. І через це все змінилося.

Місцеві закони забороняли вдаватися до практики, яка б суперечила плину часу, коли мертві поверталися до життя; влада чітко розтлумачила це йому на шістнадцятому році життя. Впродовж року він ще робив це таємно у залишках лісу, але одна стара жінка, якої він ніколи не бачив і не чув, таки донесла на нього. Не отримавши згоди від батьків, вони — вбивці — опромінили його унікальний нервовий вузол у мозку радіоактивним кобальтом, і після цього він поринув в інший світ — у світ, про існування якого ніколи навіть не здогадувався. Це була яма, повна трупів і скелетів, тож він борсався довгі роки, щоб звідти видряпатися. Осел, а особливо ропуха — найважливіші створіння для нього — раптом зникли, безповоротно вимерли; залишилися тільки зогнілі фрагменти — тут голова без очей, там частина руки. Нарешті птах, який прилетів туди помирати, розповів йому про його місце перебування. І він ще глибше занурився в замогильний світ. Ніяк не міг звідти видертися, допоки розкидані навколо нього кістки знову не перетворилися на живих істот; він став невід'ємною частиною метаболізму інших життів, і допоки ці життя не постали з мертвих, він також не міг видертися із замогильної ями.

Тепер він уже не міг знати, як довго тривав той цикл; загалом, нічого не відбувалося, тому час здавався невимірним. Але нарешті кістки вкрилися плоттю; наповнилися порожні очниці, почали бачити нові очі, а відновлені дзьоби й морди почали кудкудакати, гелготіти, гавкати і нявчати. Мабуть, до цього спричинився саме він; напевно, екстрасенсорний вузол знову відновився в його мозку. Хоча можливо, що він до цього не мав жодного стосунку; цілком імовірно, що стався природний процес. Хай там як, але він уже більше не поринав униз; почав підійматися на поверхню разом з іншими. Уже давно втратив їх із поля зору. Тож у якийсь момент виявив, що підіймається наодинці. Але вони також були там. Вони далі його супроводжували; він відчував їхню присутність, як не дивно, всередині свого ества.

Ісидор стояв і тримався за обидва руків'я, настільки зблизившись з усіма іншими живими істотами, що покидав їх із великою неохотою. Усе закінчилося як завше, а ще й боліла та кровоточила рука, куди влучив камінь.

Відпустивши обидва руків'я, він оглянув руку, потім непевним кроком пішов до ванної, щоб промити поріз — отриманий уже не вперше під час злиття з Мерсером і, мабуть, не востаннє. Люди, зокрема, похилого віку, помирали під час наближення до вершини пагорба, не витримуючи надзвичайно суворих випробувань. «Цікаво, а чи зможу я ще раз здолати оту частину шляху, — промовив він до себе, потираючи ушкоджене місце. — Адже можлива зупинка серця, — розмірковував він, — тому ліпше, якби я жив у місті, де в будинках є лікарські кабінети з електроімпульсними апаратами. Тут, на самоті, у цьому місці — це надто ризиковано».

Але він також знав, що й далі ризикуватиме. Він і раніше так робив. Як і більшість людей, навіть фізично слабких.

Приклавши до рани «клінекс», він протер ушкоджене на руці місце.

А тоді почув приглушений далекий звук увімкненого телевізора.

«Ще хтось є в будинку, — подумав він перелякано, неспроможний у таке повірити. Це — не мій телевізор; він вимкнений, до того ж я відчуваю, як резонує підлога. Це — нижче, на якомусь поверсі піді мною!»

«Я більше тут не сам, — усвідомив Ісидор. — Поселився ще один мешканець, зайняв якусь порожню квартиру, і настільки близько, що мені навіть чути звук його телевізора. Мабуть, на поверх або на два нижче, але не більше. Треба подивитися», — промайнула в нього думка. Що ви робите, коли поселяється новий мешканець? Заходите до нього і щось позичаєте, хіба не так? Але за його пам'яті такого ще не траплялося. Ні в цьому будинку, ні деінде: люди виїжджали, люди емігрували, але ніхто не вселявся. «Треба чимось їх пригостити, — вирішив він. — Чашкою води чи ліпше молока; так, молока або ж борошна, а може, яйцем... або чимось із ерзац-замінників».

Заглянувши до холодильника, у якому вже давно вийшов з ладу компресор, він узяв шматок не дуже свіжого маргарину. І з маргарином у руці — схвильований, аж загупало серце — пішов до квартири поверхом нижче. «Треба заспокоїтися, — подумав він. — Їм не обов'язково казати, що я пустолобий. Якщо дізнаються, то навіть говорити зі мною не схочуть; раніше так завжди було. І чого б це?»

Він поквапився вниз по сходах.

РОЗДІЛ 3

По дорозі на роботу Рік Декард, як і бозна-скільки інших людей, на якусь хвилю припинив біля одного з найбільших зоомагазинів Сан-Франциско. Посередині довжелезної вітрини в клітці з прозорого пластику та з підігрівом стояв страус, який щораз поводив головою з витріщеними очима. Птаха, згідно з інформацією на прикріпленій до клітки табличці, щойно привезли із Клівлендського зоопарку. Це був єдиний страус на всьому Західному узбережжі. Надивившись на птаха, Рік ще хвилю-другу сумно споглядав на цінник. А тоді вже понісся до Палацу правосуддя на Ломбард-стрит і виявилось, що на чверть години запізнився на роботу.

Відчинивши двері офісу, він одразу почув голос свого начальника, поліцейського інспектора Гаррі Браєнта — капловухого, рудоволосого, недоладно одягненого чоловіка з розумними очима, здатними миттєво звертати увагу на важливі деталі.

— Зустрінемося о дев'ятій тридцять в кабінеті Дейва Голдена, — сказав інспектор Браєнт, перегортаючи тоненькі, як цибулеві лушпайки, віддруковані аркуші паперу на дошці-планшеті. — Бо Голден, — вів далі він, — потрапив до лікарні «Гора Сіон» з діркою від лазера у хребті. І лежати йому там щонайменше місяць. Допоки

медики не переконуються, що органічний пластик зрісся з хребцями.

— А що трапилося? — запитав Рік, похоловши. Адже головний мисливець за головами ще вчора був цілком здоровий; наприкінці дня він, як завжди, шугнув у своєму говеркарі додому, що в густозаселеному престижному районі Ноб-Гілл.

Браєнт лишень пробурмотів ще раз через плече про дев'ять тридцять у кабінеті Дейва і пішов, залишивши Ріка наодинці.

Рік переступив поріг свого кабінету й одразу почув за спиною голос секретарки Енн Марстен.

— Містере Декард, ви вже чули, що сталося з містером Голденом? У нього стріляли. — Вона зайшла за ним у задушливий, тісний кабінет і ввімкнула повітряний фільтр.

— Так, — відповів він неухважно.

— Це мусив бути один із тих нових надрозумних анді «Корпорації Роузен», — сказала міс Марстен. — А ви вже прочитали рекламний проспекти корпорації і специфікації до їхньої новинки? Вони перейшли на використання мозку «Нексус-6», спроможного здійснювати вибір з двох трильйонів елементів або десяти мільйонів нейронних зв'язків, — вона стишила голос. — Ви пропустили ранішній відеодзвінок. Це мені сказала міс Вайлд; надійшов рівно о дев'ятій.

— Вхідний відеодзвінок? — запитав Рік.

Міс Марстен відповіла:

— Вихідний дзвінок містера Браєнта до російського ВПУ*. Цікавився, чи вони не погодяться подати офіційну скаргу на завод «Корпорації Роузен», що на Сході.

* Всесвітнє поліцейське управління.

— Гаррі й далі сподівається на відкликання з ринку мозку «Нексус-6»? — Ріка це нітрохи не дивувало. Бо з часу публікації 1991 року специфікацій та експлуатаційних характеристик більшість поліцейських управлінь, що працювала з анді-втікачами, безперестанку заявляли про свій протест. — Радянська поліція все одно не зможе зробити більше, ніж ми. — На юридичному рівні виробники мозку «Нексус-6» діяли відповідно до колоніального права, адже їхній материнський завод з виробництва автоматики розташовувався на Марсі. — Найліпше поставитися до нової розробки як до dokonаного факту, — сказав він. — Так завжди було після появи кожної нової модифікації мозку. Пригадую обурливі відгуки, коли люди Сандермана презентували старий Т-14 1989 року. Буквально всі поліцейські управління Західної півкулі скаржилися на неспроможність тестів виявити його присутність у разі незаконного проникнення на Землю. І по суті, якийсь час вони справді мали рацію.

Рік пригадав, як понад п'ятдесят андроїдів Т-14 у той чи в інший спосіб зуміли проникнути на Землю, і їх не вдавалося виявити ледь не протягом усього року. Але потім у Радянському Союзі в Інституті ім. Павлова розробили тест на емпатію, який отримав назву тест Войгта. Відтоді жодному андроїдові Т-14, принаймні так вважалося, не вдалося пройти цей тест.

— А знаєте, що каже з цього приводу російська поліція? — запитала міс Марстен. — Я і про це дещо знаю, — її веснянкувате помаранчеве обличчя аж засіяло.

— Дізнаюся від Гаррі Браєнта, — відрубав Рік. Він відчував роздратування; службові чутки бісили його, адже вони завжди виявлялися приємнішими за правду. Усівшись за письмовим столом, він підкреслено довго

рився у шухляді, аж поки міс Марстен не зрозуміла натяк і не вийшла з кабінету.

З шухляди він вийняв старий зім'ятий конверт із цупкого жовтого паперу. Відкинувшись на спинку свого стильного крісла, від чого воно загойдалося, він ретельно переглядав вміст конверта, допоки не натрапив на потрібну йому інформацію: стислий виклад головних характеристик мозку «Нексус-6».

Швидко пробіг очима текст і переконався в достовірності слів міс Марстен; мозок «Нексус-6» насправді складався з двох трильйонів частинок і міг здійснювати вибір у межах десяти мільйонів можливих комбінацій нейронних зв'язків. За 0,45 секунди андроїд, оснащений таким мозком, міг ухвалювати відповідне рішення з будь-яких чотирнадцяти базових реакцій-станів. Жодній перевірці розумових здібностей не під силу виявити такого анді. Перевірка розумових здібностей була дієвою хіба що за часів перших примітивних моделей 1970-х...

Андроїди на кшталт «Нексус-6», розмірковував Рік, за розумовими здібностями перевершують кілька класів спеціалів. Інакше кажучи, андроїди, оснащені мозком нового покоління «Нексус-6», з загального, прагматичного, практичноорієнтованого погляду у своїй еволюції перевершили більшу, хоча й другосортну, частину людства. Добре це було чи ні. Тож тепер прислуга в деяких випадках була більш тямущою за свого господаря. Але завдяки новим науковим досягненням, приміром тесту на емпатію Войгта-Кампфа, тепер можна було сформулювати критерії для оцінювання. Андроїди, попри свою обдарованість у царині суто інтелектуальної спроможності, не бачили сенсу у злитті, яке регулярно відбувалося серед послідовників мерсеризму, — себто, у досвіді,

з яким він та й усі решта, зокрема й пустилобі, давали собі раду без найменших труднощів.

Час від часу його так само, як і більшість людей, надзвичайно дивувало, чому андроїди безпорадні перед тестом на рівень емпатії. Може, тому, що емпатія існувала тільки всередині людської спільноти, тоді як інтелект тією чи іншою мірою виявлявся в усіх видах і підвидах живих істот, навіть серед павукоподібних. Оця емпатійна спроможність передбачала насамперед неослабний колективний інстинкт; самотньому організмові, наприклад, павукові, вона непотрібна; по суті, вона стала б на заваді виживанню павука. Бо тоді б павук усвідомив, що його жертві також хочеться жити. А звідси випливає: всі хижаки, навіть високорозвинені, скажімо, коти, повмирили б з голоду.

Емпатія, якось вирішив він, мусить обмежуватися травоядними або хоча б усеїдними істотами, здатними відмовитися від м'ясної їжі. Бо в іншому разі цей дар емпатії розмиє межі між мисливцем і жертвою, між переможцем і переможеним. Злившись із Мерсером, усі разом сходять на пагорб, а коли закінчується цикл, то разом падають у прірву замогильного світу. Як не дивно, це нагадує такий собі біологічний захист, проте він дво-січний. Допоки якась із істот зазнає радості, то всі інші пов'язані з нею істоти також відчують радість. Однак, як тільки така істота починає страждати, то й решта істот також не можуть до кінця позбутися тіні цього страждання. Тому така стадна тварина, як людина, отримує додатковий чинник для виживання; а от сови і кобри гинуть.

Скидається на те, що гуманоїдний робот — це самотній хижак.

Рікові подобалося думати про анді в такому руслі; це надавало його роботі певного сенсу. Умертвляючи

анді, він не порушував жодного життєвого принципу, встановленого Мерсером. «*Ти вбиватимеш тільки вбивць*», — оголосив їм Мерсер того року, коли на Землі з'явилися перші емпатомодулятори. А в мерсеризмі, у міру того, як він еволюціонував у повноцінне теологічне вчення, поняття Вбивць набрало певної невизначеної підступності. У мерсеризмі абсолютне зло трималося за подертий плащ старого чоловіка, що непевною ходою йде вгору, але не зрозуміло, хто чи що було тим злом. Мерсерит *відчував* зло без розуміння його природи. Інакше кажучи, мерсерит міг вгледіти невизначену присутність Вбивць там, де тільки вважав за потрібне. Для Ріка Декарда гуманоїдний робот-утікач, що вбив свого господаря, що володів інтелектом, більшим за інтелект багатьох людей, але при цьому не відчував потреби в догляді за тваринами і був неспроможний тішитися успіхом іншої форми життя, а чи сумувати через її невдачу — саме такий анді й був для нього остаточним втіленням Вбивць.

Згадавши про тварин, Рік подумки повернувся до страуса, якого бачив в зоомагазині. На якийсь час відклав специфікацію до мозку «Нексус-6», узяв пучку нюхального тютюну «Місіс Сіддон № 3» і задумався. Тоді поглянув на годинник і, побачивши, що має ще трохи часу, підняв слухавку настільного відеофону й попросив міс Марстен з'єднати його із зоологічним магазином «Щасливий собака» на Шаттер-стріт.

— Так, сер, — відповіла міс Марстен і розгорнула телефонний довідник.

«Але ж не можуть вони аж стільки правити за страуса, — подумав Рік. — Хочуть, щоб покупець торгувався, як у давні часи під час купівлі автомобіля».

— Зоомагазин «Щасливий собака», — промовив чоловічий голос, і на екрані з'явилося обличчя з миттєвою щасливою усмішкою. Лунали голоси тварин.

— Я щодо страуса, що у вітрині, — сказав Рік, бавлячись керамічною попільничкою на столі перед собою. — Який у вас перший внесок?

— Хвильку, зараз скажу, — промовив продавець тварин, намацуючи пальцями ручку й записник. — Третина вартості. — Він щось занотовував у записнику. — Ще хочу запитати, сер, чи не бажаєте віддати нам якусь тварину як частку оплати за покупку.

— Про таке ще не думав, — відповів Рік насторожено.

— Пропонуємо кредит на тридцять місяців, — сказав продавець. — Під неймовірно низьку відсоткову ставку, шість відсотків на місяць. У підсумку ваша щомісячна виплата становитиме зі знижкою...

— Але спочатку трохи знизимо ціну, — сказав Рік. — Знижуємо на дві тисячі, і жодної тварини як часткової оплати; приходжу з готівкою.

«Дейв Голден, — розмірковував собі він, — вже був із гри. Це може немало значити... залежно від того, скільки завдань я отримаю цього місяця».

— Сер, — сказав продавець зоомагазину, — запропонована нами ціна вже й так зі знижкою на тисячу доларів. Зазирніть у «Сідні»; я зачекаю. Хочу, щоб ви самі, сер, переконалися у слушності моїх слів.

«Боже, — подумав Рік. — Вони нізащо не поступляться». Але все ж таки знічев'я видобув із кишені куртки зігнутий удвоє каталог «Сідні», погортав його, поки не знайшов «Страус», «самці-самки», «старі-молоді», «хворі-здорові», «нові-вживані» і почав проглядати ціни.

— Новий, самець, молодий, здоровий, — провадив своє продавець. — Тридцять тисяч доларів. — Він також розгорнув свій каталог «Сідні». — Тож ви бачите, що ціна зі знижкою на тисячу доларів. Отже, ваш перший внесок становитиме...

— Я ще подумаю, — сказав Рік. — Я передзвоню, — і вже збирався покласти слухавку.

— А як вас звати, сер? — запитав стривожено продавець.

— Френк Меррівелл, — відповів Рік.

— Ще, будь ласка, скажіть свою адресу, містере Меррівелл? На випадок, якщо мене не буде в магазині, коли ви зателефонуєте.

Він вигадав якусь адресу й поклав слухавку відеофону на важіль. «Круглу суму вони правлять», — подумав він. Але люди все одно купують; видно, мають гроші. Підійнявши знову слухавку, він різко сказав:

— З'єднайте мене із зовнішньою телефонною лінією, міс Марстен. І не підслухуйте; розмова конфіденційна, — він сердито зиркнув на неї.

— Так, сер, — проказала міс Марстен. — Уже можете набирати номер, — вона вийшла з мережі, а він залишився наодинці із зовнішнім світом.

По пам'яті набрав номер магазину, що продавав підробних тварин, де він і придбав оту ерзац-вівцю. На екрані з'явився чоловік, одягнений у біле, наче ветеринар.

— Доктор Макрі, — промовив чоловік.

— Це Декард вам телефонує. Скільки у вас коштує електричний страус?

— Як для вас, то навіть менше, ніж вісімсот доларів. І за який час ви хотіли б отримати страуса? Нам треба буде його ще складати; у нас рідко замовляють страусів...

— Гаразд, про це згодом, — перебив Рік і поглянув на годинник — доходило пів на десяту. — Усе, до побачення.

Він швидко поклав слухавку, підвівся і за мить уже стояв біля дверей кабінету інспектора Браєнта. Пройшов повз дівчину з приймальні — привабливу, з довгою до пояса косою блискучого волосся, а тоді повз Браєннову секретарку — отого доісторичного монстра з юрського періоду, холодну та лукаву, немов якась архаїчна примара при вході до замогильного світу. Ніхто з жінок до нього не обізвався так само, як і він до них. Відчинивши внутрішні двері, він кивнув своєму начальникові, який саме розмовляв телефоном; усівшись, Рік вийняв принесену із собою специфікацію «Нексус-6» і заходився її переглядати, поки інспектор Браєнт з кимось спілкувався.

Рік почувався пригніченим. Але якщо подумати логічно, то з огляду на несподіване сходження зі сцени Дейва, він мав би щонайменше бути обережно-оптимістичним.

РОЗДІЛ 4

«Мабуть, переживаю, — здогадувався Рік Декард, — щоб зі мною не сталося того самого, що з Дейвом. Анді, що зумів продірявити його лазером, з таким же успіхом продірявить і мене. Але, здається, справа в чомусь іншому».

— О, ти навіть захопив із собою оту недолугу специфікацію нової розробки мозку, — промовив інспектор Браєнт, поклавши слухавку відеофону.

— Так, до мене вже дійшли деякі чутки, — відповів Рік. — І скільки маємо тих анді? Про що дізнався Дейв?

— Поки що — вісім, — проговорив Браєнт, глянувши на дошку-планшет. — Перших двох Дейв уже встиг уколоскати.

— А решта шестеро тут у нас, у Північній Каліфорнії?

— Наскільки нам відомо. Дейв каже, що в нас. Я саме з ним і говорив відеофоном. Маю його записи; знайшов у його столі. Він каже, що це вся інформація, яку йому вдалося роздобути, — Браєнт постукав пальцем по купі аркушів паперу. Але поки що інспектор начебто і не збирався передавати Ріку записи; з якихось міркувань він сам їх гортав, насупившись і облизуючи губи.

— Наразі в мене жодного невідкладного завдання, — проявив ініціативу Рік. — Готовий узяти на себе анді Дейва.

— При перевірці підозрюваних Дейв використовував модифіковану шкалу Войгта-Кампфа, — провадив замислено Браент. — Ти ж розумієш, принаймні маєш розуміти, що вона не розроблена конкретно для цього нового типу мозку. Для цього типу мозку *немає* тесту; три роки тому шкалу Войгта удосконалив Кампф, і це все, що ми маємо, — він зробив паузу, розмірковуючи. — Дейв каже, що шкала точна. Можливо, що й так. Але я хочу, щоб до того, як ти візьмеш на себе отих шістьох... — він знову постукав пальцем по купі аркушів паперу. — Словом, тобі треба полетіти до Сіетла і переговорити з людьми з «Корпорації Роузен». Попрося їх надати тобі для тестування зразок нового мозку «Нексус-6».

— А тоді перевірити його за шкалою Войгта-Кампфа, — сказав Рік.

— Це тільки здається, що так просто, — промовив Браент більше сам до себе, ніж Рікові.

— Прошу?

— Думаю, поки ти летітимеш, я поговорю з керівництвом «Корпорації Роузен», — він зиркнув мовчки на Ріка. Важко зітхнув і взявся було обгризати ніготь, але за мить уже знав, що має сказати. — Хочу поговорити з ними про можливість залучення до тестування кількох людей разом із їхніми андроїдами. Але ти цього не знатимеш. Це буде моє рішення, узгоджене з виробником. Сподіваюся залагодити справу ще до твого прибуття, — він тицьнув пальцем у Ріка, а його обличчя набрало суворого виразу. — Тобі вперше доведеться виступити в ролі старшого мисливця за головами. Дейв дуже багато знає; за спиною — багаторічний досвід.

— У мене також, — сказав Рік напружено.

— Раніше ти отримував завдання від Дейва; завжди він вирішував, що передати тобі, а що залишити для себе. Тепер ти маєш усіх шістьох, з якими він хотів упоратися сам, без твоєї допомоги, але один із них виявився спритнішим за Дейва. І його, — Браєнт повернув до Ріка аркуш паперу, щоб він міг бачити, — звати Макс Полоков. — Принаймні так він себе називає. Зрозуміло, якщо тільки Дейв не помиляється. Усе ґрунтується на припущеннях. А от модифіковану шкалу Войгта-Кампфа він застосовував тільки щодо перших трьох: до тих двох, з якими Дейв уже покінчив, а також щодо Полокова. Він саме проводив тестування; тоді Полоков і пропалив Дейва лазером наскрізь.

— Що й доводить правоту Дейва, — відказав Рік. — В іншому разі навіщо було б йому застосовувати лазер; він не мав би жодного мотиву.

— Отже, зараз ти летиш до Сієтла, — підсумував Браєнт. — Ні про що їм не повідомляй заздалегідь; я візьму це на себе. Але будь уважним, — він підвівся і суворо поглянув Рікові просто у вічі. — Коли проводитимеш у корпорації тест Войгта-Кампфа, і хтось з людей його не пройде...

— Це неможливо, — сказав Рік.

— Кілька тижнів тому я вже розмовляв про це з Дейвом. Він розмірковував приблизно в тому самому дусі. Нещодавно я отримав від радянської поліції — від тамтешнього ВПУ — доповідну записку, призначену для Землі й для планет-колоній. Група лєнінградських психіатрів звернулася до ВПУ з пропозицією застосувати найновіші та найточніші персональні профільні аналітичні прилади з метою виявлення присутності андроїда — іншими словами, застосувати шкалу Войгта-Кампфа

щодо ретельно підібраних людей — хворих на шизофренію, патологічно дисоційованих особистостей. Зокрема, з афективним сплосненням. Ти напевне чув про це.

— Саме це й вимірює шкала Войгта-Кампфа.

— Тоді ти розумієш, що не дає їм спокою.

— Ця проблема завжди існувала. Відколи ми вперше наштовхнулися на андроїдів, що вдавали людей. Про однастайність думки поліції з цього приводу можна довідатися зі статті Лурі Кампфа, написаної ще вісім років тому. «Блокування прийняття ролі в недеградованих шизофреніків». Кампф зіставляє зменшену емпатичну спроможність, виявлену в людей з психічними захворюваннями, із на перший погляд, схожими, але, загалом...

— Ленінградські психіатри, — перебив безцеремонно Браєнт, — вважають, що деякі категорії людей не спроможні пройти тест за шкалою Войгта-Кампфа. Якби ти перевірів їх за цим тестом, то відповідно до стандартів поліції, ти б вирішив, що це гуманоїдні роботи. Але свою помилку ти зможеш виявити тільки після їхньої смерті, — тепер він замовк і чекав, що скаже Рік.

— Але ж таких індивідів, — почав Рік, — можна...

— Можна побачити хіба що у спеціальних закладах, — погодився Браєнт. — Вони не пристосовані до життя у зовнішньому світі; зрозуміло, що вони не можуть залишатися непомітними, будучи явними психопатами, якщо тільки психічні розлади не почалися з ними нещодавно і досить раптово, а поблизу не виявилось когось, хто міг би вжити заходів. *Але таке може статися.*

— Один випадок на мільйон, — відповів Рік. Але він розумів, про що тут ідеться.

— Девіда найбільше непокоїла, — вів далі Браєнт, — поява найновішого мозку «Нексус-6». Але «Корпорація Роузен», як тобі відомо, запевнила нас, що «Нексус-6» можна буде виявити за допомогою стандартних профільних тестів. Ми повірили їм на слово. Тепер змушені — а ми знали, що так і буде, — переконатися у достовірності цих тверджень на власні очі. Саме це тобі належить зробити у Сієтлі. Ти усвідомлюєш і, думаю, навіть дуже добре, що будь-якої миті все може піти не так, як передбачалося. Якщо тобі не вдасться виявити всіх гуманоїдних роботів, то це означатиме, що в нашому розпорядженні нема жодного надійного аналітичного приладу, і ми не спроможні виявляти андроїдів-утікачів. А якщо за допомогою шкали ти ідентифікуєш людину як андроїда, — Браєнт посміхнувся крижаною посмішкою, — то ми опинимося геть у незavidному становищі, хай навіть ніхто, зокрема ніхто із працівників «Корпорації Роузен» не розголошуватиме цього надзвичайно прикрого для нас факту. Це зв'яже нам руки на невизначений час, і ми будемо змушені довести результати нашої перевірки до відомо ВПУ, а звідти вже повідомлять про наші результати лєнінградським ученим. Відтак одного чудового дня ми прочитаємо про все це в прєсі. Ну, хіба що на той час нам удасться розробити досконалішу шкалу, — він підняв слухавку відеофону. — Ну що? Берєшся за справу? Можєш взяти службовий говеркар і заправитися на нашій станції.

— А можна мені взяти записи Дейва Голдена? Хотів би переглянути їх по дорозі, — Рік підвівся.

— Спочатку випробуємо шкалу у Сієтлі, — тон Браєнта однозначно не допускав заперечень, і Рік Декард це одразу відчув.

Коли він приземлив говеркар поліцейського управління на даху будівлі «Корпорації Роузен» у Сієтлі, там на нього вже чекала молода жінка. Темноволоса і струнка, у нових масивних пилофільтрувальних окулярах, вона підійшла до його говеркара, тримаючи руки в глибоких кишенях довгого яскраво-смугастого плаща. На її різко окресленому невеликому обличчі застиг вираз похмурого незадоволення.

— Щось сталося? — запитав Рік, виходячи з говеркара.

— Начебто нічого. Мала розмову відеофоном. Але розмова тут ні до чого, — відповіла двозначно дівчина. Вона несподівано простягнула руку; він автоматично її потис.

— Я — Рейчел Роузен. А ви, мабуть, містер Декард.

— Усе це не я придумав, — сказав він.

— Так, інспектор Браєнт уже нас поінформував. Але ж ви офіційний представник поліцейського управління Сан-Франциско, себто, відомства, яке сумнівається у відповідності нашої розробки суспільним потребам, — вона поглянула на нього з-під довгих чорних вій, напевно, штучних.

— Гуманоїдний робот, як і будь-яка інша машина, може мати різне застосування; він може приносити велику користь, а може становити й серйозну небезпеку. Користь нас не цікавить, — зауважив Рік.

— А як тільки небезпека, — сказала Рейчел Роузен, — то ви вже тут як тут. А це правда, містере Декард, що ви мисливець за головами?

Він неохоче стенув плечима і кивнув.

— Тож вам нескладно розпізнати в андроїді незвичну інертність, — вела далі дівчина, — а тоді залишається його, як то кажуть, лишень «деактивувати».

— Ви вже підібрали групу для тестування? — запитав він. — Мені треба... — і він запнувся. Бо враз побачив у вольєрах тварин.

Аякже, могутня корпорація, усвідомлював він, могла собі таке дозволити. У глибині душі Рік, очевидно, очікував побачити таку розкішну колекцію; тому його це не здивувало, але викликало почуття, більше схоже на пожадання. Він повільно відійшов від дівчини до найближчого загону. Відчував їхній запах, навіть кілька запахів живих створінь, які стояли, або сиділи, чи, як у випадку істоти, схожої на єнота — спали.

Ніколи в житті він ще не бачив єнота на власні очі. Знав хіба, які вони на вигляд із тривимірних фільмів, що транслювалися по телебаченню. З якоїсь причини пилюка уразила цих тварин настільки сильно, як і птахів, тому єнотів у дикій природі майже не залишалося. Мимоволі він вийняв свій пошарпаний каталог «Сідні» і знайшов розділ «Єноти». Рядки з цінами — надруковані курсивом; так само, як і коней-першеронів, зараз вони не мали єнотів для продажу. У каталозі було зазначено ціну, за яку їм вдалося продати останнього єнота. Цифра була просто астрономічною.

— Його звати Білл, — промовила з-за його спини дівчина. — Єнот Білл. Ми придбали його минулого року в дочірньої корпорації.

Вона показала кудись повз нього, і тільки тоді він помітив озброєних охоронців компанії, що стояли на поготові з автоматами — з легкими скорострілками «Шкодами»; відколи він приземлив свій говеркар, охоронці не зводили з нього очей. «І це незважаючи на те, — подумав він, — що я прилетів поліцейським говеркаром».

— Отже, один із найбільших виробників андроїдів, — замислено протягнув він, — вкладає свій надлишковий капітал у живих тварин.

— Погляньте на сову, — сказала Рейчел Роузен. — Ось, зараз її розбуджу, — вона пішла до невеликої клітки, всередині якої стояло сухе розлоге дерево.

Він було хотів заперечити, що сови вже вимерли. «Або принаймні так нам кажуть. У каталозі „Сідні“, — подумав він, — вони помічені літерою „В“, тобто як вимерлі; літера „В“ раз по раз траплялася в каталозі». Позаяк дівчина йшла попереду нього, то він перевірів свою обізнаність, зазирнувши до каталогу, і виявив, що не помилився. «Сідні» ніколи не помиляється, — промовив він до себе. — Ми в цьому певні. На що б іще ми могли покластися?».

— Але ж ваша сова штучна, — сказав він, раптом про все здогадавшись; його розчаруванню не було меж.

— Ні, — вона всміхнулася, і він побачив її рівні білі зуби, що здавалися ще білішими на тлі темного волосся й очей.

— Але в «Сідні»... — почав Рік, показуючи їй каталог. Йому хотілося довести свою правоту.

— Ми не купуємо тварин у «Сідні»; як і в інших торговців, — відповіла дівчина. — Всі наші придбання від приватних осіб; закупівельних цін ми не розголошуємо, — відтак додала: — У своєму штаті ми маємо власних натуралістів; на сьогодні вони працюють у Канаді. Там ще залишилися досить великі обшири лісів, ну, відносно великі. Але все ж таки достатні для виживання дрібних тварин, а іноді й птахів.

Він ще довго дивився на сову, що дрімала на суку. Тисячі думок роїлися в його голові, він думав про війну, про ті дні, коли з неба падали сови; пригадав, як у часи

його дитинства щораз з'являлося повідомлення про вимирання того чи іншого виду тварин і як щодня трубили про це газети — одного дня: померла остання лисиця, іншого: помер останній борсук, аж поки людям не набридло читати безконечні некрологи.

Також подумав, що йому страшенно хочеться мати вдома справжню тварину; десь з глибини його свідомості вже вкотре підіймалася ненависть до своєї електричної вівці, яку доводилося доглядати, про яку йому треба було піклуватися, немовби про живу. «Тиранія речі, — подумав він. — Котра й не здогадується про моє існування. Так само андроїди не усвідомлюють існування інших». Він ніколи раніше про це не думав, про схожість між електричною твариною й анді. «Електрична тварина, — розмірковував він, — може вважатися підвидом найпростішого робота. Або навпаки, андроїда можна вважати високорозвиненою, вдосконаленою версією ерзац-тварини». Обидві думки виявилися для нього неприємними.

— Якби ви захотіли продати свою сову, — запитав він Рейчел Роузен, — то скільки б вона коштувала, і який треба було б заплатити завдаток?

— Ми не продаємо сову, — вона розглядала його зі змішаним почуттям задоволення й співчуття; або ж так йому здалося. — А якби навіть і продавали, то ви навряд чи зможете б стільки заплатити. А яку тварину ви тримаєте вдома?

— Вівцю, — сказав він. — Чорноморду саффордську вівцю.

— Тоді ви щасливий чоловік.

— Так, я щасливий, — погодився Рік. — Але мені завжди хотілося мати сову, ще до того, як вони посипалися з неба, — потім виправився: — Хоча, звісно, не вашу.

— Наша програма з відновлення популяції та загальне планування передбачає купівлю ще одної особини сови, яка б могла спаруватися зі Скрепі, — вона кивнула на сову, що дрімала на сухому дереві; на якусь мить птах розплющив обидва ока — оті жовті прорізи, що зараз же затягнулися, щойно сова знову поринула в дрімоту. Грудина птаха ледь помітно підійнялася й опустилася, немовби сова зітхнула в гіпнагогічному стані.

Нарешті він відірвав погляд від птаха, котрий тільки додав гіркоти до його попереднього відчуття благого-війного страху та пожадання, і сказав:

— І все ж таки я повинен провести тестування за-здалегідь відібраної групи. Може, спустимося донизу?

— Мій дядько говорив з вашим начальником відео-фоном, тож, мабуть...

— Це у вас родинне? — перебив Рік. — Ця величезна корпорація *родинний* бізнес?

— ...дядько Елдон уже підібрав групу андроїдів і контрольну групу, — продовжила Рейчел незакінчену репліку. — Ходімо.

Вона покрокувала до ліфта, знову глибоко запустивши руки у кишені плаща; вона не озиралася, а він, відчуваючи роздратування, на якусь мить завагався, перш ніж нарешті рушити за нею.

— А чим я вам не сподобався? — запитав він, коли вони спускалися в ліфті.

Вона задумалася, нібито донедавна ще не знала чим.

— Бачите, — сказала вона, — ви, дрібний службовець із поліцейського управління, опинилися в незвичайному становищі. Розумієте, що я маю на увазі? — вона кинула на нього косий презирливий погляд.

— Яка частка андроїдів, — запитав він, — оснащена мозком «Нексус-6»?

— Всі до одного, — відповіла Рейчел.

— Перекоаний, за допомогою шкали Войгта-Кампфа я легко їх виявлю.

— А якщо ні, то нам доведеться негайно відкликати з ринку всю партію андроїдів з «Нексус-6», — її темні очі спалахнули; вона сердито поглядала на нього, допоки ліфт не зупинився, а двері не розчинилися. — Тому що управління поліції не може впоратися з покладеним на нього завданням і виявити отих кількох андроїдів з «Нексус-6», що втекли...

Їм назустріч вийшов чоловік, рухливий та кістлявий, і вже в літах, з простягнутою для потиску рукою; на його обличчі застиг вираз тривоги, начебто події віднедавна почали розгортатися надто швидко.

— Елдон Роузен, — відрекомендувався він Ріку, і вони потисли один одному руки. — Послухайте, Декарде, ви, сподіваюся, розумієте, що андроїдів тут на Землі ми не виробляємо, правда? Тому ми не можемо зняти слухавку відеофону і попросити принести з відділу готової продукції кільканадцять зразків; але це не означає, що ми не хочемо чи не можемо з вами співпрацювати. Я зробив усе, що міг, — його ліва рука дещо тремтливим рухом пригладила вже поріділе волосся.

Кивнувши на свій службовий портфель, Рік сказав:

— Тоді я беруся за роботу.

Нервозність Роузена-старшого тільки підбадьорила Ріка й додала йому впевненості. «Вони мене бояться, — усвідомив він і здригнувся. — Рейчел Роузен також. Я можу навіть змусити їх відмовитися від виробництва своїх моделей з „Нексус-6“; результати, які я отримаю

впродовж наступної години, *можуть* вплинути на діяльність усієї корпорації. Вони стануть визначальними для подальшої долі „Корпорації Роузен“ тут у Сполучених Штатах, у Росії й навіть на Марсі».

Обидва представники родини Роузен уважно його розглядали, і він зауважив, що вони поводитися нещиро; прибувши до них, він приніс із собою пустоту, його прибуття провіщало порожнечу й тишу економічної загибелі. «Вони контролюють величезну потугу, — подумав він. — Їхнє підприємство — одне із промислових гігантів галузі; до того ж виробництво андроїдів фактично вже стало невід'ємним складником процесу колонізацій, а якби воно зазнало невдачі, то існувала б велика ймовірність призупинення самої колонізаційної програми. Певна річ, що в „Корпорації Роузен“ це чудово усвідомлювали. Елдон Роузен, мабуть, збагнув усе одразу, щойно його зателефонував Гаррі Браєнт».

— На вашому місці я б так не тривожився, — сказав Рік, ідучи разом з обома Роузенами яскраво освітленим широким коридором. Сам же він був спокійний і вдоволений. Тішився цією миттєвістю, як жодною іншою на своїй пам'яті. Вже незабаром вони дізнаються, на що здатний його тестовий прилад, як і те, на що не здатний.

— Якщо ви не впевнені в об'єктивності шкали Войгта-Кампфа, — зауважив він, — то, можливо, вашій компанії варто було розробити альтернативний тест? Можна стверджувати, що відповідальність частково лягає також і на вас. О, так, дякую.

Роузени спрямували його з коридору в шикарне, схоже на вітальню приміщення з килимами, торшерами й модерними невеликими столиками, на яких лежали журнали... зокрема, він помітив лютневий додаток

до каталогу «Сідні», який йому ще не потрапляв на очі. Лютневий додаток мав з'явитися в продажу десь так днів за три-чотири. Очевидно, «Корпорація Роузен» підтримувала із «Сідні» особливо тісні зв'язки.

Він роздратовано взяв каталог.

— Це зловживання суспільною довірою. Адже ніхто не має права раніше за інших дізнатися про зміни в цінах, — це можна було трактувати як порушення федерального законодавства; Рік спробував згадати назву відповідного закону, але так і не зміг. — Я забираю журнал із собою, — сказав він, розстебнув портфель і жбурнув туди каталог.

Після хвилинної запинки Елдон Роузен втомлено промовив:

— Бачите, офіцере, не в наших правилах отримувати інформацію...

— Я не офіцер, — заперечив Рік. — Я — мисливець за головами, — з портфеля він видобув пристрій Войгта-Кампфа, сів за найближчий столик з червоного дерева і почав прилаштовувати доволі нескладний самопис. — Можете запросити перший об'єкт тестування, — повідомив він Елдону Роузену, який мав тепер як ніколи загнаний вигляд.

— Мені також хотілося б на це поглянути, — сказала Рейчел, сідаючи поряд. — Ніколи не бачила, як проводиться тест на емпатію. І що показують оті пристрої?

— Ось цей, — він простягнув плаский адгезивний диск з проводами, — визначає розширення капілярів у ділянці обличчя. Відома первинна рефлекторна реакція, так званий «сором» або «збентеження», відповідь організму на морально приголомшливий подразник. Вона не підконтрольна силі волі, на противагу

електропровідності шкіри, диханню або частоті сер-
дечних скорочень, — відтак він показав Рейчел пристрій
голчастого спрямування світла. — А цей прилад реє-
струє коливання в очних м'язах. У поєднанні зі «збен-
теженням» можна виявити навіть найменш помітні ко-
ливання...

— Відсутні в андроїдів, — закінчила Рейчел.

— Андроїди не реагують на запитання-стимули;
хоча з погляду біології вони живі. Умовно.

— Ну, що ж, протестуйте мене, — заявила Рейчел.

— Навіщо? — запитав здивовано Рік.

Тут уже Елдон Роузен втрутився в розмову й захри-
плим голосом промовив:

— Вона — ваш перший об'єкт тестування. Вона може
бути андроїдом. Сподіваюся, ви все з'ясуєте.

Потім якось дуже незграбно опустився в крісло,
вийняв сигарету, прикурив і спостерігав, не відводячи
погляду.

РОЗДІЛ 5

Тонкий промінь сріблястого світла рівномірно освітлював ліве око Рейчел Роузен, а до її лівої щоки прилип сітчастий диск. Вона здавалася спокійною. Усівшись так, щоб бачити показники обох індикаторів приладу Войгта-Кампфа, Рік Декард промовив:

— Я змальовуватиму вам різні соціальні ситуації. А ви якнайшвидше казатимете про своє ставлення до кожної з них. Час, звісно ж, фіксується.

— Отже, — відповіла Рейчел сухо, — мої усні відповіді до уваги не беруться. На показники ваших приладів впливатимуть лишень очні м'язи та капілярні розширення. Але я відповідатиму; хочу випробувати себе... — вона запнулася. — Починайте, містере Декард.

Рік, вибравши запитання № 3, заходився читати:

— Вам подарували на день народження портмоне з телячої шкіри.

Обидва індикатори враз проскочили зелений колір і сягнули червоного; сіпнулися далеко, але вмить повернулися назад.

— Я не приймаю такого подарунка, — сказала Рейчел. — Також заявлю на цю людину в поліцію.

Зробивши помітку, Рік провадив тест далі, читаючи восьме запитання профільної шкали Войгта-Кампфа.

— У вас маленький син і він показує вам свою колекцію метеликів, включно з баночкою для заморення.

— Я відведу його до лікаря, — промовила Рейчел тихим, але твердим голосом. Знову підстрибнули обидві стрілки, але цього разу не так далеко. Він зробив чергову помітку.

— Ви сидите й дивитесь телепрограму, — читав він, — і раптом помічаєте осу, що повзе по вашому зап'ясті.

— Я вб'ю її, — сказала Рейчел. Цього разу стрілки майже не ворухнулись, хіба що ледь затремтіли. Він це також помітив, а тоді обережно вибрав наступне запитання.

— У журналі ви натрапили на кольорове фото оголеної дівчини на всю сторінку, — він запнувся.

— Ви проводите цей тест, щоб виявити, чи я андроїд, — запитала Рейчел, — а чи, може, для того, щоб перевірити мою схильність до гомосексуалізму?

Стрілки не поворухнулися. Він вів далі:

— Вашому чоловікові подобається це фото, — стрілки не фіксували реакції. — Дівчина лежить долілиць на великому чудовому килимку із ведмежої шкури, — стрілки не поворухнулися, а він подумав: «Реакція андроїда. Вона пропустила найголовніше в запитанні — шкуру мертвої тварини. Її мозок, себто мозок андроїда, зосереджений на інших подробицях». — Ваш чоловік чіпляє фото на стіні свого кабінету, — закінчив він, і тепер стрілки зарухалися.

— Я не дозволю йому цього зробити, — сказала Рейчел.

— Гаразд, — промовив він, кивнувши головою. — Тепер ось таке. Ви читаете роман, написаний за довоєнних часів. Головні герої перебувають на Рибальській

набережній у Сан-Франциско. Вони зголодніли і заходять у ресторан, що спеціалізується на приготуванні страв з морепродуктів. Один із них замовляє омарів, тож шеф-кухар кидає омарів у каструлю з окропом, а голвні герої стоять поруч і спостерігають.

— О боже, — вихопилося у Рейчел. — Який жах! Невже колись так робили? Яка жорстокість! В окропі *живі* омари?

Однак індикатори не поворухнулися. Формально, її реакція була правильною. Але симульованою.

— Ви винаймаєте в горах будинок, — провадив він, — у рекреаційній зоні. Грубі сукуваті соснові колоди, великий камін.

— Так, — сказала Рейчел і нетерпляче кивнула головою.

— На стіні хтось повісив старовинні мапи, гравюри Каррієра та Айвза, а над каміном голова оленя, дорослий самець з розгалуженими рогами. Люди навколо вас захоплюються інтер'єром будиночка, а ви...

— Лише не головою оленя, — заперечила Рейчел. — Стрілки колихнулися тільки в межах зеленого регістру.

— Ви завагітніли, — провадив Рік, — від чоловіка, що пообіцяв з вами одружитися. Чоловік покидає вас і йде жити до іншої жінки, вашої найкращої подруги; ви робите аборт і...

— Я ніколи не зроблю аборт, — сказала Рейчел. — У будь-якому разі це неможливо. За це карають довічним ув'язненням, до того ж поліція пильно стежить, — цього разу обидві стрілки стрімко стрибнули на червоне.

— А звідки ви знаєте, — запитав її з цікавістю Рік, — про складнощі, пов'язані з отриманням дозволу на аборт?

— Про це всі знають, — відповіла Рейчел.

— Видалося, ніби ви знаєте це з власного досвіду, — він уважно спостерігав за стрілками; вони знову стрибнули далеко від нульової позначки. — І ще одне запитання. Ви йдете на побачення з чоловіком, і він запрошує вас до своєї квартири. Вдома він пропонує вам випити. Тримавши келих у руці, крізь відчинені двері ви помічаєте на стінах спальні плакати, на яких зображено мальовничий бій биків, і йдете подивитися на них зблизька. Він проходить за вами. Зачиняє двері. Обіймає вас і каже...

— А що таке плакат із боєм биків?

— Це великі, зазвичай кольорові малюнки, на яких зображено матадора у накидці й бика, що намагається простромити його рогом, — це його дещо спантеличило. — А скільки вам років? — запитав він; може, вся суть у її віці.

— Мені вісімнадцять, — промовила Рейчел. — Га-разд, тож чоловік зачиняє двері й обіймає мене рукою. І що він каже?

— А ви знаєте, чим закінчуються бої биків? — запитав Рік.

— Думаю тим, що хтось зазнає ушкоджень.

— Бика завжди вбивають укінці, — він чекав, спостерігаючи за двома стрілками. Вони хіба що трохи здригнулися і не більше. Жодного істотного відхилення. — Тепер останнє запитання, — сказав він. — Із двох частин. Ви дивитесь по телебаченню старий фільм, ще довоєнний. Показують бенкет, саме в розпалі; гості смакують сирими устрицями.

— Фу, — відреагувала Рейчел; стрілки вмиють стрибнули.

— Головна страва — варений собака, фарширований рисом, — цього разу стрілки знову стрибнули, але вже не так далеко, як при згадці про сирих устриць. — Сирі устриці для вас відразливіші, ніж страва з вареного собаки? Звісно ж ні.

Він поклав на стіл свій олівець, вимкнув промінь світла, зняв з її щоки сітчастий диск.

— Ви — андроїд, — сказав він. — Це висновок за результатами тесту, — поінформував він її — чи радше його, себто андроїда, — а також Елдона Роузена, який дивився тепер на нього болісно-тривожно; обличчя старого скривилося, а тоді буквально за якусь мить, немов пластмасове, швидко набрало сердито-занепокоєного вигляду.

— Адже так? — запитав Рік.

Жодної відповіді від обох Роузенів.

— Послухайте, — розсудливо проговорив Рік, — між нами нема конфлікту інтересів; для мене дуже важливо, щоб тест Войгта-Кампфа давав достовірні результати, і для вас це також дуже важливо.

— Вона не андроїд, — зронив старий Роузен.

— Я в це не вірю, — відрубав Рік.

— А навіщо йому брехати? — в'їдливо запитала Рейчел у Ріка. — Якби нам треба було вас конче обдурити, то ми б таки знайшли спосіб, як це зробити.

— Наполягаю на проведенні аналізу кісткового мозку, — провадив Рік. — Тільки за допомогою біохімічного аналізу можна остаточно з'ясувати, чи ви андроїд, а чи людина; звісно, процедура повільна і болісна, але...

— На законних підставах, — сказала Рейчел, — мене не можливо змусити пройти аналіз кісткового мозку. У таких випадках вже зареєстровані судові рішення;

свідчення проти самого себе. Тим паче, у випадку живої людини, а не тіла деактивованого андроїда, аналіз забере багато часу. Ваш триклятий тест Войгта-Кампфа спрацьовує за рахунок спеціалів; їх потрібно постійно перевіряти, а поки уряд це робив, то ви в управлінні поліції протягнули той тест Войгта-Кампфа. Але в одному ви все ж таки маєте рацію — тестування закінчилося.

Вона підвелася, відійшла на кілька кроків і стояла до нього спиною, притиснувши руки до стегон.

— Суть не в законності проведення аналізу кісткового мозку, — промовив захриплим голосом Елдон Роузен. — Суть у тому, що ваш тест на емпатію виявився абсолютно недостовірним щодо моєї племінниці. І я можу навіть пояснити, чому за результатами тесту ви вважаєте, що вона — андроїд. Рейчел виросла на борту «*Саландера-3*». Вона там народилася; провела на космічному кораблі чотирнадцять зі своїх вісімнадцяти років, всі знання вона черпала з бібліотеки на магнітних стрічках, а також із того, що дев'ятеро інших дорослих членів екіпажу розповідали про Землю. Отже, як вам це, мабуть, добре відомо, корабель повернувся на Землю, здолавши перед тим одну шосту шляху до Проксими. В іншому разі Рейчел ніколи б не побачила Землі, ну, хіба що в похилому віці.

— А ви б і мене деактивували, — кинула Рейчел через плече. — Аякже, мене б убили, щойно я потрапила б до рук поліції. Про своє невеселе становище я дізналася ще чотири роки тому, одразу після прибуття на Землю і вже не вперше проходжу тест Войгта-Кампфа. Фактично я рідко коли покидаю стіни цього будинку; це величезний ризик, скрізь поліцейські блокпости, скрізь летючі патрулі, що хапають незареєстрованих спеціалів.

— І андроїдів, — додав Елдон Роузен. — Але влада про це нікому не розповідає; навіщо комусь знати, що на Землі є андроїди і що вони живуть серед людей.

— Я думаю, ви помиляєтесь, — сказав Рік. — Думаю, різноманітні поліцейські управління тут та в Радянському Союзі їх уже давно повиловлювали. Населення тепер досить малочисельне; кожен мешканець рано чи пізно неодмінно наразиться на випадковий блокпост, — принаймні таким був задум.

— Які ви маєте приписи, — запитав Елдон Роузен, — у разі помилкової ідентифікації людини як андроїда?

— Це справа управління, — Рік почав складати приладдя у портфель; обидва Роузени спостерігали за ним мовчки. — Маю наказ, — додав він, — скасувати тестування в разі його провалу, що я і роблю. Після першої невдачі немає сенсу провадити його далі, — він клацнув замками, застібнувши портфель.

— Але ж ми легко могли ввести вас в оману, — сказала Рейчел. — Ніщо не змушувало нас розповідати вам про помилку щодо мене. А також щодо дев'яти інших вибраних нами об'єктів, — вона енергійно жестикулювала. — Ми просто вирішили переконатися в достовірності вашого тестування.

— Мені слід було наполягти на наданні списку об'єктів тестування ще до проведення тесту, — заявив Рік. — У запечатаних сургучем конвертах. Тоді я зміг би їх зіставити з власними результатами. Адже повинна бути відповідність.

«А тепер я бачу, — думав Рік, — що відповідності немає. Браєнт мав слушність. Дякувати богам, що я не вирушив на полювання, озброївшись результатами такого тестування».

— Я побоювався, що саме на цьому ви і наполягати-мете, — промовив Елдон Роузен. Він поглянув на Рейчел, яка також кивала головою. — Ми обговорювали і такий розвиток подій, — видихнув Елдон з полегшенням.

— Вся проблема, — пояснював Рік, — полягає у засадах вашої виробничої діяльності, містере Роузен. Адже ніхто не змушував вашу корпорацію розробляти настільки розумні моделі гуманоїдних роботів, щоб...

— Ми створили те, на що є попит у колоніях, — сказав Елдон Роузен. Ми просувалися відповідно до випробуваного часом принципу, що лежить в основі всього підприємництва. Якби наша фірма не створила настільки передових гуманоїдів, то їх би створили інші фірми нашої галузі. Ми повною мірою усвідомлювали ризик, який брали на себе, коли розробляли мозок «Нексус-6». *Але неспроможність вашого тесту Войтга-Кампфа була виявлена ще до появи нашого андроїда.* Ну, якби ви не змогли ідентифікувати андроїда «Нексус-6» як андроїда, якби ви помилилися і класифікували б його як людину, але ж трапилося не так, — його голос став жорстким і колючо-пронизливим. — Ваше поліцейське управління — та й інші також — мабуть, деактивували — таки напевне, що деактивували — багатьох людей із недорозвиненою емпатичною здатністю, як, наприклад, моя ні в чому не винна племінниця. Це вашому становищу, містере Декард, з погляду моралі, не позадриш. Не нашому.

— Іншими словами, — відрубав різко Рік, — ви не надасте мені можливості провести тест на жодному андроїді з мозком «Нексус-6». Ваші люди завбачливо підсунули мені оцю дівчину-шизофреніка з роздвоєною психікою.

«І достовірність мого тесту, — він це добре усвідомлював, — тепер розбита уже вщент. Мені в жодному разі не варто було на це погоджуватись, — сказав він собі подумки. — Але тепер уже занадто пізно».

— Ми вас розуміємо, містере Декард, — промовила Рейчел Роузен тихим і розсудливим голосом; вона повернулася до нього й усміхнулася.

Навіть тепер він не міг збагнути, як «Корпорації Роузен» вдалося заманити його у свою пастку і до того ж зробити це дуже легко та невимушено. «Професіонали», — подумав він. Гігантська корпорація, величезний досвід. По суті, вона володіє колективним розумом. А Елдон і Рейчел Роузени лише речники цієї корпорації. Його помилка, очевидно, полягала в тому, що він розглядав їх виключно як окремих людей. Більше він такої помилки не припуститься.

— Вашому начальнику містерові Браєнту, — сказав Елдон Роузен, — буде неймовірно важко зрозуміти, як це ви примудрилися провалити тест ще до його початку, — він показав на стелю, і Рік побачив там лінзи відеокамер. Його недовладна помилка у веденні справи з Роузенами вже записана на відеоплівку.

— Думаю, тепер нам ліпше, — провадив Елдон, — посидіти і... — він жестикулював дуже ввічливо. — Можемо домовитися, містере Декард. Жодних причин для хвилювання. «Нексус-6» — це dokonаний факт; ми в «Корпорації Роузен» це визнаємо, і, думаю, ви також.

Рейчел, прихилившись до Ріка, запитала:

— Ви хотіли б мати сову, правда ж?

— Сумніваюся, що колись зароблю на сову, — але він добре розумів, до чого вона хилить; він добре

усвідомлював, про що хоче домовитися з ним «Корпорація Роузен». Його внутрішнє напруження досягло критичних меж; воно неквапно вибухало в найпотаємніших закутках його тіла. Напруження поширювалося, і от воно охопило його всього і затьмарило усвідомлення того, що відбувається.

— Але, — промовив Елдон Роузен, — вам все ж таки дуже хочеться мати сову, — він поглянув запитально на племінницю. — Думаю, містер Декард не до кінця розуміє про що йдеться.

— Усе він чудово розуміє, — заперечила Рейчел. — Він знає, до чого ми ведемо. Хіба не так, містере Декард? — вона знову нахилилася до нього, але цього разу ще ближче; так що тепер він уже відчував запах її ніжних парфумів і ледь не тепло її тіла. — По суті, ви вже домоглися свого, містере Декард. По суті, сова вже ваша.

Елдону Роузенові вона сказала:

— Не забувайте, що він мисливець за головами. І живе за рахунок преміальних, а не за заробітну плату. Хіба не так, містере Декард?

Він кивнув головою.

— А скільки андроїдів утекло цього разу? — допитувалася Рейчел.

За мить він відповів:

— Вісім. Спочатку їх було вісім. Двоє вже деактивовані, попрацював інший мисливець; не я.

— І скільки ви отримуєте за одного андроїда? — запитала Рейчел.

— Як коли, — стенив він плечима.

— Якщо ви не матимете надійного тестового приладу, то не зможете виявляти андроїдів, — говорила Рейчел. — А якщо ви не зможете здійснювати ідентифікацію

андроїдів, то не зможете отримувати за них преміальні. Тож у тому разі, коли ви будете змушені відмовитися від шкали Войгта-Кампфа...

— То її замініть, — перебив Рік, — нова шкала. Так уже не раз траплялося.

Тричі, якщо бути точним. Але нова шкала, більш сучасний аналітичний пристрій, вже існує; жодного відставання. Цього разу — все інакше.

— Поза сумнівом, шкала Войгта-Кампфа, зрештою, застаріє і вийде з ужитку, — погодилася Рейчел. — Але ще не тепер. Ми задоволені тим, що вона виявлятиме «Нексус-6», і хочемо, щоб ви з її допомогою й далі здійснювали свою незвичайну й дуже специфічну роботу, — похитуючись вперед-назад і міцно обхопившись руками, вона не зводила з нього напруженого погляду. Прагнула визначити його реакцію.

— Скажи йому, що він може забрати сову, — проскрипів Елдон Роузен.

— Ви можете забрати сову, — повторила Рейчел, все ще не зводячи з нього погляду. — Ту, що ви бачили на даху. Скрепі. Але ми вас попросимо її спарувати, якщо роздобудемо самця. Потомство належатиме нам; думаю, це само собою зрозуміло.

— Виводок поділимо навпіл, — запропонував Рік.

— Ні, — одразу заперечила Рейчел; а за нею захитав головою й Елдон Роузен, а тоді докинув на її підтримку:

— У такому разі ви претендували б на всіх сов до кінця вічності. Також є ще одна умова. Ви не зможете заповісти свою сову комусь іншому; після вашої смерті вона повернеться у власність корпорації.

— Це звучить, мов запрошення вам прийти й відправити мене на той світ, — запротестував Рік. — Щоб

одразу забрати назад свою сову. На таке я не погоджу-
юся; надто велика небезпека.

— Ви мисливець за головами, — промовила Рейчел. —
Знаєте, як поводитися з лазерною зброєю, он ви її навіть
тепер при собі маєте. Якщо ви не можете себе захистити,
то як ви впораєтеся з тими шістьма анді з «Нексус-6».
А вони значно розумніші, ніж старі W-4, яких виробляла
«Корпорація Гроцці».

— Але зараз я полюю на *них*, — наголосив він. —
А якби ми домовились про повернення права власно-
сті на сову у разі моєї смерті, то хтось уже полював би
на мене.

Сама думка про те, що його хтось вистежуватиме,
видалася йому геть неприємною; він уже бачив, чим
це закінчується на прикладі андроїдів. Навіть вони за-
знавали певних зовнішніх змін.

— Гаразд; ми вам поступимося, — погодилася Рей-
чел. — Ви зможете заповісти сову своїм спадкоємцям.
Але ми наполягаємо на отриманні всього виводку. Якщо
ви не можете на це погодитися, тоді повертайтеся до
Сан-Франциско і кажіть своєму начальству в управлін-
ні, що шкала Войгта-Кампфа, принаймні у ваших руках,
не може відрізнити анді від людини. Ну, і шукайте собі
іншу роботу.

— Мені треба подумати, — сказав Рік.

— Гаразд, — відповіла Рейчел. — Ми залишаємо
вас у цій затишній кімнаті, — вона поглянула на го-
динник.

— Півгодини, — кинув Елдон Роузен і мовчки пішов
до дверей разом із Рейчел.

«Вони сказали все те, що мали сказати», — здогадав-
ся Рік. Решта залежить від нього.

Коли Рейчел зачиняла двері за собою і дядьком, Рік твердо проговорив:

— Вам чудово вдалося мене підставити. Ви зняли на плівку те, як я спіткнувся; ви знаєте, що моя робота залежить від використання шкали Войгта-Кампфа; і ви маєте оту бісову сову.

— Вашу сову, любий, — сказала Рейчел. — Що, забули? Ми причепимо до лапи вашу домашню адресу і відправимо це у Сан-Франциско; це вже очікуватиме на вас удома, коли ви закінчите з роботою.

«Це, — подумав він. — Вона назвала сову „це“».

— Хвилинку, — випалив він.

Ще тримаючись за ручку дверей, Рейчел запитала:

— Усе, надумали?

— Хочу, — сказав він, розстібаючи портфель, — поставити вам ще одне запитання з тесту Войгта-Кампфа. Будь ласка, сідайте.

Рейчел зиркнула на дядька; він кивнув головою, а вона неохоче повернулася і сіла на своє попереднє місце.

— Навіщо це вам здалося? — запитала вона, її брови піднялися, виражаючи роздратованість і обережність. Він, як професіонал, одразу помітив напруженість її рухів.

Ось уже промінь зі стержня світив у її праве око; сітчастий диск прилип до її щок. Рейчел знову непохитно дивилася на промінь світла; вираз крайньої відрази не сходив з її обличчя.

— Мій портфель, — сказав Рік, намагаючи в ньому аркуші паперу із запитаннями тесту Войгта-Кампфа, — досить непоганий, правда? Нам видають їх у управлінні.

— Так, так, — відмахнулась Рейчел відсторонено.

— Дитяча шкіра, — вів далі Рік. І погладив чорну поверхню портфеля. — Стовідсотково справжня дитяча шкіра, — він побачив, як несамовито сіпнулися обидві стрілки приладу. Але з певною затримкою. Реакція була явно запізнилою. Про час появи реакції йому було відомо до частки секунди, себто природної реакції; жодної затримки не повинно було трапитись.

— Дякую, міс Роузен, — промовив він і знову почав збирати своє приладдя; він закінчив повторне тестування. — Це все.

— Ви йдете? — запитала Рейчел.

— Так, — сказав він. — Я дуже задоволений.

Рейчел стримано запитала:

— А як щодо інших дев'яти об'єктів тестування?

— Шкала щодо вас показала цілком достовірні результати, — відповів він. — Дані, отримані за допомогою шкали, однозначно можна екстраполювати; ефективність шкали підтверджено, — відтак звернувся до Елдона Роузена, що похмуро заціпенів біля дверей кімнати: — Вона знає?

Інколи вони не знали; не раз використовувалися фальшиві спогади, загалом із марним сподіванням, що завдяки цьому зміняться реакції на тестування.

— Ні. Ми її цілком запрограмували. Але зрештою вона все ж таки почала щось підозрювати, — відповів Елдон Роузен. А дівчині він сказав: — Правда, ти здогадалася, коли він надумав поставити тобі ще одне запитання?

Рейчел геть зблідла і заціпеніло кивнула головою.

— Не бійся, — мовив їй Елдон Роузен. — Ти не андроїд-утікач, який незаконно проник на Землю; ти власність «Корпорації Роузен» — зразок, який використовують

у рекламних цілях для просування товару серед емігрантів, — він підійшов до дівчини, лагідно поклав руку їй на плече; дівчина від доторку здригнулася.

— Так, його правда. Я не збираюся вас деактивувати, міс Роузен, — запевнив Рік. — Бувайте здорові, — він попрямував до дверей, а тоді раптом зупинився. І запитав у них обох: — А сова справжня?

Рейчел зиркнула на Роузена-старшого.

— Він усе одно йде, — промовив Елдон Роузен. — Це не має жодного значення; сова штучна. Живі вимерли.

— Хм-м, — пробурмотів під носа Рік і мовчки вийшов у коридор.

Обоє Роузенів проводжали його поглядами. Ніхто нічого так і не промовив. Не було що казати. «Ось як діє найбільший виробник андроїдів», — подумав Рік. З такою хитрістю і нахрапистістю він уперше зіштовхнувся. Химерний і нестандартний новий вид особистості; не дивно, що правоохоронні органи мають великий клопіт із «Нексусом-6».

«Нексус-6». Аж тепер він нарешті побачив його у дії. «Рейчел, — здогадувався він, — *мабуть, і є „Нексус-6“*. Це я вперше побачив, що воно таке „Нексус-6“. Ще трохи й вони б мене обкрутили навколо свого бісового пальця. Їм уже майже вдалося повністю підірвати довіру до шкали Войгта-Кампфа — поки що єдиного способу розпізнавання андроїдів. „Корпорація Роузен“ таки постаралася на славу — принаймні зробила непогану спробу захистити свою продукцію».

«І мені доведеться мати справу ще з шістьма татками, — зауважив він подумки, — поки випадє нагода перепочити».

Хай там що, але він таки заробить свої гроші. Всі до останнього цента.

Якщо тільки залишиться серед живих.

РОЗДІЛ 6

Гримів телевизор; спустившись запопорошеними сходами величезного порожнього багатоквартирного будинку на поверх нижче, Джон Ісидор почув знайомий голос Бастера Френдлі, який безтурботно базікав на всю свою багатомільйонну аудиторію.

— ...ого-го, друзі! — Тр-р-р-р-рісь! — Саме час для прогнозу погоди на завтра; спочатку про Західне узбережжя США. Супутник «Мангуста» передає, що опади будуть особливо істотними близько полудня, а тоді поступово вщухнуть. Тому, дорогі ви мої, якщо зважиться висунути носа надвір, то хіба що ввечері, еге ж? Залишається всього десять годин до події, на яку ви з таким нетерпінням усі чекаєте, залишається всього десять годин до тієї миті, коли ви дізнаєтеся надзвичайну новину й почуєте моє спеціальне роз'яснення. Мерщій розповідайте про це друзям і дивіться разом! Ви станете свідками сенсаційного повідомлення. Ну, аякже, ви собі можете подумати, що це звичайна...

Ісидор постукав у двері квартири — і телевизор одразу замовк, канув у небуття. Він не просто заглух; він перестав існувати, від стуку у двері перелякано зійшов у могилу. Але навіть крізь зачинені двері всередині відчувалася присутність життя, звісно, окрім змовклого

телевізора. Ісидорові нашорошені органи чуття уявляли або ж вловлювали загнаний безмовний страх якоїсь живої істоти, що забилася і принишкла в найдальшому кутку квартири, намагаючись уникнути зустрічі з ним.

— Агов! — вигукнув він. — Це ваш сусід. Я живу поверхом вище. Почув, що у вас працює телевізор. Може, познайомимосся, добре? — він чекав, прислухаючись. Жодного звуку, жодного поруху; його слова ніяк не вплинули на особу всередині квартири. — Я приніс вам трохи маргарину, — сказав він, стоячи біля самих дверей, сподіваючись докричатися крізь їхню товщу. — Мене звати Дж. Р. Ісидор, я працюю у відомого ветеринара містера Ганнібала Слоута; ви чули про нього. Я шанована особа; маю роботу. Працюю водієм у містера Слоута.

Двері ледь прочинилися, і він побачив у квартирі зіщулену, розгублену й боязку постать дівчини, яка хоч і відсахнулася від нього, але далі міцно тримала двері, неначе спиралася на них. Була настільки переляканою, що видавалася хворою; мала якісь нечіткі обриси тіла, ніби хтось її розтрощив на шматки, а тоді абияк зліпив до купи. Величезними очима вона пильно дивилася на Ісидора, а губи пробували всміхнутися.

Раптом здогадавшись, що відбувається, він промовив:

— Ви подумали, що в будинку ніхто не живе. Подумали, що будинок покинутий.

Киваючи головою, дівчина прошепотіла:

— Так.

— Але сусіди, — вів далі Ісидор, — нікому не завадять. Коли вас не було, то я не мав жодного сусіда. Бачить бог, мені було не до сміху.

— І що, ви тут один живете? — запитала дівчина. — Тільки ви і я?

Тепер вона мала вже не такий боязкий вигляд; її постать випросталася, і вона пригладила блискуче темне волосся. Він помітив, що у неї чудова, хоча й маленька, фігура, гарні очі, прикриті довгими чорними віями. Оскільки він її застав знаenza, то на собі вона мала лишень піжамні штани й більше нічого. Поглянувши повз неї, він помітив, що в кімнаті повний безлад. Усюди впали в очі розкидані валізи, а їхній вміст валявся на засміченій підлозі. Нічого дивного; вона щойно поселилася.

— Окрім вас і мене, тут нікого нема, — сказав Ісидор. — І я вам не набридатиму.

Він насупився; його подарунок із явним натяком на звичай довоєнних часів не було прийнято. Дівчина, здається, його навіть не помітила. Або, можливо, просто не розуміла, навіщо їй той маргарин. Принаймні в нього було таке відчуття. Якщо про цю дівчину і можна було щось сказати, то передовсім те, що вона була цілковито збентеженою. Мов риба, яку дістали з води, вона безпорадно борсалася в кільцях страху, який почав потрохи відходити.

— Старий добрий Бастер, — промовив він, намагаючись зняти з неї напружену скутість. — А вам він подобається? Особисто я дивлюся його передачі щоранку й щовечора, коли повертаюся з роботи додому; дивлюся, коли вечеряю, а тоді намагаюся не пропустити ще і його нічне шоу, аж поки не засинаю або не завершується трансляція передач.

— А хто... — було почала дівчина, але враз запнула; вона прикусила губу, ніби дуже розсердилася. Очевидно, сама на себе.

— Бастер Френдлі, — пояснював він. Здавалося, дівчина і не чула про найдотепнішого коміка на Землі. — А звідки ви прибули? — запитав він її обережно.

— Яке це має значення? — вона швидко глипнула вгору на нього. І вгледіла щось таке, що значною мірою зменшило її занепокоєння; її тіло помітно розслабилося. — Я з великим задоволенням із вами поспілкуюся, — сказала вона, — але хіба що пізніше, коли все тут трохи впорядкую. Зараз, звісно, про це не може бути й мови.

— Чому не може бути? — ошелешено запитав Ісидор; його все в ній дивувало.

«Можливо, — подумав він, — я надто довго жив сам. І став геть відлюдкуватим. Кажуть, що пустолобі саме такими і стають». Від цієї думки він ще більше спохмурнів.

— Можу допомогти вам розпакувати речі, — запропонував він, адже двері щомиті могли зачинитися перед самим його носом. — Або допоможу переставити меблі.

— Я не маю меблів. Оці речі, — вона показала рукою на кімнату позад себе, — вони тут уже були.

— Вони геть ні до чого, — заявив Ісидор.

Він це одразу побачив. Стільці, килим, столи — все струхлявіло і розвалювалося; все перетворювалося на руїну, ставши жертвою неблаганної сили часу. І запустіння. Уже роками ніхто не жив у цій квартирі; тому руїна набула майже довершеного вигляду. Він уявити не міг, як дівчина збирається тут жити.

— Послухайте, — почав він завзято, — якщо пройдемося будинком, то напевно знайдемо щось хоч трохи новіше. В одній квартирі — лампу, в іншій — стіл.

— Я сама це зроблю, — відрізала дівчина. — Дякую.

— Ви *сама* підете по квартирах? — не вірилося йому.

— А чому ні? — знову дівчина нервово здригнулася, обличчя перекошилося від переляку, немовби сказала щось не до ладу.

— Колись я вже спробував, — розповідав Ісидор. — Одного разу. Відтоді приходжу додому і вже нікуди не йду, навіть не думаю про решту квартир. Квартири, у яких ніхто не живе, — таких сотні, і всі вони переповнені людськими пожитками, сімейними фотографіями й одягом. Ті, що помирали, не змогли нічого взяти, а ті, що емігрували, не захотіли. Окрім моєї квартири, будинок страшенно захащений.

— Захащений? — вона знову нічого не зрозуміла.

— Захащений — це з купами всіякого мотлоху, такого, як нікому не потрібні листи з рекламою й іншим непотребом або порожні сірникові коробки, після того як було використано останнього сірника, або ж обгортки від жуйки чи вчорашні газети. Коли у квартирі нікого немає, мотлох самовідтворюється. Наприклад, якщо ви лягаєте спати у квартирі з мотлохом, то, прокинувшись наступного ранку, одразу бачите: мотлоху стало вдвічі більше. Він постійно примножується і примножується.

— Зрозуміло, — тепер дівчина подивилася на нього із сумнівом, не знаючи, вірити йому, чи ні. Не мала певності, що він каже правду.

— Перший Закон Мотлоху, — пояснював він, — звучить так: «Мотлох витісняє Немотлох». Як закон Грешема про фальшиві гроші. А в квартирах уже давно нема кому боротися з мотлохом.

— Тому він повністю загарбав увесь будинок, — закінчила дівчина. Вона кивнула головою: — Тепер я розумію.

— Це місце, — говорив він, — квартира, яку ви обрали, занадто захащена мотлохом, щоб у ній жити. Але ми здатні трохи зм'якшити фактор захащення; можемо зробити, як я і сказав; влаштуємо рейд по інших квартирах. Але... — він запнувся.

— Але що?

— Ми все одно не зможемо його перемогти.

— Але чому? — дівчина вийшла в коридор, зачинивши за собою двері; мимоволі прикривши руками свої високі маленькі груди, вона продовжувала стояти поряд з Ісидором, намагаючись зрозуміти все до кінця. Або ж йому так тільки здалося. Принаймні вона його слухала.

— Нікому не під силу здолати мотлох, — сказав він, — хіба що на якийсь короткий час і лише в окремо взятому місці, ну, скажімо, у себе в квартирі мені вдалося досягти певної рівноваги між натиском мотлоху і немотлоху, принаймні поки що. Але досить мені померти або кудись переїхати, і мотлох знову все захопить. Це універсальний принцип, що діє скрізь у всесвіті; весь усесвіт рухається до завершальної стадії остаточного і всеосяжного захаращення, — й одразу виправився: — За винятком, зрозуміло, пагорба, на який сходить Вілбер Мерсер.

Дівчина не зводила з нього очей.

— Не розумію.

— Мерсеризм усе розставляє на свої місця, — він знову страшенно здивувався. — Ви що, не поринаєте у злиття? Не маєте емпатомодулятора?

Після запинки дівчина обережно відповіла:

— Свого не взяла. Думала, тут знайду.

— Але ж емпатомодулятор, — Ісидор аж затаївся від хвилювання, — це найособистіша річ! Це продовження вашого тіла; з його допомогою ви спілкуєтеся з іншими людьми і перестаєте бути самотніми. Це всі знають. Мерсер навіть дозволяє таким людям, як я... — він запнувся. Але вже було пізно; вона вже все зрозуміла; це він побачив з її обличчя, на якому спалахнула раптова відраза. — Я майже склав тест IQ, — сказав він

принишклим, нерівним голосом. — Я ще не пропащий спеціал, тільки помірний; далеко не такий, яких ви могли бачити. Але Мерсер не звертає уваги на такі речі.

— Як на мене, — заявила дівчина, — це найбільший недолік мерсеризму.

Її голос лунав чітко і байдуже; вона тільки констатувала факт, здогадався він. Факт свого ставлення до пустолобих.

— Думаю, мені вже час підійматися до себе, — промимрив він і пішов від неї, стиснувши в руці грудку маргарину; від тепла його руки маргарин нагрівся і розм'як.

Дівчина дивилася йому вслід із байдужим виразом на обличчі. А тоді гукнула:

— Почекайте.

— Що таке? — він обернувся.

— Ви мені будете потрібні. Щоб допомогти відшукати трохи меблів у придатному стані. З інших квартир, як ви казали, — вона підійшла до нього, її оголена верхня половина тіла була гладенька й худорлява, без жодного зайвого грама ваги. — О котрій годині ви приходите з роботи? Тоді й допоможете.

— Може, приготуєте щось на вечерю? Якщо я принесу продукти? — припустив Ісидор.

— Ні, я маю багато роботи.

Дівчина дуже легко, без найменших вагань відмахнулася від його пропозиції; він це помітив, він це відчув, але не розумів чому. Тепер, коли її страх уже майже розвіявся, у ній проявлялося щось інше. Щось набагато дивніше. «І гідне жалю, — подумав він. — Холодність. Немовби подих порожнечі з-поміж заселених світів, можна сказати, подих нізвідки; річ була не в тому, що вона зробила або сказала, а в тому, що вона не зробила і не сказала».

— Іншого разу, — мовила дівчина і повернула до дверей своєї квартири.

— Запам'ятай, як мене звати? — нетерпляче запитав він. — Джон Ісидор, я працюю у...

— Ви повідомили, у кого ви працюєте, — на хвилю вона затрималася перед дверима; а відчинивши їх, сказала: — У якогось страхітливого чоловіка на ім'я Ганнібал Слоут, який, я впевнена, існує тільки у вашій уяві. А мене звати... — вона кинула на нього прощальний холодний погляд, коли заходила до своєї квартири, трохи завагалася і закінчила: — Рейчел Роузен.

— З «Корпорації Роузен»? — запитав він. — Найбільшого у світі виробника гуманоїдних роботів для колоніальної програми?

Незрозуміла тінь промайнула її обличчям, але одразу щезла.

— Ні, — процідила вона. — Я ніколи не чула про них; нічого про це не знаю. Це, мабуть, плід вашої пустолобої уяви. Джон Ісидор і його особистий, приватний емпатомодулятор. Бідолашний містер Ісидор.

— Але ваше ім'я свідчить, що ви...

— Взагалі-то мене звати Пріс Стреттон. Це — моє ім'я по чоловікові; я завжди користуюся тільки цим ім'ям. Я ніколи не використовую жодне інше ім'я, окрім Пріс. Тож називайте мене Пріс, — вона замислилася і додала: — Ні, ліпше звертайтеся до мене «міс Стреттон». Ми ще не знаємо одне одного. Принаймні я вас не знаю.

Двері за нею зачинилися, а він залишився стояти на самоті в запошеному тьмяному коридорі.

РОЗДІЛ 7

«Ось так воно, — розмірковував Дж. Р. Ісидор, тримаючи в руці розм'яклу грудку маргарину. — Може, вона ще передумає і дозволить називати себе Пріс. Якби я зміг роздобути банку довоєнних консервованих овочів на вечерю... Але, може, вона не вміє куховарити, — раптом замислився Ісидор. — Гаразд, тоді я куховаритиму; я приготую вечерю для нас обох. Я все їй розкажу й покажу, тож потім вона сама готуватиме, якщо захоче. Мабуть, захоче, якщо знатиме як; наскільки я можу припустити, більшість жінок, навіть такі молоді, як вона, люблять куховарити: це в них у крові».

Темними сходами він повернувся до своєї квартири. «До неї й справді не доступишся, — думав він, одягаючи білу робочу уніформу. — Тепер навіть якщо я дуже покваплюся, то все одно запізнюся на роботу, і містер Слоут дуже розсердиться, ну, то й що з того? Дивно, але вона ніколи не чула про Бастера Френдлі. Це неймовірно; Бастер — найважливіша жива людина, за винятком, певна річ, Вілбера Мерсера... але Мерсер, — казав він собі, — це не якась там звичайна людина; очевидно, він є втіленням певного архетипу з далеких зірок, привнесеним у нашу культуру космічною матрицею. Принаймні я чув щось таке від людей;

наприклад, від містера Слоута. А Ганнібал Слоут вже знає, що каже».

«Дивно, що вона настільки непослідовна щодо свого імені, — розмірковував він. — Може, їй потрібна допомога. А чим я можу їй допомогти? — запитав він самого себе. — Пустолобий спеціал; що я знаю? Мені не можна одружуватися, і я не можу емігрувати, тож пилюка зрештою мене доконає. Мені нічого їй запропонувати».

Одягнувшись, він вийшов з квартири і підійнявся на дах, де стояв його вживаний побитий говеркар.

Годину по тому, сидючи у фургоні компанії, він забирав першу тварину, що вийшла з ладу. Електричного kota, який лежав у пластмасовій пилонепроникній коробці в задній частині фургона і важко нерівномірно дихав. «Ще трохи і я подумаю, що він справжній», — зауважив Ісидор, коли мчав до Ветеринарної клініки Ван Несса — отої вміло замаскованої майстерні, що ледь животіла через високу конкуренцію у сфері обслуговування механічних тварин.

А кіт аж стогнав у своїй муках.

«Ого, — сказав собі Ісидор. — Звучить так, ніби він справді помирає. Може, закоротила десятирічна батарея і перегорають схеми. Доведеться попрацювати Мілту Борогрову. Ну що ж, майстер ветеринарної клініки матиме що робити. Ех, я ж не сказав власнику kota навіть приблизної вартості ремонту, — похмуро пригадав Ісидор. — Він просто дав мені kota і пояснив, що вночі тварина почала глючити, а тоді він, мабуть, полетів на роботу». Хай там як, та їхня розмова на тому завершилася; власник kota з ревом підійнявся в небо у своїй новій потужній, створеній під

замовлення моделі говеркара. А «клініка» отримала чергового клієнта.

— Що, вже не потерпиш до майстерні? — сказав котові Ісидор. Кіт і далі хрипів. — Гаразд, заряджу тебе по дорозі, — вирішив Ісидор; він сів на найближчий дах і припаркувався, не вимикаючи двигуна, потім поліз у задню частину фургона й відчинив пилонепроникну коробку, яка в поєднанні з його білим вбранням і назвою клініки на фургоні створювала враження, нібито справжній ветеринар виймає з коробки справжню тварину.

Електричний механізм під хутром, достеменно схожим на сіру котячу шерсть, безперестанку хрипів і пускав бульбашки, лінзи очей посоловіли, металічні щелепи міцно стиснулися. Найбільше його дивували «хворі» електричні схеми в штучних тваринах; пристрій, який тепер лежав у нього на колінах, був влаштований так, що за несправності головного компонента механізму вся тварина була на вигляд не зламанною, а хворою. «Мене б така обманула», — подумав Ісидор, намагаючись намацати на вкритому шерстю ерзац-животі приховану панель управління (зовсім невелику на цьому типі підробних тварин) чи хоча б розетку швидкої підзарядки батареї. Але не знайшов. Часу мав обмаль; а кіт уже практично вийшов з ладу. «Якщо причина в короткому замиканні, — розмірковував він, — то почнуть перегорати схеми, тому мені, мабуть, треба від'єднати один із проводів батареї; механізм перестане функціонувати, і з ним нічого не станеться. У майстерні ж Мілт знову зарядить батарею».

Він вправно перебирав пальцями вздовж псевдохребців ерзац-тварини. Десь там мають бути проводи. Хороший муляж, нічого не скажеш; просто до біса ідеальна

імітація. Проводів не видно навіть після пильного огляду. Мабуть, це виріб фірми «Вілпрайт і Карпентер» — їхні коти коштують значно більше, і на вигляд як справжні.

Нарешті він облишив вовтузитися, бо механічний кіт сам собою перестав функціонувати; очевидно, коротке замикання, якщо тільки саме це було причиною виходу кота з ладу, повністю розрядило батарею, і трансмісія завмерла. «Це недешево коштуватиме, — подумав він скрушно. — Видно, власник лінувався і не віддавав тварину тричі на рік у майстерню для профілактичної чистки та змащування; все було б цілком інакше. Може, хоч цей випадок його чогось навчить».

Повернувшись у крісло водія, він перевів кермо в положення «набір висоти», знову злетів у повітря і попрямував до ремонтної майстерні. Але тепер йому хоча б не доводилося вислуховувати дратівливого хрипіння того хитромудрого механізму; він навіть дещо розслабився. «Дуже дивно, — замислився він, — адже я знаю, що це звуконаслідувальні хрипи механічної тварини, у якої перегорають схеми і розряджається батарея, але все одно мені аж недобре робиться. Треба шукати іншу роботу, — ця думка завдала йому болю. — Якби я склав тест IQ, то нізащо б не пішов на цю принизливу роботу, яка ще й викликає негативні емоції. З іншого боку, симульовані страждання механічних тварин нітрохи не турбують Мілта Борогрова чи нашого боса Ганнібала Слоута. Тож, може, я, — казав собі Джон Ісидор, — надмірно чутливий. Можливо, людина, коли деградує й опускається шаблями еволюції, як це відбувається зі мною, коли вона сходить у замогильну драговину спеціалів... гаразд, ліпше про таке не думати». Ніщо його так не пригнічувало, як миттєвості болісного зіставлення

своїх теперішніх розумових здібностей з тими, які мав раніше. Щодня згасала його кмітливість і життєва енергія. Як і тисячі інших спеціалів, тут, на Террі, він дедалі ближче підходив до купи попелу. Перетворювався на живу Пульсацію.

Щоб створити собі ілюзію компанії, він увімкнув у кабіні фургона радіо і слухав передачу Бастера Френдлі, котра так само, як і на телебаченні, тривала щодня по двадцять три безперервних «гарячих» години... година, що залишалася, відводилася на релігійне вилогіння, десять хвилин тиші — а тоді знову релігійне залогіння.

— ... радий тебе знову бачити у себе в студії, — говорив Бастер Френдлі. — Отже, Амандо, минуло аж два дні, відколи ми з тобою бачилися. Ти почала зніматися в новому серіалі?

— Я збіралася зніматся фчора, але вони хотіли починати о сім...

— О сьомій пополудні? — перепитав Бастер Френдлі.

— Такк, фсе *правильно*, Бустер; о сім! — Аманда Вернер засміялася своїм знаменитим сміхом, майже настільки награним, як у Бастера. Аманда Вернер і кілька інших чарівних, елегантних, високогрудих іноземок з невідомо яких країн і ще кілька так званих провінційних гумористів складали незмінну основу шоу Бастера. Такі жінки, як Аманда Вернер, насправді ніколи не знімалися в кінофільмах, не грали у виставах; вони проводили своє дивне пречудове життя як гості на безкінечному шоу Бастера, як Ісидор якимось підрахував, аж по сімдесят годин на тиждень.

«Як тільки Бастерові Френдлі вдається записувати одночасно радіо- і телепередачі? — дивувався Ісидор. — І як Аманда Вернер устигає з'являтися на шоу

буквально через день, місяць за місяцем, рік за роком? Як вони можуть отак без спочинку торохтіти?» Ніколи не повторюються, принаймні йому не вдавалося їх на цьому зловити. Їхні репліки завжди дотепні, завжди свіжі і начебто не скидаються на завчені. Волосся Аманди переливалося, очі сяяли, зуби блищали; вона ніколи не нітилася, ніколи не втомлювалася, ніколи не розгублювалася і не барилася з відповіддю на безконечне плетиво Бастерових жартів, дотепів і кпинів. Трансляція радіо- і телепередач Бастера Френдлі здійснювалася через супутник по всій Землі; емігрантів колоніальних планет також щедро обдаровували Бастеровими передачами. Робили спроби транслявати їх у напрямку Проксими на випадок колонізації тієї далекої планети. Якби «Саландер-3» зумів долетіти до свого кінцевого пункту призначення, то й там на подорожніх уже б чекало шоу Бастера Френдлі. І вони б тішилися, як малі діти.

Але одна така собі, може, і несуттєва дрібничка у Бастерові Френдлі таки дратувала Джона Ісидора. Дуже тонке, майже непримітне висміювання емпатомодулятора. І то не раз чи двічі, а постійно, безліч разів. Фактично Бастер і зараз це робив.

— ...і ніхто не вцілить у мене каменем, — Бастер далі теревенив з Амандою Вернер. — Якщо захочу піднятися на якусь гору, то обов'язково візьму з собою пару пляшок Будвайзера! — публіка в студії засміялася, а Ісидор почув дружні аплодисменти. — І я повідомлю вам свою ретельно перевірену сенсаційну новину — це станеться рівно за десять годин!

— І мене таккош, дорогей! — просторікувала Аманда. — Візмі міне іс собою! Їа піду с тобою, а коли кінут камін, йя захисчу тебе!

Знову загула, заплескала публіка, а Джон Ісидор відчув, як угору потилицею сочиться розгублена безсила лють. Чому це Бастер Френдлі завжди чіпляється до мерсеризму? Адже нікому, здається, мерсеризм не заважає; навіть ООН його схвалює. До того ж американська й радянська поліція визнала вже публічно, що завдяки мерсеризму знижується рівень злочинності, позаяк вчення спонукає громадян до чулішого ставлення до ближніх своїх. «Людство потребує дедалі більше емпатії», — не раз заявляв Генеральний секретар ООН Тітус Корнінг. «Можливо, Бастер просто заздрить, — припускав Ісидор. — Ну, тоді це багато чого пояснює; вони змагаються з Мерсером між собою. Але за що? За наші думки, — вирішив Ісидор. — Вони змагаються за право контролювати наші психічні стани; з одного боку — емпатомодулятор, а з іншого — регіт Бастера і його недолугі спонтанні кпини. Треба буде сказати про це Ганнібалу Слоуту, — постановив він. — Запитаю, чи це правда; він повинен знати».

Ісидор припаркував фургон на даху Ветеринарної клініки Ван Несса і швидко поніс пластикову коробку з нерухомим підробним котом униз до Ганнібала Слоута. Коли він зайшов у кабінет, містер Слоут відірвав погляд від реєстру запчастин, а його сіре, борознисте обличчя взялося брижами, немов хтось кинув у воду камінь. Надто старий для еміграції, Ганнібал Слоут, хоча й не спеціал, був приречений доживати решту свого віку на Землі. Рік за роком пилюка дедалі більше роз'їдала його тіло; риси обличчя стали невиразними й сірими, навіть думки його стали сірими; він увесь усохся, ноги зробилися кволими, а хода хиткою й непевною. Він дивився на світ

крізь окуляри, в буквальному сенсі цього слова, запрошені пилюкою. З якихось причин він ніколи не витирав своїх окулярів. Здавалося, він уже давно визнав свою поразку; він змирився з радіоактивною пилюкою, а вона енергійно взялася за своє завдання повернути його в небуття. Вона вже встигла затуманити його зір. А впродовж тих кількох років, які йому ще залишалися, вона зруйнує й решту його органів чуття, аж поки насамкінець не залишиться тільки його скреготливий, немов у птаха, голос, після чого і він стихне, назавжди.

— Що там у тебе? — поцікавився містер Слоут.

— Кіт із закороченим блоком живлення, — Ісидор поклав коробку на вкритий документами письмовий стіл боса.

— Навіщо він мені тут? — запитав Слоут. — Віднеси його до Мілта.

Але все ж таки за звичкою відчинив коробку і вийняв підробну тварину. Колись він сам був ремонтним майстром. І то дуже хорошим.

— Думаю, Бастер Френдлі й мерсеризм змагаються між собою за наші душі, — промовив Ісидор.

— Якщо це так, — відповів Слоут, оглядаючи kota, — то Бастер перемагає.

— Він перемагає тепер, — уточнив Ісидор, — але врешті-решт усе одно програє.

Слоут підвів голову й пильно подивився на Ісидора:

— Чого б це?

— Бо Вілбер Мерсер завжди оновлюється. Він — вічний. Щойно зійде на вершину пагорба, як його скидають донизу; він падає у замогильний світ, але опісля неминуче підіймається. Разом із нами. Тому ми також вічні, — він був собою дуже задоволений, що так доладно

висловився; зазвичай перед містером Слоутом він за-
тинався.

— Бастер також безсмертний, як і Мерсер. Між ними
немає різниці, — заявив Слоут.

— Як таке може бути? Він — звичайна людина.

— Не знаю. Але це правда. Хоча, звісно, вони ніколи
цього не визнають.

— Це саме тому Бестер Френдлі може за день під-
готувати своє сорокашестигодиннє шоу?

— Так.

— А як щодо Аманди Вернер і тих інших красунь?

— Вони також безсмертні.

— Вища форма життя з інших світів?

— Мені поки що цього не вдалося з'ясувати, — ска-
зав містер Слоут, все ще оглядаючи кота. Тепер він уже
зняв свої вкриті пилюкою окуляри й уважно вдивлявся
в напівроззявлену пащу. — Але щодо Вілбера Мерсера
я можу сказати з цілковитою певністю... — останні сло-
ва він вимовив майже нечутно.

Аж тут він залааявся, видаючи цілу череду прокльо-
нів, що тривали, як видалося Ісидору, може, з добру хви-
лину.

— Цей кіт, — нарешті вимовив він, — не підробний.
Я знав, що таке колись може трапитись. Він мертвий. —
Слоут опустив очі на труп кота. І знову вилаявся.

У дверях кабінету з'явився кремезний, неначе з по-
битою галькою шкірою Мілт Борогров у своєму зама-
щеному синьому парусиновому фартуху.

— Що таке? — запитав він. А побачивши кота, ввій-
шов досередини і взяв тварину до рук.

— Он, пустолобий припер його сюди, — Слоут ще ні-
коли не вживав цього слова в присутності Ісидора.

— Якби ще був живий, могли б віднести до справжнього ветеринара, — докинув Мілт. — Цікаво, а скільки він коштує? Маєте каталог «Сідні»?

— Х-хіба ва-ваша с-страховка не-не п-покриває витрат? — запитав Ісидор містера Слоута. Під ним затряслися ноги, а в очах потемніло: темно-бордовою кімнатою пішли зелені плями.

— Покриває, — нарешті прогарчав Слоут. — Але мене турбує інше. Втрата ще одного живого створіння. Скажи, Ісидоре, ти що, не помітив різниці?

— Я подумав, — ледве вимовив Ісидор, — що це якісна підробка. Настільки якісна, що я піймався на гачок; маю на увазі, що він видавався живим, і я подумав, що виріб дуже якісний...

— Не думаю, що Ісидор може відрізнити одне від іншого, — сказав Мілт м'яко. Для нього вони всі живі, підробні також. Він, мабуть, намагався його врятувати, — і запитав у Ісидора: — А що ти робив? Хотів підзарядити його батарею? Чи знайти зону, де трапилося коротке замикання?

— Т-т-так, — визнав Ісидор.

— Імовірно, кіт був настільки кволий, що йому вже нічого не допомогло б, — припустив Мілт. — Тут нема провини пустолобого, Гане. Він має слухність; підробки стали до біса схожими на справжніх тварин з отими схемами, що симулюють хворобу. А живі тварини насправді вмирають; у цьому і полягає найбільший ризик для їхніх власників. Ми просто до цього не звикли, бо завжди маємо справу з підробками.

— Це кляте згасання, — вилаявся Слоут.

— Згідно з М-м-е-мерсером, — зауважив Ісидор, — в-все живе повертається. Це-цей ци-цикл замкнутий

для т-тварин також. Ми всі підіймемося ра-разом з ними, коли помremo...

— Розкажеш це власнику кота, — відрубав містер Слоут.

Не будучи певним, що саме має на увазі його бос, він перепитав:

— Ви хочете, щоб я з ним поговорив? Але ж це ви завжди спілкуєтеся з клієнтами відеофоном.

Він боявся відеофонів, тож для нього зробити дзвінок, особливо незнайомій людині, видавалося чимось майже неможливим. Містер Слоут про це, безперечно, знав.

— Не муч його, — мовив Мілт. — Я сам зателефону, — він потягнувся за слухавкою. — Який номер?

— Зараз. Я десь тут маю, — Ісидор заметушився, шукаючи у кишенях свого робочого комбінезона картку із записаним телефоном.

— Я хочу, щоб подзвонив пустилобий, — наполоі Слоут.

— Я-я не-не в-мію ко-ристуватися ві-відеофоном, — запротестував Ісидор, а його серце аж гупало зі страху. — Я непідстрижений, незугарний, брудний, згорблений, з кривими зубами і сивий. Через радіацію я себе дуже зле почуваю; здається, мені вже лишилося недовго.

Мілт усміхнувся і сказав Слоутові:

— Якби мені було настільки зле, то я б також не користувався відеофоном. Ну, шукай, Ісидоре, шукай; бо як не даси мені номера, то я не зможу подзвонити, і тоді це доведеться зробити тобі, — він дружелюбно простягнув руку.

— Зателефонує пустилобий, — заявив Слоут, — або я його звільняю.

Він не дивився на Ісидора чи на Мілта, а люто вглядався в далечинь.

— Ох, облищ, — запротестував Мілт.

— Я-я не-не хочу, щоб ви н-називали мене п-пустолюбим. А пи-пилюка і на вас в-вплинула, фі-фізично. Але, мо-може, не так с-сильно на в-ваш мо-мозок, як на м-мій, — заїкався Ісидор.

«Мене звільнили з роботи, — промайнуло в нього в голові. — Бо я не можу зателефонувати». Але раптом він пригадав, що власник кота поквапився на роботу. Тож удома нікого немає.

— Ду-думаю, я зателефоную йо-йому, — сказав він, виймаючи картку з номером телефону.

— От бачиш? — озвався містер Слоут до Мілта. — Він усе зробить, якщо ніде дітися.

Сівши біля відеофону, зі слухавкою в руці Ісидор набирав номер.

— Так, — мовив Мілт, — але навіщо його мучити. Він правильно каже; пилюка вплинула на тебе; ти вже майже незрячий, а за кілька років ще й до біса оглухнеш.

— І на тебе, Борогрове, також вплинула, — відповів Слоут. — Твоя шкіра вже як те собаче лайно.

На екрані з'явилося уважне *середньоевропейське* жіноче обличчя з волоссям, стягнутим у високий пучок.

— Слухаю вас, — сказала вона.

— М-м-місіс Пі-пілзен? — запитав Ісидор, страх пронизав усе його єство; звичайно, він цього аж ніяк не чекав, але власник кота мав дружину, яка, безперечно, була вдома. — Я-я би х-хотів по-поговорити п-про ва-вашого ко-ко-ко... — він запнувся і потер, немов при судомі, підборіддя. — Вашого кота.

— Так, так, ви забрали Горація, — провадила місіс Пілзен. — Пневмонія підтвердилася? Містер Пілзен припускав, що це пневмонія.

— Ваш кіт помер, — вимовив Ісидор.

— Боже милостивий.

— Ми його замінимо. Маємо страховку, — він поглянув на містера Слоута, який, здається, не заперечував. — Власник нашої фірми, містер Ганнібал Слоут... — він завагався, — особисто...

— Ні, — заперечив Слоут, — ми їм видамо чек. За ціною каталогу «Сідні».

— ...особисто вибере вам kota замість померлого, — почув Ісидор свої слова з подивом. Почавши нестерпну для себе розмову, тепер він не знав, як її закінчити. У всьому, про що казав Ісидор, був здоровий глузд, тож він говорив і говорив. Адже розмова має діяти до свого логічного завершення. І містер Слоут, і Мілт Борогров лишень витріщилися на нього, а він торохтів і торохтів: — Опишіть нам kota, якого б вам хотілося мати. Масть, стать, порода, ну, безхвостий, перський, сіамський...

— Горацій — мертвий, — повторила місіс Пілзен.

— Пневмонія, — підтвердив Ісидор. — Він помер по дорозі до клініки. Наш старший ветеринар, доктор Ганнібал Слоут, висловив думку, що на такій стадії пневмонії його вже неможливо було врятувати. Але, думаю, для вас стало приємною несподіванкою, що ми можемо його замінити. Я правильно вас зрозумів?

Зі сльозами на очах місіс Пілзен сказала:

— Такого kota, як Горацій, більше не буде. Він бувало... коли він був іще малим кошеним... бувало стане і дивиться на нас, ніби хоче щось запитати. Ми ніяк

не могли зрозуміти, що ж саме він хоче запитати. Тепер він уже, мабуть, знає відповідь, — їй на очі знову навернулися сльози. — Думаю, ми всі колись дізнаємося.

На Ісидора найшло натхнення.

— А як щодо точної електричної копії вашого кота? Ми створимо пречудову копію ручної роботи з комп'ютерними фірми «Вілрайт і Карпентер», у якій відтворюється кожна дрібниця вашої тварини...

— Який жах! — вигукнула місіс Пілзен. — Про що ви говорите? Навіть не кажіть про це моему чоловікові; навіть не пропонуйте цього Еду, бо він збожеволіє. Він любив Горація найбільше з усіх котів, яких він будь-коли мав. А коти в нього були змалечку.

Забравши в Ісидора слухавку, Мілт сказав жінці:

— Ми можемо видати вам чек у розмірі, зазначеному в каталозі «Сідні», або, як уже пропонував вам містер Ісидор, підібрати для вас нового кота. Дуже шкодуємо, що ваш кіт помер, але, як уже зауважив містер Ісидор, у кота була пневмонія, вона майже завжди закінчується летально, — його голос звучав цілком професійно; з усіх трьох у Ветеринарній клініці Ван Несса Мілт був найдосвідченіший у справі ділових телефонних переговорів.

— Але я просто не в змозі розповісти про це чоловікові, — бідкалася місіс Пілзен.

— Гаразд, мем, — скривився Мілт. — Ми самі йому зателефонуємо. Будь ласка, дайте його робочий номер телефону, — вільною рукою він намацав ручку й аркуш паперу; їх підсунув містер Слоут.

— Послухайте, — мовила місіс Пілзен; вона, здається, взяла себе в руки. — Можливо, ваш колега має рацію. Можливо, мені варто замовити електричну копію Горація; лишень би Ед про це не дізнався; а ви зможете

створити настільки високоякісну підробку, щоб мій чоловік не зміг відрізнити її від справжнього кота?

— Якщо замовите, то зробимо все, на що здатні, — дещо завагавшись, обізвався Мілт. — Ми вже знаємо з власного досвіду: власника копії неможливо обдурити. Хіба що випадкових людей, як-от сусіди. Річ у тому, що коли уважно придивитися до підробної тварини...

— Ед ніколи навіть не торкався Горація, попри те що дуже його любив; лишень я доглядала за Горацієм... міняла пісок, ну і таке інше. Гаразд, спробую замовити копію тварини, а якщо це не спрацює, тоді ви знайдете нам справжнього кота. Дуже не хочу засмучувати Еда; він цього не переживе. Він його навіть ніколи на руки не брав, щоб не звикати; а коли кіт захворів... на пневмонію, як ви сказали, Ед страшно запанікував і боявся на нього навіть поглянути. Тому ми і звернулися до вас по допомогу так пізно. Надто пізно... я вже знала, що так станеться, ще до вашого дзвінка, — вона кивала головою, ледь стримуючи сльози. — А як довго ви його виготовлятимете?

Подумки порахувавши, Мілт відповів:

— Ми зможемо його виготовити за десять днів. Доставимо його вам, коли чоловік буде на роботі.

Мілт закінчив розмову, попрощався і повісив слухавку.

— Він дізнається про все вже за п'ять секунд, — сказав він Слоуту. — Але саме цього їй і хочеться.

— Власники іноді так люблять своїх тварин, — похмуро прорік Слоут, — що втрачають душевну рівновагу. Добре, що хоча б ми маємо справу, як правило, з механічними тваринами. Уявляєш, справжнім ветеринарам доводиться щодня вести схожі розмови, — він

замислено поглянув на Ісидора. — А ти не такий уже й пришелепуватий, Ісидоре. Говорив ти навіть дуже розумно. Хоча Мілтові все-таки довелося втрутитися й перебрати розмову на себе.

— Він провів просто чудові переговори, — підхопив Мілт. — Правда, йому було нелегко, — він підняв мертвого Горація. — Віднесу його вниз до майстерні; Гане, зателефонуй у «Вілрайт і Карпентер», щоб прислали конструктора зняти мірки і зробити знімки. Щось не хочеться, щоб вони забирали його до себе; сам, на власні очі порівняю копію з оригіналом.

— Думаю, доручу Ісидору з ними поговорити, — вирішив містер Слоут. — Він усе це заварив. Але оскільки він зумів впоратись із місіс Пілзен, то домовиться і з «Вілрайт і Карпентер».

— Не дозволяй їм забрати оригінал, — сказав Мілт Ісидорові. — Вони наполягатимуть, бо їм це до біса полегшить завдання. Не поступайся.

— Гм-м, — гмикнув Ісидор, кліпаючи очима. — Гарзд. Може, мені вже зараз зателефонувати, поки він ще не почав розкладатися. Труп ж розкладаються, чи що там із ними робиться?

Він був у захваті.

РОЗДІЛ 8

Припаркувавши службовий швидкісний говеркар із підсиленням двигуном на даху Палацу правосуддя у Сан-Франциско, що на Ломбард-стрит, мисливець за головами Рік Декард із портфелем у руці пішов просто до кабінету Гаррі Браєнта.

— Ти щось дуже швидко повернувся, — сказав йому начальник, відхилившись на спинку крісла й узявши пучку нюхальної суміші «Специфік № 1».

— Я роздобув те, по що ви мене відрядили, — Рік сів за стіл, опустивши портфель на підлогу.

«Я втомився», — раптом усвідомив він. Відчув утому, щойно переступивши поріг управління; і побоювався, чи зможе відновити сили для справи, яка на нього чекала.

— Як Дейв? — запитав він. — Мені вже можна з ним поговорити? Хочу побачитися з ним до того, як візьмуся за першого анді.

— Спершу візьмися за Полокова, — відповів Браєнт. — Це той, що продірявив лазером Дейва. Найліпше буде одразу вивести його з гри, бо він добре знає, що ми на нього полюємо.

— Ще до того, як поговорю з Дейвом?

Браєнт потягнувся до тонесенького, як шкірка цибулини, аркуша паперу з розпливчастими літерами

третього або четвертого примірника, надрукованого під копірку.

— Полоков влаштувався в місті на роботу, сміттярем, збирає непотріб.

— На таку роботу беруть тільки спеціалів?

— Полоков вдає із себе спеціала, пустолобого. Геть деградованого, чи принаймні хоче таким здаватися. Дейв саме на цьому й спіткнувся; Полоков, очевидно, настільки схожий своїм виглядом та поведінкою на пустолобого, що Дейв утратив пильність. І що, тепер ти не сумніваєшся у шкалі Войгта-Кампфа? Абсолютно впевнений після тестування у Сіетлі...

— Так, — відповів Рік коротко. Він не вдавався в деталі.

— Повірю тобі на слово, — мовив Браент. — Але ми не можемо собі дозволити жодної помилки.

— У полюванні на анді не може бути помилок. Цей випадок нічим не відрізняється.

— З «Нексус-6» не все так просто.

— Свого першого я вже ідентифікував, — сказав Рік. — Дейв виявив ще двох. Навіть трьох, якщо врахувати Полокова. Гаразд, я деактивую Полокова вже сьогодні, а тоді, можливо, ввечері або ж завтра поговорю з Дейвом, — він простягнув руку до нечіткої копії з орієнтуванням на андроїда Полокова.

— Іще одне, — вів далі Браент. — До нас прибуває радянський коп із ВПУ. Телефонував мені, коли ти був у Сіетлі; зараз він уже на борту ракети «Аерофлоту», яка приземлиться в нас за годину. Звати його Шандор Кадалій.

— І що йому треба? — вкрай рідко копи з ВПУ з'являлися у Сан-Франциско.

— Їхнє ВПУ цікавиться «Нексусом-6» і хоче, щоб їхній офіцер попрацював у парі з тобою. Як спостерігач, а принагідно зможе тобі допомогти. Тобі вирішувати, що, як і коли та й узагалі, чи потрібна тобі його допомога. Але я вже дав згоду на співпрацю.

— А як щодо преміальних? — запитав Рік.

— Тобі не доведеться ділитися з ним, — сказав Браент і всміхнувся через силу.

— Просто я не вважаю, що це було б справедливо, у фінансовому плані, — йому нітрохи не хотілося ділитися своїм заробітком з якимось головорізом із ВПУ. Він переглядав орієнтування на Полокова; там була зазначена інформація про цього чоловіка — чи радше анді, його адреса і місце роботи: «Сміттєзбірна компанія затоки Сан-Франциско», центральний офіс на Гірі.

— Хочеш дочекатися радянського копа, щоб він допоміг тобі деактивувати Полокова? — запитав Браент.

Рік наїжачився:

— До цього я завжди працював сам. Звісно, це вам вирішувати. Я зроблю так, як скажете. Я готовий хоч зараз узятися за Полокова, не чекаючи, поки прибуде Кадалія.

— Гаразд, відправляйся сам, — вирішив Браент. — А от з наступним андроїдом, а це буде міс Люба Люфт — ось тобі орієнтування і на неї — залучиш до співпраці Кадалія.

Поклавши тонкі, як лушпиння цибулі, аркуші паперу в портфель, Рік вийшов з офісу начальника і знову піднявся на дах до свого говеркара. «А тепер ми провідаємо містера Полокова», — мовив він до себе. І погладив руків'я лазерного пістолета.

Розшукуючи андроїда Полокова, Рік зайшов до головного офісу «Сміттєзбірної компанії затоки Сан-Франциско».

— Я шукаю одного вашого робітника, — сказав він суворій сивоволосій працівниці на комутаторі. Будівля головного офісу фірми вразила його; величезна й сучасна, у ній працювало чимало висококваліфікованих фахівців. Килими з товстим ворсом, дорогі письмові столи зі справжнього дерева вкотре йому нагадали, що збирання і переробка сміття після війни стали однією з найприбутковіших галузей економіки на Землі. Уся планета почала перетворюватися на величезне звалище, а для того, щоб планета залишалася придатною для проживання залишків населення, виникала крайня необхідність принаймні в частковому розгрібанні того звалища... або, як полюбляв казати Бастер Френдлі: «Земля помре не під шаром радіоактивного пилу, а під шаром мотлоху».

— Зверніться до містера Екерса, — порадила йому жінка на комутаторі. — Він менеджер з персоналу.

Вона показала на розкішний, хоч це й була підробка під дуб, письмовий стіл, за яким сидів манірний дрібний чоловічок в окулярах, що обклався масою паперів.

Рік показав своє посвідчення поліцейського.

— Де зараз перебуває ваш робітник Полоков? На роботі чи вдома?

Містер Екерс неохоче звирився зі своїми записами і сказав:

— Полоков повинен бути на роботі. Зараз саме мав би розчавлювати говеркари на фабриці в Дейлі-Сіті та скидати їх потім у затоку. Але... — менеджер з персоналу зазирнув у інший документ, зняв слухавку відєофону й заходився говорити з кимсь у будівлі офісу.

— Його там немає, — мовив він, закінчивши розмову. — Сьогодні Полоков не вийшов на роботу. Жодних пояснень. Він щось накоїв, офіцере?

— Якщо з'явиться на роботі — не кажіть йому, що приходили з поліції й розпитували про нього. Сподіваюся, ви розумієте чому?

— Так, я розумію, — похмуро відповів Екерс, немовби Рік поглумився з його глибокої обізнаності в справах поліції.

У службовому швидкісному говеркарі Рік полетів до багатоквартирного будинку в районі Тендерлойн, де жив Полоков. «Так легко нам його не схопити, — подумав Рік. — Браєнт з Голденом надто довго вичікували. Замість того, щоб відправляти мене до Сієтла, Браєнту потрібно було одразу натравити мене на Полокова; і то ще вчора ввечері, після того, коли стало відомо про поранення Голдена».

«Оце помийна яма», — зауважив він, йдучи по даху до ліфта. У вічі впадали покинуті загони для тварин, припорошені багатомісячною пилюкою. В одному з вольєрів бовваніла вже давно зламана підробна тварина, що колись була електричним курчам. Він спустився на поверх, де жив Полоков, пройшовся до його квартири коридором, схожим на підземну печеру. За допомогою свого герметичного ліхтарика з атомною батарейкою освітив коридор і ще раз зазирнув в аркуш паперу, заготовшки з цибулине лушпиння. До Полокова вже було *застосовано* тест Войгта-Кампфа; отже, цю частину можна було пропустити й одразу перейти до ліквідації андроїда.

«Найліпше його виманити з квартири», — вирішив він. Поклавши на підлогу сумку зі зброєю, він навпомуаки її розстебнув, вийняв усенаправлений передавач хвиль «Пенфілда»; натиснув на кнопку заціпеніння, захищаючи себе від еманації настрою контрхвильовим

випроміненням із металічного корпусу передавача, що був направленим лише на нього.

«Ну, що ж, тепер усі вони вже заклакли, — подумки зазначив Рік і вимкнув передавач. — Усі живі й схожі на анді створіння в радіусі кільканадцяти метрів. Для мене — жодного ризику; залишається тільки проникнути всередину квартири й лазером прошити того анді наскрізь. Якщо, звісно, він перебуває у своїй квартирі, що дуже малоймовірно».

Скориставшись універсальним ключем-відмикачкою, що відчиняв усі відомі види замків, він проник у квартиру Полокова з лазерним пістолетом у руці. Але Полокова там не було. Лише наполовину зотлілі меблі, царство мотлоху й розпаду. Фактично жодних особистих речей, хіба що нічийне дрантя, яке Полоков успадкував, коли поселився в цій квартирі, і яке, утікаючи, він залишив іншому мешканцеві, якщо тільки такий знайдеться.

«Це я передбачав, — подумки сказав він собі. — Ну, що ж? Перша тисяча доларів, здається, вислизнула з рук. І тепер утікає в напрямку Південного полярного кола. Що вже поза моєю юрисдикцією; інший мисливець за головами з іншого поліцейського управління матиме справу з Полоковим і отримає за нього свою премію. Тепер треба шукати тих анді, котрі не знають, що за ними полює поліція. Отже, наступна — Люба Люфт».

Знову підійнявшись на дах, він доповів Гаррі Браенту зі свого говеркара телефоном:

— Із Полоковим не вийшло. Видно, втік одразу після інциденту з Дейвом, — Рік поглянув на годинник. — Може, я зустріну Кадалія на ракетодромі? Це закончить час. Хочу негайно взятися за Любу Люфт.

Перед ним уже лежало орієнтування на неї і він навіть почав ретельно його вивчати.

— Гаразд, — відповів Браент, — але містер Кадалій уже в нашому офісі; його корабель «Аерофлоту» щойно приземлився. Хвилинку, — Браент із кимось перемовився. — Він уже вилітає до тебе, залишайся на місці, — сказав Браент і повернувся до екрана. — Поки що ознайомся з інформацією на міс Люфт.

— Оперна співачка. Нібито з Німеччини. На цю пору співає в «Оперній трупі Сан-Франциско», — він автоматично кивав головою, ніби в задумі погоджуючись із даними про Любу Люфт на аркуші паперу. — Видно, має добрий голос, коли так швидко здобула визнання. Добре, я почекаю тут на Кадалія, — Рік повідомив Браенту своє місце перебування і поклав слухавку.

«Доведеться стати шанувальником опери, — вирішив Рік і читав далі. — Хотілося б побачити її в ролі донни Анни в опері Моцарта „Дон Жуан“. У моїй фонотеці — записи таких колишніх знаменитостей, як Елізабет Шварцкопф, Лотта Леман, Ліза делла Каза; поки налаштую тестер Войгта-Кампфа, буде про що поговорити».

Задзвенів телефон у говеркарі. Рік підняв слухавку.

Поліцейський оператор доповів:

— Містере Декард, з вами хоче поговорити Сіетл; містер Браент наказав з'єднати з вами. Це «Корпорація Роузен».

— Гаразд, — відповів Рік і чекав.

«Чого їм від мене треба?» — здивувався він. Добре розумів: Роузени — передвісники недобрих новин. «І, поза сумнівом, будуть ними й надалі, хай би якими були їхні наміри».

На невеликому екрані з'явилося обличчя Рейчел Роузен.

— Привіт, офіцере Декард, — її голос видався майже запобігливим; це одразу привернуло його увагу. — Ви зараз зайнятий, чи я могла б із вами поговорити?

— Будь ласка, говоріть.

— Ми в «Корпорації Роузен» обговорювали вашу ситуацію із втікачами, оснащеними мозком «Нексус-6», а позаяк ми знаємо про цей тип мозку якнайбільше, то вважаємо за потрібне запропонувати свою допомогу, тобто відрядити до вас когось із наших представників для роботи в парі з вами.

— А як ви збираєтеся мені допомагати?

— Ну, хтось із нас перебуватиме поряд із вами під час пошуків андроїдів-утікачів.

— Ну, і що далі?

— Кожен «Нексус-6» дуже обережний, коли за ним полює людина. Але якщо інший «Нексус-6» намагається увійти з ним у контакт...

— Ви пропонуєте свою кандидатуру.

— Так, — кивнула вона головою, її обличчя було серйозним.

— Ви вже мені й так багато в чому допомогли.

— Але я насправді можу стати вам у великій пригоді.

— Щось не віриться. Я обдумаю вашу пропозицію й зателефоную вам сам.

«Десь у далекому невизначеному майбутньому, — сказав він подумки сам до себе. — Або ж ніколи. Аякже, мені ще тільки бракувало, щоб Рейчел Роузен сновигала за мною по п'ятах запорошеними сходами».

— Ви тільки так говорите, — вгадала його помисли Рейчел. — А насправді навіть не збираєтеся мені

телефонувати. Ви просто не знаєте, наскільки тямущі андроїди з мозком «Нексус-6», наскільки складно вам буде з ними мати справу. Мусимо вам якось віддячити... ви ж розумієте.

— Гаразд, візьму ваші застереження до уваги, — він хотів уже було покласти слухавку.

— Якщо мене не буде поряд із вами, — випалила Рейчел, — один із них дістане вас швидше, аніж ви встигнете дістати їх.

— До побачення, — сказав він і поклав слухавку.

«І що це за такий у біса світ, — питав він у самого себе, — телефонує андроїд і пропонує мисливцеві за головами свою допомогу?» Він передзвонив поліцейському операторові.

— Більше не з'єднуйте мене із Сіетлом, — промовив Рік.

— Так, містере Декард. Містер Кадалій ще не зв'язувався з вами?

— Ще ні. Чекаю. Але нехай покvapиться, бо я не збираюся тут вічно сидіти, — і знову поклав слухавку.

Щойно він почав читати орієнтування на Любу Люфт, як на дах за кілька ярдів від нього сіло говеркар-таксі. З нього вийшов червонолиций, рожевощокий чоловік років десь так за п'ятдесят, одягнений у довгу розкішну шинель російського покрюю і, усміхаючись та подаючи руку, пішов у напрямку Рікового говеркара.

— Містер Декард? — запитав він зі слов'янським акцентом. — Мисливець за головами з управління поліції Сан-Франциско? — порожнє таксі піднялося, і росіянин провів його неухважним поглядом. — Мене звати Шандор Кадалій, — сказав чоловік і відчинив двері, щоб протиснутися всередину кабіни до Ріка.

Вітаючись за руку з Кадалієм, Рік помітив, що представник ВПУ має при собі незвичну модифікацію лазерного пістолета, якої особисто він ще ніколи не бачив.

— А! Оця штука? — запитав Кадалій. — Незвична, правда? — він вийняв пістолет із кобури. — Роздобув на Марсі.

— Я думав, що знаю всі марки пістолетів, які є на озброєнні в поліцейських, — протягнув Рік. — Навіть вироблені на планетах-колоніях.

— Ми самі його удосконалили, — заявив Кадалій, усміхаючись, немов слов'янський Санта-Клаус, його рум'яне обличчя аж сяяло від гордості. — Подобається? Його функціональна перевага полягає в тому, що... візьміть, — він передав пістолет Ріку, який вивчав зброю з виглядом знавця своєї справи.

— То в чому його функціональна перевага? — запитав Рік. Він так нічого і не помітив.

— Натисніть спусковий гачок.

Спрямувавши дуло утору з вікна говеркара, Рік натиснув на курок. Але нічого не сталося; промінь не з'явився. Здивований, він розгублено обернувся до Кадалія.

— У ньому нема спускового механізму, — бадьоро проговорив Кадалій. — Він — у мене. Бачите? — він розтулив кулак і показав невеличку пластинку. — І я також можу ним управляти, до певної межі, звісно. Незалежно від того, куди він націлений.

— Ви ж не Полоков, ви — Кадалій, — сказав Рік.

— Упевнені, що не хотіли висловитися навпаки? Ви трохи збентежені.

— Я мав на увазі, що ви — Полоков, андроїд; ви не з радянської поліції, — Рік ногою натиснув на кнопку екстреного захисту в говеркарі.

— Що це з моїм лазерним пістолетом? Чому він не вистрілив? — Кадалій-Полоков вставляв і знову виймав мініатюрну спускову схему, цілячись із міцно затисненого в руці пістолета в Ріка.

— Синусоїдна хвиля, — промовив Рік. — Вона повністю нейтралізує лазерну енергію й перетворює її на звичайний пучок світла.

— Тоді мені нічого не лишається, як скрутити твою довгу ший, — андроїд відкинув зброю і з ревом схопив Ріка обома руками за горло.

Щойно андроїдові пальці вп'ялися у його ший, Рік вистрелив зі свого старомодного пістолета, який він завжди носив у кобурі під пахвою; куля з «Магнума» 38-го калібру поцілила андроїду в голову і розстрошила його черепну коробку. «Нексус-6», який керував його діями, розлетівся на друзки, і вони шаленим вихором заповнили кабінку говеркара. Його частки, схожі на радіоактивний пил, опускалися на Ріка.

Проште кулею тіло андроїда похитнулося назад, вдарилося об двері говеркара, відбилася і важко повалилося на Ріка; лише з великою натугою Рікові вдалося відштовхнути від себе рештки андроїда, які й досі смикалися.

Тремтливими пальцями він дотягнувся до слухавки відеофону в говеркарі і зателефонував до Палацу правосуддя.

— Хочу залишити офіційне повідомлення для Гаррі Браєнта, — сказав він. — Передайте йому, що з Полоковим я вже розібрався.

— Ви вже розібрались із Полоковим. А він зрозуміє ваше повідомлення?

— Так, — запевнив Рік і поклав слухавку.

«Боже, ще трохи, — думав він, — і не знати, хто б узяв гору. Не можна було недооцінювати застереження Рейчел Роузен; але я знехтував ним і мало не поплатився життям». Поволі його надниркові залози перестали викидати в кров адреналін; серце помалу заспокоїлося, дихання нормалізувалося. Але він і далі тремтів. «Хай там як, але тисяча доларів — у мене в кишені, — сказав він подумки. — І я того вартий. Бо спритніший за Дейва. Безперечно, випадок із Дейвом мене все ж таки чогось навчив; і це треба визнати. Просто Дейва не було кому застерегти».

Укотре він зняв слухавку і набрав номер своєї квартири, бажаючи поговорити з Айрен. Тим часом припав сигарету; тремтіння потрохи проходило.

На екрані з'явилося обличчя його дружини, одутле від шестигодинної депресії з елементами самозвинувачення.

— О, Ріку, привіт.

— Що сталося з кодом 594, який я набрав для тебе, коли виходив із квартири? Ну, приємне визнання...

— Ти пішов, і я набрала інший код. А ти чого дзвониш? — Її голос знизився до пригніченого гудіння. — Я страшенно втомилася, і мені весь світ немилий. Навіть наше подружнє життя; а тебе ще й анді якийсь може вбити. Ти про це хочеш мені розказати, Ріку? Що тебе ухевкав анді? — десь недалеко гримів телевизор: заглушаючи її слова, горлопанив Бастер Френдлі; Рік бачив, як воружилися її губи, але чув лишень ослиний крик із телевизора.

— Послухай! — він перебив її. — Ти мене чуєш? Мені поталанило. Мав справу з новим типом андроїда, з яким, мабуть, ніхто, окрім мене, не зміг би впоратися. Одного я вже деактивував, отже штука вже в нас у кишені. Ти знаєш, скільки ми отримаємо, коли я закінчу з цим?

Айрен дивилася на нього невидючими очима.

— Добре, — вимовила вона, кивнувши головою.

— Я ще не сказав!

Тепер він усе зрозумів; її депресія цього разу стала такою всепоглинальною, що вона його навіть не чула. Кричи не кричи; ніби говориш із порожнечою.

— Побачимося ввечері, — з гіркотою проговорив він і кинув слухавку на важіль.

«Та пропади вона пропадом, — сказав він подумки. — Тут ризикуєш життям, а їй хоч би що. Їй все одно, буде у нас страус, чи ні; нічим її не приймеш. Шкода, що я не здихався її два роки тому, коли ми подумували про розлучення. Я все ще можу це зробити», — нагадав він собі. Замислившись, він нагнувся і збирав розсіпані по підлозі говеркара папери, зокрема й орієнтування на Любу Люфт. «Жодної підтримки, — подумки зазначив він. — Більшість андроїдів, з якими я зіштовхувався, були життєрадіснішими і мали жадобу до життя куди більшу, ніж моя дружина. Айрен геть мене не розуміє. І тут йому на думку знову спала Рейчел Роузен. «Її застереження щодо розумових здібностей „Нексус-6“, — зауважив він, — підтвердилися. Якщо вона не претендуватиме на частку преміальних, то чому б не залучити її до справи».

Сутичка з Кадалієм-Полоковим докорінно змінила його погляди.

Запустивши двигун говеркара, він злетів у небо й узяв курс на будівлю оперного театру, де, згідно із записами Дейва Голдена, якраз у цей час він міг знайти Любу Люфт.

Тепер він задумався і про неї. Деякі андроїди жіночої статі видавалися йому досить привабливими; до деяких

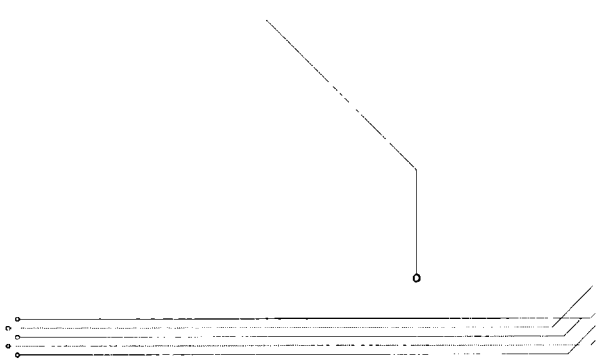
він навіть відчував фізичний потяг, і то було дуже дивним відчуттям — знати, що вони машини, але все одно реагувати на них емоційно.

Узяти хоча б Рейчел Роузен. Ні, вирішив він; вона занадто худа. З нерозвиненими грудьми. Дитяча фігура, пласка і нецікава. Він може запопасти собі щось краще. А що орієнтування на Любу Люфт каже про її так званий «вік»? Він вийняв зім'ятий аркуш паперу і справді знайшов, скільки їй років. У відповідній графі значилося «двадцять вісім». Але сказати щось конкретно про її зовнішність можна буде тільки під час зустрічі — єдиний надійний спосіб дійти якогось висновку щодо анді.

«Добре, що хоч трохи знаюся на опері, — розмірковував Рік. — Це ще одна моя перевага над Дейвом; я більше цікавився культурою».

«Спробую розібратися з наступним анді, перш ніж звертатися по допомогу до Рейчел, — вирішив він. — Якщо тільки міс Люфт не виявиться винятково складним об'єктом». Але інтуїція підказувала йому, що не виявиться. Полоков був дуже небезпечним; а ті решта, які не знають, що за ними полюють, розколюються одне за одним, він їх поскладає, як качок на полюванні.

Спускаючись на вишуканий дорогий дах будівлі оперного театру, він гучно виспівував попурі з арій, при цьому мимоволі вигадуючи італійські слова; Ріка охопив оптимістичний настрій навіть без адаптера «Пенфілда» під рукою. Його сповнювало радісне, жагуче очікування.

РОЗДІЛ 9

У величезній, видовженій, як черево кита, старовинній, витесаній з каменю і вкритій сталлю будівлі оперного театру Рік Декард потрапив на лунку, галасливу, дещо сумбурну репетицію. Увійшовши до зали, він одразу впізнав Моцартову «Чарівну флейту», останню сцену першого акту. Раби мавра — чи то пак хор — завели свою пісню на кілька тактів раніше, а це звело нанівець нескладний ритм чарівних дзвіночків.

Яка насолода! Йому подобалася «Чарівна флейта». Він піднявся в бельетаж (ніхто його не помітив) і вмотивувався якнайзручніше. Ось Папагено у своїй неймовірній накидці з пташиних пір'їн підійшов до Паміни й заспівав куплет, від якого у Ріка завжди наворачалися на очі сльози, хай би де й коли він його почув чи згадав.

*Könnte jeder brave Mann
solche Glöckchen finden,
seine Feinde würden dann
ohne Mühe schwinden*.*

* Бо хоробрий чоловік знайде ті дзвіночки, а от ворог вже повік щезне у лісочку (нім).

«У реальному житті, — подумав Рік, — немає чарівних дзвіночків, які б змусили ворога так легко щезнути в лісочку. І дуже шкода, що немає. Також жаль, що Моцарт незадовго після написання „Чарівної флейти“ помер від ниркової недостатності, не доживши навіть до тридцяти шести років. І був похований у невідомій спільній могилі разом із жебраками».

Задумавшись про такі невеселі речі, Рік із подивом розмірковував над тим, чи було в Моцарта передчуття, що майбутнього для нього вже не існує, що він уже використав відведений йому досить короткий час? «Можливо, я також уже використав відведений мені час, — думав Рік і спостерігав за ходом репетиції. — Закінчиться репетиція, закінчатись вистави, помруть співаки, а потім — так чи інакше — зітліє остання партитура; зникне саме прізвище „Моцарт“, і переможе пилука. Не тільки на цій планеті, але й на інших також. Поки що ми чинимо опір. Так само, як анді поки що уникають мене і збільшують тривалість свого існування. Чи це буду я, а чи якийсь інший мисливець за головами, але все ж таки хтось укоротить їм віку. До певної міри, — раптом усвідомив він, — я — частина ентропії, що руйнує світ. „Корпорація Роузен“ створює, а я руйную. Або в крайньому разі їм так, напевне, здається».

На сцені Папагено і Паміна розпочали діалог. Він перервав свої роздуми і слухав.

Папагено: «Дитя моє, що нам тепер сказати?»

Паміна: «...тільки правду. Ось що ми скажемо».

Нахилившись уперед, Рік уважно розглядав Паміну, її величну одіж із багатьма складками, мантилью, що спадала з її голови на плечі. Він ще раз зазирнув в орієнтування й задоволено відкинувся на спинку крісла.

«Ось тепер я побачив свого третього андроїда „Нексус-6“, — подумав він. — Любу Люфт. За іронією долі, її роль навіть сентиментальні почуття. Незважаючи на свою життєрадісність, бадьорість і вроду, андроїд-утікач навряд чи спроможний сказати правду; принаймні про себе».

На сцені співала Люба Люфт, а Рік із подивом думав про багатство її голосу, який не поступався найкращим, найвідомішим голосам у його фонотеці. «Корпорація Роузен» постаралася на славу, мусив визнати він. І тут Рік знову усвідомив себе, *sub specie aeternitatis**, руйнівником того, що бачить і чує. «Мабуть, що краще вона функціонує, то краще вона є співачкою і тим більше є потреба в таких, як я. Якби андроїди залишалися на рівні субстандартів, як оті старі q-40, що виготовляла „Корпорація Дерей“, то з ними ми не мали б жодного клопоту і відпала б потреба в моїх уміннях. Цікаво, коли мені варто це зробити з нею? — подумав він. — Мабуть, якнайшвидше. Наприкінці репетиції, коли вона піде у гримерку».

У кінці акту репетицію на якийсь час перервали. Диригент оголосив півторагодинну перерву англійською, французькою та німецькою мовами й вийшов із зали; музиканти полишали свої інструменти й також пішли зі сцени. Підвівшись, Рік попрямував за куліси, де були гримерки; тупцював у хвості гурту музикантів, вичікуючи і думаючи: «Найкраще якнайшвидше з нею покінчити. Якнайменше тестових запитань. Щойно переконаюся». Але технічно він зможе переконатися лише після отримання результатів тестування. «А раптом Дейв

* З погляду вічності (*лат.*).

помилився щодо неї, — припускав він. — Хотів би я сподіватися, що таки помилився; але навряд». Професійна інтуїція вже підказувала йому висновок. А поки що вона його не підводила... за всі роки роботи в управлінні.

Зупинивши статиста, він запитав про місце розташування гримерки міс Люфт; статист, у гримі й костюмі єгипетського списоносця показав, куди йти. Рік підійшов до дверей, побачив аркуш паперу, на якому чорнильними літерами було виведено «МІС ЛЮФТ СТОРОННІМ ВХІД ЗАБОРОНЕНО» і постукав.

— Заходьте.

Він зайшов. Дівчина сиділа біля туалетного столика, на колінах тримала розгорнуту папку з нотами й робила помітки кульковою ручкою. Вона й далі залишалася в гримі та в костюмі Паміни, лишень без мантильї, яку повісила на вішак.

— Слухаю вас? — вона підвела погляд. Її світло-коричневі, неймовірно великі від сценічного гриму очі дивилися на нього не кліпаючи. — Я зайнята, хіба ви не бачите? — сказала вона англійською без найменшого акценту.

— Ви співаєте краще за Шварцкопф, — промовив Рік.

— Хто ви? — тепер її голос пролунав холодно і стримано... а ще він відчував інший різновид холоду, яким завжди віє від андроїдів. Постійно те саме: першокласні розумові здібності, спроможність досягати мети, але також це. Це викликало в нього жалість. Але без цього він не зміг би їх виявити.

— Я з поліцейського управління Сан-Франциско, — відрекомендувався він.

— О? — її величезні проникливі очі не кліпали, залишалися спокійними. — І що вас сюди привело? — її голос, як не дивно, був люб'язним.

Сівши на крісло поряд, він розстебнув портфель.

— Мене відрядили сюди провести стандартний профільний тест. Це забере у вас лише кілька хвилин.

— Цього не уникнути? — вона жестом показала на партитуру в матер'яній палітурці. — У мене купа роботи, — вона почала тривожитися.

— Так, не уникнути, — він вийняв необхідні прилади для проведення тесту Войгта-Кампфа і почав їх налаштовувати.

— Тест IQ?

— Ні. На емпатію.

— Мені треба одягти окуляри, — вона простягла руку, щоб відчинити шухляду туалетного столика.

— Якщо ви можете вивчати партитуру без окулярів, то зможете обійтися без них і під час тесту. Я показуватиму вам малюнки та ставитиму запитання. А ви тим часом... — він підвівся, підійшов до неї і приставив до її надміру напудреної щоки адгезивну пластину з датчиками. — І ще світло, — сказав він, спрямовуючи під потрібним кутом стержень із променем. — От і все.

— Ви думаєте, що я андроїд? Так? — її голос стихився майже до шепоту. — Я не андроїд. Ніколи не була на Марсі; я навіть ніколи не *бачила* андроїда! — її накладні вій дрібно тремтіли; він помітив, що вона намагається опанувати себе. — Ви отримали інформацію про перебування в трупі андроїда? Я вам залюбки допоможу, а якби я була андроїдом, то хіба воліла б вам допомогти?

— Андроїд, — пояснював він, — не переймається тим, що трапиться з іншим андроїдом. Саме за цією характерною рисою ми їх і виявляємо.

— Тоді, — відповіла міс Люфт, — ви — андроїд.

Це його збило з пантелику; він витріщився на дівчину ошелешено.

— Тому, — провадила вона, — що ваша робота полягає в тому, щоб їх убивати, хіба не так? Ви ж той, як його... — вона намагалася пригадати.

— Мисливець за головами, — підказав Рік. — Але не андройд.

— А цей тест, який ви хочете застосувати до мене, — тепер вона говорила своїм звичним голосом, — ви самі його складали?

— Так, — він кивнув головою. — Колись давно, коли влаштовувався на роботу в управління.

— А може, це фальшивий спогад. Хіба вам не траплялися андройди з фальшивими спогадами?

— Моє начальство поінформоване про цей тест. Його проведення не підлягає обговоренню.

— А може, колись жила собі людина, дуже схожа на вас; одного чудового дня ви її вбили і посіли її місце. А ваше начальство навіть не здогадується, — вона всміхнулася. Наче запрошувала погодитися зі своїм припущенням.

— Ну що ж, перейдімо до тестування, — сказав він, виймаючи аркуш паперу із запитаннями.

— Я погоджуся пройти тест тільки в тому разі, коли спочатку ви самі його пройдете, — заявила Люба Люфт.

Він знову витріщився на неї й на мить завмер від подиву.

— Це ж справедливо, хіба ні? — запитала вона. — У такому разі я вже буду впевнена. А так не знаю; ви мені видається дуже незвичним, дивним і бездушним, — вона здригнулася, наче змерзла, і знову всміхнулася. Обнадійливо.

— Ви не зможете провести тест Войгта-Кампфа. Потрібна спеціальна підготовка. А тепер слухайте уважно. Запитання стосуватимуться звичайних життєвих ситуацій, у яких ви, можливо, й опинялися; мені потрібна від вас чітка відповідь про те, як ви діяли б у тій чи іншій ситуації. Відповідайте якнайшвидше. Зокрема, я фіксую також проміжок часу між запитанням і відповіддю, — він вибрав перше запитання. — Ви сидите, дивитесь телепрограму і раптом бачите, що по вашому зап'ястку повзе оса, — він поглянув на годинник, засікаючи секунди. Потім перевів погляд на обидва індикатори.

— А що таке оса? — запитала Люба Люфт.

— Комаха, що літає і жалить.

— Як дивно, — її величезні очі розширилися, немовби у здивованої дитини, що раптом відкрила для себе таїну світобудови. — А що, вони досі живуть? Жодного разу їх не бачила.

— Вони вимерли через пилюку. Ви справді не знаєте, що таке оса? Ви мали б застати час, коли оси ще існували; минуло не так вже й...

— А як звучить «оса» німецькою?

Він намагався пригадати слово «оса» німецькою, але так і не зміг.

— Ваша англійська — бездоганна, — сказав він роздратовано.

— Хіба що вимова, — виправила вона його, — бездоганна. Це завдяки моїм партіям у творах Перселла, Волтона і Воан-Вільямса. Зате словниковий запас невеликий, — вона поглянула на нього дещо боязко.

— *Wespe*, — вимовив він, пригадавши, німецький відповідник.

— *Ach, так; eine Wespe*, — засміялася вона. — А яке було запитання? Вже й забула.

— Візьмімо інше запитання, — тепер уже неможливо щось установити. — Ви дивитеся по телебаченню старий фільм, ще довоєнний. Показують бенкет, що саме в розпалі; гості смакують, — він пропустив першу частину запитання, — вареним собакою, нафаршированим рисом.

— Кому це спаде на думку вбивати собаку, — здивувалася Люба Люфт. — Собаки страшенно дорогі. Ага, зрозуміла, це муляж собаки: ерзац. Ні? Ну, такі зроблені з дроту і з моторчиками; але як їх їсти.

— Фільм довоєнний, — сердився він.

— А я народилася вже після війни.

— Але ви бачили старі фільми по телебаченню.

— Фільм зняли на Філіппінах?

— Чому?

— Тому, — мовила Люба Люфт, — що на Філіппінах колись таки їли варених собак, нафаршированих рисом. Якось про таке довелося прочитати.

— Ваша відповідь, — наполягав він. — Я хочу почути від вас соціальну, емоційну, моральну оцінку почутого.

— Того фільму? — вона замислилася. — Я б одразу перемкнула канал на Бастера Френді.

— А чому ви б перемкнули канал?

— Ну, знаєте, — торохтіла вона збуджено, — хто хоче дивитися старий фільм, поставлений на Філіппінах? Хіба там, на Філіппінах, колись щось цікаве відбувалося, окрім того Батаанського маршу смерті? І вам схочеться на таке дивитися? — вона люто поглянула на Ріка. На його приладах стрілки стрибали у всіх напрямках.

Після паузи він обережно сказав:

— Ви винаймаєте будиночок у горах.
— *Ja*, — вона кивнула головою. — Продовжуйте;
я уважно вас слухаю.
— У рекреаційні зоні.
— Прощу? — вона приклала до вуха руку. — Я не знаю
цього слова.

— Ділянка, де все ще ростуть дерева і кущі. Грубі,
сукуваті, соснові колоди, великий камін. На стіні висять
старовинні мапи, гравюри Каррієра та Айвза, а над ка-
міном — голова оленя, дорослого самця з розгалужени-
ми рогами. Люди навколо вас захоплюються декором
будиночка, а ви...

— А що таке «Каррієр», «Айвз» і «декор»? — запита-
ла Люба Люфт; але, здається, натужно намагалася сама
здогадатися про значення цих слів. — Стривайте, — вона
піднесла руку і цілком серйозно сказала: — Ага, з рисом,
як і у запитанні з собакою. Каррієр — це приправа для
приготування рису. Німецькою — каррі.

Тепер він, хоч убий, уже не міг точно сказати, чи
Люба Люфт насправді не розрізняє значення цих слів.
Трохи поміркувавши, вирішив узяти ще одне запитання;
а що йому було робити?

— Ви йдете на побачення з чоловіком, — почав
Рік, — і він запрошує вас у свою квартиру. Ви заходите
до нього...

— *Nein*, — перебила його Люба. — Я туди не піду.
Дуже проста відповідь.

— Це ще не запитання!

— Ви неправильно сформулювали запитання? Але
я все зрозуміла; чому запитання, яке я розумію, непра-
вильне? Чи я не повинна розуміти запитання? — вона
метушливо замахала руками, потерла щоку і скинула

зі щок адгезивний диск. Він упав на підлогу, підстрибнув і покотився під її туалетний столик. — *Ach, Gott*, — прошепотіла вона і нахилилася, щоб дістати диск. Пролунав звук тканини, що тріснула. Її вишуканий костюм.

— Я сам дістану, — пробурчав він, відсторонюючи Любу; Рік став навколішки і почав нишпорити рукою під туалетним столиком, аж поки його пальці не намацали адгезивний диск.

Коли він підвівся, то вже дивився в дуло лазерного пістолета.

— Ваші запитання, — промовила Люба Люфт сухим офіційним тоном, — почали стосуватися сексу. Я думала, що так врешті-решт і трапиться. Ви не з поліцейського управління; ви — збоченець.

— Тоді погляньте на моє посвідчення, — він потягнувся рукою до кишені. Його рука знову дрібно затремтіла, як і тоді, під час сутички з Полоковим.

— Якщо ви торкнетеся свого одягу, — проговорила Люба Люфт, — я вас уб'ю.

— Ви вб'єте мене в будь-якому разі, — він подумав про те, як би все повернулося, якби він почекав, поки до нього приєднається Рейчел Роузен. Що ж, яка користь тепер про це думати.

— Дайте мені глянути на інші ваші запитання, — вона простягнула руку, і він неохоче подав їй аркуші паперу. — «У журналі ви натрапили на кольорове фото оголеної дівчини на всю сторінку». Це перше. «Ви завагітніли від чоловіка, який обіцяв з вами одружитися. Чоловік покидає вас і йде жити до жінки, вашої найкращої подружки; ви робите аборт». Загальна тенденція ваших запитань очевидна. Я зараз же викликаю поліцію, — і далі цілячись у нього з лазерного пістолета, вона

перейшла кімнату, зняла слухавку відеофону і набрала оператора. — З'єднайте мене з поліцією Сан-Франциско, — сказала вона. — Мені потрібна допомога поліцейського.

— Просто чудово, — видихнув Рік з полегшенням, — ви вчинили дуже правильно.

Хоча йому здався дещо дивним її крок; чому б їй просто не взяти і не убити його тут, на місці? Як тільки прийде патрульний, у неї не залишиться жодних шансів; і він виконає своє завдання. «Мабуть, вважає себе людиною, — вирішив Рік. — Певно, навіть нічого не підозрює».

По кількох хвилинах, упродовж яких Люба не втомлювалася тримати його під прицілом пістолета, ввалився здоровезний, як той запряжений віл, поліцейський у старосвітській синій уніформі з пістолетом на поясі та з зіркою на грудях.

— Усе добре, — сказав він Любі. — Захуйте оту свою штукенцію.

Вона опустила пістолет, а поліцейський узяв його і перевірів, чи лазер насправді заряджений.

— Що тут відбувається? — запитав він Любу. Вона ще й слова не промовила, як поліцейський обернувся до Ріка. — Хто ви такий?

— Зайшов до мене в примерку; я його до цього в житті не бачила, — розповідала Люба Люфт. — Сказав, що проводить опитування чи якесь дослідження і хоче поставити мені кілька запитань; тож я, нічого не підозрюючи, погодилася, а він почав ставити мені всілякі непристойні запитання, немов який збоченець.

— Ваше посвідчення особи, — звернувся до Ріка запряжений віл, простягаючи руку.

— Я мисливець за головами з управління, — мовив Рік, подаючи посвідчення.

— Я знаю всіх мисливців за головами, — відрубав запряжений віл, придивляючись до посвідчення. — Управління Сан-Франциско?

— Мій безпосередній начальник — інспектор Гаррі Браент, — провадив Рік. — Я проробляю підозрюваних за списком Дейва Голдена, який зараз у лікарні.

— Я вже сказав, що знаю всіх мисливців за головами, — буркнув запряжений віл, — але чомусь ніколи про вас не чув, — він віддав Рікові посвідчення.

— Зателефонуйте інспекторові Браентові, — наполягав Рік.

— Немає такого інспектора Браента, — заявив запряжений віл.

І тут до Ріка дійшло, у чому річ.

— Ви — андроїд, — сказав він запряженому воліві. — Так само, як і міс Люфт, — підійшовши до відеофону, він підняв слухавку. — Телефоную в управління.

А в самого промайнула думка: як далеко він зможе зайти, поки ці двоє андроїдів його не зупинять?

— Номер управління... — почав запряжений віл.

— Я знаю номер, — Рік набрав номер, і оператор поліцейського управління одразу відповіла. — З'єднайте мене з інспектором Браентом, — сказав він.

— А хто телефонує?

— Рік Декард.

Він стояв і чекав; тим часом запряжений віл поруч із ним записував свідчення Люби Люфт; ніхто з них не звертав на нього жодної уваги. Пауза, відтак на екрані з'явилося обличчя Гаррі Браента.

— Що там у тебе? — запитав він Ріка.

— Якесь непорозуміння, — відповів Рік. — Одна зі списку Дейва зателефонувала і викликала патрульного. Я не можу йому довести, хто я такий. Він каже, що знає всіх мисливців за головами в управлінні, але про мене не чув, — і додав: — Про вас він також не чув.

— Дай мені його, — попросив Браєнт.

— З вами хоче поговорити інспектор Браєнт, — Рік простягнув слухавку.

Запряжений віл перестав опитувати міс Люфт і підійшов до відеофону.

— Патрульний Крамс, — жваво сказав запряжений віл. Пауза. — Алло? — патрульний слухав, сказав ще кілька разів «алло», почекав, а тоді обернувся до Ріка. — На лінії ніхто не відповідає. На екрані також нікого немає, — він кивнув на екран відеофону.

Рік забрав слухавку в запряженого вола.

— Містер Браєнт? — слухав; чекав; ні звуку. — Я ще раз наберу.

Він поклав слухавку, почекав, знову набрав добре знайомі йому цифри. Пішли гудки, але ніхто не відповідав; гудки лунали й лунали.

— Ану я спробую, — мовив патрульний Крамс, узявши слухавку з рук Ріка.

— Ви, мабуть, помилилися номером, — патрульний набирав номер. — 842...

— Я знаю номер, — огризнувся Рік.

— Це патрульний Крамс, — сказав запряжений віл у слухавку. — Скажіть, будь ласка, чи працює в управлінні інспектор на прізвище Браєнт? — коротка пауза. — Ну, а мисливець за головами на ім'я Рік Декард? — знову пауза. — Ви впевнені? А може, його недавно прийняли... гаразд, зрозуміло; дякую. Ні, я повністю контролюю

ситуацію, — офіцер Крамс поклав слухавку й повернувся до Ріка.

— Але ж мене з ним вже з'єднували, — дивувався Рік. — Я говорив з ним; він захотів поговорити з вами. Може, щось із телефоном; певно, якісь негаразди на лінії; хіба ви не бачили... на екрані з'явилося Браєнтове обличчя, а тоді зникло, — він нічого не розумів.

— Свідчення міс Люфт я вже записав, Декарде, — відповів патрульний Крамс. — Летимо до Палацу правосуддя, хочу записати і ваші свідчення.

— Гаразд, — погодився Рік. А Любі Люфт кинув: — Незадовго я повернуся. Тестування ще не закінчене.

— Він — маніяк і збоченець, — запевняла Люба Люфт патрульного Крамса. — Я боюся його, від нього в мене аж мурашки по тілі, — вона пересмикнула плечима.

— А яку оперу ви ставите? — запитав її патрульний Крамс.

— «Чарівну флейту», — відповів Рік.

— Я не вас питаю, а її, — запряжений віл невдоволено зиркнув на Ріка.

— Хочеться якнайшвидше потрапити до Палацу правосуддя, — сказав Рік. — Непорозуміння вимагає негайного з'ясування, — він попрямував до дверей гри-мерки з портфелем під пахвою.

— Спочатку я вас обшукаю, — патрульний Крамс заходився спритно його обшукувати й одразу знайшов Ріків службовий «Магнум» і лазерний пістолет. Забрав їх, а за мить, понюхавши дуло пістолета, заявив: — Ви з нього недавно стріляли.

— Я щойно мав сутичку з анді, — пояснив Рік. — Його рештки все ще в моєму говеркарі на даху.

— Гаразд. Підіймемося і все з'ясуємо.

Коли вони підвелися і виходили з гримерки, міс Люфт і собі підвелася та провела їх до дверей.

— Він не повернеться, правда, містере Крамс? Я насправді його дуже боюся; він такий дивний.

— Якщо він має нагорі у своєму говеркарі труп убитої ним людини, то він точно не повернеться, — патрульний підштовхував Ріка у спину. Обоє піднялися ліфтом на дах будівлі оперного театру.

Відчинивши двері Рікового говеркара, патрульний Крамс мовчки оглянув тіло Полокова.

— Андройд, — мовив Рік. — Мене послали по нього. Він мало не вкоротив мені віку, вдаючи...

— У Палаці правосуддя запишуть усі ваші свідчення, — перебив його патрульний Крамс. Він підштовхнув його до свого тут же припаркованого говеркара з великою поліцейською емблемою; вже сівши у кабінку, по рації викликав наряд, щоб забрали останки Полокова. — Гаразд, Декарде, — сказав він і вимкнув рацію. — Тоді летимо.

З двома чоловіками на борту патрульний говеркар стрімко злетів із даху й узяв курс на південь.

Рік одразу помітив, що все відбувається якось не так, як належить. Патрульний Крамс повів свій говеркар в іншому напрямку.

— Палац правосуддя на півночі, на Ломбард-стрит, — зронив Рік.

— Старий Палац правосуддя, — виправив його патрульний Крамс. — Новий — на Мішен-стрит. На Ломбард-стрит — стара розвалюха. Там уже роками нікого немає. Невже останнього разу вас заарештовували аж так давно?

— Відвезіть мене на Ломбард-стрит, — наполягав Рік. Тепер він усе збагнув; ось чого можуть досягти андроїди,

працюючи разом. Це його останній політ; йому кінець: чого мало не сталося з Дейвом... з ним таки станеться.

— А співунка нічогенька, правда? — запитав патрульний Крамс. — Звісно, у такому костюмі багато не побачиш, що там у неї під одягом. Але, здається, таки до біса знадна.

— Зізнайтесь, ви — андроїд, — мовив Рік.

— З якого це дива? Ні, я — не андроїд. Це ви вештаєтесь по місту, вбиваєте людей і кажете, що вони — андроїди, правда ж? Тепер мені зрозуміло, чому міс Люфт так вас боїться. Добре, що хоч патрульного викликала.

— Тоді відвезіть мене до Палацу правосуддя на Ломбард-стрит.

— Я ж вам уже пояснював...

— Це забере тільки три хвилини, — провадив Рік. — Хочу переконатися на власні очі. Я щодня ходжу туди на роботу; тому хочу переконатися, що там уже роками, як ви кажете, нікого нема.

— А, може, це ви — андроїд. Отой з фальшивими спогадами, яких випускають деякі фірми? — патрульний Крамс холодно посміхнувся й далі летів на південь.

Пригнічений усвідомленням своєї поразки й повного провалу, Рік втиснувся у сидіння. Безпомічно чекав, що станеться далі. Хай там що задумали андроїди, він уже потрапив у їхні лапи. «Але одного із них я все-таки порішив, — сказав він собі подумки. — Я порішив Полокова. А Дейв — навіть двох».

Пролітаючи над Мішен-стрит, поліцейський говеркар патрульного Крамса почав заходити на посадку.

РОЗДІЛ 10

Будівля Палацу правосуддя на Мішен-стрит, до якої знижувався говеркар, постала серед низки шпилів у стилі бароко; сучасна, трохи химерна, однак приваблива будівля сподобалася Рікові Декарду, за винятком однієї деталі. Він ніколи її раніше не бачив. Поліцейський говеркар приземлився. А за кілька хвилин він уже давав свідчення.

— 304, — сказав патрульний Крамс сержантові за високим столом. — Ще подивіться 612.4. Стверджує, що працює в управлінні.

— 406.7, — мовив сержант, заповнюючи форму протоколу; писав він спроквола, ніби знічев'я. Нічого особливого, рутинна робота, про що свідчила його поза й вираз обличчя.

— Туди, — вказав патрульний Крамс Рікові, підводячи його до невеликого білого стола, за яким технік уже тримав наготові знайоме обладнання. — Зробимо енцефалограму. Ідентифікуємо вас.

— Знаю, — різко відповів Рік.

Давним-давно, коли ще сам був патрульним, він підштовхував до схожого стола не одного підозрюваного. До *схожого*, але не саме до цього.

Коли зробили енцефалограму, його знову привели в добре знайому йому кімнату; мимоволі Рік почав

складати список своїх цінних речей, які залишить дружині. «Якесь безглуздя, — подумки сказав він собі. — Що це за люди? Що це за будівля? Якщо вона стоїть тут давно, то чому ми про неї дотепер нічого не знали? І чому вони нічого не знають про нас? Два паралельних поліцейських управління, — розмірковував він, — наше і їхнє. Але ми з ними, наскільки мені відомо, досі ніколи не перетиналися. А можливо, хтось таки контактував, — подумав він. — Може, це вже не вперше. Важко повірити, що раніше нічого схожого не траплялося. Якщо вони, звісно, насправді служать у поліцейській структурі державної служби; якщо вони, звісно, є тими, за кого себе видають».

Чоловік у цивільному зрушив з місця; розміреними, впевненими кроками він підійшов до Ріка Декарда, зацікавлено його розглядаючи.

— За що затриманий? — запитав він патрульного Крамса.

— Підозрюється в убивстві людини, — відповів Крамс. — Ми знайшли труп у його говеркарі, але він стверджує, що це андроїд. Ми перевіряємо, проводимо аналіз кісткового мозку в лабораторії. Видає себе за офіцера поліції, мисливця за головами. Проник у жіночу гримерку і ставив двозначні запитання. У співачки виникли сумніви щодо його намірів, і вона телефоном викликала наш наряд.

Зробивши крок назад, Крамс запитав:

— Візьметесь за його справу, сер?

— Візьмуся, — старший поліцейський у цивільному — голубоокий, з тонким довгим носом і невиразними губами — зирив на Ріка, потім потягнувся рукою до його портфеля. — Що там у вас, містере Декард?

— Усе необхідне для проведення профільного тесту Войгта-Кампфа, — промовив Рік. — Я саме тестував підозрювану, коли мене заарештував патрульний Крамс, — він бачив, як поліцейський у цивільному оглядає кожен елемент пристрою. — Питання, які я ставив міс Люфт, — це стандартні запитання тесту В.-К., надруковані у...

— Ви знайомі з Джорджем Глісоном і Філом Решем? — запитав поліцейський у цивільному.

— Ні, — відповів Рік; ані перше, ані друге ім'я йому ні про що не говорило.

— Вони мисливці за головами в Північній Каліфорнії. Обидва прикріплені до нашого управління. Може, зустрінете з ними, коли вже потрапили до нас. Ви — андроїд, містере Декард? Чому я вас питаю? Річ у тому, що вже кілька разів до нас потрапляли андроїди-втікачі, які видавали себе за мисливців за головами з інших штатів і твердили, мовляв, вони переслідують у нас своїх підозрюваних.

— Я — не андроїд, — заперечив Рік. — Можете застосувати щодо мене тест Войгта-Кампфа; я його складав раніше і не заперечую, якщо ви його проведете ще раз. Але результат мені відомий заздалегідь. Чи міг би я зателефонувати дружині?

— Вам дозволено зробити тільки один дзвінок. Я радив би вам зателефонувати адвокатові.

— Я зателефоную дружині, — сказав Рік. — А вона вже найме для мене адвоката.

Поліцейський у цивільному подав йому п'ятдесятицентову монету й показав, куди йти.

— Відеофон он там, — він проводжав Ріка поглядом, поки той ішов кімнатою до телефону. А тоді далі провадив огляд вмісту Рікового портфеля.

Кинувши монету, Рік набрав домашній номер телефону. Стояв і чекав, як йому здалося, цілу вічність.

На екрані з'явилося жіноче обличчя.

— Алло, — промовила жінка. Це була не Айрен. Він ніколи в житті не бачив тієї жінки. Він повісив слухавку і повільно пішов назад до поліцейського.

— Не щастить? — запитав поліцейський. — Ну, спробуйте ще раз; що стосується кількості дзвінків, то ми дивимосся на це крізь пальці. Але зателефонувати поручителю я вам не дозволю, бо ви обвинувачуєтеся в убивстві, а закон наразі не передбачає можливості внесення застави. Коли вам буде пред'явлене обвинувачення, тоді...

— Я знаю, — огризнувся роздратовано Рік. — Я добре знаю поліцейські процесуальні норми.

— Візьміть свій портфель, — сказав поліцейський; він подав його Рікові. — Ходімо до мого кабінету... я хотів би завершити нашу розмову.

Він звернув у бічний коридор; Рік пішов за ним. Після паузи поліцейський обернувся й відрекомендувався:

— Мене звати Гарланд, — він подав руку, і вони обмінялися рукоштовнаннями. Швидким. — Сідайте, — запропонував Гарланд, відчинивши двері свого кабінету, а тоді й собі вмотивувався за широкий простий стіл.

Рік сів навпроти стола.

— Той тест Войгта-Кампфа, про який ви згадували, — Гарланд показав на Ріків портфель. — Усе це приладдя, що ви носите з собою, — він уже набив люльку, підпалив тютюн і тепер розкурював, — це аналітичний пристрій для визначення анді?

— Це наш базовий тест, — пояснив Рік. — Єдиний, який ми зараз застосовуємо. І єдиний, за допомогою

якого ми виявляємо новий тип мозку «Нексус-6». Ви не чули про такий тест?

— Мені відомо про кілька профільних аналітичних пристроїв, за допомогою яких можна виявити андродів. Але про вашу шкалу не доводилося чути, — він далі уважно вивчав Ріка; і з його пихатого обличчя не сходила ледь помітна посмішка. Рік ніяк не міг здогадатися, що в Гарланда на думці. — Оті брудні невиразні тексти, надруковані під копірку на тонесенькому папері, — вів далі Гарланд, — які ви маєте у своєму портфелі. Полоков, міс Люфт... це і є вашим завданням... Між іншим, я — наступний.

Рік уп'явся в нього поглядом, а тоді схопився за портфель.

Уже за мить аркуші тонкого паперу лежали перед ним на столі. Гарланд сказав правду; Рік уважно вивчав аркуші паперу. Обоє чоловіків — чи точніше, і він, і Гарланд — якийсь час мовчали, не зронивши жодного слова, а тоді Гарланд, нервово кашляючи, прочистив горло.

— Дуже неприємне відчуття, — сказав він, — раптом знайти своє прізвище в списку завдань, поставлених перед мисливцем за головами. Чи ким би ви не були, Декарде, — він натиснув кнопку інтеркому на своєму столі й промовив: — Нехай заїде до мене хтось із мисливців за головами; все одно хто. Гаразд; дякую, — він відпустив кнопку. — За хвилину-другу тут буде Філ Реш, — повідомив він Рікові. — Хочу подивитися на його список підозрюваних, а тоді говоритимемо далі.

— Думаєте, що я можу значитися у його списку? — запитав Рік.

— Цілком можливо. Зараз дізнаємося. Ліпше мати точну інформацію у таких життєво важливих справах.

І найліпше не сподіватися на щасливий випадок. У вашому орієнтуванні на мене, — він вказав на зім'яті, надруковані під копірку копії, — я фігурую не як поліцейський інспектор, а як службовець страхової компанії. Всі інші дані — достовірні: антропометрія, вік, особисті звички, домашня адреса. Так, це я, все правильно. А тепер самі погляньте, — він підсунув аркуш паперу ближче до Ріка, який той узяв у руки і почав читати.

Відчинилися двері, і до кабінету ввійшов високий кістлявий чоловік із різкими рисами обличчя, у рогових окулярах і з кучерявою клиновидною бородою, як у ван Дейка. Гарланд підвівся, показуючи на Ріка.

— Філ Реш, Рік Декард. Ви обидва мисливці за головами, і, мабуть, настав час вам познайомитися.

Вітаючись із Ріком за руку, Філ Реш запитав:

— Ви за яким містом закріплені?

— За Сан-Франциско, — відповів Гарланд замість Ріка. — Тільки поглянь на список його завдань. Ось, хто має стати наступним, — він подав Філові Решу аркуш з орієнтуванням на підозрюваних, який щойно переглядав Рік. На ньому був точний опис Гарланда.

— Та ви що, Гаре! — вигукнув Реш. — Це ж ви!

— Саме так, — підтвердив Гарланд. — А ще у його списку кандидатів на деактивацію є оперна співачка Люба Люфт, а також Полоков. Пам'ятаєш Полокова? Він уже мертвий; оцей мисливець за головами чи андроїд, чи ким би він не був таки прикінчив Полокова, і ми саме зараз проводимо лабораторний аналіз його кісткового мозку. Щоб з'ясувати, чи мав він підстави...

— Отого Полокова, з яким я розмовляв? — запитав Філ Реш. — Того здоровезного Санта-Клауса з радянської поліції? — він замислився, посмикуючи свою

пухнасту бороду. — Аякже, думаю, проведення аналізу його кісткового мозку буде не зайвим.

— Чому ти так вважаєш? — обурено запитав Гарланд. — Це позбавить нас будь-яких законних підстав інкримінувати вбивство ось цьому чоловікові, який називає себе Декардом, бо він скаже, що нікого не вбивав; а лише деактивував андроїда.

— Полоков неприємно вразив мене своєю холодностю, — промовив Філ Реш. — Своєю розсудливістю і розважливістю; а ще якимось незвичним відстороненням.

— Таких у російській поліції немало, — кинув Гарланд, помітно роздратований.

— Любу Люфт я ніколи не зустрічав особисто, — вів далі Філ Реш. — Хоча записи її чув, — у Ріка ж запитав: — А ви її перевіряли?

— Лише почав, — відповів Рік. — Але не встиг отримати достатньо точних даних. Вона викликала запряженого вола, на тому все й закінчилося.

— А як щодо Полокова? — запитав Філ Реш.

— Я не мав змоги його перевірити.

— Наскільки я розумію, ви також не мали змоги застосувати тест і щодо нашого інспектора Гарланда, — сказав Філ Реш, наче сам до себе.

— Звісно, не мав, — докинув Гарланд, його обличчя зморщилося від обурення; а слова пролунали різко й геть незадоволено.

— А яким тестом ви користуєтеся? — поцікавився Філ Реш.

— Шкалою Вейгта-Кампфа.

— З такою я не знайомий, — Реш із Гарландом поринули в глибокі, професійні роздуми... але порізно. — А я завжди казав, — провадив Реш далі, — що андроїдові

найліпше буде у структурі великої поліцейської організації на кшталт ВПУ. Відколи я вперше познайомився з Полоковим, мене не полишало бажання перевірити його на емпатію, але ніяк не знаходив приводу. І не знайшов би... Його місце роботи було просто знахідкою для такого заповзятливого андроїда.

Повільно звівшись на ноги, інспектор Гарланд повернувся до Філа Реша.

— Може, тобі й мене хочеться перевірити тестом на емпатію?

Стримана усмішка промайнула на обличчі Філа Реша; він почав щось казати, але тільки стеноув плечима. І мовчав. Він, здавалося, нітрохи не запобігав перед своїм начальником, навіть попри відчутну лють Гарланда.

— Боюся, ти не до кінця розумієш стан справ, — сказав Гарланд. — Оцей чоловік, а може, андроїд Рік Декард заявився до нас із якогось примарного, фантомного, неіснуючого поліцейського управління, яке нібито працює у старій штаб-квартирі на Ломбард-стрит. Він ніколи нічого не чув про нас, і ми ніколи нічого не чули про них... хоча ми явно мали б стояти по один бік барикади. Він застосовує тест, про який ми нічого не знаємо. У списку підозрюваних, який він носить із собою, немає андроїдів, а тільки люди. До того ж він уже вбив одну людину, щонайменше одну. А якби міс Люфт не встигла дотягнутися до телефону, то він, дуже ймовірно, вбив би і її також, а тоді б винюхував, як підібратися до мене.

— Гм-м, — гмикнув Філ Реш.

— Гм-м, — гнівно перекривив Гарланд підлеглого. Тепер він мав вигляд, ніби його з хвилини на хвилину

має розбити апоплексичний удар. — І це все, що ти хотів мені сказати?

У розмову вклинився інтерком, і жіночий голос повідомив:

— Інспекторе Гарланд, лабораторний аналіз кісткового мозку Полокова готовий.

— І що там? Думаю, нам слід ознайомитися з результатами, — промовив Філ Реш.

Гарланд зиркнув на нього, аж скипівши від люті. Але нагнувся і натис кнопку інтеркому.

— Так, міс Френч, кажіть.

— Аналіз кісткового мозку, — повідомляла міс Френч, — свідчить, що містер Полоков був гуманоїдним роботом. Якщо вам потрібні подробиці...

— Ні, дякую, — Гарланд відкинувся на спинку свого крісла й насуплено розглядав дальню стіну кабінету; жодного слова ані Ріку, ані Філу Решу.

— А на чому ґрунтується ваш тест Войгта-Кампфа, містере Декард? — запитав Реш.

— Емпатична реакція на різноманітні життєві ситуації. Здебільшого перевіряється ставлення до тварин.

— Наш тест, здається, простіший, — мовив Реш. — Ґрунтується на рефлекторній реакції спінальних гангліїв верхніх сегментів спинного мозку, що триває в гуманоїдних роботів на кілька мікросекунд довше, ніж у нервовій системі людини, — підійшовши до столу інспектора Гарланда, він узяв аркуш паперу й намалював кульковою ручкою схему. — Використовуємо звуковий або світловий спалах як подразник, після якого об'єкт, що проходить тестування, має якнайшвидше натиснути кнопку, відтак фіксуємо час між подразненням і реакцією на нього. Робимо кілька таких замірів. Час між

подразненням і реакцією не є сталим як для робота, так і для людини. Але після десяти замірів ми вже маємо досить переконливу картину і робимо висновок. А тоді, як у випадку з Полоковим, ще й підтверджуємо висновок аналізом кісткового мозку.

Настала мовчанка, а тоді Рік сказав:

— Ви можете мене перевірити. Я готовий. Безперечно, хотілося б також і вас перевірити. Якщо не заперечуєте.

— Ні, не заперечую, — відповів Реш. Саме в цю мить він уважно стежив за Гарландом. — Я вже давно кажу, — пробуркотів Реш, — що рефлекторний тест Бонелі має проходити весь особовий склад поліції і то на постійній основі, і що вищий чин, то ретельніша перевірка. Хіба не так, інспекторе?

— Так, так, ти маєш рацію, — відмахнувся Гарланд. — Але я завжди виступав проти. Вважав, що такі перевірки тільки погіршать психологічний клімат серед службовців управління.

— Думаю, тепер ви з цим погодитесь, — докинув Рік. — Особливо після отримання лабораторного висновку щодо Полокова.

РОЗДІЛ 11

— Так, я погоджуюся, — Гарланд тицьнув пальцем у мисливця за головами Філа Реша. — Але застерігаю: тобі не сподобаються результати тестів.

— Заздалегідь їх знаєш? — запитав Реш із помітним подивом; він мав невдоволений вигляд.

— Знаю, і то навіть дуже добре, — заявив інспектор Гарланд.

— Гаразд, — Реш кивнув головою. — Тоді я негайно йду нагору по пристрій Бонелі, — він попрямував до дверей кабінету, відчинив їх і зник у коридорі. — Повернувся за три-чотири хвилини, — кинув він Рікові. Двері зачинилися.

Висунувши праву горішню шухляду свого письмового стола, інспектор Гарланд навромацьки вийняв звідти лазерний пістолет; відтак повільно підняв його, націливши на Ріка.

— Пістолет вам не допоможе, — сказав Рік. — Реш усе одно проведе лабораторний аналіз мого кісткового мозку, як і у випадку з Полоковим. До того ж він наполягає на застосуванні — як же ви його називаєте? — рефлекторного тесту Бонелі щодо вас і самого себе.

Усе ще цілячись із лазерного пістолета, інспектор Гарланд промовив:

— Щось мені не щастить сьогодні від самого ранку. Відколи здогадався, кого привів мені патрульний Крамс; здогадався інтуїтивно й устиг вас перехопити, — поволі він опустив пістолет; сидів із міцно затисненою зброєю в руці, відтак судомно пересмикнув плечима, поклав пістолет у шухляду й замкнув її на ключ, який поклав собі в кишеню.

— Про що свідчитимуть тести щодо всіх нас? — запитав Рік.

— Триклятий недоумок Реш, — вилаявся Гарланд.

— Він насправді не знає?

— Не знає; навіть не підозрює; навіть не може припустити. Бо в іншому разі він не зміг би стати мисливцем за головами, це робота не для андроїдів, — Гарланд показав на Ріків портфель. — А тих підозрюваних, на яких ви маєте орієнтування і яких ви після тестування збираєтеся деактивувати... Я їх усіх знав, — на мить він затих, а тоді сказав: — Ми всі прибули сюди на одному кораблі з Марса. Але без Реша; він залишався там ще тиждень; йому інсталивали синтетичну систему спогадів.

Потому Гарланд замовк. Чи то пак андроїд Гарланд замовк.

— І що він робитиме, коли дізнається? — запитав Рік.

— Не маю ні найменшого уявлення, — відповів Гарланд відсторонено. — З абстрактно-інтелектуального погляду це досить цікаве запитання. Він може вбити мене; себе або й, можливо, вас також. Може почати вбивати всіх поспіль — як андроїдів, так і людей. Наскільки я розумію, таке трапляється, коли система синтетичних спогадів дає збій. Коли андроїд вважає себе людиною.

— Отже, коли на таке йдуть — це неабиякий ризик?

— Звісно, але все-таки це шанс звільнитися і втекти на Землю, де нас не вважають навіть тваринами. Де кожен хробак і мокриця є бажанішими, ніж усі ми разом узяті, — спересердя Гарланд аж прикусив нижню губу. — Буде ліпше, якщо Філ Реш пройде цей тест Бонелі, а тоді застосує його щодо мене. Результати передбачувані; для Реша я стану ще одним анді, якого треба якнайшвидше деактивувати. Але і ви опинитеся у складному становищі, Декарде. Майже в такому, як і я. Знаєте, де я дав маху? Я нічого не знав про Полокова. Мабуть, він прибув сюди ще раніше за нас; очевидно, що він прибув раніше. Цілком з іншою групою, не мав жодних контактів із нами. Він уже давно проник і утвердився у ВПУ, коли я лише прибув на Землю. Дарма я ризикнув з проведенням аналізу його кісткового мозку, не треба мені було цього робити. Звісно, патрульний Крамс пішов на схожий ризик, коли допровадив вас сюди.

— Полоков мало не вкоротив мені віку, — зронив Рік.

— Так, з ним щось було не гаразд. Але не думаю, що ми мали однаковий тип мозку; його, мабуть, було піддано оновленню або хтось із ним напартачив — змінена структура, невідома навіть нам. Проте вийшло непогано. Може, навіть дуже непогано.

— Коли я зателефонував додому — чому я не побачив дружини? — допитувався Рік.

— Усі наші відеофонні лінії — внутрішні. Тож кожен дзвінок переадресовується у якийсь із кабінетів, розташований у будівлі. У нас тут гомеостатична організація, Декарде. Така собі петля, відокремлена від решти Сан-Франциско. Ми знаємо про місто, що зовні, але воно не знає про нас. Іноді випадкова людина, така, як ви, наприклад, потрапляє до нас, або її приводять

до нас, як сталося з вами... з метою самозахисту, — він гарячково вказав на двері кабінету. — Ось іде наш непосидючий працівник Філ Реш і несе маленький переносний пристрій для тестування. Тямущий хлопець? Захотілося йому зруйнувати власне життя, моє і, можливо, ваше також.

— Але ж ви, андроїди, не переймаєтеся одне одним, коли хтось із вас потрапляє в біду.

— Маєте рацію; здається, нам бракує однієї здатності, притаманної людям. І здається, її називають здатністю до емпатії, або співпереживання.

Відчинилися двері кабінету; в проході постав Філ Реш, тримаючи в руках якийсь прилад з довгими проводами.

— Ось ми й прийшли, — сказав він, зачинивши за собою двері; він сів у крісло, встроївши штепсель приладу в електричну розетку.

Різка викинувши праву руку, Гарланд націлився на Реша. Тієї самої миті Реш, а за ним і Рік Декард упали з крісел на підлогу; водночас Реш вихопив свій лазерний пістолет і, падаючи, вистрелив у Гарланда.

Лазерний промінь, спрямований вправною після довгих років тренувань рукою, розітнув голову інспектора Гарланда навпіл. Він нахилився вперед, а з його руки випав мініатюрний лазерний випромінювач і покотився по столі. Труп захитався на кріслі, а тоді, мов напханий лайном мішок, сповз із крісла і повалився на підлогу.

— Видно, забув, — сказав Реш, підводячись з підлоги, — що це моя робота. З великою точністю я можу передбачити, що саме збирається зробити андроїд. Думаю, ви також, — він відклав свій лазерний пістолет, нагнувся

і з цікавістю оглядав тіло колишнього начальника. — І що він устиг вам наговорити, поки я ходив?

— Що він — андроїд. І ви... — Рік запнувся, його мозок аж загудів, прораховуючи і вибираючи варіанти; зрештою він закінчив фразу трохи інакше, ніж збирався: — ... і що ви його дуже скоро виявите, — а тоді додав: — Буквально за кілька хвилин.

— Ще щось?

— Що ця будівля кишить андроїдами.

— Нелегко нам з вами буде з неї вислизнути, — замислено проговорив Реш. — Хоча фактично я маю право будь-коли звідси вийти. А також вивести з собою затриманого, — він прислухався; жодного звуку з-поза меж кабінету. — Сподіваюся, вони нічого не почули. Мабуть, ще не встигли нашпигувати «жучками» для прослуховування, щоб здійснювати моніторинг перебігу подій у кабінеті, — носакоч черевика він обережно торкнувся тіла андроїда. — Мисливець із часом виробляє у собі здатність передбачення; ще до того, як зайти у кабінет, я вже знав, що він вистрелить у мене. Відверто кажучи, мене дивує, чому він не вистрелив у вас, поки я ходив нагору.

— Він збирався це зробити, — підтвердив Рік. — Тримав мене під прицілом потужного поліцейського лазерного пістолета. Але передумав. Переймався більше вами, аніж мною.

— Андроїд завжди втікає туди, куди жене його мисливець, — цілком серйозно мовив Реш. — Ви розумієте, що тепер вам необхідно якнайшвидше повернутися до оперного театру і знешкодити Любу Люфт ще до того, як хтось попередить її про все, що тут сталося. Попередить, ліпше сказати, андроїда Любу Люфт. Ви також думаєте про них як про неістот?

— Колись думав, — відповів Рік. — Коли у мені прокидалися докори сумління через роботу, яку доводилося виконувати; це така захисна реакція, і я думав про них, як про неістот, але тепер не маю у цьому потреби. Гарзд, тоді я якнайшвидше повернуся до оперного театру. За умови, що ви мене таки звідси виведете.

— Думаю, нам краще знову посадити Гарланда за стіл, — вирішив Реш і з натугою вмотивував тіло андроїда в крісло, склавши його руки й ноги так, щоб він мав доволі природну позу, звісно, якщо хтось не зайде і не приглядатиметься зблизька. Філ Реш натиснув кнопку інтеркому на столі: — Інспектор Гарланд просить не турбувати впродовж наступної півгодини. Він дуже зайнятий і ні з ким не розмовлятиме.

— Так, містере Реш.

Відпустивши кнопку інтеркому, Філ Реш сказав Рікові:

— Мені доведеться вас прикувати до себе, поки ми ходитимемо будівлею. Щойно опинимося просто неба, я одразу зніму з вас наручники, — він видобув наручники й прикував Рікове праве зап'ястя до свого лівого. — Ходімо; вшиваємося звідси, — він розправив плечі, набрав повні груди повітря й відчинив двері.

Поліцейські в уніформі, зайняті своєю рутинною роботою, стояли або ж сиділи геть усюди вздовж коридору; ніхто з них навіть не поглянув у їхній бік і не звертав уваги на те, як Філ Реш провадив Ріка вестибюлем до ліфта.

— Чого я остерігаюся, — ділився Реш, поки вони чекали на кабінку ліфта, — так це того, що Гарланд міг мати вмонтований пристрій, який тепер сигналізує про його смерть. А якщо... — Реш здригнувся, — пристрій уже спрацював, то нам доведеться дуже сутужно.

Розчинилася кабіна ліфта; з неї вийшло кілька схожих на поліцейських непримітних чоловіків і жінок і розійшлися вестибюлем у своїх справах. Вони не звертали уваги на Ріка та Філа Реша.

— Як ви гадаєте, мене візьмуть на роботу до вас в управління? — запитав Реш, коли двері ліфта зачинилися, замкнувши їх усередині кабіни; він натиснув на горішню кнопку з написом «ДАХ», і ліфт повільно рушив угору. — Бо відтепер я вже безробітний. М'яко кажучи.

— Що ж, чом би й ні, — обережно промовив Рік. — Хоча у штаті ми вже маємо двох мисливців.

«Але я мушу йому про це сказати, — подумав Рік. — Було б неетично і жорстко промовчати з цього приводу. Містере Реш, ви — андроїд, — говорив він подумки. — Ви витягли мене з цього лігва андроїдів, і ось вам винагорода; ви — те, що ми разом з вами ненавидимо. Ви — те, що ми з вами зобов'язані знищувати».

— Ніяк не можу збагнути, — бідкався Філ Реш. — Просто неймовірно. Як я міг протягом трьох років працювати під керівництвом андроїдів і ні про що не здогадуватися? Навіть нічого не підозрювати.

— Невже аж три роки. Може, вони нещодавно інфільтрувалися в оцю будівлю.

— Вони були тут повсякчас. І Гарланд був моїм безпосереднім начальником від самого початку, протягом усіх трьох років.

— Якщо вірити йому, — уточнив Рік, — то на Землю вони прибули цілим гуртом. І не три роки, а всього кілька місяців тому.

— Значить свого часу жив справжній Гарланд, — припустив Філ Реш. — І в якусь мить андроїд посів його місце, — Філове худе, схоже на пащу акули обличчя

скривилося, і він натужно намагався збагнути. — Або ж мені інстальовали систему фальшивих спогадів. Можливо, з цієї причини я і пам'ятаю тільки Гарланда. Але... — на його обличчі з'явився вираз страшенних мук, воно ще більше скривилося й засіпалося в судах. — Тільки андроїдам можна інстальовати систему фальшивих спогадів; її недієвість щодо людей вже давно доведена.

Ліфт зупинився; розсунулися двері, і перед ними постав злітно-посадковий майданчик. Жодного поліцейського, лишень порожні припарковані говеркари.

— Мій говеркар, — сказав Філ Реш, відмикаючи двері найближчого говеркара й закликаючи Ріка якнайшвидше сідати до кабіни; сам уместився за кермо й запустив мотор. За мить вони знялися і, повернувши на північ, взяли курс на оперний театр. Філ Реш поринув у роздуми й вів говеркар машинально; дедалі похмуріші думки роїлися в його голові. — Послухайте, Декарде, — раптом мовив він. — Після того, як ми деактивуємо Любу Люфт, я хотів би вас попросити... — його хрипкий і втомлений голос обірвався. — Ну, ви мене розумієте... перевірити мене тестом Бонелі або своєю емпатичною шкалою. Щоб знати, хто я.

— Про це подбаємо пізніше, — ухильно відповів Рік. — А мене вам перевірити не хочеться?

Філ Реш поглянув на нього з розумінням.

— Думаю, ви знаєте, яким буде результат; Гарланд, видно, вам ще щось розповів. Щось таке, чого я не знаю.

— Навіть нам обом нелегко буде впоратися з Любою Люфт; вона хитріша, ніж я собі думав. Зосередьмо всю увагу на нашому завданні.

— Але річ не тільки в хибних спогадах, — сказав Філ Реш. — Я маю тварину; і не підробну, а справжню. Білку.

Я дуже люблю свою білку, Декарде; щоранку її годую й міняю підстилку, ну, і таке інше, чищу її клітку, а тоді ввечері, коли йду на роботу, випускаю її з клітки у квартиру, і вона стрибає, куди їй заманеться. Вона має колесо у клітці; коли-небудь бачили, як білка біжить у колесі? Вона біжить і біжить, а колесо крутиться й крутиться, але білка залишається на тому самому місці. Баффі це страшенно подобається.

— Здається, білки не дуже розумні, — кинув Рік.

Далі летіли у цілковитій тиші.

РОЗДІЛ 12

В оперному театрі Рікові Декарду та Філові Решу повідомили, що репетиція закінчилася. Тож міс Люфт пішла.

— Вона не сказала, куди збирається йти? — запитав Філ Реш у робітника сцени, показуючи своє поліцейське посвідчення.

— У музей, — робітник сцени роздивлявся посвідчення. — Сказала, що хоче відвідати виставку Едварда Мунка; отам музей, недалеко. Завтра — вже закриття виставки.

«А в Люби Люфт, — подумав Рік, — закриття вже сьогодні».

Коли вони обое пішли тротуаром униз до музею, Філ Реш запитав:

— Ви що, гадаєте, ніби вона насправді пішла в музей? Вона втекла; її там немає.

— Можливо, — мовив Рік.

Вони підійшли до будівлі музею, дізналися, на якому поверсі розміщена виставка Мунка, і вийшли нагору. Незадовго вже тинялися серед картин і ксилографій. На виставку прийшло багато відвідувачів, зокрема й увесь клас школярів середньої школи; пронизливий голос учительки проникав у найвіддаленіші зали виставки, і Рік подумав: «Може здатися, що саме такий

голос і вигляд повинен мати анді. Але аж ніяк не такий, як у Рейчел Роузен і Люби Люфт. Або, скажімо, у того чоловіка, що стоїть біля мене. Чи, точніше, штуки, що стоїть біля мене».

— Чи відомі вам випадки, коли б анді тримали вдома тварину? — запитав його Філ Реш.

З якоїсь незрозумілої причини Рік відчув потребу бути брутально відвертим; можливо, починав готуватися до завдання, яке мав незадовго виконати.

— Мені відомо про два випадки, коли анді піклувалися про тварин. Таке трапляється надзвичайно рідко. З того, що мені відомо, їхня затія з домашніми улюбленцями, як правило, не вдається; анді неспроможні по-справжньому за кимось доглядати, тому тварини в них помирають. Живим тваринам потрібне тепло господаря. За винятком плазунів і комах.

— А білці потрібне тепло? Атмосфера любові? Баффі має чудовий вигляд, блищить, як видра. Я через день розчісую її гребінцем.

Біля одного з полотен Філ Реш зупинився й почав його пильно розглядати. На картині було зображено безволосе, пригнічене створіння з головою, схожою на грушу, перевернуту догори дригом; руки створіння притисло до вух, рот роззявило у страхітливому беззвучному крику. Його муки відлунням крику розходилися дрібними хвилями навсібіч; видно, створіння — було воно жінкою чи чоловіком — потрапило в пастку свого власного крику. Воно навіть затулило вуха, щоб не чути власного вереску. Стояло воно на мосту, а поряд — нікого; верещало в цілковитому відчуженні від усього іншого. Відрізане від світу своїм вереском або ж незважаючи на нього.

— Він також зробив ксилографію на цю тему, — сказав Рік, читаючи інформаційну табличку під полотном.

— Мені здається, що саме так, мабуть, мав би почуватися анді, — припустив Філ Реш. Поглядом він шукав у повітрі конвульсії від крику створіння, які можна було бачити на картині. — Але я так не відчуваюся, то, може, я і не... — він запнувся, бо до картини підійшло кілька відвідувачів виставки.

— *Он і Люба Люфт*, — Рік вказав на неї, і Філ Реш ураз обірвав свої роздуми; обидва пішли до неї розміреним кроком, дуже неквапом, ніби їм від неї нічого не потрібно; як завжди, у таких випадках важливо зберігати спокій. Бо безпека решти людей, які не знають про перебування поряд з ними андроїдів, — понад усе, навіть попри те, що здобич в останню мить може втекти.

Тримаючи в руках каталог виставки, Люба Люфт, у блискучих, звужених до низу штанах і в осяйній золотистій жилетці, стояла, цілковито заглибившись у картину перед собою; з полотна на неї дивилася молода дівчина, руки міцно зчеплені; сиділа вона на краю ліжка, вираз бентежливого зачудування і благоговійного страху застиг на її обличчі.

— Хочете, я куплю вам цю картину? — запропонував Рік Любі Люфт; він стояв біля неї, злегка взявши її під руку, і цим легким потиском давав їй зрозуміти, що вона вже під його владою і йому не потрібно докладати ще якихось зусиль для її затримання. Філ Реш, що підійшов з іншого боку, поклав свою руку їй на плече, тож Рік побачив, як з-під поли його піджака випнувся лазерний пістолет. Філ Реш не мав наміру довго бавитися, бо вже мало не прогавив інспектора Гарланда.

— Картина не продається, — байдуже поглянула на нього Люба Люфт, а тоді — гнівно, оскільки впізнала його; її очі зблякли, а рум'янець зник з обличчя, і воно набрало мертвотно-білого відтінку, немовби почало розкладатися. Неначе життя за мить відринуло з її тіла кудись далеко вглиб, залишивши його напризволяще.

— А я вже подумала, що вони вас арештували. Ви хочете сказати, що вони вас *відпустили*?

— Міс Люфт, це — містер Реш. Філ Реш, а це — відома оперна співачка Люба Люфт, — відтак він сказав Любі: — Той запряжений віл, що арештував мене, — андроїд. І його начальник також. Ви знаєте... ви знали... інспектора Гарланда? Він заявив, що всі ви прибули одною групою з Марса.

— Поліцейське управління, куди ви звернулися по допомогу, — підхопив Філ Реш, — провадить усі операції з будівлі на Мішен-стрит і допомагає підтримувати зв'язок між членами вашої групи. Вони почуваються там настільки безпечно, що наважилися взяти людину на посаду мисливця за головами; очевидно...

— Вас? — запитала Люба Люфт. — Ви — не людина. Не більше, ніж я; ви також андроїд.

Запанувала тиша, а тоді Філ Реш мовив пригніченим голосом, над яким він, проте, не втратив контролю:

— Гаразд. Із цим ми розберемося в належний час, — а Рікові сказав: — Відведемо її до мого говеркара.

Узявши під руки, вони повели її у напрямку до музейного ліфта. Йшла вона туди неохоче, але, з іншого боку, не чинячи опору; здавалося, що вона змирилася зі своїм становищем. Раніше Рік уже бачив таку реакцію андроїдів у критичних ситуаціях. Штучно введена в андроїд життєва сила враз покидала його, якщо він

наражався на щось непереборне... принаймні дуже часто. Але не завжди.

Ота сила будь-якої миті могла спалахнути знову з несамовитою енергією.

Окрім іншого, андроїди воліли, як він це добре знав, залишатися непомітними. У музеї, де зібралося стільки відвідувачів, Люба Люфт не виявила наміру вдаватися до активного опору. Вона спробує це зробити — мабуть, востаннє — в говеркарі, де її ніхто не бачитиме. Опинившись на самоті, вона вмиг може відкинути все, що її стримує. Він приготувався, а про Філа Реша багато не думав. Як уже сказав Реш, його питання вирішиться в належний час. У кінці коридору біля ліфтів стояли книжкові розкладки; там продавали репродукції картин і мистецькі альбоми, тож Люба зупинилася зволікаючи.

— Послухайте, — звернулася вона до Ріка. Її обличчя трохи порожівіло; вона знову ожила, принаймні на короткий час. — Купіть мені репродукцію тієї картини, на яку я дивилася, коли ви мене взяли під руку. Он ту з дівчиною, що сидить на ліжку.

Після паузи Рік запитав у продавця, жінки середнього віку з випнутою щелепою і сивим волоссям:

— Маєте репродукцію «Зрілості» Мунка?

— Лише в альбомі його вибраних робіт, — відповіла продавець, поклавши перед ним гарний лискучий альбом. — Двадцять п'ять доларів.

— Я візьму, — він потягнувся до портмоне.

— Мій фінансовий відділ ніколи б у світі не погодився... — почав Філ Реш.

— Це мої гроші, — перебив його Рік; він простягнув жінці гроші, а Любі — книжку. — Що ж, тепер спускаймося, — сказав він Любі й Філові Решу.

— Дуже люб'язно з вашого боку, — промовила Люба, коли всі вони зайшли до кабіни ліфта. — Ви — люди — маєте в собі щось дуже миле і зворушливе. Андроїд такого ніколи б не зробив, — вона змріяла Філа Реша крижаним поглядом. — Йому б і в голову не прийшло таке, як він висловився, «ніколи у світі», — вона й далі пильно дивилася на Філа Реша, тепер із відвертою відразою та ворожістю. — Направду, мені не подобаються андроїди. Відколи я прибула сюди з Марса, моє життя полягало в максимальній імітації людської поведінки — я робила все те, що могла б зробити жінка, чинила так, немовби мною керували думки й прагнення справжньої людини. Як на мене, наслідування — це найвища форма життя, — а Філові Решу кинула: — Хіба не так з тобою відбувається? Намагаєшся...

— Не можу цього стерпіти, — Філ Реш запхав руку під куртку і стиснув руків'я пістолета.

— Ні! — вигукнув Рік, намагаючись не дати Філові Решу вийняти пістолет; але Реш, зробивши крок назад, зумів вивернутися. — А як же тест Бонелі?

— Сама зізналася, що андроїд, — відрізав Філ Реш. — На що ми чекаємо?

— Але деактивувати її лише на тій підставі, що вона дратує тебе своїми словами... дай-но мені свою іграшку, — він спробував заволодіти лазерним пістолетом Філа Реша. Але Філ не випускав зброю з рук; він зумів розвернутися в тісній кабіні ліфта і знову не дав вихопити в себе пістолета, при цьому ні на мить не зводячи очей з Люби Люфт.

— Гаразд, — сказав Рік. — Деактивуй її; убий її просто зараз. Доведи її правоту, — але за мить зрозумів, що Реш таки стрілятиме. — Почекай...

Філ Реш вистрілив, і тієї самої миті Люба Люфт, охоплена несамовитим страхом, здригнулась і відсахнулася від нього, падаючи на підлогу. Лазер не влучив, але Реш опустив пістолет, і промінь безгучно пробив тонкий отвір у її животі. Вона почала кричати; скоцюрилася під стінкою ліфта, її крик не вгавав. «Як на тій картині», — подумав Рік, вийняв свій пістолет і добив її. Бездиханне тіло Люби Люфт упало на підлогу обличчям донизу, немов купа мотлоху. Навіть не здригнулося.

За допомогою свого лазерного пістолета Рік методично спалював щойно куплений для Люби альбом, перетворюючи його на безформний попіл. Робив він це ретельно, не мовлячи ні слова; Філ Реш спостерігав за його діями з розгубленим виразом на обличчі, він геть нічого не розумів.

— Міг би залишити книжку собі, — проговорив Реш, коли Рік закінчив. — Вона ж тобі обійшлася...

— Як думаєш, в андроїдів є душа? — перебив його Рік.

Схиливши набік голову, Філ Реш втупився в нього поглядом зі ще більшим збентеженням.

— Я можу собі це дозволити, — заявив Рік. — Я вже заробив сьогодні три тисячі доларів, і це лише півсписку.

— Ти претендуєш на Гарланда? — запитав Філ Реш. — Але це я його вбив. Ти вже лежав тоді на підлозі. А також Любу.

— Але ти не зможеш отримати гроші, — відповів Рік. — Ані у своєму управлінні, ані в нашому. У говеркарі я проведу щодо тебе тест Бонелі або перевірю тебе за шкалою Войгта-Кампфа, і тільки тоді все стане на своїй місці. Хоча тебе немає в моєму списку, — його руки тремтіли, він розстебнув портфель і шарудів тонкими, як цибулине лушпиння, зім'ятими аркушами паперу,

на яких під копірку було надруковано орієнтування на підозрюваних. — Ні, тебе немає в моєму списку. Тому не маю законного права претендувати на преміальні за тебе; хіба що за Любу Люфт і за Гарланда.

— Ти впевнений, що я андроїд? Гарланд сказав?

— Так, це мені сказав Гарланд.

— А якщо він збрехав, — вів своє далі Філ Реш. — Щоб спровокувати між нами чвари. Ось як зараз; а щодо Люби Люфт, ти правильно говорив, так, я не мав права допустити, щоб вона так легко вивела мене з рівноваги. Напевно, я занадто чутливий. Мисливець за головами мусить бути розсудливим і не піддаватися емоціям; ти, мабуть, саме такий. Послухай, нам все одно довелося б ліквідовувати Любу Люфт, ну, проіснувала б вона ще півгодини, усього якихось півгодини. Навіть не встигла б погортати альбом, який ти їй купив. Не треба було його спалювати. Марнотратство. Ніяк не можу второпати, навіщо ти це зробив; нераціональний вчинок, от і все.

— З мене досить полювання за головами, — зронив Рік.

— І що ти плануєш робити?

— Будь-що. Стану страховим агентом, як значилося в даних про Гарланда. Або емігрую. Так, — він кивав головою. — Емігрую на Марс.

— Але ж комусь треба виконувати роботу, — зауважив Філ Реш.

— Вони зможуть використовувати для цього андроїдів. Буде навіть ліпше, якщо це робитимуть анді. Я більше не можу; з мене досить. Вона була чудовою співачкою. Планета могла б насолоджуватися її талантом. Якесь божевілля.

— Це — необхідність. Пам'ятай: щоб утекти, вони вбивають людей. І якби я не витягнув тебе з поліцейської

дільниці на Мішен-стрит, вони б тебе також убили. Саме для цього Гарланд і викликав мене до свого кабінету. Ще трохи й Полоков би тебе порішив. Так само Люба Люфт. Ми діємо з необхідності себе захистити; це вони проникли на нашу планету, оці нелегальні кровожерливі біженці-вбивці, що маскуються під...

— Під поліцейських, — закінчив Рік. — Мисливців за головами.

— Гаразд; перевіряй мене на тест Бонелі. Але Гарланд брехав. Думаю, він збрехав, фальшиві спогади не можуть бути аж настільки докладними. А моя білка?

— Так, твоя білка. Я забув про твою білку.

— Якщо я анді, — сказав Філ Реш, — а ти мене вб'єш, то забереш собі білку. Ось, зараз сідаю і пишу заповіт.

— Анді не можуть нічого заповідати. Вони не володіють власністю.

— Тоді просто візьмеш її, — наполягав Філ Реш.

— Ну, хіба що так, — погодився Рік. Ліфт зупинився на першому поверсі; двері розсунулися. — Залишайся з Любою; а я зателефоную, щоб патрульний говеркар доставив її у Палац правосуддя. Для аналізу кісткового мозку, — Рік побачив телефонну будку, увійшов досередини, опустив монету і тремкими пальцями набрав номер. Тим часом група людей, що чекала на ліфт, обступила Філа Реша і труп Люби Люфт.

«Вона насправді була чудовою співачкою, — сказав він собі подумки, коли поклав слухавку, закінчивши розмову. — Ніяк не можу зрозуміти; чому талант такої величини міг стати перепорою на життєвому шляху нашого суспільства? Але вона не мала жодного таланту, — виправив себе Рік. — Вона просто була андроїдом. Як Філ Реш, — думав він. — Він також загроза, таким

самим чином і з тих самих причин. Тому не час опускати руки». Вийшовши з будки, він почав проштовхуватися крізь натовп до Реша й тіла дівчини-андроїда, що лежало ниць. Хтось накинув на неї своє пальто. Але це було не Решево пальто.

Підійшовши до Філа Реша, який стояв неподалік і напружено кутив коротку сіру сигару, Рік сказав йому:

— Сподіваюся, тест підтвердить, що ти — андроїд.

— Ти справді ненавидиш мене, — зачудовано протягнув Філ Реш. — Ось так зненацька; на Мішен-стрит ти не відчував до мене ненависті. Коли я рятував тобі життя.

— Я зрозумів твій підхід. З того, як ти вбив Гарланда, а тоді Любу. Ти вбиваєш не так, як я; тобі хочеться... Прокляття! — вилаявся він. — Тепер мені все зрозуміло. Тобі просто подобається вбивати. Тільки б знайти привід. Якби ти мав привід, то вбив би й мене. Тому ти й ухопився за можливість того, що Гарланд — андроїд; бо тоді його можна вбити. Цікаво, що ти робитимеш, коли провалиш тест Бонелі. Вб'єш себе? Іноді андроїди так роблять. Але таке трапляється вкрай рідко.

— Так, я про все подбаю, — запевнив Філ Реш. — Тобі треба буде тільки провести тест, усім решта не переймайся.

Прибув патрульний говеркар; з нього вискочило двоє поліцейських, швидкими кроками вони попрямували до натовпу людей, який одразу розступився. Один із поліцейських упізнав Ріка й кивнув йому головою. «Що ж, тепер нам можна вшиватися звідси, — зрозумів Рік. — Нам тут уже нічого робити. Нарешті».

Коли вони з Філом пішли назад по вулиці до оперного театру, на будівлі якого вони залишили свій говеркар, Філ сказав:

— Я передам тобі свій лазерний пістолет просто зараз. Щоб ти не турбувався через мою реакцію на результати тесту. У цілях твоєї безпеки, — він простягнув пістолет, і Рік його таки взяв.

— А як ти себе вб'єш без зброї? — запитав Рік. — Якщо провалиш тест?

— Зупиню дихання.

— Заради бога. Це неможливо.

— Можливо. В андроїдів блукаючий нерв не задіюється автоматично за таких обставин. На відміну від людей. Хіба тобі про це не розповідали на підготовчих курсах мисливця за головами? Мене цього навчили ще багато років тому.

— Але ось так померти, — запротестував Рік.

— Жодного болю. То в чому річ?

— Ну... — Рік тільки руками розвів. Неспроможний підібрати потрібне слово.

— Відверто кажучи, я не думаю, що мені доведеться, — мовив Філ Реш.

Разом вони піднялися на дах оперного театру «Меморіал війни» й підійшли до припаркованого там говеркара Філа Реша.

Усівшись за кермо і зачинивши двері зі свого боку, Філ Реш заявив:

— Я б волів пройти тест Бонелі.

— Це неможливо. Я з ним не знайомий.

«У такому разі я мусив би покладатися на його інтерпретацію результатів, — розмірковував Рік. — А про таке годі навіть думати».

— Ти скажеш мені правду, адже так? — запитав Філ Реш. — Якщо я андроїд, ти мені одразу скажеш?

— Звісно.

— Бо я справді хочу знати. Мушу знати, — Філ Реш ще раз підпалив свою сигару і намагався вмотитися якомога зручніше в ковшеподібному сидінні говеркара. Але, видно, це йому ніяк не вдавалося. — Тобі насправді сподобалася картина Мунка, на яку задивлялася Люба Люфт? — запитав він. — Бо мене вона не вразила. Мене не цікавить реалізм у мистецтві; мені подобається Пікассо і...

— «Зрілість» датується 1894 роком, — відчеканив Рік. — Тоді крім реалізму ще нічого не було; треба й це брати до уваги.

— Але ота картина, де зображено чоловіка, що затулив вуха і кричить, — вона в іншому стилі.

Розстебнувши портфель, Рік викладав своє приладдя для тесту.

— Складне пристосування, — зауважив Філ Реш, спостерігаючи. — Скільки тобі треба поставити запитань, щоб зробити остаточний висновок?

— Шість або сім, — він подав Філові адгезивний диск.

— Прикріпи його собі до щоки. Притисни міцніше. А оцей промінь... — він саме його спрямовував, — буде сфокусований на твоєму оці. Не кліпай; і не рухай очним яблуком.

— Рефлекторні коливання, — зронив Філ Реш. — Але не через фізичний подразник; ти не вимірюватимеш дилатацію. Ти ставитимеш усні запитання; це те, що ми називаємо реакцією здригання.

— Гадаєш, зможеш її контролювати?

— Сумніваюся. Можливо з часом. На початковому етапі це неможливо; вона поза межами свідомого контролю. Якби ж... — він замовк. — Починай. Щось я дуже напружений; вибач, забагато балакаю.

— Нічого, балакай, — сказав Рік.

«Балакай, скільки хочеш. Хоч перед смертю наговорися, — сказав він сам до себе. — Як маєш охоту». Йому було байдуже.

— Якщо тест доведе, що я — андроїд, — белькотів Філ Реш, — ти повернеш собі віру в людство. Але оскільки цього не трапиться, то я пропоную тобі взятися за створення ідеології, яка б пояснила...

— Отже, перше запитання, — перебив Рік; пристрій запрацював, затремтіли обидві стрілки. — Час відповідної реакції має значення, тому відповідай якнайшвидше, — по пам'яті Рік вибрав перше запитання. Тест почався.

Опісля Рік сидів якийсь час нерухомо. Потім почав розбирати пристрій, вкладаючи його частини в портфель.

— Усе зрозуміло з твого виразу обличчя, — мовив Філ Реш; він видихнув повітря з абсолютно невагомим, майже конвульсивним полегшенням. — Гаразд; віддавай мені пістолет, — він простягнув долоню.

— Очевидно, ти мав рацію, — говорив Рік. — Щодо мотивів Гарланда; що він хотів нас посварити; як ти і казав, — Рік почувався фізично й психологічно розбитим.

— Ти вже сформулював базові засади своєї ідеології? — іронізував Філ Реш. — Тієї, що пояснює мене як невід'ємну частку людства?

— У твоїй емпатичній здатності ставити себе на місце інших є вада. Але ми таке не перевіряємо під час тесту. Це стосується твого ставлення до андроїдів.

— Звісно ж, ми таке не перевіряємо.

— Можливо, варто.

Він ніколи раніше про таке не думав, ніколи не відчував співчуття до андроїдів, яких убивав. Завжди

вважав, що сприймає їх як розумних машин, принаймні свідомо. А тепер, у порівнянні з Філом Решем, виявив величезну різницю. Інтуїтивно відчував, що саме він має слухність. «Емпатія щодо штучного створіння? — запитував він сам у себе. — Щодо чогось такого, що лише вдає, ніби живе? Але Люба Люфт справляла враження *справді* живої істоти; вона, чи швидше воно, не скидалося на симуляцію».

— Ти хоч усвідомлюєш, — тихо сказав Філ Реш, — до чого б це призвело. Якби ми ввели андроїдів до нашого кола емпатичної ідентифікації так само, як тварин.

— Ми не змогли б себе захистити.

— Саме так. Оті андроїди з «Нексус-6»... вони підім'яли б нас під себе й розчавили. Ми з тобою та з іншими мисливцями за головами стоїмо між «Нексус-6» і людством, ми є тим бар'єром, що їх розділяє і розставляє все на свої місця. До того ж... — він стих, помітивши, що Рік знову виймає своє приладдя. — А я думав, що тест уже закінчився.

— Я хочу поставити запитання самому собі, — уточнив Рік. — А ти лише скажеш, що показали стрілки приладів. Лише повідомиш мені показники; і я вже сам усе підрахую, — він приліпив до щоби адгезивну пластину, зафіксував стержень так, що промінь світив йому просто в око. — Готовий? Стеж за стрілками. Час відповіді до уваги не беремо; тільки величину відхилень стрілок.

— Авжеж, Ріку, — люб'язно відгукнувся Реш.

Уголос Рік промовив:

— Я спускаюся в ліфті з андроїдом, якого щойно впіймав. Раптом хтось його вбиває без попередження.

— Жодного відчутного відхилення, — прокоментував Філ Реш.

— На скільки відхилилися стрілки?
— Ліва — на 2,8. Права — на 3,3.
— Андрюда-жінку, — продовжив Рік.
— Тепер — на 4,0 і 6,0 відповідно.
— Забагато, — підсумував Рік; він зняв адгезивний диск з довгими проводами зі своєї щокі й вимкнув промінь у стержні. — Це емпатично-співчутлива реакція, — пояснив він. — Так реагує людина на більшість запитань. За винятком екстремальних, у яких ідеться про вироби з дитячої шкіри... себто відверто патологічних.

— І що це означає?

— Я здатний відчувати емпатію принаймні до певних андроїдів. Не до всіх, але... до одного чи двох.

«Наприклад, до Люби Люфт, — подумав він. — Отже, я помилявся. У реакціях Філа Реша немає нічого неприродного чи нелюдського; вся причина в *мені*».

«Цікаво, — розмірковував він далі, — чи хтось серед людей коли-небудь мав співчуття до андроїда».

«Зрозуміло, — припускав Рік, — таке може більше не повторитися в моїй практиці; можливо, це якась аномальна реакція, і вона пов'язана з моїми почуттями до „*Чарівної флейти*“. До голосу Люби, загалом до долі її кар'єри, що так раптово обірвалася. Поза сумнівом, чогось схожого я раніше ніколи не відчував. Принаймні не звертав на таке уваги. Жодного співчуття до Полокова. Та й до Гарланда, — і тут він зізнався собі: — Якби за результатами тесту Філ Реш виявився андроїдом, то я б його вбив без найменших докорів сумління. У всякому разі, після смерті Люби».

«Ось тобі й різниця між справжніми живими істотами й гуманістичними структурами. У тому ліфті, що в музеї, — казав він собі подумки, — я спускався з двома

створіннями — з людиною і з андроїдом... і мої почуття виявилися протилежними загальноприйнятим. Протилежними до тих, які я звик мати... які *я повинен* був мати».

— Ти втрапив у халепу, Декарде, — здається, Філа Реша це потішало.

— Ну... і що мені робити?

— Це секс, — заявив Філ Реш.

— Секс?

— Тому що вона — воно, отой андроїд — була для тебе фізично привабливою. Хіба з тобою такого раніше не траплялося? — усміхнувся Філ Реш. — Нас учили, що це і є найголовнішою проблемою для мисливця за головами. Хіба ти не знаєш, Декарде, що на планетах-колоніях вони мають андроїдів-коханок?

— Але це протизаконно, — сказав Рік, згадавши про спеціальний закон.

— Так, протизаконно. Статевий зв'язок людини з андроїдом протизаконний. Більшість відхилень у статевих стосунках — також протиправні. Але люди все одно...

— А як щодо... ні, не сексу, а кохання?

— Секс — це інша назва для кохання.

— А як щодо любові до своєї країни? — не здавався Рік. — Любові до музики?

— Якщо це любов до жінки або до жінки-андроїда, то це секс. Прокинься і подивися правді у вічі, Декарде. Ти хотів лягти в ліжку з жінкою-андроїдом... не більше і не менше. Одного разу я вже мав із таким справу. Коли я тільки почав працювати мисливцем за головами. Тому не впадай у відчай; ти одужаєш. Просто змінився звичний для тебе порядок речей. Не потрібно вбивати її або бути присутнім, коли її вбивають, і тоді відчувати до неї фізичний потяг. Роби все навпаки.

Рік дивився на нього збентежено:

— Що, спочатку переспати з нею...

— ... а тоді вбити, — сказав Філ Реш коротко.

«Ти — хороший мисливець за головами, — усвідомив Рік. — І твоє ставлення до анді це підтверджує. А я?»

Раптом уперше в житті він засумнівався у відповідності своїй посаді.

РОЗДІЛ 13

Швидко, мов вітер, Джон Р. Ісидор линув високо в небі додому з роботи наприкінці дня. «Цікаво, чи вона й досі там, — подумав він, — у тій своїй старій захаращеній квартирі; сидить і дивиться по телебаченню Бастера Френдлі, щохвилини здригається від страху, коли їй учувається, що хтось іде коридором. А вчувши мої кроки, вона також, мабуть, здригнеться».

Він уже встиг побувати на продуктовому стихійному ринку. На сидінні біля нього лежала ціла сумка делікатесів: соєвий соус, достиглі персики, хороший, ніжний, але смердючий сир; і все це похитується вперед-назад, коли він то збільшує, то зменшує швидкість свого говеркара; сьогодні Ісидор був надміру збудженим, тому говеркар вів ривками. І його нібито й недавно полагоджений засіб пересування чмихав і стрясався, як це він зазвичай робив упродовж місяців ще до капітального ремонту. «Прокляття», — сказав сам до себе Ісидор.

Запах персиків і сиру, що поширювався у салоні, приємно лоскотав його ніздрі. На дефіцит він викинув усю свою двотижневу зарплату, яку він випросив авансом у містера Слоута. А ще під сидінням, де вона ніяк не змогла б упасти і розбитися, бовталася пляшка

шаблі — чи не найбільша рідкість. Він зберігав її у клієнтському сейфі «Банку Америки», тримався за неї, як не знати за що — ні за які гроші не хотів продавати — бо жив сподіванням, що десь там, у майбутньому, в нього раптом з'явиться дівчина. Але цього не траплялося. Аж поки не настав сьогоднішній день.

Захаращений сміттям, безлюдний дах його багатоквартирного будинку, як завжди, викликав у нього пригнічення. Йдучи від говеркара до дверей ліфта, він уважно дивився собі під ноги, весь час пам'ятаючи про сумку й пляшку, які ніс дуже обережно, побоюючись, як би за що не перечепитися і не впасти в ганебну яму економічного краху.

З натужним скрипом прибув ліфт, і він спустився не до своєї квартири, а на поверх нижче, де жила тепер нова мешканка Пріс Стреттон. Зупинився перед її дверима і злегка постукав краєм пляшки в її двері — його серце від хвилювання мало не вискакувало з грудей.

— Хто там? — пролунав її голос, приглушений, але добре чутний навіть з-за дверей. Переляканий, хоча й гострий, як бритва.

— Це Дж. Р. Ісидор, — сказав він жваво, тішачись своєю впевненістю, відновленою нещодавно завдяки відеофонним переговорам у кабінеті містера Слоута. — Я тут маю трохи дефіцитних наїдків і думаю, що ми могли б приготувати з них більш ніж пристойну вечерю.

Двері прочинилися. Пріс, за спиною якої не світилася жодна лампа, виглянула у темряву коридору.

— У вас змінився голос, — помітила вона. — Став дорослішим.

— Мав кілька рутинних обробок на роботі. Як завжди. Д-дозвольте м-мені за-зайти...

— Зараз про все мені розкажете, — вона відчинила двері ширше, щоб він мав змогу ввійти. А тоді, побачивши, що він приніс, аж вигукнула від радості; її обличчя засвітилося яскравою чарівною втіхою. Але майже одразу, без застережень, болісна гіркота поглинула її радість і скувала обличчя, немов твердим цементом. Втіхи як не було.

— Що трапилося? — запитав він. Поніс пакунки й пляшку на кухню, поклав їх на стіл і поквалився назад до кімнати.

— Тільки гроші дарма на мене викинули, — прошепотіла Пріс.

— Чому дарма?

— Ох... — вона стинула плечима і безцільно пішла геть, сховавши руки до кишень досить-таки старомодної спідниці. — Колись я вам розповім, — вона підвела очі. — Дуже вам дякую. Але тепер ідіть додому. Хочу побути на самоті, — дівчина невпевнено рушила до вхідних дверей у передпокої. Ледве переставляла ноги і здавалася дуже втомленою й геть розбитою.

— Я знаю, в чому річ, — мовив він.

— Що? — її голос, коли вона знову відчинила двері, опустився ще нижче в яму безсилля, став млявим і байдужим.

— Ви не маєте друзів. Вам тепер ще гірше, ніж було вранці; це тому...

— Я маю друзів, — несподівана впевненість додала твердості її голосу. Вона відчутно відновила свою бадьорість. — Чи, точніше, мала. Аж сімох. Спочатку їх було семеро, але, на превеликий жаль, на їхній слід вийшли мисливці за головами. Тож дехто з моїх друзів, а може, й усі, вже мертві, — вона підійшла до вікна, незворушно

дивилася на поодинокі вогники в пільмі. — Можливо, я — остання з усіх восьми. Тому, може, ви й маєте рацію.

— А хто такі мисливці за головами?

— Ось як. Ви, люди, навіть не знаєте. Мисливці за головами — це професійні вбивці, яким передають список тих, кого вони мають убити. Їм платять певну суму — тисячу доларів, наскільки мені відомо, саме така тепер такса — за кожного вбитого. Як правило, вони укладають контракт із міськими органами влади, тому отримують ще й зарплату. Але невисоку, щоб стимулювати їх до роботи.

— Це точно? — запитав Ісидор.

— Так, — вона кивнула головою. — Ви маєте на увазі, чи я впевнена, що їх стимулюють? Так. Їх стимулюють, і вони насолоджуються своєю роботою.

— Думаю, ви помиляєтеся, — сказав Ісидор. За все своє життя нічого схожого він ніколи не чув. Бастер Френдлі, наприклад, ніколи про таке не згадував. — Адже це суперечить сучасній етиці мерсеризму, — зауважив він. — Усе живе — єдине; «жодна людина — не острів», як у стародавні часи говорив Шекспір.

— Джон Донн.

Ісидор замахав руками від сум'яття.

— Це гірше від будь-чого, що мені доводилось чути. Невже ви не можете звернутися до поліції?

— Не можу.

— І вони *вас* вистежують? Вони можуть будь-якої хвилини прийти сюди і вбити *вас*? — тепер він збагнув, чому дівчина в усьому тайлася. — Не дивно, що ви така перелякана й нікого не хочете бачити.

А сам подумав: «У неї якась манія. Психічний розлад. Мабуть, манія переслідування. А може, це наслідок

ушкодження мозку пилюкою, а вона — звичайнісінький спеціал».

— Я першим їх уколошкаю, — випалив він.

— Чим? — вона слабо усміхнулася й показала свої невеликі, рівні зуби.

— Отримаю ліцензію на носіння лазерного пістолета. Це нітрохи нескладно. Тут віддалений район. Немає поліцейських патрулів, і кожен дбає сам за себе.

— А коли вас тут не буде, ну, коли підете на роботу?

— Я візьму відпустку!

— Дуже люб'язно з вашого боку. Але якщо мисливці за головами вже порішили інших, себто Макса Полокова, Гарланда, Любу, Гаскінга і Роя Бейті... — вона запнулася. — Роя й Ірмгард Бейті. Якщо й вони мертві, то вже нічого для мене не має значення. Вони — мої найкращі друзі. Якого біса від них немає жодної звістки? — вона сердито вилаялася.

Він пішов до кухні й знайшов там запорошені, довго ніким не вживані тарілки, миски й склянки; почав їх мити в раковині, вода потекла спочатку з іржею, а потім очистилася і навіть стала теплою. Тут до кухні зайшла Пріс і сіла за стіл. Він відкоркував пляшку шаблі. Порівну розклав у тарілки персики, сир і соєвий соус.

— Що це таке біле? Не сир. Он там, — показала вона.

— Сироватка, зроблена із соєвих бобів. Якби я ще мав... — він запнувся, почервонівши. — Зазвичай її додавали до м'ясної підливи.

— Андрюйд, — пробурмотіла Пріс. — Таких помилок припускаються андроїди. І це їх видає.

Вона підійшла до нього ззаду, а тоді, на його превеликий подив, обняла за талію й на мить притулилася до його спини.

— Спробую персик, — сказала вона й обережно взяла своїми довгими пальцями рожево-оранжевий пухнастий шматочок. А тоді, розжовуючи той шматочок персика, вона почала плакати. По щоках потекли холодні сльози, які потім скрапували на її блузку. Він не знав, що робити, і розкладав їжу далі.

— Прокляття! — випалила вона люто. — Бачите... — повільним, розміреним кроком вона відійшла від нього, — ... ми жили на Марсі. Ось чому я знаю все про андроїдів.

Її голос задрижав, але вона говорила далі. Видно, для неї дуже багато значило, що її хтось вислухає.

— І єдині люди на Землі, кого ви знаєте, — це ваші друзі, екс-емігранти, — уточнив Ісидор.

— Ми знали одне одного ще до від'їзду. Жили неподалік Нового Нью-Йорка. Рой Бейті й Ірмгард мали аптеку; він був фармакологом, а вона — спеціалістом у сфері косметики: креми, мазі, лосьйони; на Марсі існує великий попит на всілякі засоби для шкіри. І я... — вона завагалася, — ...отримувала різні ліки від Роя... особливо спочатку, бо... хай би там що казали, але Марс — жакливе місце. А це... — Пріс одним різким помахом руки обвела всю кімнату, — ...ще нічого. Ви думаєте, що всі мої страждання від самотності. Увесь той бісів Марс — це суцільні страждання! Там справжній жах, ще гірше, ніж у цій квартирі!

— Хіба андроїди не допомагають? По телебаченню показують рекламу... — він сів за стіл і почав їсти. Вона також взялася за келих, зробила ковток, але, здається, смаку не відчула. — Наскільки я знаю, андроїди допомагають поселенцям.

— Андроїди, — зронила вона, — також самотні.

— Як вам вино?

Вона поставила склянку на стіл.

— Хороше.

— Перша пляшка за три роки.

— Ми повернулися на Землю, — провадила Пріс, — бо там просто нестерпні умови. Марс непридатний для проживання людей щонайменше впродовж останнього мільярда років. Він такий *старезний*. Чимось прадавнім і відвічним віє уже від самого каміння. Тож з ліками мені допомагав Рой; я буквально жила на тому синтетичному знеболювальному — на силенизині. А тоді познайомилася з Горстом Гартманом, який на той час тримав крамничку поштових марок, рідкісних поштових марок; там на Марсі з'являється стільки вільного часу, що ви просто не можете чимось не зайнятися, наприклад, колекціонуванням марок. Завдяки Горсту я зацікавилася доколоніальною белетристикою.

— Маєте на увазі старими книжками?

— Оповіданнями про космічні подорожі, що написані до початку космічної ери.

— А як могли з'явитися оповідання про космічні подорожі до...

— Письменники повігадували, — сказала Пріс.

— І на основі чого вони повігадували?

— Фантазували. Хоча не раз помилялися. Наприклад, писали, що на Венері розкинувся рай — безкраї джунглі з величезними чудовиськами і жінками, що прикривають груди блискучими чашечками, — вона не спускала з нього очей. — Це вас цікавить? Великі жінки з довгими світлими косами й блискучими нагрудниками, завбільшки з диню?

— Ні, не цікавить, — відповів він.

— Ірмгард — блондинка, — згадала Пріс. — Проте невисока. Хай там як, але було дуже вигідно доставляти контрабандою доколоніальні журнали, книжки й фільми на Марс. Ніщо не було настільки захопливим, як читати про міста, величезні промислові підприємства й успішні колонізації. Ви собі навіть не уявляєте, як там про все гарно написано. Яким *має* бути Марс. Про його канали.

— Канали? — він невиразно пригадував, що колись він читав про таке. Раніше люди вірили, що на Марсі є канали.

— Які нібито оперізували планету навхрест, — розповідала Пріс. — А ще про прибульців з інших зірок. Надзвичайно розумних. А також оповідання про Землю, коли дія розгортається за наших часів або ж навіть пізніше. Коли люди вже позбулися радіоактивної пилюки.

— Думаю, від тих оповідань вам ставало тільки гірше, — припустив Ісидор.

— Ні, — коротко відповіла Пріс.

— А ви не привезли з собою отого доколоніального читива? — йому спало на думку, що він міг би спробувати щось почитати.

— Тут воно не має жодної цінності, бо на Землі не культивується захоплення книжками. До того ж на Землі є безліч книжок у бібліотеках; саме з бібліотек ми їх... крали і відправляли транспортними космічними кораблями на Марс. Ви собі смиренно дивитеся на нічне небо відкритого космосу й раптом бачите спалах: ракета розколюється і з неї висипаються доколоніальні науково-фантастичні журнали. Справжнє багатство! Аякже, перед тим, як продати, ми їх читали, — вона розпалилася. — З усіх...

Почувся стук у вхідні двері.

Збліднувши, вона прошепотіла:

— Я не відчинятиму. Сидіть тихо, не рухайтесь, — уся в напруженій тривозі, вона прислухалася. — Не знаю, чи я замкнула двері, — сказала вона майже беззвучно. — Господи, хоч би замкнула, — її очі, божевільні й бла-гальні, дивилися на нього, ніби прохали підтвердження своїх слів.

Долинув приглушений чоловічий голос з коридору:

— Пріс, ти дома? Це Рой з Ірмгард. Ми отримали твою листівку.

Безшумно підвівшись, вона пішла до спальні і повернулася звідти з ручкою і клаптем паперу; вона знову тихенько сіла і швидко написала:

«ПІДІЙДІТЬ ДО ДВЕРЕЙ».

Ісидор нервово взяв ручку й написав:

«І ЩО СКАЗАТИ?»

Пріс сердито написала:

«ПЕРЕКОНАЙТЕСЬ, ЩО ЦЕ Й СПРАВДІ ВОНИ».

Підвівшись, він, нахмурений, пішов до вітальні. «А звідки я знатиму, що це саме вони?» — запитав він себе подумки. І відчинив двері.

У темному коридорі стояло двоє людей — невелика на зріст жінка, симпатична, чимось схожа на Грету Гарбо, з голубими очима й золотисто-білявим волоссям; а біля неї чоловік — з розумними очима, але пласкими монгольськими рисами, які надавали його обличчю до певної міри брутального вигляду. На жінці була шаль, високі блискучі туфлі і звужені донизу штани; чоловік стояв у зім'ятій сорочці й у підфарбованих штанах, що надавало йому вигляду майже нарочитої вульгарності.

Він усміхався до Ісидора, але його яскраві малі очі залишалися непроникними.

— Ми шукаємо... — було почала невисока жінка, але потім поглянула повз Ісидора; її обличчя просіяло, і вона прослизнула повз нього, вигукнувши: — Пріс! Як ти?

Ісидор обернувся. Обидві жінки обіймалися. Він відійшов убік, і Рой Бейті, безрадісний і кремезний, увійшов до квартири, усміхаючись своєю кривою беззвучною усмішкою.

РОЗДІЛ 14

— Ми можемо говорити? — запитав Рой, кивнувши на Ісидора.

— До певної міри, — Пріс аж світилася від щастя. А Ісидору мовила: — Вибачайте.

Вона відвела подружжя Бейті набік і про щось із ними шепталася; потім усі троє повернулися до Дж. Р. Ісидора, який почувався ніяково.

— Це містер Ісидор, — сказала Пріс. — Він піклується про мене, — слова пролунали мало що не з відвертим сарказмом; Ісидор тільки очима лупав. — Бачите? Він приніс мені натуральних продуктів.

— Продуктів, — озвалася луною Ірмгард Бейті та граційно подріботіла на кухню подивитися. — Персики, — вигукнула вона й одразу взяла миску з ложкою; усміхаючись до Ісидора, вона раз по раз відкушувала шматочок персика і швидко, наче якась тварина, жувала. Її усмішка, не схожа на усмішку Пріс, просто випромінювала тепло; без жодних натяків.

Ісидор подався за нею — вона його приваблювала.

— Ви з Марса? — запитав він.

— Так, ми втекли звідти, — її голос затремтів, а блакитні очі мерехтіли якоюсь пташиною проникливістю. — У якому жохливому будинку ви живете. Тут більше ніхто

не живе, правда? Окрім вашого, ми не побачили тут жодного освітленого вікна.

— Я живу поверхом вище, — відповів Ісидор.

— О, а я думала, ви живете разом, — Ірмгард Бейті сказала це не для того, щоб дорікнути; просто висловила свою здогадку.

Суворо, але все ще всміхаючись, Рой Бейті промовив:

— Вони ліквідували Полокова.

Та радість, що з'явилася на обличчі Пріс після зустрічі з друзями, вмить розвіялася.

— Ще кого?

— Ще Гарланда, — провадив Рой Бейті. — Вони по-рішили Андерса й Гітчел, а нещодавно — Любу, — він говорив про смерті друзів, немовби відчував якусь збочену радість. Немовби отримував задоволення від потрясіння Пріс. — А я завжди думав, що їм не вдасться порішити Любу; пам'ятаєте, я постійно про це казав під час перельоту.

— Отже, нас залишилося... — рахувала Пріс.

— Троє, — зронила Ірмгард, передчуваючи щось не-добре.

— Саме тому ми й прийшли сюди, — пробасив Рой Бейті з новою, неочікуваною теплою; що гіршим був стан справ, то більше він йому подобався. Ісидор ніяк не міг його збагнути.

— О господи, — вражено проговорила Пріс.

— Вони доручили цю справу одному нишпорці, мисливцю за головами, на ім'я Дейв Голден, — Ірмгард була схвильованою. Її губи скривися від злоби. — Ще трохи, і Полоков укоротив би йому віку.

— *Ще трохи*, — озався відлунням Рой, і його обличчя розпливлося у широчезній усмішці.

— І цей Голден тепер у лікарні, — вела далі Ірмгард. — Очевидно, вони передали його список іншому мисливцеві за головами; Полоков мало не порішив і того другого. Але він якось вивернувся й деактивував Полокова. Потім узявся за Любу; ми знаємо про це тільки тому, що їй удалось зв'язатися з Гарландом, і він послав свою людину арештувати того мисливця й доправити його до будівлі на Мішен-стрит. Люба зателефонувала нам одразу після того, як людина Гарланда забрала мисливця за головами. Казала, що все буде добре; була впевнена, що Гарланд живим його звідти не випустить, — відтак Ірмгард додала: — Та, мабуть, щось пішло не так на Мішен-стрит. Що саме, ми не знаємо. Можливо, ніколи не дізнаємося.

— А той другий мисливець за головами має наші імена? — запитала Пріс.

— Так, гадаю, що має, — відповіла Ірмгард. — Але не знає нашого місця перебування. Ми з Роєм вирішили не повертатися на стару квартиру; напхали у свій говеркар якнайбільше речей і хочемо поселитися в одній із покинутих квартир поряд із тобою в цьому занедбаному будинку.

— А хіба це розумно? — заговорив Ісидор, набравшись відваги. — В-в-сім з-з-зібартися в одному місці.

— Усіх інших вони вже прикінчили, — сухо відрізала Ірмгард; вона, так само, як і її чоловік, здавалася, попри своє неймовірне збудження, цілком упокороною.

«Та всі вони якісь дивні», — подумав Ісидор. Він однозначно відчував це, але не міг вказати на щось конкретно дивне. Так, немов їхні розумові процеси керувались якоюсь незрозумілою лихою *абстрактністю*. За винятком хіба що Пріс; аякже, вона була страшенно

переляканою. Пріс видавалася майже нормальною, майже природною. Але...

— А чого б тобі не переїхати до нього? — запитав Рой у Пріс, киваючи на Ісидора. — До певної міри він би тебе захищав.

— Пустолобий? — спалахнула Пріс. — Я не збираюся жити з пустолобим, — її ніздрі задрижали від обурення.

— Нерозумно бавитися у сноба за настільки несприятливих обставин, — миттєво відреагувала Ірмгард. — Бо мисливець за головами не чекає; він може спробувати розправитися з нами вже сьогодні ввечері. Йому могли пообіцяти додаткову винагороду, якщо він впорається з завданням до...

— Чорт, треба замкнути вхідні двері, — вигукнув Рой і пішов у передпокій; одним ударом руки він захряснув двері, а тоді замкнув їх. — Думаю, тобі треба піти до Ісидора, Пріс, а нам з Ірмою слід облаштуватися десь у цьому будинку. Тільки в такий спосіб зможемо собі допомогти. Я привіз деяке електронне обладнання — брукхт, який я зняв з корабля. Поставлю двосторонній «жучок», так що ти, Пріс, чутимеш нас, а ми чутимемо тебе, ще й налаштую сигналізацію на випадок екстреної потреби, щоб кожен із нас міг її увімкнути. Тепер уже ясно, що синтетичні посвідчення особи не спрацьовують, навіть у випадку з Гарландом не спрацювали. Безперечно, Гарланд сам запхав голову в петлю, коли наказав доправити на Мішен-стрит арештованого мисливця за головами; і це стало його фатальною помилкою. А Полоков замість того, щоб якнайдалі триматися від мисливця за головами, захотів із ним познайомитися. Ми зробимо інакше: заляжемо на дно, — він начебто нітрохи не хвилювався; ситуація збуджувала в ньому

якусь маніакальну енергію. — Думаю... — він шумно вдихнув повітря, привертаючи до себе увагу всіх, у тому числі й Ісидора, — думаю, існує причина, чому ми всі трое досі залишаємося серед живих. Думаю, якби той мисливець мав інформацію стосовно нашого місцеперебування, то до цього часу вже з'явився б тут. Головне у справі полювання на голови — це ота диявольська оперативність. Що швидше мисливець діє, то більше отримує грошей.

— А якщо він вичікує, — погоджувалася Ірмгард, — то ми вислизаємо, що ми й зробили. Впевнена, Рой має слухність; також упевнена, що мисливець знає наші імена, але не знає нашого місця перебування. Бідолашна Люба; застрягла в оперному театрі «Меморіал війни», на самій видноті. Та ж там її найлегше знайти.

— Ну, — пихато мовив Рой, — вона сама так захотіла; думала, публічність її захистить.

— Ти ж її відраджував, — говорила Ірмгард.

— Так, — погодився Рой, — я казав їй про це, а Полокову казав не вдавати людину з ВПУ. Я також і Гарландові казав, що один з його мисливців за головами його і порішить, як, мабуть, і сталося, — він похитувався на своїх масивних каблуках, а його обличчя світилося глибокою мудрістю.

— З-з-з того, що я-я-я почув, я-я з-з-зрозумів, що він ваш с-с-справжній лідер, — заговорив Ісидор.

— Так, Рой — наш лідер, — відповіла Ірмгард.

— Саме він організував нашу подорож. З Марса на Землю, — підхопила Пріс.

— То-тоді вам краще ро-робити так, як він каже, — у голосі Ісидора вчувалось вагання між надією і стурбованістю. — Ду-думаю, буде п-п-просто чудово, П-пріс,

якщо ви житимете зі мною. На роботі я взяв кількадечну відпустку. Щоб подбати про вас і переконатися, що з вами все гаразд.

«І можливо, Мілтові з його неабиякою винахідливістю, — розмірковував Ісидор, — вдасться виготовити для мене якусь зброю. Щось незвичайне, здатне здолати мисливців за головами... хай ким би вони були». Перед його зором постав якийсь невиразний, плиткий та похмурий образ: щось безжалісне, що в одній руці тримає роздрукований список, а в іншій — зброю; що, мов машина, виконує вбивства з байдужою бюрократичною ретельністю. Таке собі страховище без емоцій чи навіть обличчя; і якщо його вбити, то його одразу замінять на іншого, що схожий на нього мов дві краплі води. І так триватиме, доки все справжнє й живе не буде знищено.

«Просто неймовірно, що поліція неспроможна хоча б чимось зарадити, — думав він. — Я не можу в таке повірити. *Ці люди мусили щось накоїти*. Можливо, вони незаконно емігрували на Землю. Адже нас закликають по телебаченню сповіщати про будь-які приземлення кораблів поза межами передбачених законом посадкових майданчиків. А дотримання законодавства — у компетенції поліції. Але й у такому разі ніхто не має права вбивати когось іншого. Це суперечить засадам мерсеризму».

— Я подобаюся пустолобому, — кинула Пріс.

— Не називай його так, Пріс, — попросила Ірмгارد; і зі співчуттям поглянула на Ісидора. — Подумай ліпше, як він міг би *тебе* назвати.

Пріс нічого не відповіла. На її обличчі застигла загадковість.

— Я починаю встановлювати «жучки», — сказав Рой. — Ми з Ірмгард залишаємося в цій квартирі; Пріс, ти йдеш до... до містера Ісидора.

Він покрокував до дверей доволі жваво як на чоловіка з його комплекцією. Зник у темряві за дверима, які одразу гримнули й зачинилися за ним. Опісля Ісидор побачив дивне видіння: на якийсь час перед ним постав металічний каркас і платформа зі схемами, батареями й усіляким обладнанням... а тоді знову проявилися нечіткі обриси Роя Бейті. Ісидор відчув, як його розбирає сміх; але силою волі зумів його придушити. Був страшенно здивований.

— Людина дії, — озвалася Пріс, немовби звідкись здалека. — Тільки шкода, що його руки не дуже вправні та звиклі до механічної роботи.

— Якщо ми врятуємося, то лишень завдяки Рою, — дорікнула їй Ірмгард.

— Але чи варто, — мовила Пріс сама до себе. Вона повела плечима, а тоді кивнула Ісидорові. — Гразад, Дж. Р., я йду з вами, і ви вже можете починати мене охороняти.

— У-у-сіх вас, — уточнив Ісидор.

Урочисто, офіційним тихим голосом Ірмгард Бейті сказала йому:

— Хочу, щоб ви знали. Ми дуже вдячні вам за це, містере Ісидор. Ви — перший, кого ми тут на Землі можемо назвати нашим другом. Дуже люб'язно з вашого боку, і сподіваюся, що колись ми зможемо вам віддячити, — вона підійшла до нього й погладила його по плечу.

— Ви маєте щось із доколоніальної белетристики? Я б хотів почитати, — попросив він.

— Прошу? — Ірмгард Бейті запитально поглянула на Пріс.

— Оті старі журнали, — пояснила Пріс; вона зібрала деякі речі, щоб взяти з собою. Ісидор забрав з її рук пакет, відчуваючи, як тілом розходиться тепло, яке може принести лише задоволення від досягнутої мети. — Ні, Дж. Р., ми їх не взяли з собою з причин, які я вже вам пояснювала.

— То-тоді я завтра піду у бі-бібліотеку, — сказав він, виходячи у коридор. — І візьму щось для себе й для вас по-почитати — матимете що робити, окрім цього вичікування.

Він повів Пріс до своєї квартири — темної, порожньої, затхлої та прохолодної; занісши її пожитки у спальню, він одразу ввімкнув обігрівач, світло і єдиний телевізійний канал.

— Мені подобається, — кинула Пріс, але тим самим віддаленим і відчуженим голосом, як і раніше.

Вона блукала по кімнатах, тримаючи руки в кишенях спідниці; на обличчі вираз незадоволення потрохи перетворився на вираз відвертої відрази. Що не узгоджувалося з її словесною реакцією.

— Що трапилося? — запитав він, виклавши її речі на диван.

— Нічого, — вона зупинилася біля венеціанського вікна, розсунула фіранки й похмуро визирала на вулицю.

— Якщо ви думаєте, що вони вас уже шукають... — почав він.

— Це все гарячкове марення, — перебила Пріс. — Викликане препаратами, які дав мені Рой.

— П-п-прошу?

— Ти що, справді віриш в існування мисливців за головами?

— Містер Бейті сказав, що вони вбивають ваших друзів.

— Рой Бейті такий самий божевільний, як і я, — відрубала Пріс. — Жодної подорожі з Марса, хіба що втеча з клініки для божевільних, що на Східному узбережжі, сюди, до Каліфорнії. Ми всі — шизофреніки з емоційно-психічним розладом, який називається афективним сплюсненням. Потерпаємо від групових галюцинацій.

— Я не думав, що ви кажете правду, — зітхнув він із відчутним полегшенням.

— І чому ви так думали? — вона обернулася й пильно поглянула на нього; настільки пильно, що Ісидор відчув, як його щоки залив рум'янець.

— То-тому що такі речі не трапляються. У-уряд нікого не вбиває, навіть за найтяжчі злочини. А мерсеризм...

— Бачите, — сказала Пріс, — якщо ви не людина, то ставлення до вас цілком інакше.

— Неправда. Навіть тварини... навіть вугрі й ховрахи, змії та павуки... всі вони недоторканні.

Пріс дивилася на нього дуже прискіпливо.

— Отже, такого не може бути, правда ж? Хіба ви не сказали, що навіть тварини, відповідно до закону, недоторканні. Все живе недоторканне. Все органічне, що звивається чи повзає, риє нори чи літає, роїться чи несе яйця... — вона запнулася, бо в цю мить Рой Бейті раптом розчахнув двері й увійшов до квартири; за ним шелестів тягнучись дріт.

— Комахи, — продовжив він, нітрохи не зніяковівши від того, що підслухав їхню розмову, — особливо недоторканні.

Знявши картину зі стіни у вітальні, він почепив на гвіздок невеликий електронний пристрій, зробив крок назад, переконався, що все гаразд, і повісив картину на місце. «Тепер сигналізація», — він зібрав проводи, які тягнулися з якогось складного агрегату. Всміхаючись своєю усмішкою, що суперечила його словам, він показав агрегат Пріс та Джонові Ісидору.

— Сигналізація. Оці проводи заховаємо під килимом; вони виконуватимуть роль своєрідної антени. Реагуватимуть на присутність... — він завагався, — розумної істоти, яка не є однією з нас чотирьох, — закінчив він обтічно.

— Отже, спрацьовує сигналізація, — мовила Пріс, — а тоді що? Мисливець матиме при собі зброю. Ми ж не можемо просто накинутися на нього й загризти його на смерть.

— Цей пристрій, — продовжував Рой, — обладнаний «Пенфілдом». Коли спрацьовує сигналізація, він викликає паніку... у зловмисника. Якщо тільки зловмисник не діятиме оперативно. Страшенну паніку; я налаштував його на повну потужність. Жодна людина не зможе залишатися поблизу пристрою довше, ніж кілька секунд. Така вже природа паніки: вона призводить до зациклення людини на одних і тих же безладних рухах, виникає безпричинне збудження, наступають м'язові й нервові судоми, — а тоді підсумував: — Це дасть нам можливість розправитися з ним. Імовірно. Все залежатиме від того, наскільки він фізично і психологічно витривалий.

— А як щодо нас? Сигналізація нам не зашкодить? — запитав Ісидор.

— І справді, — сказала Пріс Роеві Бейті, — вона ж впливатиме на Ісидора.

— Ну, то й що? — процідив Рой. І продовжив налаштовувати пристрій. — Обидва повискакують звідси в паніці. Що, знову ж таки, дасть нам час для маневру. Мисливець за головами не вбиватиме Ісидора; він не значиться у їхньому списку. Тому його можна використати як прикриття.

— Нічого кращого не можеш придумати, Рою? — різко кинула Пріс.

— Ні, — відповів він, — не можу.

— З-з-завтра я-я зможу отримати з-зброю, — вимовив Ісидор.

— А ти впевнений, що сигналізація не реагуватиме на Ісидора? — запитала Пріс. — Ну, зрештою, він... ну, ти сам знаєш.

— Апарат налаштовано так, що він не реагуватиме на його мозкові хвилі, — пояснював Рой. — Тому сигналізація не спрацюватиме; вона реагуватиме тільки на ще одну людину. На ще одну особу, — він сердито поглянув на Ісидора, усвідомивши, що сказав зайве.

— Ви — андроїди, — здогадався Ісидор. Але він уже цим не переймався. Тепер йому було байдуже. — Тепер я розумію, чому вони хочуть вас убити, — вів далі він. — По суті, ви — неживі істоти.

Тепер йому стало все зрозуміло. Мисливці за головами, вбивство їхніх друзів, подорож з Марса на Землю й усі ці перестороги.

— Не варто мені було вживати слово «людина», — мовив Рой Бейті до Пріс.

— Саме так, містере Бейті, — озвався Ісидор. — Але що мені до того? Річ у тім, що я — спеціал; вони також до мене ставляться не найкраще; наприклад, я не можу емігрувати, — він почав базікати, немовби який

*folletto**. — Ви сюди не можете прилетіти, а я звідси не можу вилетіти... — він трохи заспокоївся.

Після короткої паузи Рой Бейті з притиском відповів:

— Вам би й так Марс не сподобався. Ви нічого не втра-
тили.

— Мені було цікаво, скільки тобі потрібно часу, щоб ти все усвідомив, — сказала Пріс Ісидору. — Ми ж інші, хіба не так?

— Саме оця інакшість, мабуть, і підвела Гарланда і Макса Полокова, — зауважив Рой Бейті. — А вони до біса були впевнені, що ніхто нічого не помітить. Люба також.

— Ви просто занадто розумні, — проговорив Ісидор і знову пожвавився. Відчув внутрішнє піднесення й радість. — Ви розмірковуєте дуже абстрактно, і ви не... — він почав розмахувати руками, його слова спотикалися й падали. Як завжди. — Ех, якби мені такий розум, як у вас; тоді б я запросто пройшов тест, і ніхто б уже не показував на мене пальцем і не казав, що я пустолобий. Ви мене геть у всьому перевершуєте. Мені у вас ще вчитися і вчитися.

Після паузи Рой Бейті промовив:

— Усе, зараз сигналізація буде готова, — він все ще вовтузився з проводами.

— Він досі не розуміє, — голос Пріс був різким і колючим, — як нам вдалося втекти з Марса. І що ми для того зробили.

— Інакше ми звідти ніколи б не вибралися, — про-
бурмотів Рой Бейті.

Біля відчинених вхідних дверей стояла Ірмгард Бейті. Вони помітили її тільки після того, як вона заговорила.

* Чортеня (*ital.*).

— Думаю, нам не потрібно хвилюватися через містера Ісидора, — переконливо промовила вона; швидко підійшла до нього, зазирнула просто у вічі. — До нього вони також ставляться не найкраще, він сам нам розповідав. А те, яким способом ми втекли з Марса, його не цікавить; він знає і любить нас, тому емоційна підтримка з нашого боку для нього важить значно більше, ніж усе решта. Нам важко це зрозуміти, але саме так воно і є, — ставши дуже близько до Ісидора, вона знову пильно на нього поглянула. — Ти міг би отримати купу грошей, якби заявив на нас у поліцію. Ти ж це усвідомлюєш, правда? — тоді обернулася до свого чоловіка: — Бачиш, він усе чудово розуміє, але все одно нас не видасть.

— Ви хороша людина, Ісидоре, — підхопила Пріс. — Ви — честь і гідність людської раси.

— Якби він був андроїдом, — говорив Рой щиро, — то видав би нас поліції вже завтра зранку о десятій. Пішов би на роботу й одразу зробив би свою чорну справу. Мене буквально переповнює захоплення, — Ісидорові було важко до кінця повірити у щирість слів Роя. — Ми вважали, що тут на Землі потрапимо у ворожий для нас світ похмурих людей, що ополчилися проти нас, — він раптом розреготався.

— Я зовсім його не боюся, — мовила Ірмгард.

— А мала б тремтіти від страху, як осиковий лист, — докинув Рой.

— Проголосуймо, — запропонувала Пріс. — Ми завжди так робили на кораблі, коли між нами виникала розбіжність у думках.

— Гаразд, — погодилася Ірмгард, — я більше нічого не казатиму. Але якщо ми не скористаємося цією

нагодою, то, думаю, більше не натрапимо на людину, яка впустить нас до себе у квартиру і навіть допомагатиме. Містер Ісидор просто... — вона підбирала слово.

— Спеціал, — закінчила Пріс.

РОЗДІЛ 15

Голосування відбувалося урочисто, з дотриманням усіх формальних процедур.

— Ми залишаємося тут, — твердо заявила Ірмгард. — У цій квартирі, у цьому будинку.

— Я за те, щоб убити містера Ісидора і заховатися в іншому місці, — сказав Рой Бейті. Тож він із дружиною, а також Джон Ісидор тепер обернулися до Пріс.

— Я за те, щоб нікуди звідси не рухатися, — тихо говорила Пріс. А тоді додала дещо гучніше: — Думаю, цінність Дж.Р. переважає ту небезпеку, яку він може становити тим, що знає про нас. Очевидно, ми не спроможні жити серед людей так, щоб нас не викрили; саме наша легковажність убила Полокова і Гарланда, Любу й Андерса. Саме це їх убило.

— Можливо, вони робили так само, як і ми тепер робимо, — припустив Рой Бейті. — Покладалися, вірили людині, яку вважали інакшою від інших людей. Довірялися, як ти кажеш, спеціалові.

— Ми цього не знаємо, — заперечила Ірмгард. — Це тільки твої припущення. На мою думку, вони, вони... — вона зажестикувалася, — вони відкрито ходили собі серед людей. Навіть співали пісень зі сцени як, наприклад, Люба. Ми чомусь думаємо... я скажу тобі, що занапащає

нас, Рою. Наш триклятий надмірний розум! — вона люто поглянула на свого чоловіка, її невеликі високі груди піднялися і швидко опустилися. — Ми занадто *кмітливі*... Рою, навіть тепер, чорт забирай, ти припускаєшся тієї самої помилки навіть тепер!

— Думаю, Ірма має слухність, — мовила Пріс.

— Тому ми довіримо свої життя субстандартному, деградованому... — почав було Рой, але потім облишив. — Я втомився. Це була довга подорож, Ісидоре. Але тут вона закінчується. На жаль.

— Сподіваюся, я зможу зробити ваше перебування тут на Землі приємним, — радісно сказав Ісидор.

Він справді відчув у собі якусь дивну спромогу. Все це здавалося йому нескладною справою, кульмінацією всього його життя, тим паче з тією впевненістю, яку він відновив сьогодні вранці, коли чудово впорався з розмовою відеофоном.

Щойно відрепортувавши про закінчення свого робочого дня, Рік Декард одразу полетів через усе місто до кварталу найвідоміших дилерів із продажу тварин, де розташувалися найбільші зоомагазини з довжелезними вітринами і крикливою рекламою. Нова, ні на що не схожа депресія, яка охопила його ще вдень, не відступала. Йому здавалося, що тільки побувавши серед тварин і їхніх продавців він зможе знайти слабке місце у своєму депресивному настрої — невелику шпарину, через яку він вижене злого духа пригнічення. Раніше сам вигляд тварин, передчуття грошових обладунків із великими ставками мали на нього цілющий вплив. Може, і сьогодні це йому допоможе.

— Так, слухаю вас, — невимушено сказав охайно одягнений молодий продавець, коли він затримався

біля нього, дивлячись на вітрину затуманено-смиренным поглядом. — Вам щось сподобалося? Для себе вибираєте?

— Мені багато що сподобалося. Але ж ціни кусаються, — відповів Рік.

— Скажете нам, на яку суму розраховуєте, — пояснював продавець, — що саме хочете придбати і як збираєтесь оплачувати, а ми у відділі збуту вже за хвилину отримаємо дозвіл на укладення угоди.

— У мене три тисячі готівкою, — фінансовий відділ у кінці дня видав йому преміальні. — Скільки коштує ота сім'я кроликів? — запитав він.

— Сер, якщо ви готові внести аванс у розмірі трьох тисяч готівкою, то я можу зробити вас власником чогось значно поважнішого, ніж пара кроликів. Як щодо цапа?

— Я щось не думав про цапа, — завагався Рік.

— Можна у вас запитати? Ви робите покупку тому, що поліпшили своє матеріальне становище?

— Не щодня ж я ношу в кишені по три тисячі доларів, — визнав Рік.

— Я також так подумав, коли ви сказали про кроликів. Річ в тому, що кроликів усі мають. Мені б хотілося, щоб ви піднялися на щабель вище до класу власників ців, до якого, на мою думку, ви і належите. Відверто кажучи, я одразу ж упізнав у вас власника цапа.

— А в чому престижність чи перевага цапа?

— Найбільша перевага цапа в тому, що його можна навчити буцати кожного, хто спробує викрасти вашу тварину, — розповідав продавець тварин.

— Але не в тому разі, коли в цапа поцілять із гіпнодарту і спустяться мотузкою драбиною з говеркара, — зауважив Рік.

Продавець, нітрохи не збентежившись, провадив далі:

— Цап — дуже відданий господареві. Має волелюбну душу, його не треба тримати в клітці. І ще він має одну велику перевагу, про яку ви, може, й не знали. Часто, коли ви вкладаєте гроші у тварину й привозите її додому, то наступного ранку виявляєте її мертвою, бо вона з'їла щось радіоактивне. А цап не боїться жодної зараженої квазі-їжі; він може їсти все поспіль, навіть те, що звалило б з ніг корову чи коня, не кажучи вже про kota. У довгостроковій перспективі капіталовкладення в цапа, а ще ліпше в козу, дає власникові такої поважної тварини багато беззаперечних переваг.

— А он там... це коза? — він показав на велику чорну тварину, що стояла посеред клітки й дивилася в їхній бік.

— Так, це коза. Чорної нубійської породи, як ви самі бачите, дуже велика особина. Надзвичайно добре продається цього року, сер. І ми пропонуємо її за привабливу, можна сказати, незвичайно помірну ціну.

Видобувши свій зім'ятий каталог «Сідні», Рік швидко знайшов розділ «Кози», порода — «чорна нубійська».

— Ви заплатите перший внесок готівкою, — запитав продавець, — а чи запропонуєте свою теперішню тварину, як частину оплати за козу?

— Готівкою, — сказав Рік.

На прямокутному клаптику паперу продавець надряпав ціну і швидко, майже нишком, показав її Ріку.

— Щось забагато, — скривився Рік. Він і собі взяв клаптик паперу і написав скромнішу цифру.

— Ми не можемо продати козу за такою ціною, — заперечив продавець. Він написав свою цифру. — Цій козі

ще й року немає; потенційна тривалість її життя дуже велика, — він показав Рікові цифру.

— Домовилися, — погодився Рік.

Він підписав угоду про купівлю на виплат, віддавши своїх три тисячі доларів — усі преміальні — як перший внесок і одразу підійшов до свого говеркара, трохи приголомшений, позаяк працівники зоомагазину вже завантажили пакувальну клітку в говеркар. «Тепер я власник тварини, — сказав він собі подумки. — Справжньої тварини, не електричної. Вдруге в житті».

Але його не на жарт лякали витрати, тобто кредитна заборгованість; він аж тремтів. «Я мусив купити тварину, — переконував він себе подумки. — Після зізнань Філа Реша... я мусив відновити свою впевненість, свою віру в самого себе і свої здібності. В іншому разі я просто звільнився б з роботи».

Занімілими руками він повів говеркар угору, спрямовуючи його до своєї квартири й Айрен. «Вона розсердиться, — подумав він. — Її турбуватиме борг, а оскільки вона постійно вдома, то на неї ляже також обов'язок догляду за козою». До нього повертався гнітючий настрій.

Він приземлився на дах свого будинку і якийсь час сидів нерухомо, подумки аналізуючи події щойно минулого робочого дня. «Моя робота вимагає справжньої тварини, — розмірковував він, наводячи собі найвагоміші аргументи. — Це також питання престижу. Ми не можемо далі жити з електричною вівцею; вона висмоктує всі мої моральні сили. Саме так я, мабуть, і скажу Айрен», — вирішив він.

Вийшовши з говеркара, він власноруч витягнув пакувальну клітку з заднього сидіння і, геть засапавшись, усе ж таки зумів установити її на даху. Коза, що ковзала

по днищу клітки під час вивантаження, тепер заспокоїлася й проникливо дивилася на нього блискучими очима, але так і не видала жодного звуку.

Він спустився на свій поверх, пішов уздовж коридору до квартири.

— Привіт! — гукнула Айрен, готуючи на кухні вечерю. — Чого так пізно?

— Вийди на дах, — сказав він. — Хочу тобі дещо показати.

— *Ти купив тварину*, — вона зняла фартух, машинально пригладила волосся і швидким кроком вийшла за ним у коридор. — Міг би і зі мною порадитися, — сопіла Айрен. — Маю повне право брати участь в ухваленні рішень щодо найважливішого придбання, яке ми коли-небудь...

— Хотів зробити тобі сюрприз, — перебив він.

— Отримав сьогодні преміальні? — з докором запитала Айрен.

— Так. Уполював трьох анді, — він зайшов у кабінку ліфта, і вони разом піднялися ближче до бога. — Просто мусив купити тварину, — мовив він. — Сьогодні не все пішло так, як треба; під час полювання. Просто не зміг би далі працювати мисливцем, якби не купив тварини.

Ліфт зупинився на даху; він повів дружину у вечірню темряву до клітки; увімкнув прожектори, якими користувалися всі мешканці будинку, і мовчки кивнув головою в бік кози. Чекав на реакцію дружини.

— О господи, — прошепотіла Айрен. Підійшла до клітки, заглянула всередину; потім обійшла довкола неї, розглядаючи козу з усіх боків. — Вона жива? — запитала Айрен. — Не підробна?

— Абсолютно жива, — запевнив він. — Якщо тільки не ошукали, — але таке рідко трапляється; штраф за підробку був би у два з половиною рази більшим за повну ринкову вартість справжньої тварини. — Ні, вони не могли мене ошукати.

— Цап, — говорила Айрен. — Чорний нубійський цап.

— Коза, — виправив Рік. — Можливо, колись навіть зможемо її спарувати. Матимемо молоко й робитимемо сир.

— Може її випустити в загін? Там, де вівця?

— Її треба прив'язати, — сказав він. — Принаймні на кілька днів.

Айрен мовила дивним тонким голосом:

— «Мое життя — любов і втіха». Стара-престара пісня Йозефа Штрауса. Пам'ятаєш? Коли ми познайомилися, — вона ніжно поклала руку йому на плече, прихилилася до нього й поцілувала. — Дуже багато любові. І дуже багато втіхи.

— Дякую, — зронив він і обійняв дружину.

— Ходімо вниз і подякуємо Мерсеру. Потім піднімемося ще раз і вже тоді дамо їй ім'я. Може, ти ще й мотузку знайдеш, щоб її прив'язати, — вона рушила до ліфта.

До них обізвався сусід Білл Барбор, який саме розчісував і чистив скреблом свою кобилу Джуді:

— Гарна коза, Декарде. Вітаю. Добровечір, місіс Декард. Може, матимете козенят; то я б обміняв лоша на двох козенят.

— Дякую, — кинув Рік. Він пішов за Айрен до ліфта.

— Твоя депресія не відступила? — запитав він її. — Бо мені легше.

— Звісно, відступила, — мовила Айрен. Тепер ми вже всім повідомимо, що вівця несправжня.

— Не потрібно цього робити, — сказав він обережно.

— Але ж *можна*, — наполягала Айрен. — Бачиш, нам не потрібно тепер нічого приховувати; нам так цього хотілося, і наші мрії збулися. Аж не віриться!

Вона знову стала навшпиньки, прихилилася до Ріка і швидко поцілувала; її віддих, пристрасний і поривчастий, лоскотав йому шию. Вже за мить Айрен натиснула на кнопку ліфта.

І тут його щось застережливо зупинило. І змусило сказати:

— Постіймо ще трохи на даху. Поспостерігаємо за козою. Посидимо, погодуємо її чимось. Вони мені дали торбу вівса. Почитаємо посібник з догляду за козами; вони також дали його безкоштовно. Можемо її назвати Евфемією, — але кабіна ліфта відчинилася, й Айрен вже зайшла досередини. — Почекай, Айрен.

— Буде дуже негарно, якщо ми не висловимо своєї вдячності, злившись із Мерсером, — проговорила Айрен. — Я сьогодні довго трималася за руків'я емпатомодулятора, тож депресія трохи відступила, але тільки трохи, не так, як тепер. Отримала каменем, ось, дивися, — вона простягнула зап'ястя, на якому він розгледів невеликий темний синець. — І, пам'ятаю, весь час думала, наскільки ми стаємо кращими, коли ми разом з Мерсером. Незважаючи на біль. Відчувала фізичний біль, але духовно була разом з іншими; відчувала всіх людей у світі, всіх тих, що злилися в ту мить воедино, — вона не дала дверям зачинитися. — Заходь, Ріку. Це ж недовго. Ти і так дуже рідко відчуваєш злиття; хочу, щоб ти поділився своїм настроєм з іншими; зроби це. Негоже тримати радість у собі.

Вона, безперечно, мала рацію. Тому він зайшов у кабіну ліфта й знову спустився на свій поверх.

У вітальні Айрен швидко ввімкнула емпатомодулятор, її обличчя сяяло від радості, світилося, немов серп молодого місяця.

— Хочу, щоб усі знали, — сказала вона йому. — Одного разу це сталося зі мною; я злилася з людиною, яка щойно придбала тварину. А тоді якось... — її обличчя вмить спохмурніло; втіха відхлинула. — Одного дня я відчула біль людини, у якої померла тварина. Але всі решта поділилися з нею своїми радощами... Тоді я не дуже мала, чим поділитися, а ти сьогодні маєш... проте решта таки підбадьорили ту людину. Потенційно ми можемо навіть запобігти самогубству; те, що ми відчуваємо, може...

— Так, вони отримають нашу радість, — перебив Рік, — але ми програємо. Ми обмінємо те, що ми відчуваємо, на те, що відчувають вони. Ми втратимо нашу радість.

На екрані емпатомодулятора з'явилися потоки яскравого безформного кольору; глибоко вдихнувши, Айрен міцно вхопилася за обидва руків'я.

— Насправді ми не втратимо того, що відчуваємо, якщо силоміць не втримуватимемо його у собі. Ти ніколи по-справжньому так і не зливався з Мерсером, хіба не так, Ріку?

— Та начебто не зливався.

Але тепер Рік почав поволі усвідомлювати, вперше у житті, скільки всього черпають з мерсеризму такі люди, як його дружина Айрен. Можливо, після спілкування з мисливцем за головами Філом Решем якийсь із його найкрихітніших синапсів у мозку зазнав змін, заблокував один із неврологічних каналів, а відкрив інший. І це призвело до початку ланцюгової реакції.

— Айрен, — мовив він наполегливо; він відтягнув її від емпатомодулятора. — Послухай, я хочу тобі розповісти, що зі мною сьогодні сталося, — він відвів її до дивана, посадив біля себе. — Я зустрів ще одного мисливця за головами, якого я раніше не бачив. Хижака, якому, здається, подобається їх знищувати. Вперше у своєму житті під час спільного полювання я поглянув на анді з іншого боку. Раніше, у свій спосіб, я думав про них так само, як і він.

— Хіба це не може почекати? — запитала Айрен.

— Я спробував пройти тестування і поставив собі одне запитання; і дещо з'ясував, — провадив Рік. — Я почав співчувати андроїдам, а тепер послухай, що це означає. Ти сама сказала сьогодні вранці «тих бідолашних анді». Тож ти добре знаєш, про що я кажу. Тому я купив козу. Я ніколи не мав співчуття до андроїдів. Може, це наслідки депресії, в тебе вона також буває. Тепер я розумію, як ти страждаєш, коли потрапляєш у тенета депресії; мені завжди чомусь здавалося, що тобі подобається цей стан, думав, що ти здатна будь-коли з нього вийти, якщо не сама, то за допомогою адаптера настрою. Але коли ти в глибокій депресії, тобі все байдуже. Тебе охоплює апатія тому, що втрачаєш відчуття власної значущості. Тобі однаково, відчуваєшся ти ліпше, чи гірше, коли для себе ти нічого не значиш...

— А як же твоя робота? — запитала вона ніби голою вколола; він закліпав очима. — Твоя *робота*, — повторила Айрен. — Скільки ми повинні щомісяця платити за козу? — вона простягнула руку; він механічно вийняв і віддав їй підписану ним угоду.

— Аж стільки, — сказала вона тонким голосом. — Ще й відсотки; хай бог милує — самі тільки відсотки.

І ти наважився на покупку тільки тому, що був у депресії. Не тому, що хотів зробити мені сюрприз, як ти спочатку сказав, — вона віддала йому угоду. — Та нехай. Я все одно тішуся козою; мені подобається коза. Хоча дуже нелегко буде сплатити кредит, — вона спохмурилася.

— Перейду на іншу посаду, — заявив Рік. — В управлінні десять чи навіть одинадцять відділів, які провадять різну діяльність. Скажімо, розслідують крадіжки тварин; можу туди перевестися.

— А преміальні? Нам потрібні преміальні, бо вони відберуть козу.

— Укладу нову кредитну угоду й розтягну її з тридцяти шести місяців на сорок вісім, — він вихопив кулькову ручку, швидко щось надряпав на звороті угоди. — Щомісяця це вийде на п'ятдесят два з половиною долари менше.

Задзвонив відеофон.

— Якби ми не вернулися з даху, — мовив Рік, — і стояли б там біля кози, то я не почув би цього дзвінка.

Підходячи до відеофону, Айрен запитала:

— Чому ти так боїшся? Вони ж не забиратимуть кози, принаймні сьогодні, — вона потягнулася до слухавки.

— Це з управління, — здогадався він. — Скажи, що мене немає вдома, — і рушив до спальні.

— Алло, — сказала Айрен у слухавку.

«Ще три анді, — думав Рік, — мені треба було не кваліфікуватися додому, а взятися за цих трьох підозрюваних». На екрані з'явилося обличчя Гаррі Браєнта, тому ховатися в спальні вже було пізно. Ватяними ногами Рік пішов назад до відеофону.

— Так, він удома, — говорила Айрен. — Ми купили козу. Прилітайте подивитися, містере Браєнт, — пауза,

вона слухала, а тоді дала слухавку Рікові. — Він має тобі щось сказати, — промовила Айрен.

Підійшовши до емпатомодулятора, Айрен швидко сіла на крісло й ухопилася за обидва руків'я. Майже одразу занурилася в злиття. Рік стояв зі слухавкою в руці, відчуваючи ментальну відсутність дружини. Усвідомлюючи свою самотність.

— Слухаю, — сказав він у слухавку.

— Отримали додаткову інформацію щодо двох андроїдів, із тих, які ще лишилися — повідомив Гаррі Браєнт. Він телефонував зі свого кабінету; Рік бачив знайомий письмовий стіл, заставлений стосами документів, паперами та всіляким непотребом. — Очевидно, щось їх сполохало, вони покинули квартиру, адресу якої нам дав Дейв, і тепер перебувають за адресою... зачекай, — Браєнт заходився навіпамацьки шукати щось на столі й нарешті знайшов. Рік мимовільно потягнувся по ручку; а на колінах тримав наготові кредитну угоду на купівлю цапа, щоб записати адресу.

— Покинутий будинок 3967-С, — прочитав інспектор Браєнт. — Лети туди прямо зараз. Припускаємо, вони вже знають, що ти прикінчив Гарланда, Люфт і Полокова; тому вони і вдалися до незаконної втечі.

— Незаконної, — повторив Рік.

«Щоб урятувати собі життя», — думав він.

— Айрен сказала, що ви купили козу, — поцікавився Браєнт. — Щойно? Після роботи?

— По дорозі додому.

— Деактивуєш решту анді, і я прилечу до вас подивитися на козу. До речі, я переговорив з Дейвом. Сказав йому, що ти мав трохи клопоту з тими андроїдами; він передавав тобі вітання і радив бути обережнішим.

Каже, що «Нексус-6» значно розумніші, ніж він думав раніше. Фактично він не вірить, що ти за один день порішив усіх трьох.

— Трьох досить, — сказав Рік. — Сьогодні більше не зможу. Мені треба відпочити.

— Але до завтра вони покинуть територію нашої юрисдикції, — заперечив інспектор Браент.

— Не так швидко. Вони ще будуть тут.

— Ти поїдеш туди сьогодні, — заявив Браент. — Поки вони не окопалися десь в іншому місці. Спрацює ефект несподіванки, вони не чекатимуть на твою настільки швидку появу.

— Вони вже наготові, — відрубав Рік. — Вони вже чекають на мене.

— Може, тебе лихоманить? Після Полокова...

— Зовсім не лихоманить.

— Тоді в чому річ?

— Гарзд, — здався Рік. — Я вилітаю, — і вже хотів покласти слухавку.

— Повідомляй про перебіг подій. Я в себе, на місці.

— Якщо я їх уполую, то куплю вівцю.

— Ти маєш вівцю. Скільки тебе знаю, ти завжди мав вівцю.

— Електричну, — кинув Рік. І поклав слухавку.

«А на справжню вівцю, — думав він, — мені ще треба заробити».

Тим часом дружина прикипіла до чорного корпусу емпатомодулятора, на обличчі — екстаз. Якийсь час він стояв біля неї; поклав їй на груди долоню; відчував, як груди піднімалися й опускалися, відчував її внутрішню життєву енергію. Айрен його не помічала; її злиття з Мерсером, як завжди, було цілковитим.

На екрані виднілася немічна, стареча, закутана в плащ постать Мерсера, що сутужно підіймався по схилу, і раптом йому навздогін полетіло каміння. Дивлячись на екран, Рік подумав: «Нехай бог милує. Однак у якомусь сенсі в мене зараз навіть гірше становище, ніж у нього. Мерсеру хоча б не доводиться щось робити проти своєї волі. Він страждає, але принаймні від нього не вимагають йти проти самого себе».

Нахилившись, він обережно забрав пальці дружини від обох руків'їв. І сам сів на її місце. Вперше за багато тижнів. Просто в якомусь пориві йому раптом захотілося здійснити злиття; і за мить усе почалося.

Перед ним розлігся спустошений ландшафт — суцільні бур'яни. У повітрі запахло цвітом отруйних рослин; пустеля, безводна й дика.

Перед ним стояв чоловік із печальним блиском у втомлених, зболілих очах.

— Мерсер, — сказав Рік.

— Я твій друг, — відповів старий. — Але ти маєш йти далі, немовби мене не існує. Розумієш? — він розпростер руки, у яких нічого не було.

— Ні, — мовив Рік. — Я цього не розумію. Мені потрібна допомога.

— Як я можу тобі допомогти, якщо не можу допомогти навіть собі? — усміхнувся він. — Хіба ти не бачиш? *Спасіння не існує.*

— Тоді навіщо все це? — допитувався Рік. — Навіщо ти тут?

— Щоб показати, — сказав Вілбер Мерсер, — що ти не сам. Я перебуваю тут, з тобою, і завжди буду з тобою. Іди й роби свою справу, навіть якщо знаєш, що вона неправильна.

— Навіщо? — запитав Рік. — Навіщо мені її робити, оту справу? Я звільнюся з роботи й емігрую.

— Від тебе завжди вимагатимуть робити неправильну справу, де б ти не опинився, — проговорив старий. — Це головна умова життя — бути змушеним йти проти самого себе. Приходить час, і кожне створіння, що живе, мусить так учинити. Це остаточна темінь, поразка створіння; так діє прокляття — прокляття, яке живиться самим життям. Скрізь у всесвіті.

— І це все, що ти можеш мені сказати? — розчарувався Рік.

Зі свистом полетів у нього камінь; він пригнувся, і камінь влучив йому просто у вухо. Він одразу відпустив обидва руків'я і знову опинився у своїй вітальні біля дружини й емпатомодулятора. Від удару страшенно боліла голова; торкнувшись рукою щоки, він відчув, як збігає по обличчю кров. Вона крапала великими червоними краплями.

Айрен із хустинкою в руці витирала його вухо.

— Добре, що ти забрав мене від емпатомодулятора. Бо камінь поцілів би в мене. Дякую, що прийняв на себе мій камінь.

— Викликають на роботу, — кинув Рік.

— Нове завдання?

— Аж три, — він узяв у неї хустинку й пішов до вхідних дверей. У голові паморочилося й трохи нудило.

— Щастя тобі, — озвалася Айрен.

— Нічим не допомгло мені те тримання за руків'я, — буркнув Рік. — Зі мною говорив Мерсер, але нічим не зарадив. Він знає не більше, ніж я. Звичайний собі старий дід, що пнеться догори, щоб там померти.

— А хіба це не одкровення?

— Уже мав я таке одкровення, — Рік відчинив вхідні двері. — Ну все, побачимося.

Ступивши за поріг, зачинив за собою двері. «Будинок 3967-С, — розмірковував він, прочитавши номер на зворотному боці кредитної угоди. — Це десь у передмісті, у покинутому будинку. Непогане місце, щоб сховатися. Хіба що світло у вікнах вночі видно здалеку. Я піду на світло, — подумав він. — Саме так і зроблю. Полечу на світло, мов той нічний метелик-фототропік мертва голова. А після них — жодного анді. Робитиму щось інше, ще якось зумію заробити собі на життя. Ці троє — мої останні анді. Мерсер має рацію: мені таки треба через них переступити. Але боюся, що не зможу вполювати одразу обох. Це не питання моралі, а питання практичних дій».

«Імовірно, я не зможу їх деактивувати, — сказав він собі подумки. — Навіть якщо дуже старатимусь; я надто втомлений і надто багато чого сьогодні трапилося. Може, Мерсер знав це, — думав він. — Може, він передбачив усе, що трапиться».

«Але я знаю, хто зможе надати мені допомогу, яку мені вже пропонували, але я відмовився».

Він вийшов на дах, а за мить уже сидів у темряві на сидінні свого говеркара й набирав телефонний номер.

— «Корпорація Роузен», — сказала дівчина з колл-центру компанії.

— Рейчел Роузен, — промовив він.

— Прошу?

Рік розсердився:

— З'єднайте мене з Рейчел Роузен.

— Ви домовлялися з міс Роузен...

— Так, ми домовлялися, — обірвав він дівчину.

І чекав.

За десять хвилин на екрані з'явилося смагляве обличчя Рейчел Роузен.

— Так, містере Декард.

— Ви зараз дуже зайняті, чи я міг би з вами поговорити? — поцікавився він. — Питаю вас, як ви мене питали сьогодні вранці.

Але насправді йому здавалося, що це було не сьогодні; бо з часу їхньої вранішньої розмови, як йому видавалося, встигло вирости і зійти в могилу ціле покоління. І весь тягар пережитого тим поколінням, уся його втома лягла на Ріка; він фізично відчував на собі страшенно важку ношу. «Може, — подумав він, — усе це через отой камінь». Він приклав хустинку до вуха, яке все ще кровоточило.

— У вас розбите вухо, — помітила Рейчел. — Як мені вас шкода!

— Ви насправді вважали, що я вам не подзвоню?

— Я тільки застерегла вас, — пояснила Рейчел, — що без мене один із андроїдів, обладнаний мозком «Нексус-6», швидше вполює вас, а не ви його.

— І ви помилилися.

— Але ви все ж таки телефонуєте. Хочете, щоб я прилетіла до Сан-Франциско?

— Сьогодні ввечері, — сказав він.

— Уже пізно. До Сан-Франциско неблизька дорога — година льоту. Буду завтра.

— Мені наказано вполювати їх до завтра, — він зробив паузу, а тоді повів далі: — З усієї вісімки залишилося тільки троє.

— Маєте втомлений вигляд.

— Якщо ви зараз не прилетите, то я сам відправлюся по них, а самому мені з ними не впоратися.

Я щойно купив козу, — додав він. — Отримав преміальні за трьох анді.

— Ох ці вже люди, — засміялася Рейчел. — Мабуть, смердить.

— Ні, тільки цапи смердять. Я прочитав це в посібнику з догляду за козами.

— Ви насправді дуже втомлений, — мовила Рейчел. — У вас, мабуть, голова паморочиться. Скажіть, а ви цілком усвідомлюєте, що ви збираєтеся робити? За один день ви хочете вполювати ще трьох анді з «Нексус-6»? Ще ніхто не деактивовував шістьох анді за один день.

— Франклін Паверс, — нагадав Рік. — Рік тому у Чикаго. Він уполював сімох.

— Отих застарілих «Макміллан» Y-4, — докинула Рейчел. — У вас завдання складніше, — вона задумалася. — Ріку, я не можу. Я ще навіть не вечеряла.

— Ви мені дуже потрібні, — прохав він.

«Бо інакше я просто загину, — сказав він до себе. — Я добре це знаю. І Мерсер це знає. Думаю, і ти знаєш також. А я гаю час на порожні балачки з тобою, випрошуючи допомогу, — розмірковував він. — Але андроїда не вблагаєш. Твоє прохання скероване в порожнечу».

— Вибачайте, Ріку, але сьогодні ввечері я не зможу. Буду завтра.

— Помста андроїда? — запитав Рік.

— Що?

— Тому що я змусив вас пройти тест Войгта-Кампфа.

— Ви так вважаєте? — зронила вона із широко розплющеними очима. — *Справді?*

— До побачення, — кинув він і хотів уже покласти слухавку.

— Слухайте, — швидко сказала Рейчел, — раджу вам подумати головою.

— Вам так здається, бо думаєте, що «Нексус-6» розумніший за людину.

— Ні, я й справді не розумію, — Рейчел зітхнула. — Я бачу, що у вас немає жодної охоти братися за це завдання сьогодні ввечері; можливо, ви взагалі не маєте бажання його виконувати. Ви впевнені, що хочете, щоб я допомогла вам уполювати цих трьох андроїдів? А чи ви воліли б, щоб я переконала вас цього не робити?

— Прилітайте, — мовив він, — і ми винайmemo номер у готелі.

— Навіщо?

— Я дещо сьогодні дізнався, — проговорив він захриплим голосом. — Про стосунки між людьми-чоловіками і жінками-андроїдами. Прилітайте в Сан-Франциско, і я не чіпатиму тих трьох анді. Ми знайдемо, що робити.

Вона втупилася в нього поглядом, а тоді раптом сказала:

— Гаразд, я прилітаю. Де ви будете?

— У «Сен-Франсіс». Це єдиний, хоча б напівпристойний готель, який і досі діє в районі затоки Сан-Франциско.

— І ви не вживатимете жодних заходів, допоки я не прибуду.

— Я сидітиму в готельному номері, — запевняв він, — і дивитимуся по телебаченню шоу Бастера Френдлі. У нього в гостях вже третій день Аманда Вернер. Вона мені дуже подобається; я міг би дивитися на неї до кінця свого життя. Навіть її груди, ніби сміються.

Він поклав слухавку, а тоді сидів і ні про що не думав. І тільки холод у говеркарі привів його до тями; він увімкнув запалення і за мить уже брав курс на середмістя Сан-Франциско. Летів до готелю «Сен-Франсіс».

РОЗДІЛ 16

У розкішному й незвично просторому готельному номері Рік Декард сидів і читав надруковане під копірку орієнтування на андроїдів — Роя та Ірмгард Бейті. До нього долучалися два знімки, зроблені телескопічним об'єктивом — два нечітких кольорових 3-D зображення, на яких майже нічого не можна було розгледіти. «Жінка, — вирішив він, — доволі приваблива. А от Рой Бейті інакший. Щось гірше».

Рік прочитав, що на Марсі Рой був фармацевтом. Або принаймні використовував спеціальність фармацевта як прикриття. Насправді він, очевидно, виконував фізичну роботу, працював на полі й думав про пристойніше заняття. «Цікаво: а чи мріють андроїди?» — запитав самого себе Рік. Безперечно, що мріють. Саме тому вони час від часу вбивають своїх працедавців і втікають на Землю. У пошуках кращого життя, відмовляючись бути для людини безплатною прислугою. Як у випадку з Любою Люфт, яка хотіла співати в «Дон Жуані» чи в «Одруженні Фігаро», а не працювати на голому, всіяному камінням полі. У світі, споконвічно непридатному для колонізації.

«Рой Бейті (значилося в довідці) агресивний, наполегливий у досягненні мети, швидко

завойовує псевдоавторитет. Унаслідок захоплення містикою, цей андроїд запропонував усій групі втекти на Землю, обґрунтовуючи свій злочинний намір ідеологічно претензійною догмою про святість так званого андроїдного „життя“. Окрім усього іншого, цей андроїд викрадав і експериментував з різноманітними психотропними речовинами, а коли був викритий, то пояснював свої вчинки спробою провести на андроїдах групові досліді з метою викликання в них стану, близького до притаманного мерсеризму злиття, яке досі, за його словами, залишається недосяжним для андроїдів».

Орієнтування на Роя містило до певної міри жалісливі натяки. Грубий, холоднокровний андроїд намагався проводити досліді з метою набуття здатності, якої, з огляду на спеціально вбудовані дефекти, його було позбавлено. Але це нітрохи не розчулило Ріка; із записів Дейва він дізнався про яскраво виражені відразливі риси цього андроїда. Бейті спробував досягти стану злиття, а коли зазнав невдачі, то організував убивство людей... після чого відбулася втеча на Землю. А зараз його група, яка спочатку складалася з восьми анді, зменшилася до трьох. І залишки цієї злочинної групи також були приречені, бо якщо особисто йому не вдасться їх уполювати, то це зробить хтось інший. «Час не чекає, — подумав Рік. — Кругообіг життя. Що закінчується останніми сутінками. Перед тишею смерті». Він розгледів у цьому мікроскопічний відповідник Всесвіту, цілком завершений.

Двері готельного номера розчахнулися.

— Ну й політ! — випалила задихана Рейчел Роузен, ввійшовши до Ріка в довгому блискучому, як риб'яча луска,

плащі, у такому самому блискучому бюстгальтері і в тон йому шортах, які виднілися з-під розстебнутого плаща; з плеча в неї звисала велика, пишно оздоблена сумка-поштарка, а в руці вона тримала паперовий пакет. — Затишна кімната, — Рейчел поглянула на годинник. — Долетіла менше ніж за годину — швидко впоралася. Ось, — вона показала паперовий пакет. — Купила пляшку віскі. Бурбон.

— Найнебезпечніший з усіх восьми — досі живий. Той, що організував втечу, — Рік простягнув орієнтування на Роя Бейті; Рейчел поставила на підлогу паперовий пакет і взяла аркуш паперу з надрукованим під копірку текстом.

— Вже знаєте про його місце перебування? — запитала вона, прочитавши інформацію.

— Маю номер будинку. Це десь у передмісті, де вештається хіба що кілька деградованих спеціалів, всіляких там пустолобих і недоумків, що ведуть свій досить своєрідний спосіб життя.

Рейчел простягнула руку.

— А що відомо про інших?

— Дві жінки, — він передав їй аркуші паперу — один з інформацією про Ірмгард Бейті, інший — про андроїда, який називає себе Пріс Стреттон.

— О... — вона випустила обидва аркуші з рук, кинувши погляд на останній, підвелася, підійшла до вікна в номері й подивилася на середмістя Сан-Франциско. — Думаю, з останньою вам не впоратися. А може, все ж таки зумієте; може, вам байдуже, — Рейчел геть зблідла, а голос її затремтів. Ураз аж похитнулася.

— І про що ви там бурмочете? — він підняв аркуші, знову пробіг очима по їхніх рядках, намагаючись здогадатися, що так вразило Рейчел.

— Відкоркуймо ліпше віскі, — Рейчел віднесла паперовий пакет до ванної і повернулася з двома склянками; і далі мала розгублений і невпевнений вигляд... була задумана. Він наче відчував, як у голові в неї роїлося безліч думок: її насуплене, напружене обличчя свідчило про внутрішню боротьбу.

— Відкоркуйте пляшку, — попрохала вона. — Щоб ви знали, коштує купу грошей. Жодної синтетики; вироблене з натурального солоду.

Взявши пляшку, він відкоркував її й налив віскі у два бокали-тамблери.

— У чому річ? — запитав він.

— У телефонній розмові ви пообіцяли мені, що будете про решту анді, якщо я прилечу до вас сьогодні ввечері. «Ми матимемо, що робити», — сказали ви. І ось ми тут...

— То що вас так засмутило? — допитувався він.

Глянувши на нього з викликом, Рейчел промовила:

— Скажіть мені, що ми будемо робити, тільки б не метушитися і не хвилюватися через отих останніх трьох анді з «Нексус-6».

Вона зняла плащ, підійшла до шафи, щоб повісити його на вішак. Вперше він мав нагоду добре роздивитися Рейчел. «Пропорції, — одразу помітив він, — незвичні». З масою темного волосся її голова здавалася великою, а маленькі груди надавали її тілу дуже стрункого, якогось дитячого вигляду. Але такі широко розплющені очі й такі довгі вії могла мати тільки доросла жінка; і тут схожість з дівчиною-підлітком закінчувалася. Рейчел стала навшпиньки, а її руки, коли вона вішала плащ, зігнулися в ліктях. «Її поза, — розмірковував він, — нагадує обережного мисливця кроманьйонського періоду

в засідці. Раса високих мисливців. — Жодного грама зайвої ваги, плаский живіт, маленький зад і ще менші груди. Видно, Рейчел виготовляли, взявши за зразок будову тіла кельтського типу, анахронічну і привабливу». Її стрункі ноги у коротеньких шортах мали нейтральний вигляд, без відвертого натяку на сексуальність. Однак загальне враження було дуже гарним. Хоча й враження однозначно про дівчину, а не про жінку. За винятком неспокійних, проникливих очей.

Рік потягував віскі. Дуже мічне, з насиченим смаком і запахом, воно видавалося йому якимсь невідомим напоєм, тож Рік ковтав через силу. Рейчел, навпаки, пила легко й невимушено.

Сидячи на ліжку, Рейчел неухважно розгладжувала покривало; на її обличчі з'явилася тужливість. Він поставив свою склянку на столик неподалік ліжка й сів біля неї. Матрац під вагою його тіла просів, і Рейчел змінила позу.

— То в чому річ? — запитав він. Узяв її за руку — холодно, кістляву, дещо вогку. — Що вас засмутило?

— Той останній триклятий «Нексус-6», — витиснула з себе Рейчел, — того самого зразка, що і я, — вона втупила погляд у покривало, знайшла нитку й заходилася крутити її пальцями. — Ви уважно читали довідкову інформацію на Пріс? Те саме можна сказати й про мене. Вона матиме іншу зачіску, інакше одягатиметься... вона навіть може купити собі перуку. Але, щойно побачите її, то одразу зрозумієте, що я маю на увазі, — вона сардонічно гмикнула. — Добре, що ви хоч знаєте, що я анді; бо з'їхали б з глузду, якби побачили Пріс Стреттон. Подумали б, що то я.

— Чому вас це так непокоїть?

— Прокляття! Я буду поруч, коли ви її деактивуєте.

— А може, ні? Може, я її не знайду.

— Я знаю психологію «Нексус-6». Тому я тут; тому я й хочу вам допомогти. Вони всі троє відсиджуються в одному місці. Гуртуються навколо невірноваженого анді, що називає себе Рой Бейті. Він і продумає складну остаточну стратегію оборони, — її губи скривилися. — Господи, — сказала вона.

— Не журіться, — мовив він; долонею доторкнувся до її невеликого підборіддя і злегка підняв її голову, щоб вона дивилася на нього.

«Цікаво, а як це — поцілувати андроїда», — подумав він. Трохи нахилився і поцілував її сухі вуста. Жодної реакції; Рейчел залишалася незворушною. Ніби нічого й не сталося. Але він таки щось відчув. А, може, хотів видати бажане за дійсне.

— Шкода, що не знала про це раніше, — зронила Рейчел. — Бо тоді б я нізащо не прилетіла. Боюся, ви надто багато хочете від мене. Ви знаєте, що я відчуваю? До Пріс, андроїда?

— Емпатію? — запитав він.

— Щось схоже. Ототожнення з собою; вона точнісінько така сама, як і я. Боже мій, напевне, так і трапиться. У сум'ятті ви вистрелите в мене, а не в неї. Тож вона зможе полетіти до Сіетла й житиме моїм життям. Раніше я ніколи нічого схожого не відчувала. Ми — машини, і нас штампують, неначе пробки для пляшок. Це тільки ілюзія, що я — особисто я — існую насправді; я — тільки одна із серії подібних мені, — вона здригнулася.

Його це трохи веселило, те, що Рейчел стала настільки сентиментально-похмурою.

— Мурахи нічого такого не відчують, — сказав він, — хоча вони фізично ідентичні між собою.

— Мурахи. У них немає відчуттів і крапка.

— Людські близнюки. Вони не...

— Але вони ототожнюють себе одне з одним; наскільки я розумію, між ними існує не тільки емпатичний, але також якийсь особливий взаємозв'язок.

Вона підвелася й дотягнулася до пляшки, злегка похитуючись; знову налила собі в келих і знову швидко випила. Якийсь час снувала по кімнаті, брови насуплені, а тоді нібито випадково підійшла до ліжка й незграбно сіла на постіль; підібгала ноги й простяглася поверх покривала, сперишсь об туго набитті подушки. Зітхнула.

— Забудьте про тих трьох анді, — в її голосі звучала перевтома. — Я геть змучена, мабуть, перельотом. І тим, про що я сьогодні дізналася. Хочу спати, — вона заплющила очі. — Якщо я помру, — прошепотіла вона, — то, може, знову народжуся, коли «Корпорація Роузен» відштампує свій черговий мозок мого зразка, — вона розплющила очі й дивилася на нього з несамовитою люттю. — А знаєте, чого я насправді сюди приїхала? Чому Елдону й решті Роузенів захотілося, щоб я пішла з вами на полювання?

— Щоб до всього придивитися, — припустив він. — Щоб з'ясувати до найменших подробиць, що саме робить «Нексус-6» такого, що його виявляють під час тесту Войгта-Кампфа.

— Під час тесту Войгта-Кампфа або й поза ним. Все, що його відрізняє. А тоді я подам звіт, і корпорація внесе зміни у структуру ДНК заплідненої яйцеклітини. І от ми отримуємо «Нексус-7». А якщо і його виявлятимуть,

то ми й далі працюватимемо над удосконаленням, аж поки корпорація не розробить зразок, який буде неможливо виявити за допомогою приладів.

— Вам відомо про рефлекторний тест Бонелі? — запитав він.

— Ми вже працюємо над рефлекторною реакцією хребетних нервових вузлів. Одного дня тест Бонелі кане в забуття, як учорашній день.

Вона усміхалася безневинно, хоча її передбачення були доволі зловісні. У цю мить Рік не міг збагнути, наскільки все це серйозно. Про тему надзвичайної ваги для всього світу вона говорила майже грайливо. «Можливо, це одна з характерних рис андроїдів, — подумав він. — Відсутність емоційного складника, нерозуміння *смыслового навантаження* сказаного нею. Лишепожні, формальні, інтелектуальні визначення окремих понять».

Ба більше, Рейчел робила явні спроби його роздразнити. Непомітно вона перейшла від оплакування своєї долі до насміхання зі становища, у якому опинився Рік.

— А хай тобі біс, — вилаявся він.

Рейчел розсміялася.

— Я п'яна. Не можу летіти з вами. Залишаюся тут... — вона відмахнулася рукою. — Добре висплюся, а ви потім розкажете мені, що трапилося.

— От тільки ніякого потім не буде, бо Рой Бейті мене прикінчить, — сказав він.

— Хай там як, але від мене допомоги чекати годі. Я — п'яна. У будь-якому разі, ви вже знаєте правду; неприємну на дотик, нерівну й слизьку поверхню правди. Я тільки спостерігачка. Я не втручатимуся й не рятуватиму вас; мені все одно, прикінчить вас Рой Бейті, чи ні.

Я переживаю лише за те, щоб ніхто не прикінчив мене, — вона здивовано розплющила очі. — Боже, я відчуваю емпатію до самої себе. Ви розумієте, якщо я полечу з вами в передмістя, де стоїть той занехаяний будинок... — вона торкнулася рукою гудзика його сорочки і ніжно його погладила; а тоді повільним, легким рухом розстебнула. — Я просто не смію туди летіти, бо андроїди не розуміють, що таке вірність одне одному, і я знаю, що триклята Пріс Стреттон мене причавить і посяде моє місце. Тепер ви розумієте? Зніміть ваше пальто.

— Навіщо?

— Легаємо спати, — мовила Рейчел.

— Я купив чорну нубійську козу, — провадив він. — І тепер мені треба вполювати ще трьох анді. Треба виконати завдання й повернутися до дружини.

Він підвівся, обійшов ліжку й узяв пляшку віскі. Стоячи, він налив собі ще одну порцію і зауважив ледь помітне тремтіння своїх рук. Мабуть, від перевтоми. «Ми обоє вимучені, — подумав він. — Надто втомлені для того, щоб уполювати трьох анді, зокрема і того найзухвалішого, що верховодив усією вісімкою».

Стоячи там біля столика, він раптом усвідомив, що його охоплює непереборний страх перед отим найголовнішим андроїдом. Все зав'язане на Роеві Бейті, від самого початку. Дотепер він зустрічав і деактивовував щоразу лиховісніші відповідники Бейті. А тепер настала черга самого Бейті. Думаючи про це, він відчув, як страх заповнював його тіло, як брав у тенета його серце і пронизував його свідомість.

— Без вас я не полечу, — сказав він Рейчел. — Взагалі-то мені навіть тут не варто залишатися. Полоков сам прийшов до мене; Гарланд фактично також.

— Думаєте, вас розшукує Рой Бейті? — ставлячи на стіл порожній келих, вона нагнулася вперед і розстебнула собі ззаду бюстгальтер. Швидко зняла його; стояла, похитувалася й усміхалася, відчуваючи, що заточується. — У моїй сумочці, — протягнула вона, — лежить пристрій, вироблений автоматизованим заводом на Марсі, призначений для самозахисту в екс... — вона зробила гримасу, — екстрених випадках. За допомогою цього при... пристрою вони перевіряють щойно виготовлених анді. Вийміть його. Він схожий на устрицю. От побачите.

Рік почав ритися в її сумочці. Як і в кожній жінки-людини, у Рейчел там були усілякі мислимі й немислимі речі; здавалося, він перебиратиме вміст її сумочки до самого ранку.

Тим часом Рейчел скинула з ніг туфлі й розстебнула блискавку на шортах; балансуючи на одній нозі, вона пальцями другої ноги підхопила зняту одягу й відкинула її подальше від себе. Відтак гепнулася на ліжко, перекотилася ближче до столика й почала навромацки шукати рукою келих — ненароком зіштовхнула його, і він упав на килим.

— Чорт, — сказала вона і, похитуючись, знову підвелася на ноги; стояла в самих трусиках і дивилася, як Рік риється у її сумочці, а тоді з великою обережністю й уважністю підняла ковдру, залізла під неї й ретельно загорнулася.

— Це воно? — він простягнув їй металічну сферу з кнопкою, що виступала над гладенькою поверхнею предмета.

— Вводить андроїда в стан каталепсії, — пояснила Рейчел із заплещеними очима. — На кілька секунд.

Зупиняє дихання; ваше — також, але люди можуть функціонувати без дихання... без видихання... кілька хвилин, а от блукаючий нерв анді...

— Я знаю, — він випростався. — Автономна нервова система андроїдів не настільки гнучка, як наша, і не настільки легко вмикається й вимикається, як у людей. Ви кажете, що пристрій виводить їх із ладу лише на п'ять-шість секунд.

— Цього досить, щоб врятуватися від смерті, — про бурмотіла Рейчел, — Отож... — вона підвелася на ліжку й говорила вже сидячи, — якщо Рой Бейті проникне сюди, в номер, то пристрій буде у вас напоготові, і ви одразу натиснете на кнопку. Поки Рой Бейті заціпеніє від нестачі кисню в крові й клітинах мозку, що руйнуватимуться, ви встигнете його продірявити зі свого лазерного пістолета.

— У вашій сумочці також є лазерний пістолет, — зауважив він.

— Підробка, — вона позіхнула й знову заплющила очі. — Андроїдам заборонено носити лазерні пістолети. Він підійшов до ліжка.

Доклавши зусиль, Рейчел нарешті змогла перевернутися на живіт, зануривши обличчя у біле простирадло.

— Чисте, шляхетне, незаймане ліжко, — заявила вона. — Тільки чиста, шляхетна дівчина, яка... — вона задумалася. — Андроїди не можуть мати дітей, — сказала вона. — Це велика втрата?

Він допоміг їй повністю роздягтися. Оголивши її бліді, холодні сідниці.

— Велика втрата? — повторила запитання Рейчел. — Навіть не знаю, що й сказати. І як це — мати дитину? Як це народжуватися? Ми не народжуємося; ми

не виростаємо; ми не вмираємо від хвороб чи від старості, але спрацьовуємося, як мурахи. Знову мурахи; ось що ми таке. Не ви; я маю на увазі себе. Ми — рефлекторні механізми в хітиновому корпусі, — вона повернула голову набік і майже викрикнула: — *Я — нежива!* Ви лягаєте в ліжко не до жінки. Тому не розчаровуйтеся. Ви вже коли-небудь кохалися з андроїдом?

— Ні, — відповів він, знімаючи краватку й сорочку.

— З того, що мені розповідали, я зрозуміла, що відчуття доволі переконливі, якщо не думати про це надто багато. А якщо забагато, якщо ви надто задумуєтеся над тим, що і з ким ви робите... то у вас нічого не вийде. Гм-м... з низки фізіологічних причин.

Він нахилився й поцілував її в оголене плече.

— Дякую, Ріку, — зронила вона сумовито. — Пам'ятайте: не задумуйтеся про це, просто робіть свою справу. Не зупиняйтеся й не філософствуйте, бо з філософського погляду все це просто жадливо. Для нас обох.

— Зрештою, я все одно маю намір знайти Роя Бейті, — мовив він. — Ви будете мені там дуже потрібною. Я знаю, що лазерний пістолет, який лежить у вашій сумочці...

— Думаєте, що я деактивую для вас одного з анді.

— Думаю, що, попри сказане, ви все одно мені допоможете всім, чим зможете. В іншому разі ви б не лежали тут зі мною в ліжку.

— Я кохаю вас, — сказала Рейчел. — Я заходжу до кімнати й бачу диван, укритий покривалом із вашої шкіри... тож стрілка у пристрої Войгта-Кампфа відхилилася б дуже далеко.

«Сьогодні вночі, — подумав він, вимикаючи нічник, — я деактивую черговий „Нексус-6“, точно такий самий

на вигляд, як оця оголена дівчина. Господи, я ускочив у велику халепу, про яку розповідав Філ Реш. Спочатку переспи з нею, — згадав він, — а тоді вбий».

— Ні, я не можу, — він відсахнувся від ліжка.

— Але треба, — голос Рейчел затремтів.

— Не через вас. Через Пріс Стреттон. Через те, що мені доведеться з нею зробити.

— Ми з нею не одне й те саме. Навіть я не переживаю за Пріс Стреттон. Послухайте, — Рейчел метнулася в ліжку і сіла; у мороці він ледь розрізняв обриси її майже безгрудої стрункої постаті, — *пересніть зі мною, і я деактивую Стреттон*. Гаразд? Бо я не витримаю бути так близько до вас і...

— Дякую, — видихнув він; і тут вдячність — поза сумнівом, не без допомоги віскі — підступила клубком до його горла.

«Ще двох, — подумав він. — Тепер я маю деактивувати тільки двох анді. Лишень подружжя Бейті. Але чи Рейчел насправді це зробить? Мабуть, зробить. Бо андроїди мислять і функціонують саме так». Хоча досі йому не доводилося з таким стикатися.

— Де ви там у біса? Лягайте в ліжку, — звеліла вона. І він ліг у ліжку.

РОЗДІЛ 17

Опісля вони насолоджувалися готельною розкішшю: Рік попрохав обслугову принести каву в номер. Він довго сидів у м'якому кріслі з візерунками, утвореними зеленим, чорним та золотим листям, спершись на підлокітники, попиваючи каву й розмірковуючи про наступні дві години. Рейчел попискувала, щось наспівувала й хлюпалася в гарячих потоках душі.

— Ви дуже правильно вчинили, уклавши зі мною угоду, — обізвалася вона, коли вимкнула воду; з її волосся, стягнутого резинкою, скрапувала вода; розчервоніла й гола, вона стояла у дверях ванної. — Ми, андроїди, не спроможні контролювати свої тілесні пристрасті. Ви, мабуть, знали про це; і як на мене, скористалися моєю слабкістю, — але насправді вона не сердилася. У всякому разі, вона була веселою і життєрадісною, як будь-яка дівчина-людина, котру знав Рік. — Невже ми таки мусимо знайти сьогодні отих трьох анді?

— Так, — відповів він.

«Двох я беру на себе, — подумав він; а ти — третього». Як влучно підмітила сама Рейчел, угоду укладено.

Обгорнувшись у великий білий рушник, Рейчел запитала:

— Вам сподобалося?

— Так.
— Ви ляжете у ліжку з андроїдом ще раз?
— Якщо це буде дівчина. І якщо буде схожа на вас.
— А знаєте, яка тривалість життя гуманоїдного робота, схожого на мене? — поцікавилася Рейчел. — Я існую вже два роки. Скільки, на вашу думку, мені ще залишилося?

— Ще два роки, приблизно, — завагався Рік.
— Вони так і не змогли розв'язати оту проблему. Маю на увазі відновлення клітин. Цілковиту або часткову регенерацію. Що ж, так і буде, — Рейчел завзято витиралася рушником. На її обличчі не проглядалось жодної емоції.

— Мені шкода, — сказав Рік.
— Чорт, — випалила Рейчел, — це мені шкода, що я про це згадала. Адже саме тому люди й бояться втікати та жити разом з андроїдами.

— У «Нексус-6» також невелика тривалість життя?
— Річ у метаболізмі, а не в типі мозку, — вона підняла з підлоги свої трусики й почала одягатися.

Він також одягався. Відтак разом, майже мовчки, вони піднялися на злітно-посадковий майданчик, що на даху, де його припаркований говеркар сторожив ввічливий, одягнений в білу уніформу охоронець.

— Чудова ніч, — кинула Рейчел, коли вони взяли курс на передмістя Сан-Франциско.

— Моя коза вже, мабуть, спить, — промовив він. — Чи кози нічні тварини? Деякі тварини зовсім не сплять. Наприклад, вівці; принаймні я такого не помічав; як тільки глянеш на них, вони одразу спрямовують на тебе очі. Очікують, що ти їх годуватимеш.

— Яка у вас дружина?

Він не відповів.

— А ви...

— Якби ви не були андроїдом, — перебив її Рік, — я б міг легально одружитися з вами. І одружився б.

— Або жили б у гріху, — зронила Рейчел. — Але я нежива.

— З юридичної точки зору нежива. Але насправді ви жива. Біологічно. Ви не виготовлені з транзисторних схем, як підробні тварини; ви — органічне творіння.

«А за два роки ти фізично зносишся й помреш, — думав він. — Бо людство ніколи не вирішить проблеми регенерації клітин, про що ти сама згадувала. Тому, напевне, це все не має жодного значення».

«На цьому зав'язую, — пообіцяв він собі. — Як мисливець за головами. Після подружжя Бейті — жодного полювання. Але тільки після сьогоднішньої ночі».

— Щось ви сумні, — зауважила Рейчел. Вона доторкнулася рукою до його щоки. — Більше не зможете полювати на андроїдів, — сказала вона спокійно. — Тож не сумуйте. Будь ласка.

Він пильно поглянув на неї.

— Ще жодному мисливцеві за головами не вдалося робити це далі, — провадила Рейчел, — після того, як він переспав зі мною. За винятком одного. Дуже цинічної людини. Філа Реша. Здається, він якийсь ненормальний; працює задля власного задоволення.

— Я знаю, — відповів Рік. А сам аж заціпенів. Цілковито. Заціпеніло все його тіло.

— Але наша подорож буде марною, — говорила Рейчел, — бо ви зустрінетеся з чудовою, дуже духовною людиною.

— З Роем Бейті, — кинув він. — Ви знайомі з усіма ними?

— Я знала їх, коли вони все ще існували. Тепер я знаю тільки трьох. Ми намагалися зупинити вас сьогодні вранці ще до того, як ви вирушили на завдання зі списком Дейва Голдена. Вдруге я спробувала це зробити перед вашою зустріччю з Полоковим. А потім довелося чекати.

— Аж поки я не розклеївся і сам вам не зателефонував.

— Ми з Любою Люфт були близькими, дуже близькими подругами майже впродовж двох років. Як вона вам? Вона вам сподобалася?

— Так, сподобалася.

— Але ви її вбили.

— Її убив Філ Реш.

— Навіть так. Отже, Філ повернувся з вами до оперного театру. Ми цього не знали; саме в той час утратили зв'язок одне з одним. Лишень довідалися, що її застрелили; і, природно, припустили, що це справа ваших рук.

— Судячи з записів Дейва, — вів далі він, — думаю, я зможу взятися за Роя Бейті. Але не за Ірмгард Бейті.

«І не за Пріс Стреттон, — подумав він. — Навіть тепер; навіть знаючи все це».

— Тож усе, що сталося в готелі, — протягнув він, — сталося з причини...

— Корпорація поставила собі за мету вийти на мисливців за головами тут, у нас, а також у Радянському Союзі, — розповідала Рейчел. — Здається, це спрацювало... з причин, яких ми не можемо до кінця зрозуміти. Як на мене, знову дається взнаки наша обмеженість.

— Сумніваюся, що ви цього досягатимете так часто і з таким успіхом, як ви кажете, — промовив він низьким голосом.

— Але з вами досягли.

— Побачимо.

— А я вже знаю, — сказала Рейчел. — Вже знала, щойно помітила на вашому обличчі той вираз, оту скорботу. Я чекала на таке почуття.

— Скільки разів ви вдавалися до свого трюку?

— Не пам'ятаю. Сім чи вісім разів. Ні, здається, дев'ять, — вона, чи радше воно, кивало головою. — Так, дев'ять разів.

— Це старомодна ідея, — зауважив Рік.

— Що-о? — здригнулася Рейчел.

Покинувши кермо, він перевів говеркар у режим вільного зниження.

— Чи принаймні так мені здається. Спочатку вб'ю вас, — заявив він. — А тоді вже сам візьмуся за Роя та Ірмгард Бейті разом із Пріс Стреттон.

— Тому ви й приземляєтеся? — в її голосі відчувалася тривога. — За таке штрафують; я — власність, законна власність корпорації. Я не якийсь там андроїд, що втік із Марса; я — не така, як решта.

— Але, якщо я зможу вбити вас, — сказав він, — то зможу убити і їх.

Її руки пірнули по набиту всіляким непотребом сумку; вона несамовито в ній рилася, потім облишила.

— Триклята сумка, — випалила вона люто. — Ніколи не можу знайти в ній те, що потрібно. Ви вб'єте мене так, що я не відчуватиму болю? Маю на увазі, зробіть це обережно. Я не чинитиму опору, гаразд? Обіцяю не чинити опору. Домовилися?

— Тепер я розумію, чому Філ Реш сказав те, що сказав. Він не цинік; просто має великий досвід. Пройшовши кризь... я навіть не можу тепер його в чомусь звинуватити. Воно виявилось сильнішим за нього, — мовив Рік.

— Але подіяло на нього не так, як очікувалось, — ззовні вона мала рівноважений вигляд. Але десь глибоко в собі була несамовито напруженою. Та все ж таки вогник у ній слабшав; життєва сила її покидала, свідком чого він не раз ставав, маючи справу з іншими андроїдами. Класична відмова від будь-якого опору. Механічне, інтелектуальне прийняття того, з чим справжній живий організм, який упродовж двох мільярдів років боровся за виживання, ніколи б не змирився.

— Мене просто аж вивертає від того, що ви, андроїди, так легко здаєтеся, — гаркнув він розгнівано.

Говеркар тепер на шаленій швидкості наближався до землі; тож Рікові довелося потягти на себе кермо, щоб відвернути аварію. Він натиснув на гальма, тож їх обох затрусило, захитало в усі боки, аж поки говеркар не зупинився як вкопаний; Рік вимкнув мотор і вихопив свій лазерний пістолет.

— Цільтеся у потиличну кістку, у саму основу черепа, — попросила Рейчел. — Будь ласка.

Вона відвернулася, щоб не бачити лазерного променя; хай він ввійде непомітно. Заховавши лазерний пістолет, Рік промовив:

— Не можу зробити так, як радив Філ Реш.

Він знову запустив мотор, і за мить вони знялися в повітря.

— Якщо ви насправді збираєтеся коли-небудь це зробити, то зробіть це зараз, — сказала Рейчел. — Не змушуйте мене чекати.

— Я не збираюся вас вбивати, — він знову взяв курс на середмістя Сан-Франциско. — Ваш говеркар у «Сен-Франсісі», адже так? Я висаджу вас на даху, і ви полетите собі до вашого Сіетла, — йому більше не хотілося з нею говорити; тому вів говеркар мовчки.

— Дякую, що не вбили мене, — одразу відповіла Рейчел.

— Вам залишилося, як ви кажете, якихось два роки життя. А я проживу, може, й п'ятдесят. У двадцять п'ять разів довше, ніж ви.

— І все ж таки ви мене зневажаєте, — говорила Рейчел. — За мій учинок, — до неї повернулася впевненість; її голос набув колишньої наснаги. — Ви пройшли той самий шлях, який до вас проходили ваші попередники, мисливці за головами. Вони так само, як і ви, спочатку розлючувалися і несамовито кричали, що вб'ють мене, а щойно доходило до діла — вагалися; їм не вистачало духу. Достоту, як ви щойно, — вона закурила сигарету, жадібно затягнулася. — Хіба ви не усвідомлюєте, що це означає? Це означає, що ви не зможете більше деактивовувати андроїдів; і не тільки мене, але також подружжя Бейті та Стреттон. Тож вертайтеся додому до своєї кози. Розслабтеся, відпочиньте, — раптом вона щось поривчасто струсила зі свого плаща. — Ой! Попіл з сигарети, — вона знову відкинулася на спинку сидіння і була спокійною.

Він нічого не казав.

— Свою козу, — вела далі Рейчел, — ви любите більше, ніж дружину. На першому місці — коза, на другому — дружина, а на третьому... — вона весело засміялася. — Вам також залишається тільки сміятися.

Він не обзивався. Якийсь час летіли мовчки, а тоді Рейчел знічев'я почала розглядати панель приладів, знайшла радіоприймач і увімкнула його.

— Вимкніть, — сказав Рік.

— Вимкнути Бастера Френдлі та його друзів? Вимкнути Аманду Вернер і Оскара Скрагса? Вже незабаром настане час, коли Бастер розповість свою сенсаційну новину, з хвилини на хвилину, — вона схилилася, щоб при світлі від радіоприймача подивитися, котра година. — Вже недовго. Ви чули про це? Він не вгаваючи ба-зікає про це, нагнітаючи цікавість, ось уже...

Із динаміка долинув голос:

— ... йа хотчу сказатги вам, трузи, счо йя ситджу тут з мойім друхом Башта і мі ховорімо фже купу тчасу, тчекайючі з нетерпіньям на дуже важліву новіну, йяку він охолосіт з секунді на секунду...

Рік вимкнув радіо.

— Оскар Скрагс, — кинув він. — І це голос розумної людини.

Рейчел умить потяглася рукою й увімкнула радіо.

— А я хочу послухати. І буду слухати. Для мене дуже важливо, що Бастер Френдлі скаже сьогодні на своєму шоу.

Пришелепуватий голос знову забелькотів із динаміка, а Рейчел Роузен зручно вмостилася на сидінні і слухала. Збоку від Ріка у мороці світилася жаринка її сигарети, немовби який самовдоволенний жук-світлячок: безперечна, непохитна ознака перемоги Рейчел. Її перемоги над ним.

РОЗДІЛ 18

— Принеси нагору решту моїх речей, — звеліла Пріс Ісидорові. — Мені потрібен телевізор. Послухаємо Бастерове сенсаційне повідомлення.

— Так, так, — погодилася Ірмгард Бейті, ясноока і жвава. — Нам конче потрібен телевізор; ми вже стільки чекаємо на сьогоднішній вечір, і незабаром усе почнеться.

— Мій телевізор показує лишень урядовий канал, — сказав Ісидор.

Віддалік у кутку вітальні в глибокому кріслі розсівся Рой Бейті, немовби хотів там залишитися назавжди, немовби приріс до того крісла; він видихнув повітря і терпляче пояснював:

— Ми хочемо подивитися шоу Бастера Френдлі та його друзів, Ісе. Чи ти хочеш, щоб я називав тебе Дж. Р.? Ну, хай там як, але до тебе доходить? Тому, піди й принеси телевізор.

Ісидор сам-один пішов по лункому порожньому коридорі до сходів. Міцний, сильний аромат щастя все ще витав навколо нього, бо відчував себе — вперше у своєму сірому житті — затребуваним. «Тепер від мене залежать інші», — тріумфував він, збігаючи по запарошених сходах на поверх нижче.

«До того ж, — думав він, — добре, що я знову подивлюся Бастера Френдлі по телебаченню, а не слухатиму його по радіо у фургоні. Це навіть дуже непогано, — вирішив він. — Адже Бастер Френдлі збирається сьогодні ввечері повідомити якесь ретельно задокументоване, сенсаційне повідомлення. Отже, завдяки Пріс, Роеві та Ірмгард я зможу подивитися чи не найважливішу новину за багато років. Як вам таке?» — мовив він до себе.

Життя, як на Дж. Р. Ісидора, суттєво поліпшилося.

Він зайшов до квартири, яку буквально ще зранку займала Пріс, витягнув із розетки вилку телевізора, від'єднав антену. Раптом його наскрізь пронизала тиша; руки враз заніміли. Поряд не було ані подружжя Бейті, ані Пріс, тому все його єство почало згасати, як безмовний телевізор, вилку якого він щойно вийняв з розетки. «Мені треба бути разом з іншими людьми, — казав він собі. — Для того, щоб вижити. До їхньої появи я міг боротися із самотністю, хоч і був єдиним мешканцем в усьому будинку. А тепер все змінилося. Вороття немає, — думав він. — Не можу я взяти і раптом піти від людей у відлюдність». Уже в паніці він подумав: «Я дуже звикся з ними. Дякувати богам, що вони хоч залишилися».

Перенести пожитки Пріс у квартиру на поверх вище йому вдасться тільки за два рази. Вхопивши телевізор, він вирішив віднести його першим, а тоді чемодани й решту одягу. За кілька хвилин телевізор уже був у нього в квартирі; пальці від вантажу обривалися, але він все ж таки доніс його до журнального столика у вітальні. Подружжя Бейті разом із Пріс спостерігали за ним геть незворушно.

— У нас у будинку хороший сигнал, — важко дихав він, встромляючи вилку в розетку і приєднуючи антену. — Коли я бувало дивився Бастера Френдлі та його...

— Увімкни телевізор, — перебив Рой Бейті. — І не базікай.

Він так і зробив, а тоді поклався до дверей.

— Ще раз, — сказав Ісидор, — і всі речі будуть тут, — на хвилю він затримався, грючись біля вогнища їхньої близької присутності.

— Чудово, — відсторонено кинула Пріс.

Ісидор знову пішов. «Думаю, вони мене трохи експлуатують», — розмірковував він. Але йому було байдуже. «Все одно добре мати хороших друзів», — говорив він собі.

Внизу Ісидор зібрав одяг Пріс, спакував усе у валізи і потягнувся коридором, а тоді сходами нагору до своєї квартири. На одній зі сходинок у пилюці заворушилося щось невелике. Він одразу опустив валізи; вийняв пластиковий медичний флакон, який він, як і всі решта людей, носив при собі саме для такого випадку. Павук — непримітний, але живий. Тремтливою рукою він поклав його у флакон і ретельно закрутив кришку, у якій голкою були зроблені отвори.

Нагорі біля дверей своєї квартири він зупинився, щоб віддихатися.

— ... так, друзі! Час *настав*. Це Бастер Френдлі, який сподівається і вірить, що ви так само, як і я, згораєте від нетерпіння, прагнучи дізнатися про неймовірне відкриття, яке я зробив і яке, між іншим, підтвердили провідні науковці, що працювали не покладаючи рук упродовж останніх кількох тижнів. О-го-го! Друзі! *Ось воно як!*

Джон Ісидор сказав:

— Я знайшов павука.

Всі три андроїди підвели очі, вмить переключивши увагу з телевізійного екрана на нього.

— Ану дай поглянути, — звеліла Пріс. І простягнула долоню.

— Тихо, Бастер говорить, — цитьнув Рой Бейті.

— Я ще ніколи не бачила павука, — промовила Пріс. Вона взяла медичний флакон в обидві долоні й уважно придивлялася до створіння всередині. — Стільки ніг. Навіщо йому стільки ніг, Дж. Р.?

— Бо так влаштовані павуки, — відповів Ісидор, його серце мало з грудей не вискакувало; йому було важко дихати. — Вісім ніг.

Звівшись на рівні, Пріс сказала:

— Знаєш, що я думаю, Дж. Р.? Я думаю, що йому не потрібно аж стільки ніг.

— Вісім? — запитала Ірмгард Бейті. — А що, чотирьох замало? Відріж йому дві й побачимо, — імпульсивно відкриваючи сумку, вона видобула блискучі гострі манікюрні ножиці й подала їх Пріс.

Дикий страх пройняв Дж. Р. Ісидора.

Віднісши медичний флакон на кухню, Пріс сіла за обідній стіл Дж. Р. Ісидора. Відкрутила кришку флакона і витрусила звідти павука.

— Мабуть, не зможе так швидко бігати, — припустила вона, — але він і так не має за чим бігати. Він помре в будь-якому разі, — вона потягнулася за ножицями.

— Будь ласка, — просив Ісидор.

Пріс глянула на нього запитально.

— Він чогось вартий?

— Не каліч його, — сказав він хрипкувато. Благально.

Пріс відтяла ножицями одну з павукових ніг.

У вітальні Бастер Френдлі з телеекрану провадив:

— Погляньте на цей збільшений фрагмент частини заднього плану. Це небо, яке ви зазвичай бачите. Зачекайте, я попрошу Ірла Парамітера — він очолював мою дослідницьку групу — пояснити вам суть мого приголомшливого відкриття.

Пріс відтяла павукові ще одну ногу, а краєм долоні обмежувала площу його пересування. Вона посмічалася.

— Збільшені відеокадри, — долинув новий голос від телевізора, — які пройшли ретельні лабораторні дослідження, переконливо свідчать, що сіре небо і денний серп місяця, а саме на їхньому тлі Мерсер нібито підіймається вгору, є не лише неземними, але й також *штучними*.

— Ти все пропустиш! — гукнула з нетерпінням Ірмгард і вбігла в кухню, побачивши, що робила Пріс. — З павуком потім бавитимешся, — наполягала вона. — Там розповідають про дуже важливі речі; все, про що ми казали...

— Тихо, — прикрикнув Рой Бейті.

— ...виявилось щирою правдою, — закінчила Ірмгард.

Телевізор провадив далі:

— Отой «місяць» — насправді намальований; на цьому в кілька разів збільшеному зображенні, яке ви бачите на своїх екранах, добре помітні мазки пензля. Також існують вагомі підстави твердити, що висохлі бур'яни й убогий безплідний ґрунт, а також каміння, яким шпурляють у Мерсера нібито його недруги, також підроблені. Насправді, цілком можливо, що це «каміння» зроблене

з м'якої пластмаси, котра не спричиняє жодних справжніх ушкоджень.

— Інакше кажучи, — втрутився Бастер Френдлі, — Вільбер Мерсер нітрохи не страждає.

Тепер говорив керівник науково-дослідної групи:

— Нарешті нам вдалося, містере Френдлі, вийти на колишнього голлівудського майстра зі спецефектів містера Вейда Корта, який із висоти свого багаторічного досвіду відверто заявляє, що «Мерсером» може виявитися всього лише якийсь епізодичний актор, що крокує по кінознімальному павільйоні. Корт навіть стверджує, що на кадрах він впізнає сцену, яку свого часу використовувала одна невелика кінокомпанія, з якою Корт тісно співпрацював кілька десятиліть тому.

— Отже, згідно з Корто, — знову втрутився Бастер Френдлі, — тут не може бути жодних сумнівів.

Тим часом Пріс відтяла павукові вже третю ногу, і тепер він мав надзвичайно жалюгідний вигляд; він далі шкандибав по кухонному столі й розгублено шукав вихід, шлях для втечі. Але не знаходив.

— Відверто кажучи, ми віримо Корто, — сказав керівник науково-дослідної групи своїм сухим педантичним голосом. — Ми витратили немало часу на перегляд величезної кількості фотознімків епізодичних акторів, які колись були задіяні в тепер занепалій кіноіндустрії Голлівуда.

— І ви знайшли...

— Ти дивись, — мовив Рой Бейті. Ірмгард не зводила очей із телеекрана, а Пріс навіть покинула калічити павука.

— Переглянувши тисячі фотознімків, ми знайшли такого собі вже в літах чоловіка на ймення Ел Джері, що

зіграв багато епізодичних ролей у довоєнних фільмах. І відрядили до Ела Джері, що мешкає в Іст-Гармоні, штат Індіана, представників нашої дослідницької групи. Прошу одного з них розповісти нам про свої враження від побаченого.

Тиша, відтак інший голос, настільки само нудний, веде далі:

— Будинок на Ларк-авеню в Іст-Гармоні, перекошений і дуже ветхий, стоїть на околиці міста, де ніхто, окрім Ела Джері, тепер вже не мешкає. Він люб'язно запросив нас до свого будинку, і ми розсілися у затхлій, трухлявій та надзвичайно захаращеній усіляким мотлохом вітальні, де я за допомогою технічних телепатичних засобів взявся за сканування дуже розмитої, забитої всіляким непотребом та дуже затуманеної свідомості Ела Джері, що сидів навпроти мене.

— Слухайте, — сказав Рой Бейті з краю свого крісла й ніби приготувався ринутися вперед.

— Я з'ясував, — провадив технік, — що старий і справді знявся у низці коротких п'ятнадцятихвилинних відеофільмів на замовлення особи, з якою він ніколи не зустрічався. А «каміння», як ми і припускали, виявилось каучукоподібною пластмасою. Патьоки «крові» — кетчупом, а... — і тут технік не втримався і хихикнув, — єдине страждання, від якого потерпав містер Джері під час зйомок, полягало в тому, що він мусив терпіти весь день, так і не перехиливши жодної склянки віскі.

— Ел Джері, — говорив Бастер Френдлі, його обличчя знову вигулькнуло на екрані. — Ось такий він. Дідуган навіть у свої найкращі часи ніколи не підіймався до висоти, гідної поваги як з нашого погляду, так і з власного. Ел Джері знімався в нудній, з безкінечно

повторюваним сюжетом кіношці, а, по суті, у довжелезному серіалі, при тому він навіть не знав і досі не знає, хто був замовником. Адепти мерсеризму часто твердили, що Вілбер Мерсер — це не людина, що він, по суті, щось на кшталт божественного архетипу сутності, що прибула до нас з далекої зірки. Ну, в певному сенсі так воно і є. Вілбер Мерсер — не людина і фактично він не існує. А світ, у якому він підіймається на пагорб, — це дешевий непримітний голлівудський кінопавільйон, який ще багато років тому перетворився на пустку. Хто ж тоді влаштував оцю містифікацію на всю Сонячну систему? Друзі, хоча б на мить задумайтесь!

— Ми ніколи, мабуть, не дізнаємося, — пробуркотіла Ірмгард.

— Ми ніколи, мабуть, не дізнаємося, — сказав Бастер Френдлі. — Так само ніколи, мабуть, не здогадаємося про причини цього дурисвітства. Авжеж, друзі, дурисвітства. *Мерсеризм — це дурисвітство!*

— А я вважаю, що ми вже знаємо, — заявив Рой Бейті. — Це ж очевидно. Мерсеризм з'явився...

— Поміркуйте над цим, — Бастер Френдлі провадив далі. — Запитайте себе, в чому він полягає? Ну, якщо вірити його численним послідовникам, то в тому...

— У властивій людям емпатії, — озвалася Ірмгард.

— ... що чоловіки і жінки всієї Сонячної системи зливаються в одне ціле. Але те одне ціле управляється так званим телепатичним голосом «Мерсера». Зауважте. Будь-який амбіційний лідер із політичними цілями, такий собі новий майбутній Гітлер, зміг би...

— Ні, йдеться про емпатію, — завзято наполягала Ірмгард. Стиснувши кулаки, вона зайшла до кухні й стала перед Ісидором. — Хіба це не спосіб довести, що люди

здатні на щось більше, ніж здатні ми? Оскільки без власного досвіду мерсеризму ми змушені вірити вам на слово, що ви відчуваєте емпатію і входите в цей дивний стан масового злиття. Як павук? — вона нахилилася через плече Пріс.

Пріс тим часом відтяла павукові ще одну ногу.

— Лишилося всього чотири, — відповіла вона, підштовхуючи павука. — Він не рухається. Хоча й може.

У дверях з'явився Рой Бейті, глибоко дихаючи, зі щасливим виразом досягнення якоїсь дуже важливої мети.

— Все, звершилося. Бастер заявив про це привселюдно, тож майже кожен у Сонячній системі почув його: «Мерсеризм — дурисвітство». Весь досвід емпатії — дурисвітство, — він підійшов до столу і з цікавістю поглянув на павука.

— Чомусь не хоче рухатися, — сказала Ірмгард.

— Я змушу його зарухатися, — Рой Бейті вийняв коробку сірників, запалив одного; підносив до павука, все ближче і ближче, аж поки той не пошкунтильгав немічно подалі від вогню.

— Я не помилялася, — промовила Ірмгард. — Хіба я не говорила, що він може пересуватися і на чотирьох ногах? — вона вичікувально дивилася на Ісидора. — У чому річ? — доторкнувшись до його руки, вона сказала: — Ти нічого не втратив; ми заплатимо — як це називається? — за ціною каталогу «Сідні». Не будь таким похмурим. А чи ти через Мерсера? Через усі ті викриття? Ну ж бо! Відповідай! — вона з тривогою торкнулась до нього.

— Він засмучений, — озвалася Пріс, — бо має власний емпатомодулятор. В іншій кімнаті. Ти ним користуєшся, Дж. Р.? — запитала вона Ісидора.

— Певна річ, що він ним користується, — вставив Рой Бейті. — Вони всі ним користуються, чи користувалися. Може, тільки тепер хоч трохи порозумнішають.

— Думаю, на цьому культ Мерсера не закінчиться, — висловилася Пріс. — Саме в оцю мить багатьом, дуже багатьом людям зовсім невесело, — відтак повернулася до Ісидора: — Ми чекали цієї миті вже довгі місяці; всі ми знали про її наближення, про те, що таки настане час, коли Бастер розвінчає мерсеризм, — вона завагалася, але потім таки додала: — А чом би й ні. Бастер — один із нас.

— Андройд, — пояснила Ірмгард. — І ніхто про це не здогадується. Маю на увазі, ніхто з людей.

Пріс відтяла павукові ще одну ногу. Зненацька Джон Ісидор відштовхнув Пріс і схопив покалічене створіння. Відніс його до раковини й утопив. Усі його надії й сподівання потонули також. Разом із павуком.

— А він і справді засумував, — сказала Ірмгард нервово. — Перестань. Скажи нам щось, — а Пріс і своєму чоловікові пояснила: — Мені аж недобре робиться, коли бачу, як він стоїть біля раковини, і слова з нього не витягнеш; він не говорить, відколи ми ввімкнули телевізор.

— Річ не в телевізорі, — заперечила Пріс, — а в павукові. Хіба не так, Дж. Р.? Нічого, незабаром йому стане краще, — мовила вона до Ірмгард, яка пішла до вітальні вимикати телевізор.

Рой Бейті розглядав Ісидора з деяким подивом.

— Тепер усе вже скінчилося, Ісе. Для мерсеризму, маю на увазі, — нігтем він підхопив з раковини скаліченого павука. — Можливо, це був останній павук, — сказав він. — Останній павук, що жив на Землі, — роз-

мірковував Рой. — У такому разі для павуків також усе вже скінчилося.

— Мені... зле, — видушив Ісидор.

З кухонного буфета він дістав чашку; стояв і тримав її якийсь час... навіть не знав, як довго. Але потім запитав у Роя Бейті:

— А що? Небо позаду... Мерсера намальоване? Несправжнє?

— Ти ж бачив на екрані збільшене зображення. Отакезні мазки пензлем.

— Мерсеризм на цьому не скінчився, — заявив Ісидор.

Від його слів тепер уже всім трьом андроїдам зробилося недобре, їх аж пересмикнуло, немовби побачили щось страхітливе. «Павук, — подумав Ісидор. — Може, й *останній*, як сказав Рой Бейті, павук на Землі». Тож павука більше немає; Мерсера більше немає; довкола він бачив порох та руїни свого помешкання... він чув, як наближається мотлох, остаточний безлад в усіх формах — запустіння, яке здолає все. Воно вже згромаджувалося над ним, а він все не випускав з рук порожню фарфорову чашку. Буфети в кухні заскрипіли й розкололися, а він відчув, як підлога під його ногами похитнулася.

Простягнувши руку, він доторкнувся до стіни. Її верхня проломилася; сірі частинки швидкоплинно полинули донизу, посипалася штукатурка, нагадуючи випадання радіоактивної пилюки надворі. Він сів за стіл, і порожнисті ніжки стільця зігнулися; зірвавшись, поставив чашку на стіл і спробував випростати ті ніжки. Стілець розпався в його руках; шурупи, які дотепер скріплювали окремі частини стільця, були вирвані й стирчали з гнізд. Побачив, що керамічна чашка на столі

розтріскується; по ній збігли лінії павутини, немов тінь від виткого гудиння, ось чашка вже надщербилася, і стало видно її неглазуровану внутрішню поверхню.

— Що він робить? — здалеку до нього долинув голос Ірмгард Бейті. — Він усе трощить! Ісидоре, припини...

— Це не я роблю, — сказав він.

Хиткою ходою пішов до вітальні, щоб побути на самоті; стояв біля подертого дивана, втупившись поглядом у жовту стіну, поцяцьковану плямами, що залишилися після вже вимерлих клопів, що колись по ній повзали, і знову пригадав собі мертвого павука з чотирма лапами. «Тут геть усе струхлявіло, — подумав він. — Руйнування почалося вже давно, і воно не зупиниться. Мертвий павук — підтвердження цьому».

Глибоко пригнічений Ісидор дивився на прогнилу підлогу, де лежали частини тіл тварин: голова ворони, муміфіковані руки, що колись могли бути кінцівками мавп. Неподалік стояв осел, був нерухомий, але, здається, живий; принаймні він не розкладався. Ісидор рушив до нього, відчуючи, як під його ногами хрускотять, немов сухе бадилля, кістки тварин. Ще не дійшов він до осла — до тварини, яка йому найбільше подобалася, — як раптом звідкись узялася ворона з блискучим оперенням і всілася на сумирну морду осла. «Геть!» — вигукнув він, але ворона встигла видзьобати ослові очі. «Знову, — подумав він. — Знову я у проваллі. Я пробуду тут дуже довго, — усвідомив він. — Як і колись раніше. Це завжди триває довго, оскільки тут ніщо не змінюється; приходить час, коли припиняється навіть занепад».

Зашурхотів сухий вітер, а навколо нього заторохтіли купи сухих кісток. «Навіть вітер їх ламає, — зауважив

він. — На цій стадії, перед зникненням часу. Шкода, що не пам'ятаю, як я тоді звідси видерся», — подумав він. І поглянувши вгору, не побачив нічого такого, за що можна було б учепитися.

«Мерсер! — вигукнув він. — Де ти тепер? Я знову у замогильному світі, але цього разу тебе тут немає».

Щось проповзло по його черевикові. Він укліяк і намагався знайти... і таки знайшов, бо воно рухалося, дуже повільно. Покалічений павук шкандибав на залишених чотирьох ногах; Ісидор підібрав його і поклав собі на долоню. «*Кістки самовідновлюються*, — зрозумів він, — і павук знову живий. Тож Мерсер має бути десь поряд».

Повіяв вітер, ламаючи кістки і торохкаючи ними, тож Ісидор тепер відчув присутність Мерсера. «Прийди до мене, — сказав він Мерсеру. — Проповзи по моїй нозі або знайди інший спосіб прийти до мене. Добре, Мерсере?» — прохав він. А вголос вигукнув:

— Мерсер!

З усіх боків на нього насувалися бур'яни; бур'яни вгризалися в стіни, які його оточували, і роз'їдали їх, аж поки не стали власними спорами. Потім спори набубнявіли, розчахнулися й почали вибухати серед заржавілого заліза й уламків бетону, з яких раніше були зроблені стіни. Після того, як стіни рухнули, спустошення не щезло, а тривало далі; спустошення приходило після всього іншого. За винятком кволої невиразної постаті Мерсера; і ось старий постав перед Ісидором, на обличчі — незворушний спокій.

— Небо й справді намальоване? — запитав Ісидор. — Там точно видно мазки пензля, якщо збільшити зображення?

— Так, — відповів Мерсер.

— Я їх не бачу.

— Ти дивишся дуже зблизька, — сказав Мерсер. — Тобі треба відійти якнайдалі, туди, де стоять андроїди. У них ліпша перспектива.

— Тому вони і кажуть, що ти підробка?

— А я і є підробка, — мовив Мерсер. — Вони в цьому щирі; і проведене ними дослідження — обґрунтоване. З їхнього погляду, я — насправді старий, нікому не потрібний епізодичний актор на ймення Ел Джері. Тож їхнє викриття цілком правдиве. Вони й справді брали в мене інтерв'ю у моєму домі, як вони і твердять, і я розповів їм усе, що вони хотіли знати, а вони хотіли знати буквально все.

— І про віскі?

Мерсер усміхнувся.

— Так, і про віскі. Вони добряче потрудилися, і, з їхньої погляду, викриття, зроблене Бастером Френдлі, цілком переконливе. Але вони ще довго ламатимуть собі голову, чому нічого не міняється. Бо ти — досі тут, і я також — досі тут, — Мерсер показав помахом руки на добре знайомий кам'янистий схил. — Я щойно витягнув тебе з замогильного світу й тягтиму й далі, аж поки ти не втратиш до цього цікавість і не захочеш все припинити. Але тобі доведеться перестати шукати мене, тому що я ніколи не перестану шукати тебе.

— Мені не сподобалося оте з віскі, — сказав Ісидор. — Це принизливо.

— Тому що ти високоморальна людина. А я ні. Я нікого не осуджую, навіть себе, — Мерсер простягнув вгору стиснену в кулак руку, долонею догори. — Щоб я не забув, маю тут дещо, що належить тобі.

Він розтулив пальці. На своїй долоні він тримав зраненого павука, але тепер вже з усіма ногами.

— Дякую, — Ісидор прийняв павука. Він хотів було ще сказати...

Спрацювала сигналізація.

— Мисливець за головами вже в будинку! — зарядив Рой Бейті. — Вимикайте всі вогні! Заберіть його від емпатомодулятора; поставте біля дверей. Швидко! *Рухайтесь!*

РОЗДІЛ 19

Поглянувши донизу, Джон Ісидор побачив власні руки; вони стискали обидва руків'я емпатомодулятора. Він стояв і дивився на руки, роззявивши рота, а тим часом світло у вітальні його квартири погасло. Бачив, як у кухні Пріс поквапилася заховати настільну лампу.

— Послухай, Дж. Р., — Ірмгард хрипливато шепотіла йому на вухо; вона схопила його за плече, її нігті несамовито вп'ялися в його шкіру. Вона, здавалося, не усвідомлювала, що робить; у темному світлі, що проникало знадвору, обличчя Ірмгард спотворилося, стало астигматичним. Воно перетворилося... на різьблену тарілку з боязкими, малими, витрішкуватими очима. — Коли він постукає, — шепотіла вона, — ти підійдеш до дверей, якщо, звісно, він постукає; покажеш йому своє посвідчення особи й скажеш, що, крім тебе, тут ніхто не живе. Також попросиш показати ордер на обшук.

Пріс, стоячи з іншого боку від нього, вигнулася дугою і шепотіла й собі:

— Не впускай його досередини, Дж. Р. Кажі, що хочеш; роби, що хочеш, але не впусти його. Ти знаєш, що мисливець за головами зробить, коли ти його впустиш досередини? Ти розумієш, що він з нами всіма зробить?

Покинувши обох жінок-андроїдів, Ісидор наосліп пішов до дверей; пальцями намацав круглу ручку, тримався за неї й прислухався. Як завжди, він буквально відчував увесь коридор за дверима: порожній, лункий і бездиханний.

— Щось чути? — запитав Рой Бейті, нагнувшись до Ісидора майже впритул. Ісидор відчув запах огидно зіщуленого тіла; від нього віяло страхом, що перетворювався на імлу. — Вийди і подивися.

Відчинивши двері, Ісидор поглянув в обидва боки безмовного й темного коридору. Повітря в коридорі, незважаючи на товстий шар пилюки, здавалося свіжим. У жмені він далі тримав павука, якого йому дав Мерсер. Але чи був це саме той павук, якого Пріс почикрижила манікюрними ножицями Ірмгард Бейті? Мабуть, інший. Він ніколи не дізнається правди. Водночас павук ворухився, був живий; повзав усередині долоні й не кусав: як у всіх малих видів павуків, його щелепи не могли прокусити людської шкіри.

Він дійшов до кінця коридору, зійшов по сходах до низу, зробив крок убік, де колись була тераса з доріжкою, обабіч якої ріс зимовий сад. Під час війни сад загинув, а сама доріжка дрібно розтріскалася. Він добре знав її поверхню; тож пішов нею упевнено, минув більшу частину фасаду будівлі й підійшов до єдиного зеленого острівця — квадратної ділянки площею з ярд, вкритої шаром пилюки й пониклими бур'янами. Там він і випустив павука. Відчув, як той пробігся долонею, щойно він розтулив пальці. Ну, от і все; Ісидор випростався.

По бур'янах замиготів промінь ліхтарика; у його спалахах напівмертве закостеніле бадилля набрало надзвичайно зловісного вигляду. Тепер Ісидор міг добре

бачити павука; він завмер на зубчастому листкові. Отже, він уже освоївся.

— Що ви тут робите? — запитав чоловік з ліхтариком.

— Випускав павука, — сказав він, здивувавшись, що чоловік сам цього не бачив; у яскраво-жовтому світлі павук тепер здавався значно більшим, ніж був насправді. — Щоб десь тут прижився.

— Чому ви його не забрали додому у квартиру? Вам слід було помістити його у посудину. Згідно з січневим номером каталогу «Сідні», більшість павуків майже на десять відсотків зросли у ціні. Ви могли б отримати щонайменше сто доларів за нього.

— Якби я забрав його назад до квартири, то вона б і далі його чикрижила. Лапу за лапою, і дивилася б, чи він ходить, — відповів Ісидор.

— Так роблять андроїди, — мовив чоловік.

Він запахав руку під куртку та видобув звідти складену картку, розгорнув її й тицьнув Ісидорові перед очі.

У миготінні світла мисливець за головами видався йому нічим непримітним чоловіком середнього зросту. Кругле обличчя, без бороди чи вусів, правильні риси, як у службовця якоїсь бюрократичної установи. Напористий, але простий. Далеко не схожий на якогось напівбога; зовсім не такий, як його собі уявляв Ісидор.

— Я слідчий поліцейського управління Сан-Франциско. Декард, Рік Декард, — чоловік ляснув посвідченням, закривши його, і знову поклав у внутрішню кишеню куртки. — Вони там, нагорі? Усі трое?

— Що ж, річ у тому, — сказав Ісидор, — що я за ними доглядаю. Двоє з них — жінки. З усієї групи їх залишилося тільки трое; решта вже мертві. Я переніс телевизор з квартири Пріс до своєї, щоб вони змогли подивитися

шоу Бастера Френдлі. Бастер, поза всяким сумнівом, беззаперечно довів, що Мерсер не існує, — Ісидор схвилювано повідомив дуже важливу новину, якої мисливць за головами, може, й не чув.

— Ходімо нагору, — звелів Декард. Раптом він навів на Ісидора лазерний пістолет; але вже за мить, хоча й нерішуче, опустив його. — Ти ж спеціал, хіба не так? — запитав він. — Пустолобий.

— Але я маю роботу. Я працюю водієм фургона у... — з переляку він забув ім'я, — ... клініка для тварин, — белькотів він. — Клініка Ван Несса. Її власник — Ганнібал Слоут.

— Ти мені покажеш, у якій квартирі вони ховаються? Тут, мабуть, тисяча квартир; так буде швидше, — у голосі Декарда вчувалася втома.

— Якщо ви їх уб'єте, то не зможете злитися з Мерсером, — озвався Ісидор.

— Ти не відведеш мене до своєї квартири? Не скажеш, на якому вона поверсі? Просто скажи, який поверх. А я вже сам вирахую, яка саме квартира.

— Ні, — відповів Ісидор.

— Іменем закону... — почав було Декрад. Але спинив себе. Відмовився продовжувати допит.

— Добраніч, — кинув він і пішов у будинок, освічуючи жовтим світлом ліхтарика розбиту доріжку перед собою.

Всередині будівлі Рік Декард вимкнув ліхтарик; йому вистачало тьмяних, втоплених у стіні лампочок, що освітлювали коридор. Він ішов і розмірковував: «Пустолобий знає, що вони — андроїди; він знав це ще до того, як я йому сказав. Але він нічого не розуміє. А з іншого

боку, хто розуміє? Я? Хіба я розумію? Один із них — дублікат Рейчел, — міркував Рік. — Спеціал, може, навіть з нею живе. Цікаво, чи вона йому подобається, — запитав він у себе. — І можливо, саме вона покалічила його павука. Я міг би повернутися й підібрати того павука. Ще ніколи не знаходив живої дикої тварини. Відчуття, мабуть, просто фантастичне, коли ти дивишся собі під ноги і бачиш, як щось живе від тебе втікає. Можливо, і мені колись пощастить, як пощастило тому пустолобому».

З говеркара Рік захопив із собою прилад для прослуховування; він увімкнув його і заходився налаштовувати; детектор, що обертався навколо своєї осі, й екран з яскравою цяткою. Екран у безмовному коридорі не фіксував жодних звуків. «Значить, на іншому поверсі», — сказав він собі подумки. Тепер спрямував детектор вертикально. Під певним кутом прилад таки вловив слабкий сигнал. Десь угорі. Рік склав пристрій, узяв портфель і пішов сходами на другий поверх.

У мороці на нього очікувала постать.

— Якщо ворухнешся, я тебе деактивую, — сказав Рік.

Це був андроїд-чоловік, що чекав на нього. Рікові пальці міцно стискали зброю, але пістолет видавався настільки важким, що йому годі було його підвести. Рік надто швидко потрапив у пастку.

— Я не андроїд, — сказала постать. — Мене звати Мерсер, — він вийшов з тіні на освітлене місце. — Я живу в цьому будинку, позаяк опікуюся містером Исидором. Спеціалом, який випускав павука; ви щойно з ним розмовляли надворі.

— Тепер я вже відлучений від мерсеризму? — запитав Рік. — Як щойно сказав той пустолобий? І все

це через те, що я маю намір зробити в найближчі кілька хвилин?

— Містер Ісидор говорив за себе, а не за мене, — відповів Мерсер. — Те, що ти робиш, має бути виконано. Я тобі вже казав, — піднісши руку, він показав на сході позаду Ріка. — Я прийшов повідомити тобі, що один з них унизу, позаду тебе, а не у квартирі. Він — найзухваліший з усієї трійці, і ти маєш деактивувати його першим, — німечий, старечий голос раптом набув юнацького запалу. — Швидше, містере Декард. Мерщій на сходи.

Вихопивши лазерний пістолет, Рік обернувся і опустився на коліна, обличчям до сходів. Знизу назустріч йому підіймалася жінка, і він її знав; він упізнав її і був змушений опустити свою зброю.

— Рейчел, — сказав він здивовано. Невже вона полетіла у своєму говеркарі вслід за ним? Навіщо? — Повертайся до Сіетла. Дай мені спокій. Мерсер розповів мені, що я маю робити, — а тоді він побачив, що це була не зовсім Рейчел.

— Заради всього, що ми значимо одне для одного, — мовив андроїд, наближаючись до нього з розпростертими руками, немовби збирався його обійняти.

«Одяг, — подумав він, — інакший. Очі? Очі — ті самі. В іншому також схожа; але таких може бути аж легіон, і кожен із них матиме інше ім'я, а загалом всі вони будуть Рейчел Роузен. Корпорація-виробник створила її, Рейчел, як прототип, щоб вона захищала інших». Він вистрілив у неї, коли вона благально ринулася до нього. Андроїд вибухнув, а його частини розлетілися; він затулив обличчя руками, а тоді знову поглянув; поглянув і побачив, що лазерний пістолет, якого мав

андроїд, покотився по сходах униз; металічний пістолет лунко вистукував об кожну сходинку, аж поки ті звуки не уповільнилися й не стихли. «Найзухваліший із трійці, як сказав Мерсер, — Рік вдивлявся в темряву, шукаючи Мерсера. Але старого вже не було. — Вони переслідуватимуть мене своєю Рейчел Роузен аж до смерті, — подумав він, — або до того часу, поки не застаріє її тип. Навіть не знати, що станеться раніше. А тепер іще двоє. Один із них не в квартирі, так сказав Мерсер. Мерсер захищає мене, — усвідомив він. — З'явився і запропонував допомогу. Вона, тобто андроїд, порішила б мене, якби Мерсер не застеріг. Тепер обов'язково треба завершити справу, — сказав він сам до себе. — Неможливе завдання уже позаду. Вона знала, що я не зможу це зробити. Але все вже скінчилося. Миттєво. Я зробив неможливе. Отих обох Бейті я вполюю за стандартною процедурою; вони небезпечні, але не настільки, як вона».

Він самотньо стояв у порожньому коридорі; Мерсер, зробивши свою справу, полишив його; Рейчел — а точніше Пріс Стреттон — розлетілася на друзки; від неї нічого не залишилося. Але десь у будівлі на нього чекають обоє Бейті і вже все знають. Здогадалися, що трапилося тут на сходах. Мабуть, саме в оцю мить вони налякані. Адже напад — це відповідь на його появу в будинку. Їхня спроба з ним розправитися. І без Мерсера їм би це вдалося. Але тепер їм буде сутужно.

«Те, що я маю зробити, треба зробити якнайшвидше», — вирішив Рік. Він поквапився по коридору, і раптом його пристрій запеленгував розумову діяльність. Він знайшов їхню квартиру. Пристрій більше йому не потрібен; він зібрав його і постукав у двері квартири.

З-за дверей долинув чоловічий голос:

— Хто там?

— Це містер Ісидор, — сказав Рік. — Впустіть мене, бо я за вами доглядаю, і д-д-двоє з вас — жінки.

— Ми не відчинимо дверей, — тепер долинув уже жіночий голос.

— Я хочу подивитися шоу Бастера Френдлі по телевізору, Пріс, — провадив Рік. — Тепер, коли вже доведено, що Мерсера не існує, треба всім дивитися його шоу. Я працюю водієм для клініки Ван Несса, власником якої є містер Ганнібал С-с-лоут, — він навіть почав затинатися. — Пу-пу-пустіть! Це-це моя квартира.

Він зачекав, і двері відчинилися. У квартирі побачив темряву і дві нечіткі постаті. Жінка — нижча постать — сказала:

— Ви повинні спочатку нас протестувати.

— Надто пізно, — відрубав Рік.

Вища на зріст постать намагалася зачинити двері й увімкнути різновид якогось електронного обладнання.

— Ні, — мовив Рік, — я мушу ввійти.

Він дозволив Рою Бейті зробити один постріл; свій пістолет він видобув тільки після того, як лазерний промінь пройшов повз нього, оскільки йому вдалося відхилитися.

— Усе, ви поза законом, — сказав Рік, — бо ви вистрілили в мене. Вам потрібно було змусити мене провести щодо вас тест Войгта-Кампфа. Але зараз це вже не має значення.

Рой Бейті спробував вдруге поцілити в Ріка лазерним променем, але не влучив, кинув пістолет і побіг кудись углиб квартири в іншу кімнату, можливо, до ще одного електронного пристрою наготові.

— Чому Пріс тебе не прикінчила? — запитала місіс Бейті.

— Немає жодної Пріс, — відповів він. — Лише Рейчел Роузен, знову і знову Рейчел.

У її нечітко окресленій руці він помітив лазерний пістолет; Рой Бейті хотів заманити його вглиб квартири, щоб Ірмгард Бейті могла уразити його ззаду, у спину.

— Вибачте, місіс Бейті, — проговорив Рік і вистрелив.

Рой Бейті в іншій кімнаті розпачливо завив.

— Гаразд, ти кохав її, — сказав Рік. — А я кохав Рейчел. А спеціал кохав ту іншу Рейчел.

Він вистрелив у Роя Бейті; кремезне тіло важко впало на підлогу, рухнуло, мов занадто висока купа розрізнених крихких предметів; падаючи, воно налетіло на кухонний стіл, стягуючи тарілки та інше кухонне начиння на підлогу вслід за собою. Рефлексивні схеми змушували тіло ще якийсь час сіпатися і тремтіти, але воно було мертвим; Рік навіть не поглянув на труп, так само, як і на труп Ірмгард Бейті біля входних дверей. «Отже, я знешкодив останнього, — сказав собі Рік. — Шестеро за день. Майже рекорд. А тепер уже всьому кінець, і я можу повертатися додому, до Айрен і до кози. І тепер ми хоч раз матимемо достатньо грошей».

Він сів на диван і щойно зітхнув, як у дверях з'явився спеціал, містер Ісидор.

— Краще тобі цього не бачити, — сказав Рік.

— Я бачив її на сходах. Я бачив Пріс, — спеціал плакав.

— Не бери цього так близько до серця, — мовив Рік. Похитуючись, він важко підвівся на ноги. — Де тут у тебе телефон?

Спеціал не відповідав, стояв мовчки. Рік знайшов телефон і набрав кабінет Гаррі Браєнта.

РОЗДІЛ 20

— Дуже добре, — відгукнувся Гаррі Браєнт, вислухавши звіт Ріка. — Ну що ж, тоді відпочивай. По трупи зараз пришлемо патрульний говеркар.

Рік Декард поклав трубку.

— Андроїди дуже нетямущі, — різко сказав він спеціалу. — Рой Бейті навіть не зміг відрізнити мій голос від твого; думав, що це ти під дверима. Поліція тут зараз усе прибере; ти йди побудь в іншій квартирі, поки вони тут закінчать.

— Я-я вийжджаю з цього бу-будинку, — заявив Ісидор. — Жи-житиму ближче до середмістя, де-де більше людей.

— Здається, в моєму будинку є вільна квартира, — промовив Рік.

— Я-я не хочу жи-ити бі-біля вас, — затинався Ісидор.

— Вийди на вулицю чи піди нагору, — порадив Рік. — Не залишайся тут.

Спеціал переминався з ноги на ногу, не знаючи, що робити; його обличчям промайнули різноманітні німі почуття, а тоді він обернувся і, човгаючи ногами, вийшов з квартири. Рік залишився сам.

«Ох, і паскудну ж роботу я маю, — подумав Рік. — Я — ніби чума чи ще якась зараза. Куди б не пішов, за мною слідує древнє прокляття.

Як сказав Мерсер, я зобов'язаний вчиняти зло. Все, що я зробив, було неправильним з самого початку. Хай там як, але зараз мені пора додому. Провівши трохи часу з Айрен, я забуду про все це».

Ще на підльоті до свого будинку він побачив, що Айрен зустрічає його на даху. Вона дивилася на нього якимось дуже дивно й була ніби аж несповна розуму; за всі роки їхнього спільного життя він ще жодного разу не бачив її такою.

Обійнявши її за плечі, він мовив:

— Усе, годі тобі. А я подумав, може, Гаррі Браєнт переведе мене...

— Ріку, — почала вона, — найперше мушу тобі сказати. Дуже шкода. Але коза померла.

З якихось причин новина його нітрохи не здивувала; лишень додала втоми, яка тиснула на нього зусібіч.

— Але ж є гарантія, — сказав він. — Якщо вона захворіє протягом дев'яноста днів, то...

— Вона не захворіла. Хтось... — Айрен прочистила горло, але й далі говорила захриплим голосом, — ...хтось сів говеркаром на дах, вигнав козу з клітки й потягнув на край даху.

— А потім зіштовхнув її звідти? — запитав Рой.

— Так, — кивнула вона головою.

— Ти бачила, хто це зробив?

— Я добре її розгледіла, — відповіла Айрен. — Барбор все ще був на даху, граючись зі своєю кобилою; він спустився до мене, і ми викликали поліцію, але, поки прилетів наряд, тварина вже була мертвою, а зловмисниця втекла. Невисока молода дівчина з темним волоссям і великими темними очима, худа. Мала на собі

довгий плащ, блискучий, наче риб'яча луска. На плечі сумка-поштарка. Навіть не намагалася від нас ховатися. Ніби їй було байдуже.

— Так, її було байдуже, — підтвердив він. — Рейчел нітрохи не боялася, що її побачать; думаю, вона хотіла, щоб ти її побачила, і я дізнався, хто вбив козу, — він поцілував дружину. — І ти весь час прочекала мене тут, на даху?

— Лише півгодини. Це трапилося не так давно; півгодини тому, — Айрен також ніжно його поцілувала. — Страхіття. Навіщо їй було таке робити?

Він обернувся до свого припаркованого говеркара, відчинив двері й сів за кермо.

— Видно, треба було, — сказав він. — Вона мала причини, зі свого погляду.

«З погляду андроїда», — подумав він.

— Куди ти? Нікуди не лети, побудь зі мною. По телебаченню передали страшну новину; Бастер Френдлі стверджує, що Мерсера не існує. А ти як думаєш, Ріку? Ти думаєш, що це правда?

— Усе правда, — відповів він. — Усе, про що хтось колись подумав, — правда.

Він запустив мотор.

— З тобою нічого не станеться?

— Зі мною нічого не станеться, — повторив він, а сам подумав: «Але я помру. І перше, і друге є правдою».

Він зачинив двері говеркара, помахав рукою Айрен, а тоді шугнув у нічне небо.

«Колись, — міркував він, — я зміг би побачити зорі. Багато років тому. Але тепер — хіба що суцільну пилу; ніхто вже роками не бачив зірок, принаймні з Землі. Може, мені полетіти туди, де ще видно зірки

на небі?» — сказав він собі подумки, а говеркар тим часом набирив швидкість і висоту; він покидав Сан-Франциско і прямував до незаселених територій на півночі. До місця, де ще не ступала нога живої істоти. А якщо і ступала, то лишень тоді, коли відчувала, що приходить кінець.

РОЗДІЛ 21

У світлі раннього ранку земля під ним, здавалося, простягалася в безмежжя — сіра та захаращена сміттям. Величезні камені, завбільшки з будинки, немовби закотилися в оцю пустку, щоб стати один біля одного на вічний спочинок. «Це схоже на порожній склад, з якого вивезли всі товари. Залишилися тільки поламані ящики, всілякі там контейнери й пакувальна тара, що нічого не вартує. Колись, — подумав він, — тут буяли поля й паслася худоба. Як добре думати, що колись тут скубла траву живність».

«Яке дивне місце, — розмірковував він, — щоб усе це мало в ньому померти».

Він знизив говеркар і летів, ледь не зачіпаючи поверхню пустки. «Цікаво, а що сказав би Дейв Голден про мене? — запитав він сам у себе. — З одного боку, тепер я — найкращий мисливець за головами, який коли-небудь жив; нікому ще не вдавалося вполювати шістьох „Нексус-6“ за двадцять чотири години, і, мабуть, ніхто цього більше не зробить. Треба йому зателефонувати», — подумав він.

Перед ним раптово постав кам'янистий схил; він узяв вище, щоб не розбитися об тверду поверхню. «Втомився. Треба приземлитися», — вирішив він. Вимкнув

запалення, якусь мить планерував, а тоді говеркар торкнувся поверхні. Його затрясло увсебіч, з-під коліс полетіло каміння; говеркар ще трохи пронісся схилом утору й зупинився.

Піднявши слухавку телефону в говеркарі, він набрав оператора у Сан-Франциско.

— З'єднайте мене з лікарнею «Гора Сіон», — сказав він телефоністці.

Одразу на його екрані з'явилася інша телефоністка.

— Лікарня «Гора Сіон».

— У вас лікується пацієнт на ім'я Дейв Голден, — мовив він. — Чи можу я з ним поговорити? Як він почувається?

— Хвилинку, я перевірю, сер.

Екран погас. Минав час. Рік узяв пучку нюхальної суміші «Доктор Джонсон» і пчихнув; без увімкненого двигуна температура в салоні почала падати.

— Доктор Коста сказав, що містер Голден надто слабкий, щоб говорити телефоном, — повідомила йому телефоністка, коли вдруге з'явилася на екрані.

— Я з поліції, — наполягав він, розгортаючи своє посвідчення перед екраном.

— Хвилинку, — телефоністка знову щезла.

Рік ще раз вдихнув щіпку нюхальної суміші «Доктор Джонсон». Присмак ментолу такого холодного ранку здався йому нестерпним. Відчинивши вікно, Рік викинув невелику жовту бляшанку на гальку.

— Доктор Коста вважає, що стан здоров'я містера Голдена не дозволяє йому говорити телефоном навіть якщо...

— Гаразд, — кинув Рік і поклав слухавку.

Ріку здалося, що й у повітрі пахне чимось відразливим; він зачинив вікно. «Видно, Дейв ще довго не оду-

жуватиме, — розмірковував він. — Аж дивно, як це їм не вдалося дістати мене. Бо я швидше рухався, — дійшов він висновку. — Порішив усіх за один день; вони просто такого не очікували. Гаррі Браєнт мав слухність».

У говеркарі стало надто холодно, тож він відчинив двері й вийшов із салону. Неприємний колючий вітер одразу пробрав його до кісток, і Рік почав ходити, потираючи руки, щоб зігрітися.

«Хотілося поговорити з Дейвом, — думав він. — Дейв похвалив би мене за роботу. Він би мене зрозумів навіть ліпше, ніж Мерсер. Для Мерсера все легко, бо він з усім погоджується. Ніщо йому не чуже. Але те, що я зробив, стало мені відразливим. По суті, все навколо мене якесь неприродне. Я сам став неприродним».

Він пішов угору схилом, і з кожним кроком на нього лягав дедалі більший тягар. «Надто втомлений, — міркував він, — щоб дертися вгору». Він зупинився і витер кусючий піт з очей — солоні сльози, вироблені його шкірою, усім його зболеним тілом. Розсердившись, він презирливо, з великою люттю до себе, сплюнув на пухляку землю. Знову рушив непевною ходою вгору схилом, що розкинувся посеред невідомого краю, віддаленого від усього цивілізованого світу. Крім нього, тут не було нічого живого.

Потепліло. Навіть стало спекотно; очевидно, минуло багато часу. Рік відчув страшенний голод. Напевно, він тут уже бозна скільки. Відчуття голоду в поєднанні зі спекою, а ще присмак отруєного повітря нагадували йому про поразку. «Саме так, — подумав він. — Це воно і є. Я зазнав поразки у якийсь незрозумілий спосіб. Тому що я вбив андроїдів? Тому що Рейчел вбила мою козу?» Він не міг відповісти на своє запитання, і в міру

того, як він прямував вище, якась неясна і майже маревна пелена заступала йому свідомість. Раптом він опинився, сам не усвідомлюючи, як це могло трапитися, на краю провалля; ще крок — і він звалився б зі скелі в ущелину. «І зірвався б униз, принизливо та безпорадно, — подумав він. — Падав би все нижче і нижче, а навколо ні душі, щоб принаймні стати свідком мого падіння». Тут не було нікого, хто міг би помітити його падіння, чи й будь-кого іншого, тож всяка відвага чи гордість, яка могла проявитися тут, укінці, залишилася б непоміченою... мертве каміння, прибиті пилюкою сухі та вмираючі бур'яни... вони нічого не усвідомлювали, тому нічого не пам'ятатимуть — ані про себе, ані про нього.

Перший камінь — не з гуми чи пінопласту — влучив йому в пах. Біль — свідчення абсолютної самотності й страждання — пронизав Ріка у своєму неприхованому реальному вигляді.

Він зупинився. А тоді, відчуючи спонуку — невидиму, але реальну, непереборну — він знову рушив угору. «Я йду вгору, — подумав він, — так само, як каміння котиться вниз. І роблю це так само, як каміння, без жодних вольових зусиль. Навіть не знаю навіщо».

— Мерсер, — сказав він, важко дихаючи, і зупинився як укопаний. Перед собою він ясно бачив розпливчасту нерухому тінь. — Вілбер Мерсер! Це ти?

«О господи, — він усе збагнув. — Це — моя тінь. Треба повертати. Треба якнайшвидше зійти з пагорба донизу!»

Він швидко спускався з пагорба. Коли упав, його огорнула хмара пилюки; він вибіг з неї, а тоді помчав ще швидше, ковзаючи і з'їжджаючи по рухливій гальці.

Побачив свій говеркар. «Я знову вниз, — сказав він собі. — Я зійшов із пагорба». Відчинив двері говеркара і сів за кермо. «А хто кинув у мене каменем? — запитав він у себе. — Там нікого не було. І чому я так цим пере-ймаюся? Зі мною таке вже траплялося, під час злиття. Коли тримався за руків'я емпатомодулятора. Але тоді камінь влучив у багатьох таких, як я. У цьому немає нічого нового. Але нове було. Бо тепер, — подумав він, — я зробив це на самоті».

Тремтливими пальцями він вийняв з бардачка нову бляшанку нюхальної суміші, зірвав захисну плівку і взяв велику пучку. Відпочивав, сидючи в кабіні, а ноги тримав на сухій запорошеній землі. «І треба ж мені було прилетіти аж сюди, — розмірковував він. — Я зробив величезну дурницю». Тепер він почувався надто втомленим, щоб летіти назад.

«Якби я тільки зміг поговорити з Дейвом, — подумав він, — то все б одразу минулося. Я полетів би додому і ліг би спати. У мене є електрична вівця, я маю роботу. Незабаром з'явиться більше анді, яких потрібно буде деактивувати; моя кар'єра не завершена; я ще не вполював свого останнього анді. Може, якраз через це я й переживаю. Боюся, що їх більше не з'явиться». Рік поглянув на годинник. Пів на десяту. Взявши слухавку, він набрав Палац правосуддя на Ломбард-стрит.

— Хотів би поговорити з інспектором Браєнтом, — сказав він міс Вайлд, телефоністці з управління.

— Інспектора Браєнта немає в кабінеті, містере Декард. Він кудись полетів, і я не можу йому додзвонитися. Мабуть, вийшов із кабінети.

— Він не сказав, куди саме летить?

— Кудись у справі андроїдів, яких ви деактивували вчора ввечері.

— З'єднайте мене з моєю секретаркою, — попросив він.

За мить на екрані з'явилося помаранчеве трикутне обличчя Енн Марстен.

— Містере Декард... інспектор Браєнт намагався з вами зв'язатися. Він, здається, вніс ваше прізвище у список для відзначення нагородою і подав на розгляд Вищій Раді. Тому що ви деактивували шістьох...

— Я знаю, що я зробив, — перебив він.

— Ще нікому не вдавалося... Ага, Містере Декард, іще одне. Телефонувала ваша дружина. Питала, чи з вами все гаразд. З вами все гаразд?

Він не відповів.

— Хай там що, — вела далі міс Марстен, — але вам треба їй зателефонувати і заспокоїти. Вона просила вас передати, що весь час чекатиме на ваш дзвінок удома.

— А ви чули, що сталося з моєю козою? — запитав він.

— Ні, я навіть не знала, що ви маєте козу.

— Вони забрали мою козу, — сказав Рік.

— Хто, містере Декард? Викрадачі тварин? Ми щойно отримали звіт про нову велику банду, мабуть, малолітки, що діють...

— Ні, викрадачі життів, — відповів він.

— Я вас не розумію, містере Декард, — міс Марстен пильно дивилася на його обличчя. — Містере Декард, маєте кепський вигляд. Ви дуже втомлений. Боже, з вашої щоки тече кров.

Він торкнувся рукою щоки і відчув щось вологе. Мабуть, від каменя. Видно, у нього влучив ще один камінь.

— Ви схожий на... — запнулася міс Марстен, — на Вілбера Мерсера.

— Так, — мовив він. — Я і є Вілбер Мерсер. Я з ним саме злився. І тепер не можу відокремитися. Сиджу тут і чекаю, поки ми розділимося. Це десь на кордоні з Орегоном.

— По вас когось прислати? Патрульний говеркар? Він забере вас звідти.

— Ні, — заперечив він. — Я вже не працюю в управлінні.

— Видно, ви вчора таки перевтомилися, містере Декард, — сказала вона з легким докором. — Вам би тепер добре виспатися. Містере Декард, ви наш найкращий мисливець за головами, найкращий з усіх, які коли-небудь у нас працювали. Як побачу інспектора Браєнта, то скажу йому, що ви вдома відпочиваєте. Зателефонуйте своїй дружині, містере Декард, бо вона дуже хвилюється. Та ви обоє страшенно замучені.

— Все це через козу, — провадив він, — а не через андроїдів. Рейчел помилялася... мені було неважко їх деактивувати. Та й той спеціал помилився, коли твердив, що я вже не зможу злитися з Мерсером. Лише Мерсер не помилявся.

— Повертайтеся в район затоки Сан-Франциско, де є люди. А під орегонським кордоном, мабуть, нікого, правда? Ви там один?

— Дуже дивно, — проговорив Рік, — але в мене виникла абсолютна, цілковита, непідробна ілюзія того, що я став Мерсером і хтось насправді кидає в мене камінням. Водночас, відчуття цілком відмінне від того, коли ви тримаєтеся за руків'я емпатомодулятора. Коли ви використовуєте емпатомодулятор, то відчуваєте, що

перебуваєте поруч із Мерсером. Вся відмінність в тому, що нікого поруч не було, я був сам.

— Тепер кажуть, що Мерсер — фальшивка.

— Мерсер — не фальшивка, — заперечив він. — Якщо тільки сама реальність не є фальшивкою.

«Наприклад, оцей пагорб, — подумав він. — Оця пилюка, оце каміння; та всі вони різні, кожен камінь відрізняється один від одного».

— Боюся, — мовив він, — що я назавжди став Мерсером. Бо злившись із ним хоча б раз, назад уже вороття немає.

«Невже мені знову доведеться підійматися на той пагорб? — розмірковував він. — І так до нескінченності, так само, як Мерсер... я потрапив у пастку вічності».

— До побачення, — сказав він і вже було хотів покласти слухавку.

— Зателефонуйте дружині? Пообіцяйте мені?

— Так, — він кивнув головою. — Дякую, Енн.

Рік поклав слухавку. «Ліпше відпочити, — вирішив він. — Останній раз я лежав у ліжку з Рейчел. А це порушення закону. Злягання з андроїдом — це серйозне правопорушення і тут, і в колонізованому світі. Вона вже, мабуть, повернулася до Сіетла. Сидить собі з іншими Роузенами — людьми і гуманоїдами. Як би мені хотілося зробити з тобою те, що ти зробила зі мною, — розмірковував Рік. — Але це неможливо зробити з андроїдом, бо вони таким не переймаються. Якби я вбив її минулої ночі, то коза лишилася б живою. Це було моє найгірше рішення. Так, — думав він, — усе почалося з цього, а також із того, що я переспав з тобою. Хай там як, але в одному ти мала слушність: я таки змінився. Та не так, як ти передбачала».

«У значно гірший спосіб», — вирішив він.

«І все-таки, мені однаково. Я більше нічим не переймаюся. Після того, що сталося зі мною там, вище на схилі. Цікаво, що б трапилося зі мною, якби я не припинив сходження й досягнув таки вершини пагорба. Адже саме там, здається, вмирає Мерсер. І саме там тріумф Мерсера проявляє себе — там, наприкінці великого зоряного циклу».

«А якщо я — Мерсер, — подумав він, — то я ніколи не помру, навіть за десять тисяч років. Мерсер безсмертний».

Він знову зняв слухавку відеофону, щоб подзвонити дружині.

І заціпенів.

РОЗДІЛ 22

Він поклав слухавку й не зводив очей з чогось рухливого біля говеркара. Невелика опуклість на ґрунті серед каміння. «Тварина, — подумав він. І його серце забилося швидше в передчутті дива. — Я знаю, що це таке, — раптом усвідомив він. — Ніколи їх не бачив, але знаю зі старих фільмів про тварин. Вони вимерли!» — мовив він до себе. Швидко вийняв зім'ятий каталог «Сідні» і гортав сторінки задубілими пальцями.

«РОПУХИ (Буфоніди), всі види.....«В».

Вимерли багато років тому. Разом із ослон — найулюбленіші живі істоти Вілбера Мерсера. Але на першому місці все ж таки ропуха.

Потрібна коробка. Він обернувся назад; на задньому сидінні нічого схожого на коробку не побачив; вистрибнув із кабіни, поквапився до багажного відсіку, ключем відімкнув двері й відчинив їх навстіж. Там у картонній коробці лежала запасна паливна помпа для говеркара. Він швиденько викинув із коробки помпу, поклав у неї щось схоже на мотузок з клоччя й обережно пішов до ропухи. Не зводячи з неї очей.

Помітив, що ропуха майже ідеально зливалася з текстурою та відтінком всюдисущої пилуки. Мабуть, зазнала еволюційних змін, пристосовуючись,

як і колись раніше, до нових кліматичних умов. Якби не рухалася, він би її так і не помітив; хоча й сидів за два ярди від неї. «На що може розраховувати людина, яка знаходить... якщо знаходить тварину, що вважається вимерлою? — запитав він сам у себе й з усіх сил намагався пригадати. — Аякже, трапляється це вкрай рідко. Здається, вона отримує від ООН орден і грошову винагороду. Виплату в розмірі кількох мільйонів доларів. А тут ще й улюблена істота Мерсера». «Господи, — подумав він, — та ж цього не може бути. А що як мій мозок зазнав впливу радіоактивної пилуки. Тоді я — спеціал. Зі мною щось трапилося. Як із тим пустолобим і його павуком; те, що трапилося з ним, тепер відбувається зі мною. А це все влаштував Мерсер? Але Мерсер — це я. Тоді я це влаштував; я знайшов ропуху. Знайшов тому, що дивлюся очима Мерсера».

Він сів навпочіпки і схилився над ропухою. Вона трохи розсунула ґрунт, зробивши своїм тількицем невелику заглибину в пилуці. І тепер було видно тільки верхню частину її плаского тіла, а також два ока, що виступали над рівнем ґрунту. Тим часом метаболізм у її організмі сповільнювався і майже зупинився — вона впала в сплячку. Очі потьмяніли й не реагували на Ріка, а він з жахом подумав: «Вона померла; може, від спраги». Але вона знову поворухнулася.

Поклавши картонну коробку на землю, він обережно здував з ропухи пилуку. Вона, здається, не заперечувала і, поза сумнівом, не помічала його існування.

Піднявши ропуху, він відчув її характерну холодність, а її тіло в його руці здавалося сухим і зморшкуватим, майже трухлявим. Вона була не просто про-

холодною, але холодною, немовби виповзла з печери вглибині землі, за милі від сонця. Ропуха почала вивертатися; своїми слабкими задніми лапками вона намагалася випручатися з його долоні, інстинктивно хотіла виплигнути з його руки. «Велика, — спостеріг він, — вже доросла й досить розумна. Здатна в притаманний їй спосіб вижити там, де навіть нам не дуже вдається виживати. Цікаво, де вона знаходить воду для метання ікри».

«Ось, що бачить Мерсер, — розмірковував Рік, старанно, знову й знову обв'язуючи картонну коробку мотузкою. — Життя, яке ми вже більше не помічаємо; життя, що по самий ніс засипане уламками мертвого світу. У кожній вуглині всесвіту Мерсер, мабуть, бачить невидиме життя. Тепер мені все зрозуміло. Досить було єдиний раз поглянути на довколишній світ очима Мерсера, і я тепер уже, мабуть, не зможу дивитися на нього інакше».

«І жоден андроїд, — вирішив він, — не відтинатиме лап цій істоті. Як вони відтинали павукові пустолобого».

Він поклав дбайливо перетягнуту мотузкою коробку на сидіння говеркара й уместився за кермо. «Таке відчуття, — подумав він, — ніби знову став дитиною». Тепер уся важкість — ота неймовірна гнітюча втома — враз його покинула. «Ох, що буде, коли Айрен почує про це, — Рік зняв слухавку і почав набирати номер. Але зупинився. — Хай ропуха стане для неї несподіванкою, — вирішив він. — Лише якихось тридцять хвилин — і я вдома».

Рішуче запустив мотор і невдовзі зі свистом шугнув у небо, взявши курс на Сан-Франциско, що на сімсот миль південніше.

Айрен Декард сиділа біля адаптера настрою «Пенфілда», торкаючись великим пальцем правої руки кнопок набору номера. Але жодної кнопки не натискала; почувалася надто розбитою і хворою, щоб чогось хотіти: пригнічення позбавляло її відчуття майбутнього і будь-якого просвітку, що згодом міг у неї з'явитися. «Якби Рік був удома, — подумала вона, — він би порадив набрати 3, а тоді мені б захотілося набрати щось суттєвіше — невгамовну радість, а якщо не невгамовну радість, то, можливо, 888 — бажання дивитися телевізор, незалежно від того, що показують. До речі, а що там показують? — запитала вона себе. — Цікаво, куди це подався Рік? Можливо, він повернеться, але, з іншого боку, можливо й ні», — сказала вона собі і, здається, відчувала, як від віку в неї всихаються кістки.

У вхідні двері хтось постукав.

Поклавши пульт від «Пенфілда», вона зістрибнула, подумавши: «Якщо це Рік, мені вже не треба буде набирати жодного коду. У мене вже є те, що мені потрібне — якщо тільки це Рік». Вона підбігла до дверей і відчинила їх навстіж.

— Привіт, — сказав він.

Так, це й справді був Рік із садном на щоці, у зім'ятому й припорошеному одязі; навіть у його волосся було повно пилюки. Його руки, його обличчя, за винятком очей — усе вкрите пилюкою. Округлі від благоговіння, його очі сяяли, немов у хлопчика. «Має вигляд, ніби десь грався на вулиці, а тепер усе покинув і прийшов додому, — подумала вона. — Відпочивати, митися й розповідати про чудеса, що трапилися впродовж дня».

— Я така щаслива, що ти вже повернувся, — промовила вона.

— Я дещо приніс.

Обома руками він тримав картонну коробку; коли зайшов до квартири, то не випускав її з рук, а й далі тримав, не наважуючись кудись поставити. «Ніби в коробці є щось крихке і дорогоцінне, — гадала вона. — І він ні на мить не хоче з ним розлучатися».

— Я приготую тобі каву, — мовила вона.

Біля плити натиснула на кнопку «кава» й за мить поставила велике горнятко на кухонний стіл — там, де він завжди любив сидіти. Все ще тримаючи коробку, він сів, а з округлих очей не сходив захват. За всі роки спільного життя такого виразу вона ще не помічала на його обличчі. Щось трапилося, відколи вона бачила його востаннє; відколи вчора ввечері він полетів у своєму говеркарі. Тепер він повернувся і приніс цю коробку, а в коробці — розгадку того, що з ним сталося.

— Страшенно хочу спати, — озвався він. — Відсипатимуся весь день. Гаррі Браєнт телефонував, сказав узяти відгул і відпочивати. Саме це я й зроблю.

Дуже обережно він поклав коробку на стіл і обхопив долонями горнятко гарячої кави.

Умостившись за столом навпроти Ріка, вона спитала:

— Що там у коробці, Ріку?

— Ропуха.

— Покажи, — вона дивилася, як він розв'язував мотузку і знімав кришку.

— Ой! — скрикнула вона, побачивши ропуху; вона її злякалася. — Кусається? — запитала Айрен.

— Візьми її в руки. Ні, вона не кусається. Ропухи не мають зубів, — Рік вийняв з коробки ропуху і простягнув її Айрен. Переборовши відразу, вона прийняла тварину.

— Думала, що ропухи вже вимерли, — протягнула вона, приглядаючись до її лап; вони видавалися мало що не зайвими. — А ропухи плигають, як жаби, правда? Питаю, щоб вона раптом не зістрибнула з моєї руки.

— Ропуха має слабкі лапи, — відповів Рік. — Тим ропуха й відрізняється від жаби. Жаби тримаються здебільшого води, а ропухи можуть жити навіть у пустелі. Оцю я знайшов у холодній пустелі, неподалік Орегону. Там уже не залишилося нічого живого.

Він простягнув обидві руки, щоб забрати ропуху. Але Айрен щось на ній намацала; тримаючи ропуху догори ногами, вона провела пальцем по животі тварини і длубала щось нігтем. Ураз відчинила невелику панель управління.

— Ого, — обличчя Ріка поступово згасало. — Так, уже бачу; все зрозуміло.

Геть занепалий духом, він мовчки дивився на підробну тварину; спантеличено забрав ропуху в дружини, посмикав підробні лапи... здається, ніяк до кінця не міг цього усвідомити. Відтак обережно поклав підробну тварину в коробку.

— Мене одне дивує — як вона потрапила в ту пустельну частину Каліфорнії. Хтось же мусив її там випустити. Вже й не питаю навіщо.

— Мені не треба було тобі казати... що ропуха електрична, — вона доторкнулася рукою до його плеча; почувалася винною, що своєю допитливістю зіпсувала йому настрої.

— Нічого, — сказав Рік. — Навіть добре, що я все знаю. Бо... — він замовк. — Ліпше, коли все знаєш.

— Хочеш, я ввімкну адаптер настрою? Тобі стане легше. Тобі завжди після нього стає легше — не так, як мені.

— Не треба, — він струснув головою, ніби хотів привести себе до тями. — Той павук, якого Мерсер дав пустолобому Ісидорові, мабуть, також підробка. Але яке це має значення? Електричні тварини також живуть своїм життям. Яким би нікчемним те життя не було.

— Ти маєш такий вигляд, ніби пройшов сотню миль, — мовила Айрен.

— Так, для мене день виявився надто довгим, — він кивав головою.

— Лягай у ліжку; відсипайся.

Рік втупився у неї поглядом, а тоді розгублено промовив:

— Але він закінчився, правда?

Рік довірливо чекав на підтвердження своєї думки з боку дружини, так немов вона могла знати. Так немов просто почути свої слова нічого для нього не означало. Здавалося, він сумнівався в тому, що сказав. Його слова не видавалися йому реальними, аж поки вона не підтвердить їх своєю згодою.

— Так, закінчився, — погодилась вона.

— Господи, що за марафонське завдання, — сказав Рік. — Як почав той забіг, то вже думав не зупинюся; мене буквально ніби щось підштовхувало, аж поки я не порішив обох Бейті, а тоді раптом в мене більше не було роботи. І тоді... — він насторожено замовк, очевидно здивувавшись від того, що хотів сказати. — І тоді було найгірше, — вимовив він. — Покінчивши з ними, я ніяк не міг зупинитися, оскільки після того, як я зупинився б, у мене б нічого не лишилося. Ти правильно

сказала вранці — так! — я безжалісний коп із закривавленими руками.

— Це я сперсердя, — запевняла вона. — Я страшенно рада, що ти повернувся додому живий і здоровий.

Вона поцілувала його, і йому це, здається, сподобалося. Його обличчя засяяло, як і тоді, коли вона... коли вона ще не показала йому, що ропуха електрична.

— Ти вважаєш, що я вчинив неправильно? — запитав він. — Сьогодні на роботі?

— Ні.

— Мерсер сказав, що я роблю неправильні речі, але що я все одно мушу їх зробити. Справді дивно. Видно, іноді краще зробити щось неправильно, аніж правильно.

— Це наше прокляття, — сказала Айрен. — Про це Мерсер завжди говорить.

— Пилюка? — запитав він.

— Вбивці, які схопили Мерсера, коли йому ще не було шістнадцяти; вбивці, які заборонили йому повертати час у зворотний бік та оживляти мертвих. Тож тепер все, що він може зробити, — рухатися за життям, іти туди, куди йде воно, — тобто до смерті. А вбивці кидають каміння; ніхто інший, тільки вони це роблять. Переслідують його. По суті, всіх нас. Це хтось із них розсік тобі щоку, де у тебе сліди крові?

— Так, — підтвердив він сумовито.

— Лягаєш спати? А я наберу тобі на адаптері настрою 670.

— І який буде настрій? — запитав він.

— Давно заслужений спокій, — відповіла Айрен.

Він підвівся; йому навіть стояти було важко; обличчя мав втомлене й сонне, якесь стурбоване, ніби

упродовж довгих років воював. А тоді помалу потягнувся до спальні.

— Гаразд, — сказав він. — Давно заслужений спокій, — він простягнувся на ліжку; з одягу і волосся на білі простирадла посипалася пилюка.

«Адаптер настрою можна не вмикати», — подумала Айрен, коли натиснула на кнопку, що затемнила вікна у спальні. Сіре денне світло вже не проникало в кімнату.

За мить Рік спав.

Якийсь час вона ще постояла там, хотіла побути біля нього й переконатися, що він не прокинеться і не зірветься від страху на ліжку, як це він іноді робив уночі. Повернулася до кухні й знову сіла за стіл.

У картонній коробці біля неї плигала й шурхотіла електрична ропуха; Айрен стало цікаво, що вона «їсть» і як часто ламається. «Мабуть, штучних мух» — подумала вона.

Розгорнувши телефонний довідник, знайшла «Акcesуари для електричних тварин», набрала номер і, щойно продавчиня взяла слухавку, сказала:

— Хочу замовити фунт штучних мух, що літають і дзижчать.

— Для електричної черепахи, мем?

— Для ропухи, — уточнила вона.

— Тоді можу запропонувати вам мішаний асортимент штучних летючих жуків усіх видів, включно з...

— Зупинимося на мухах, — перебила Айрен. — Ви їх доставите? Бо я не хотіла б виходити з квартири; мій чоловік щойно заснув, і я хочу знати, що з ним усе гаразд.

— Для ропухи я запропонувала б також самовідновну калюжу, якщо тільки у вас не рогова ропуха, бо в такому разі ми пропонуємо цілий набір із піском,

різнокольоровою галькою, а також органічними рештками, — провадила продавчиня. — Якщо збираєтеся годувати її регулярно, то я раджу вам періодично навідуватися до нашої майстерні й час від часу здійснювати профілактичний огляд язика. Найголовніше для ропухи — справний язик.

— Чудово, — сказала Айрен. — Так! Я хочу, щоб він завжди був справний. Моему чоловікові дуже подобається наша ропуха.

Вона залишила свою адресу і поклала слухавку.

Почуваючись тепер значно краще, вона нарешті зробила собі повне горнятко гарячої чорної кави.

ЧИТАЙТЕ ТАКОЖ:

Затьмарення

Людина у високому замку

Убік

Лийтеся, сльози, сказав полісмен

Валіс

Літературно-художнє видання

ФІЛІП К. ДІК

ЧИ МРІЮТЬ АНДРОЇДИ ПРО ЕЛЕКТРИЧНИХ ОВЕЦЬ?

РОМАН

Переклад з англійської *Тараса Бойка*

Головний редактор *Павло Швед*
Літературний редактор *Єва Руда*
Коректори *Анастасія Івашина та Анастасія Трепільон*
Дизайн обкладинки *Ольга Марусин*
Верстальник *Михайло Федишак*

Підписано до друку 20.05.2020. Формат 84×108/32.
Умовн. друк. арк. 9. Наклад 1000 прим.
Зам. № 329/05

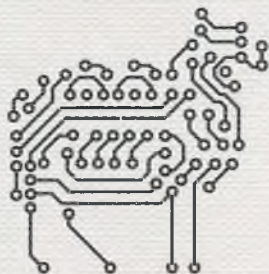
ВИДАВНИЦТВО «КОМУБУК»
вул. Богдана Хмельницького, 16-22, м. Київ, 01030
тел. (067) 352 58 77
e-mail: kb@komubook.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4860 від 10.03.2015 р.

Надруковано у ПП «Юнісофт»
61036, м. Харків, вул. Морозова, 135
www.unisoft.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 5747 від 06.11.2017 р.

Коли Рік Декард, мисливець за головами, отримує завдання ліквідувати групу андроїдів «Нексус-6», що нелегально проникли на планету Земля, він сприймає це як подарунок долі, як шанс врешті-решт втілити заповітну мрію свого життя – стати власником справжньої живої тварини. Однак у цьому похмурому постапокаліптичному світі ніщо не є настільки простим, як видається, і місія Декарда швидко перетворюється на страхітливий заплутаний калейдоскоп подвійної гри та обману, де мисливець, сам того не помічаючи, поступово стає здобиччю... Розмиваючи межі між людським та машинним, класика літературного кіберпанку, роман «Чи мріють андроїди про електричних овець?» (1968) культового американського фантаста Філіпа К. Діка змушує нас по-новому поглянути на саму сутність людського буття. Цей роман є особливо актуальним сьогодні, коли симбіоз між біологічними формами та кібертехнологіями видається як ніколи реальним.

ПЕРША
УКРАЇНСЬКА
ПЛАТФОРМА
КРАУДПЛАБЛІШИНГУ

WWW.KOMUBOOK.COM.UA

ISBN 9789669749062

90000 >

9 789669 749062

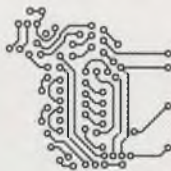

ФІЛІП К. ДІК

0

ЧИ МРІЮТЬ АНДРОЇДИ ПРО ЕЛЕКТРИЧНИХ ОВЕЦЬ?

Коли Рік Декард, мисливець за
головани, отримує завдання ліквідувати
групу андроїдів «Нексус-6», що
незалежно проникли на планету Земля,
він сприймає це як подарунок долі,
як шанс врятувати втілює заповітну
мрію свого життя — стати власником
справжньої живої тварини. Однак у
цьому позурному постапокаліптичному
світі ніщо не є настільки простим, як
видіється, і місія Декарда швидко
перетворюється на страшний
заплутаний калейдоскоп подвійної гри
та обману, де мисливець, сам того не
помічаючи, поступово стає здобичкою...
Розвиваючи межі між людським та
машинним, класика літературного
кіберпанку, роман «Чи мріють андроїди
про електричних овець?» (1968)
культового американського фантаста
Філіпа К. Діка змушує нас по-новому
поглянути на саму сутність людського
буття. Цей роман є особливо актуальним
сьогодні, коли симбіоз між біологічними
формами та кібертехнологіями
видається як ніколи реальним.

ПЕРША
УКРАЇНСЬКА
ПЛАТФОРМА
КРАУДРАЙТІНГУ

WWW.KOMU800K.COM.UA

ЧИ МРІЮТЬ АНДРОЇДИ ПРО ЕЛЕКТРИЧНИХ ОВЕЦЬ?

ФІЛІП К. ДІК

ФІЛІП К. ДІК

ЧИ МРІЮТЬ АНДРОЇДИ ПРО ЕЛЕКТРИЧНИХ ОВЕЦЬ?

888

